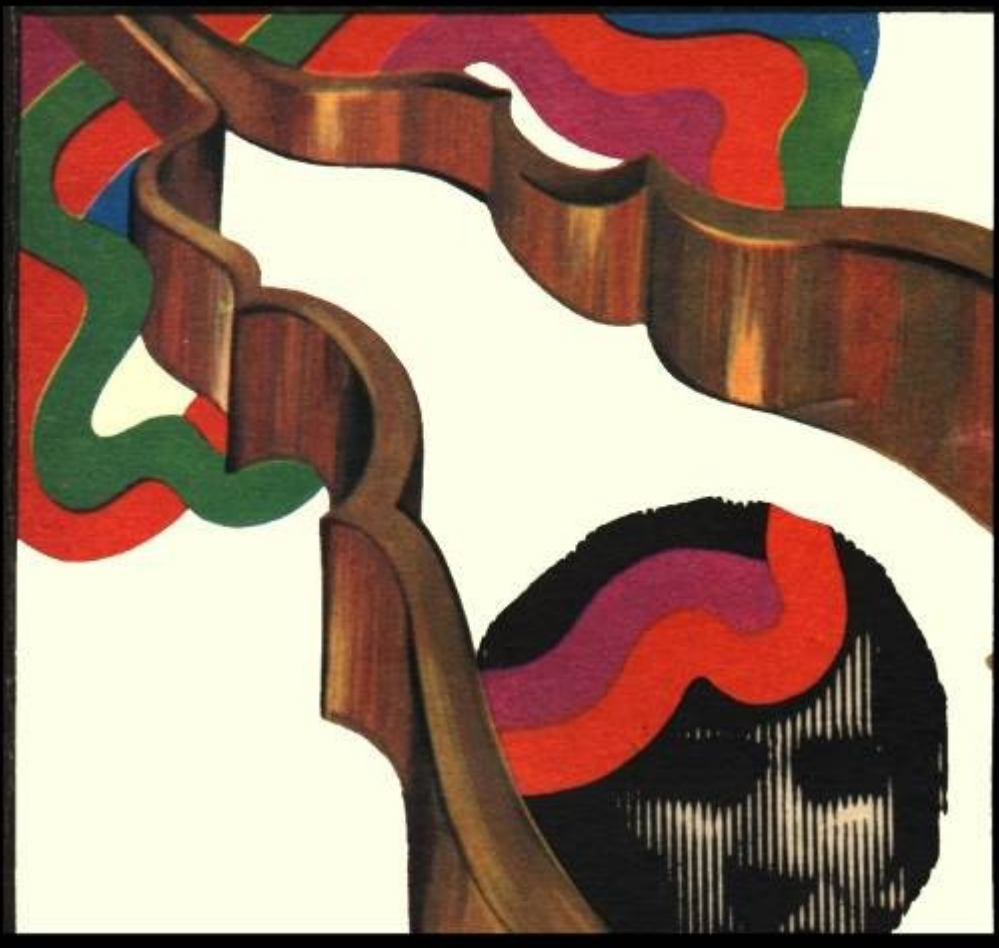

ARKADI și GHEORGHI WEINER

în vizită la minotaur

În vizită la minotaur

Аркадий Александрович Вайнер
Георгий Александрович Вайнер

Визит к Минотавру

Роман

«Молодая Гвардия»
1972

Toate drepturile asupra acestei versiuni
sunt rezervate editurii UNIVERS

Arkadi și Gheorghi Weiner

ÎN VIZITĂ LA MINOTAUR

- Roman -

În românește de
ALEXANDRU CALAÏS

Editura UNIVERS
Colecția ENIGMA
București - 1976

Arkadi & Gheorghi Weiner

Coperta de *Mihai Mănescu*

Cartea întâi
INTRAREA ÎN LABIRINT

Capitolul 1
Zâmbetul reginei

Coda nu i-a reușit nici ea. În locul unui pizzicato înalt, aproape țipător, iscase un sunet greoi, obtuz, tern. Din adâncul sălii, unde licăreau palid câteva lampioane, se auziră râsete. Plutea, respirând greu, noaptea încinsă, venețiană. Doamnele își agitau evantaiele, cavalerii le suflau de bună seamă la ureche vorbe galante, ele surâdeau, iar Antonio prindea mereu cu auzul zumzetul vocilor din sală și din această pricină blestemata de vioară suna tot mai urât. În cele din urmă, cineva rosti foarte deslușit, ca și când ar fi aruncat un bolovan în apă: „Și ce iscusit cioplitor în lemn l-am știut!“ În clipa aceea Antonio coborî dintr-o smucitură arcușul de pe strune și vioara țipă cu o bucurie răutăcioasă, infamă, iar lumea din sală începu să aplaude alene, cu nepăsare, zicându-și pesemne că, slavă Domnului, piesa muzicală s-a sfârșit…

Stradivari porni cu pași țepeni spre odaia lui și, ajuns acolo, duse carafa cu apă la gură și bău îndelung, până la ultima picătură. Apa era caldă, vâscoasă și nu-i potoli setea. Antonio își trase peruca de pe cap, se șterse cu ea pe chipul încins, năduşit, și stătu multă vreme fără niciun ghid în minte, fără nicio tresărire a inimii, doar un gol imens, obositor, îl cuprindea ca o mare. Cineva bătu la ușă, dar el nu-i răspunse, căci masa festivă, organizată de contele Monzi, ar fi fost acum pentru el o tortură. Și-apoi nici nu-i mai păsa dacă el, contele, nu i-ar mai fi acordat de aici încolo protecția sa: istoria vieții îi era oricum încheiată.

Întunericul și singurătatea făcură să-i mai scadă

încordarea de până atunci și Antonio încercă deodată un profund sentiment de milă pentru sine însuși. Aprinse o lumânare de seu și scoase din raniță un cleștișor și o daltă lungă și subțire. Își luă vioara în mâini, iar aceasta - scurtă, umflată, cu gâtul proțăpit în sus, semănând cu un negustor genovez mulțumit de sine - îi provocă din nou un acces de ură. Propti vioara în tăblia mesei și cu o mișcare scurtă și precisă vârî lama de oțel a dălții pe sub placa de rezonanță. Vioara trosni prelung, iar trosnetul acesta - înspăimântat și hârâit - îl scârbi de asemenea. Scoase călușele din cuiburile lor, dădu jos strunele moi, neputincioase, și ridică placa. Văzu puntea groasă, ca din topor, bara de rezistență așezată prostește, aidoma unui ombilic strâmb, eclisele groase ca doagele unui butoi pentru păstrat scrumbii.

Cu amară nedumerire continuă Antonio să cerceteze sfărâmăturile de lemn, dându-și seama prea bine că nu mai sunt bune de nimic. Doamne, arată-mi și mă-nvață: oare cum ar trebui să fie? De pe o clopotniță se auzi bătând miezul nopții și undeva, departe, în rada portului, bubui tunul bricului poștal, sosit din Neapole. Timpul se scurgea domol ca apa prin canalul din fața casei, însă harul Domnului, întârzia să pogoare. Pe fereastra deschisă se abătu o adiere nocturnă, mirosind a umezeală și a pește. Antonio se ridică în picioare, strânse de pe masă rămășițele viorii sale nesuferite, apoi veni la fereastră și aruncă în apa verzuie scândurelele amuțite. Pe urmă, fără să-și scoată haina și ghetele, se culcă în patul îngust și, dându-și seama că viața lui aici se încheie, își vârî capul în perna tare, umplută cu lână, și plânse amar. Plânse astfel multă vreme, iar lacrimile îi topiră încetul cu încetul amărăciunea, duseră cu ele rușinea pe care o încercase în seara aceea. Perna umezită de lacrimi i se încălzise, adierea ce se abătea pe fereastră îi răvășea molcom părul scurt din creștetul capului și, pe nesimțite, Antonio adormi.

Când se trezi din somn, soarele se și înălțase pe cer, iar

orizontul nu se mai putea distinge, căci pânza sclipitoare a apei părea totuna cu bolta de un liliachiu gingaș, vântul gonea vălătucii foșnitori, dantelați ai norilor, și numai dalta subțire de pe masă și cleștișorul cel negru îi amintiră că aseară viața de fapt i se sfârșise. Își aminti de acest lucru și izbucni în râs.

În ziua aceea Antonio Stradivari împlinea nouăsprezece ani.

……

Regina zâmbea. Surâsul îi era blând, curățel, de băbuță, iar crăpăturile geamului spart, schițându-i pe chip riduri mărunte, îi sporeau expresia de bunătate și, parcă, de ușoară tristețe. Portretul zăcea pe parchet și, de pe locul unde mă aflam, părea că maiestatea-sa și-a dat capul pe spate, cercetând cu luare-aminte soarele purpuriu al toamnei, spânzurat de cerceveaua ferestrei dinspre răsărit a salonului.

— Ora e nouă și șaisprezece minute, rosti expertul Haleți̇ki.

— Poftim? nu l-am înțeles eu.

— Ziceam că am ajuns aici în opt minute.

— Cum nu se poate mai bine, am zâmbit eu în colțul gurii. Dacă am mai fi întârziat două minute, chiar că nu ne-am fi ales cu nimic…

Expertul mă privi chiorâș, vru să mai spună ceva, dar pentru orice eventualitate tăcu din gură. Ne oprisem cu toții într-un vestibul larg, chiar în pragul ușii care da în salon și priveam fără grabă haosul din încăperea devastată, căci dezordinea aceea era acum pentru noi sacră și intangibilă, fiind de fapt o ordine irațională pe care o crease ultima persoană abătută pe aici înaintea noastră. Hoțul.

— Știți, Noe Markovici, eu cred că procentul de criminali depistați ar crește mult dacă locul delictului ar putea fi conservat. Ce ziceți?

— Nu te-am înțeles, replică prudent Haleți̇ki, crezând pesemne că-i întind o cursă.

— Am vorbit foarte clar. Uite, acum vom termina cu cercetarea terenului, vom face fotografii, ne vom lua notițe, după care aici va veni multă lume. De tot soiul. Și astfel vor dispare pentru totdeauna o mulțime de urme și de amănunte pe care de prima dată pur și simplu nu le-am putut sesiza…

— Și ce propui?

— Nu propun nimic. Nu fac decât să-mi exprim o părere fantezistă. Dacă am putea, isprăvindu-ne cercetările, să sigilăm acest apartament și să venim aici mâine sau poimâine, cred că am observa multe lucruri noi…

— Strașnic exemplu de cercetare a urmelor calde, făcu iritat Haleți̇ki. Ar fi mult mai bine să le observi de pe acum. În afară de asta, nu prea cred că proprietarul apartamentului ar fi dispus să aștepte acasă la dumneata până vei izbuti să descoperi urmele neobservate la primul contact.

Am izbucnit în râs:

— Aveți dreptate. În vastul meu apartament ar fi cam greu de plasat pianele astea de concert. Căci, deși nu sunt tare în acest domeniu, cred că omul are nevoie de amândouă.

În spatele meu se auzi clanța ușii de intrare și în încăpere își făcu apariția inspectorul Lavrova, iar în urma ei Kaceanov, ducându-l de lesă pe Marcel. Uriașul câine cu blana fumurie, presărată ici, colo, cu irizări roșcate, se așeză liniștit pe pardoseala vestibulului și-mi aruncă o privire veselă, mișcând caraghios din nasul lui negru, ca de pluș. Sunt gata, părea să ne spună Marcel, nu înțeleg ce mai așteptați.

— Să pornim la treabă, nu-i așa, Marcel? i-am spus, bătându-l ușor pe spate, și câinele își miji ochii rotunzi, de culoarea chihlimbarului.

— Stanislav Pavlovici, acum n-ar trebui să-i vorbiți, rosti

cu un aer de nemulțumire Kaceanov. Când pleacă la treabă, câinele de urmărire trebuie să se concentreze asupra urmelor mai dihai decât asupra unui ficat prăjit.

Lavrova își scoase bricheta, trase din țigară și râse scurt:

— Și cu ce folos? Ca în raport să fie scris: „… la stația de taximetre, câinele a pierdut urma…”?

— Asta v-aș ruga să n-o mai spuneți, tovarășa locotenent! se supără de-a binelea Kaceanov. La muzeul miliției încă nu există nicio fotografie de-a dumneavoastră, pe câtă vreme cea a lui Marcel al meu a ajuns acolo încă de acum trei ani. Pe degeaba nu i-ar fi agățat portretul în perete. Ba l-au pus și în ramă…

— Stanislav Pavlovici, mulțumiți-i, vă rog, din partea mea, lui Kaceanov, pentru compliment, râse Lavrova. Doar am văzut și portretul dumneavoastră la muzeul miliției.

Căută din ochi o scrumieră, apoi se duse spre măsuța pe care se afla o scoică mare, adusă din mările tropicale. I-am luat-o înainte, despăturindu-i în față un ziar.

— Cu voia dumitale, scrumul îl vom scutura aici. După cum vezi, astăzi mă deosebesc de Marcel prin aceea că, înainte de a-mi începe investigațiile, sunt obligat să păstrez neatinsă ordinea pe care am găsit-o la fața locului.

Lavrova mă privi și surâse ironic:

— Ca de obicei, aveți dreptate. Deplâng soarta femeii care se va mărita cu dumneavoastră.

Am dat din cap:

— Și eu. După cum vezi, nu-ți rămâne decât să te sacrifici. Și-acum, domnilor, după cum spuneau duelgiii, e timpul să începem. Kaceanov, dumneata intri primul. Ții urma împreună cu Marcel, iar noi ne vom începe trista cronică.

Kaceanov desfăcu lesa, șopti ceva la urechea dulăului și-i dădu drumul în salon. Eu am rămas în vestibul, cu umărul sprijinit de cerceveaua ușii.

Câinele pesemne luase urma. Deveni agitat, blana i se

zburli la ceafă, nasul îi fremăta spasmodic - negru, umed, cu nările în vânt. Marcel traversă salonul, dispăru în dormitor, apoi reveni și continuă să se miște în cerc, uneori alungindu-l sau făcând opturi prin încăpere. În cele din urmă ieși din nou în vestibul și se opri în poziție de pândă la ușa de intrare. În clipa aceea Kaceanov îi agăță printr-o mișcare iute și sigură carabina lesei de zgardă. Marcel începu să zgârie ușa cu ghearele, apoi, ca și când ar fi fost fulgerat de-o durere, scoase un urlet scurt și subțire: „A-u-u”. Kaceanov deschise ușa, se repezi în urma câinelui pe palier, și cizmele îi tropotiră sacadat pe treptele scării.

— Poftiți, vă rog, am făcut eu un gest larg cu mâna, invitându-i pe ceilalți să intre în salon, și am adăugat, adresându-mă de data aceasta lui Haleți, deși Lavrova, ba chiar și expertul își dădură prea bine seama că îi vorbeam numai ei: Tot gunoiul pe care o să-l facem aici - mucuri de țigară, petece de hârtie, etâcî, etâcî[1] - îl vom arunca numai pe ziarul din vestibul...

Tocmai pentru că știau cu toții cui îi este adresată indicația, aceasta rămase fără răspuns, așa cum se întâmplă cu observațiile impersonale de genul: „s-a și făcut ziuă”. Pe urmă m-am oprit lângă portretul care zăcea pe parchet. Nu știu de ce mă atrăgea mai mult decât celelalte obiecte. Era o fotografie de foarte bună calitate, încadrată într-o ramă scumpă, cu ornament sobru. Doar o frântură de geam mai acoperea fotografia, în jur se răspândiseră cioburi prelungi, strâmbe ca niște iatagane, iar alături, pe parchet, se zăreau pete brune de sânge uscat. Picăturile de pe geamul portretului aveau o culoare mai deschisă. Una din ele picase chiar pe fotografie, alcătuind la sfârșitul inscripției, care se deslușea în colțul ei, un semn de exclamare cam nelalocul lui.

---

[1] Etcétera adv. (Arată că enumerarea ar putea fi continuată) Și alții, și altele, și ceilalți, și așa mai departe. [Prescurtat: etc. – Var.: eșétera adv.] – Din lat. **et caetera**.

— Este regina Elisabeta a Belgiei, spuse Haleți̇ki, aplecându-se și el peste portret.

— Așa scrie aici sau asta e părerea dumneavoastră? l-am întrebat, spre a mă verifica pe mine însumi.

— I-am mai văzut chipul, îmi răspunse. Păcat că nu știu franțuzește: aș fi curios să aflu cum sună dedicația.

— Cam așa: „Privește copia și nu uita originalul”, am surâs ironic.

Lavrova aruncă o privire peste umărul meu și am auzit-o rostind:

— „Femeile și monarhii se pleacă în fața geniilor, căci brațul lor este binecuvântat de Dumnezeu”.

— Chiar ești convinsă de acest lucru? am întrebat-o.

— Nu eu. Regina Belgiei e convinsă, îmi răspunse Lavrova.

— M-da, păcat că nu sunt și eu un geniu, am clătinat din cap.

— Ce nevoie aveți să fiți geniu? făcu Lavrova. Bunăvoința monarhilor nu vă interesează, iar de admiratoare știu că nu duceți lipsă.

Am privit-o cu atenție. Aveam impresia că tonul cu care îmi vorbise era mai mult iritat decât ironic.

Apoi din nou m-am aplecat peste portret. Regina zâmbea nepăsătoare, iar acum - privindu-i de aproape chipul - această nepăsare acumulată de-a lungul atâtor decenii de către necârmuitorul monarh-femeie n-au mai putut-o ascunde nici măcar ridurile - plesniturile geamului spart.

— Și totuși, îmi pare rău că nu sunt un geniu.

— Ascultă, negeniule, la ce te tot gândești? mi se adresă Haleți̇ki.

— La nimic. Acum nu e bine să mă gândesc la ceva. Acum nu trebuie să fiu decât o mașină de memorat. Abia după ce îmi fixez totul în memorie, pot încerca să și gândesc.

— Nu vă mai săturați odată s-o faceți pe originalul? mă întrebă, iritată de-a binelea, Lavrova.

Am privit-o mirat și am izbucnit în râs:

— N-o fac deloc pe originalul. Și nici n-am născocit eu treaba asta. M-a învățat așa cu mulți ani în urmă un comandant vestit: colonelul de miliție Șarapov.

— Ce v-a învățat? Să nu gândiți?

— Nu. M-a învățat să apelez în primul rând la memorie. Să memorez de la bun început și cât se poate de bine tot ce-a rămas la locul delictului, înainte ca urmele să dispară ori să ia o altă înfățișare…

— De exemplu?

— Aici nu-i vorba de exemple, ci de un lucru foarte concret: avem la dispoziția noastră câteva reguli precise și stabilite odată pentru totdeauna. În primul rând să memorezi ora pe care o arată atât ceasul tău, cât și cel găsit la fața locului. Apoi să cercetezi ușa de intrare: în ce stare e, încuiată sau descuiată, unde i se află cheia. Același lucru în ceea ce privește ferestrele. De asemenea, să constați dacă lumina e aprinsă ori stinsă. Să cercetezi draperiile. Să constați prezența sau absența unor mirosuri: de gaze, fum de țigară, praf de pușcă, parfum, benzină, usturoi, hârtie arsă și așa mai departe. Starea vremii este și ea un amănunt prețios. În același timp, să nu te pripești cu concluziile: răspunsul la problemă se află totdeauna la sfârșitul ei, nicidecum la început. Și-apoi, să nu te lași atras în discuție de către tot felul de gură-cască…

Lavrova mi se uită o vreme drept în ochi, apoi mă întrebă:

— Ultima din aceste porunci ale M.U.R.[2]-ului mi-a fost adresată mie?

Mi-am mutat din nou privirea la regina care continua să zâmbească, apoi mi-am întors capul spre Lavrova.

— Ia-o mai încet, Lena. După cum știi, față de dumneata eu nu sunt mai mare numai în grad. Sunt și mai bătrân. Și am destulă experiență. Cu toate astea, mai sunt încă

[2] M.U.R. - *Moskovskii ugolovnîi rozîsk* (Secția judiciară a miliției din Moscova).

lucruri pe care nu le cunosc. Și-atunci când mă împinge cineva în ele cu botul ca pe un pisoi nou-născut, nu mă supăr deloc, ci caut să învăț. În orice caz n-o fac pe jignitul. Cred că este procedeul demn de un om cu scaun la cap.

— Având în vedere că n-aveți numai gradul mai mare decât al meu, să zicem că m-ați convins, înălță din umeri Lavrova.

— Perfect, i-am răspuns, încercând să-mi stăpânesc enervarea. Să știi că este cea mai bună metodă de convingere.

— Îmi dau seama, fu de acord Lavrova. Ce-i drept, însă, metoda asta parcă ar avea o altă denumire…

— N-are decât să aibă, am încheiat eu. Execută-mi, rogute, ordinul: cercetează locul delictului și întocmește o schiță de plan…

Lena o privi cu ură pe regina cea zâmbăreață, apoi intră în încăperea de alături. I-am strigat din urmă.

— Și nu uita poruncile acelea…

Halețĭki rosti alene:

— Dacă îmi este permis să fac o observație, ți-aș atrage atenția, Tihonov, că la rândul meu sunt un om mai în vârstă și cu mai multă experiență decât dumneata.

— Vă este permis. Ce vreți să spuneți cu asta?

— Vreau să spun că nu ai dreptate.

— De ce?

— Pentru că gravitatea dumitale tinerească te face să-ți închipui în mod greșit că peste câțiva ani, când Lena va deveni un lucrător matur și experimentat, își va aminti cu foarte multă căldură de primul ei dascăl în materie de criminalistică - severul, dar înțeleptul Stanislav Tihonov…

— Poate. Nu m-am prea gândit la asta.

— Să știi că n-o să fie așa. N-o să-și aducă aminte cu căldură. O să-și amintească de dumneata ca de un ins sâcâitor și pe deasupra înzestrat cu multă răutate.

— Noe Markovici, sunt eu un ins sâcâitor și rău? Chiar

așa mă vedeți dumneavoastră?

— Cred că nu te interesează cum am să-mi amintesc eu de dumneata. Deocamdată, fiind mai în vârstă și cu mai multă experiență, consider că peste stăvilarul inteligenței dumitale se revarsă din când în când câte un val de ciudă și de intoleranță adolescentină. Încearcă să fii mai cumsecade: să știi că o să-ți prindă bine.

— S-ar putea, s-ar putea, i-am răspuns.

— Așadar, ce părere îți face portretul de colo?

— Cred că pe undeva, pe-aproape, trebuie să fi căzut și cuiul care l-a susținut.

— Sunt de aceeași părere, dădu din cap Haleți̧ki. Hoțul n-a dat jos portretul, doar l-a atins. Cuiul a sărit din perete și portretul a căzut.

Lucram de multă vreme împreună și învățasem să fim laconici. Așa cum limbajul telegrafic omite prepozițiile pentru economie de spațiu, omiteam și noi frânturi întregi de conversație, totuși ne înțelegeam bine.

— Noe Markovici, n-ați vrea să adunați cioburile? l-am întrebat.

— Să-ncerc…

Haleți̧ki se apucă să-și desfacă trusa, pe care, din cauza capacității sale uluitoare, inspectorii o denumiseră „Arca lui Noe”. Am dat din nou glas:

— Să luați în primul rând probele de sânge de pe parchet.

Haleți̧ki mă privi peste lentilele ochelarilor:

— Cum să nu. Parcă am auzit și eu că asta ar putea interesa pe un anchetator…

Am privit încă o dată portretul. Discul rece al soarelui urcase mai sus, umbrele deveniseră mai accentuate și plesniturile geamului păreau acum tot atâtea zbârcituri. Traversau ca niște cicatrice oblice chipul zâmbitor din fotografie și din această cauză chipul părea că s-a turtit, și-a pierdut viața, a tăcut pentru totdeauna…

— Nu sta în picioare, așază-te pe scaunul de acolo, i-am

spus vecinei lui Poleakov.

Grozăvia întâmplării sau o părere greșită asupra funcției mele în cadrul miliției îi dăduseră acesteia o anume stare de nervozitate. Își trecea palmele tremurătoare peste părul cenușiu, rar, nepieptănat, și repetă întruna:

— Nu-i nimic, nu-i nimic, oi sta și în picioare, nu-i cine știe ce trudă, că nu-s de rang mare…

— Nu sunt nici eu de rang mare, în schimb truda îmi este, într-adevăr, destul de grea, i-am spus în cele din urmă. Așa că te rog să stai jos, am de vorbit multe cu dumneata.

Abia atunci se lăsă pe marginea scaunului, trăgându-și poalele capotului vechi, de bumbac. Mi-am dat seama că o cuprinsese un tremur mărunt, nervos. Nu-și trăsese ciorapii și i-am privit fără voie pulpele goale, umflate, pline de varice vineții.

— Suferi de picioare? am întrebat-o.

— Nu, nu, n-am nimic, îmi răspunse speriată. Adică da, sufăr. Am tromboflebită, ajung oloagă…

— Să iei niște cocarboxilază. E pentru boli de inimă, dar e bună și pentru picioare. E un medicament nou. Are și un efect calmant.

Mă privi cu ochii ei apoși, speriați, apoi spuse:

— La cimitirul Golovinski mi-oi găsi medicamentul… Calmantul…

Am dat din mână:

— Calmantul ăsta ne e pregătit tuturora. Dar de ce ești atât de tulburată?

Păru că privește prin mine spre fereastra din spatele meu, buzele i se mișcară, mute, apoi spuse aproape în șoaptă, cu un oftat adânc:

— Cum să nu fiu tulburată: cheile de la apartamentul ăsta sunt la mine în buzunar…

— Cum așa?

— Nadejda Alexandrovna, soția lui Lev Osipovici, mi le lasă totdeauna. Dumnealui e tare distrat: le uită când la

slujbă, când la vila din afara orașului, ca pe urmă să stea la ușă, să nu poată intra în casă. În afară de asta, o ajut pe Nadejda Alexandrovna la gospodărie…

— Le ai chiar la dumneata?

Scoase din buzunar trei chei prinse de un breloc în forma unei roți de automobil.

— Le-ai ținut numai la dumneata? Nu le-ai dat nimănui?

Femeia păli și mai mult.

— Te întreb: cheile astea nu le-ai dat nimănui? Chiar pentru un timp mai scurt?

— Nu, nu le-am dat, îmi răspunse în sfârșit, iar pe obrazul ei poros porniră să se prelingă lacrimi grele, cenușii.

Licări cu un șuier scurt magneziul: Haleți începuse să fotografieze din diferite unghiuri încăperea. Femeia tresări și lacrimile îi curseră cu o putere sporită. Din dormitor răsunau pașii Lavrovei, țăcănitul limpede al tocurilor ei, fonfăia, umblând prin odaie, Haleți, și continua să plângă încet femeia cea bătrână și ostenită. Am trecut în bucătărie, am turnat apă într-o cană de tablă și, revenind în salon, i-am întins-o. Dădu din cap și bău cu lăcomie, ca și când cele pe care le știa ar fi ars-o pe dinăuntru. Dinții îi clănțăniră de marginea cănii și zgomotul îmi sună în cap, ca și când mi-ar fi bătut cineva darabana drept în creștet.

N-am mai insistat cu întrebările. Nu știu din ce motiv, dar încă de-atunci am înțeles că în lămurirea cazului cu pricina nu mai avea rost să ne grăbim. Contrar teoriei la modă în ziua de astăzi, potrivit căreia intuiția, presimțirea, așa-zisul al șaselea simț sunt dăunătoare din punct de vedere științific și social detectivului modern, eu continuu să cred în intuiția anchetatorului, ba mai mult decât atât, sunt ferm convins că omul lipsit de intuiție nu are ce căuta în miliția judiciară. Faptul că această intuiție ne înșală în mod periodic nu schimbă câtuși de puțin lucrurile: avem și noi rebuturile noastre. Astfel că și atunci, chiar la începutul anchetei, intuiția mi-a șoptit la ureche, că

delictul acela avea să ne dea mult de furcă…

— Nu vrei să ne spui cine a mai pus mâna pe cheile astea? am întrebat-o într-un târziu.

Clătină din cap și spuse cu o voce răgușită, privindu-mă cu ochi albi:

— Sunt un om cinstit! Muncesc de când mă știu, n-am pus mâna în viața mea pe bunul altuia… Uitați-vă la mâinile mele, la picioare… Și n-am decât patruzeci și șapte de ani!

— Nici nu mi-a trecut prin minte să te bănuiesc. Totuși broasca ușii e neatinsă. A fost descuiată în mod obișnuit. Tocmai de aceea vreau să știu cine s-a mai folosit de cheile pe care le ai la dumneata…

— Nu știu. Eu le-am ținut acasă.

— Bine. Dacă nu vrei să-mi spui, eu nu te silesc. Spune-mi, Evdokia Petrovna, dumneata locuiești cu un etaj mai jos?

— Da.

— Cine mai stă împreună cu dumneata?

— Soțul meu. Băiatul mi-e plecat de două luni la armată, iar fata-i măritată, are casa ei.

— Cum ai descoperit furtul?

Din dormitorul de alături ieși Lavrova.

— Lenocika, vrei să vii pentru o clipă?

Am notat la repezeală pe un petec de hârtie: „Telefon secție mil., Serghei Semionovici Obolnikov: date despre el.” Lavrova dădu din cap și reintră în cabinet

— Așadar, Evdokia Petrovna, cum ai aflat despre cele întâmplate?

— Am venit aici și mi-am dat seama că ușa nu mai e încuiată.

— Ce te-a făcut să vii?

Femeia răsuci în mâini cordonul capotului.

— Păi… cum adică?… Să văd și eu… dacă e totul în ordine…

— Te-au rugat cei de aici s-o faci?

— Nu… adică da, vreau să spun că mă roagă totdeauna să mai vin, să văd… Când pleacă din oraș…

— Te-au rugat și de data asta?

— Da… nu-mi aduc aminte… cred că m-au rugat…

— Serghei Semionovici, soțul dumitale, cu ce se ocupă?

— Lucrează ca șofer.

— Unde-i acum?

— E internat la spital.

— Zău? Dar ce are?

Se înroși brusc: culoarea cenușie, de ciment, a obrajilor ei păli, cedând locul unor pete purpurii, nesănătoase, ca și când cineva ar fi ciupit-o cu răutate.

— E alcoolic. L-au internat în clinica din strada Radiodifuziunii, rosti încet și fiecare cuvânt păru să-i cadă din gură ca un bolovan.

— Când l-au internat?

— Ieri. A avut iar o criză.

Mi-am pus stiloul pe masă și am încercat să-i surprind privirea, dar cu toate că mi se uita drept în față, părea că nu mă vede: ochii cenușii, decolorați, îi evitau pe ai mei.

— O criză? am întrebat-o, vorbind rar, fără grabă. Boala asta presupune că a fost un acces de beție, așa-i? Când a început să bea?

— Vineri, adică alaltăieri, îmi răspunse.

Încetase să plângă, acum vorbea și ea rar, cu oboseală și indiferență.

Intră Lavrova și-mi întinse o foiță de hârtie, pe care, cu scrisul ei rotund, copilăresc, notase următoarele: „Referințe absolut negative. E bețiv, își bate nevasta, iar mai demult și pe copii. A fost arestat de două ori ptr. huliganism. Prietenii dubioase. Actualm., șofer de taxi. În trecut, lăcătuș-calibror, cl. 5, la uz. «Znamia»“.

— Ia spune-mi, Evdokia Petrovna, n-au ajuns oare cheile astea pe mâna soțului dumitale? am întrebat-o.

Tresări ca sub o lovitură de bici, ochii orbi îi prinseră viață, pleoapele îi zvâcniră, genele îi tremurară mărunt.

— E la spital, nu v-am spus că-i la spital? murmură ea zăpăcită, încurcând cuvintele, iar din ochi i se prelinseră din nou - una după alta - boabe tulburi de lacrimi.

— Evdokia Petrovna, eu sunt convins că ești un om cinstit. Du-te acum acasă și gândește-te la cele ce te-am întrebat. Gândește-te și la Serghei Semionovici. Îmi dau seama prea bine: e soțul dumitale, sângele apă nu se face, însă totul are o limită. Gândește-te: merită oare dânsul chinul prin care treci? Mai târziu cobor și eu la dumneata. Telefon mi se pare că n-ai?

— Nu, clătină ea din cap, cu aceeași indiferență.

— Foarte bine, asta înseamnă că n-o să te tulbure nimeni. Peste vreo două ore vin și eu.

Porni spre ușă cu pași sleiți, de lunatec, mișcându-și încet picioarele slutite de umflăturile varicelor și, odată ajunsă în prag, am auzit-o rostind în șoaptă:

— Dumnezeule, ce rușine…

…Haleți fotografia pe o peliculă specială amprentele găsite pe ușile șifonierului. Se răsuci spre mine:

— Ei, cum e?

— Greu de spus. În orice caz cheile i-au trecut prin mână. Cândva a lucrat și ca lăcătuș…

— Crezi că are vreun amestec?

— Nu știu. Oricum ar fi, are un alibi perfect. Spitalul acela simpatic are un regim doamne-doamne: n-ai cum s-o ștergi de acolo, mai ales noaptea. Totuși de omul ăsta va trebui să ne ocupăm într-un mod foarte serios. Am speranțe și în ceea ce o privește pe nevastă-sa: sunt convins c-o să aibă câte ceva să-mi povestească. Chiar astăzi.

— Știu și eu? Femeile de soiul ăsta dacă se închid în ele, poți să fii sigur că nu mai scot o vorbă.

— Om trăi și-om vedea, i-am răspuns și am strigat-o pe Lavrova.

— Poftim? i-am auzit glasul din cabinet.

— Vrei să vii încoace? Procesul-verbal îl scriem aici.

M-am așezat din nou la masă, resfirând pe tăblie formularele procesului-verbal de constatare.

— Dumneata ai să-mi dictezi, iar eu am să scriu, i-am spus ajutoarei mele.

— În ordine, dădu ea din cap, ca și când așa se și cădea să facem.

Halețĭki, în genunchi, cu mănuși subțiri de cauciuc pe mâini, se apucase să adune cu multă grijă cioburile de sticlă de pe parchet și să le așeze unul lângă celălalt, încercând să reconstituie geamul care se spărsese. Pe parchetul lustruit, porțiunile răzuite păreau tot atâtea răni proaspete.

— Datele inițiale le-ați completat? mă întrebă Lavrova.

— Le-am completat.

— Scrieți, vă rog. Apartamentul este situat la etajul patru. Pe palier. Nu mai sunt intrări în alte apartamente. Ușa de intrare e căptușită pe dinăuntru cu tablă albă. Încuietorile nu sunt deteriorate, pe tocul ușii, în dreptul încuietorii, se observă o adâncitură. Hoțul a pătruns probabil în apartament folosind o cheie potrivită.

— Așa-a… Fraza asta n-o mai scriem.

— De ce? își înălță privirea Lavrova.

— În procesul-verbal se trec numai datele concrete, i-am spus. Cât despre procedeul folosit de hoț, asta e deocamdată poezie… Să continuăm.

— …Pe parchetul din vestibul se află trei chibrite arse… Tot aici se găsește un picup, lângă el, în stânga, o pereche de pantofi bărbătești noi, de culoare neagră… pe raftul inferior al vitrinei sunt așezate în neorânduială medalii mari cu inscripții în limbile engleză, franceză, germană și japoneză. Sunt în număr de unsprezece, purtând toate numele lui Lev Osipovici Poleakov, artist al poporului din U.R.S.S. Ferestrele, canatele lor și ramele, nu prezintă urme de violare. Ferăstruicile sunt închise cu cremoane, tijele lor fiind trase până la capăt și fixate în tubul exterior… În stânga, pe un postament, se află un aparat de

radio, iar pe acesta, bustul lui Poleakov, operă a sculptorului Manizer…

— Ai uitat să amintești tava aceea pe rotile, am rostit cu ochii în procesul-verbal.

— Aceea se numește bar mobil.

— Cu atât mai bine, am zâmbit eu pe sub mustață.

— Încă n-am ajuns la el.

— O clipă. Noe Markovici, când ai să ajungi dumneata la barul mobil, te rog să-l cercetezi cu atenție: poate găsești și acolo niscaiva amprente.

— … În dormitor, șifonierul din perete este deschis, hainele din el sunt căzute pe jos, în dezordine. Tot pe parchet se află pantofi, genți, o valiză flexibilă, din import, cu capacul superior secționat… pe fotoliu e așezat un sfeșnic cu trei brațe și cu lumânări arse mai mult de jumătate… Pe parchet mai sunt opt file de hârtie arsă, resturile fiind mult deteriorate. Tot aici zac în neorânduială mai multe piese ale unor instrumente cu coarde… Pretutindeni sunt azvârlite haine, lenjerie, precum și douăsprezece cutii pentru diverse bijuterii…

Lavrova așeză pe masă un disc galben, metalic.

— Este „Disco d’oro”, discul de aur înregistrat la Paris, în onoarea lui Poleakov. Cuprinde cele mai bune piese din repertoriul său…

— Foarte bine, am spus. Ce ziceți, fumăm câte o țigară? Ne odihnim un pic, isprăvim cu descrierea asta generală, pe urmă întocmim câte un proces-verbal pentru fiecare odaie în parte.

— Pentru ce să facem procese-verbale separate?

— E o măsură de precauție, Lenocika. Dacă nu vom izbuti să rezolvăm cazul, măcar procesele-verbale să le întocmim în așa fel, încât și peste zece ani un anchetator să-și poată imagina ambianța tot atât de limpede, cum o vedem noi în clipa de față.

— De unde atâta pesimism, Stanislav Pavlovici?

— Asta nu-i pesimism, Lenocika. E o măsură înțeleaptă.

— Bine, dar sentința dumneavoastră preferată zice că nu există crime perfecte.

— Sentința rămâne valabilă. Dacă nu vom descoperi noi adevărul, locul ni-l va lua altcineva - un om mai talentat sau mai sârguincios, ba poate chiar mai norocos.

— Dar dacă nu va izbuti nici el?

— Atunci probabil că ni se va tăia capul.

— Cum așa? În fața legii, toate victimele au același statut, indiferent de funcția sau poziția lor socială. Am impresia că asta am auzit-o tot de la dumneavoastră.

Am izbucnit în râs:

— Nici nu vreau să-mi neg cele spuse. Totuși n-ar fi drept dacă am permite bandiților să-și facă de cap prin apartamentele geniilor noastre muzicale.

— Am înțeles. Dar în apartamentul unui inginer oarecare? Le putem permite?

Am privit-o cu oarecare curiozitate, apoi i-am spus:

— Bine ar fi, Lenocika, să-mi împrumuți și mie din nepăsarea dumitale. Logica dumitale îndrăzneață cred că aici își are izvorul.

— O asemenea replică nu poate sluji drept argument serios într-o discuție, rosti calm Lavrova.

— Ai dreptate. Dar ia spune-mi, nu ți-a trecut niciodată prin minte că activitatea noastră seamănă întru-câtva cu jocul de șah?

— Ce vreți să spuneți?

— Vreau să spun că nu poți juca șah dacă nu vezi în fața ta decât mutarea următoare. La jocul de șah învinge numai acela care izbutește să-și alcătuiască în minte toată seria de mutări viitoare și, prin logica lor de fier, să impună adversarului jocul care îi convine. În așa fel, încât acesta să corespundă întregii strategii inițiale.

— Dumneavoastră ce mutare v-ați imaginat?

— Din nefericire, în partidele noastre adversarul joacă totdeauna cu piesele albe: el este cel care face prima mutare. Ba chiar izbutește, încălcând toate regulile, să

facă mai multe mutări deodată.

— Mă rog, mutarea e_2 - e_4 a făcut-o. Ce legătură are ea cu cele ce discutam adineaori?

Am rămas dus pe gânduri, uitând parcă de Lavrova, pe urmă am întrebat-o:

— Nu-ți dai seama de loc? Acum va veni aici Lev Osipovici Poleakov, profesor la conservatorul de muzică, laureat al tuturor premiilor existente, proprietarul acestui apartament. După cum știi, este un violonist genial. Acum însă i se va mai spune și „victima”. Ne va prezenta o declarație, iar aceasta va deveni pentru noi un act oficial: fila numărul doi din dosarul acestui caz. Și tocmai atunci s-ar putea să aflăm că mai există un păgubaș… De lucrul ăsta mă tem cel mai mult…

— Despre care păgubaș vorbiți?

Ușa din vestibul se trânti cu zgomot. M-am răsucit în călcâie. În pragul încăperii se oprise Poleakov.

Capitolul 2
Geniul

Soarele strălucea orbitor, și întreaga Cremonă, apărându-se de razele lui toride prin lemnul sculptat al jaluzelelor, se cufundase într-o lenevoasă siestă. Arșița zilei pătrundea însă și aici, în minuscula curte interioară, acoperită cu frunze de viță: pardoseala ei de piatră frigea ca jăratecul. Doar mica fântână arteziană, împrăștiind în mijlocul curții picuri mărunți, scânteietori, părea să aducă răcoare, însă Antonio nu îndrăznea să spună că-i e sete. Vestitul meșter, somnoros, ghiftuit, ședea într-un jilț de lemn în fața lui, îmbrăcat într-un halat turcesc de mătase și încins cu un brâu aurit, cu ciucuri. Se plângea de arsuri la stomac.

— Nu se cade să mănânci o pizza atât de picantă înainte de culcare, rosti cu tristețe meșterul Niccolò.

— Desigur. Din această pricină are de suferit stomacul, fu de acord Antonio, care nu mâncase de dimineață nicio fărâmitură de pâine.

Niccolò rămase tăcut vreme îndelungată, astfel că Antonio nu-și mai putea da seama: a ațipit meșterul ori e treaz? Tânărul se lăsa în răstimpuri când pe un picior, când pe altul, și în curte nu se mai auzea decât plescăitul molcom al apei reci din bazin, precum și scârțâitul ghetelor sale butucănoase, din piele de capră. Pe chelia trandafirie a meșterului răsăriseră boabe străvezii de sudoare.

— Ce-ți dorești, așadar: bogăție sau glorie? îl întrebă în cele din urmă Niccolò.

— Doresc să învăț. Doresc să deprind măiestria domniei-

tale, istețimea ochiului și a urechii. Doresc să pătrund taina sunetelor.

— Crezi că este cu putință să cunoști și să supui sunetele? Să le scoți după pofta inimii dintr-un instrument, ca pe un hârciog îmblânzit?

Antonio își trecu limba peste buzele ce i se uscaseră.

— N-am nicio îndoială. Însăși domnia-ta știe s-o facă.

Meșterul râse:

— Netotule! Vreme de o sută de ani toți cei din neamul nostru - bunicul meu Andrea, unchiul Antonio, fiul meu Girolamo și eu însumi - ne străduim întru aceasta. Pesemne însă că n-o poate face decât însuși Dumnezeu, pedepsindu-l pe oricare ar îndrăzni să se apropie de această măiestrie, așa cum l-a pedepsit pe Adam, izgonindu-l din rai pentru că a cunoscut adevărul. Dacă tu mă vei întrece în măiestrie, vei abate peste tine pedeapsa dumnezeiască. Asta nu te înfricoșează?

Antonio se gândi o clipă, apoi scutură din cap:

— Caută și vei găsi, ne zice Scriptura. Chiar dacă aș ști că ești însuși diavolul care a luat chipul unui mare meșter, nici atunci n-aș da înapoi.

Meșterul păru înviorat:

— Aha! Care va să zică, ai auzit și tu zvonurile cum că meșterul Niccolò Amati[3] ar avea de a face cu necuratul? Și nu te temi de focul gheenei?

— Nu se află iad mai înfricoșător decât focul dorințelor

[3] Nicolò Amati (3 decembre 1596 - 12 aprilie 1684) lutier italian originar din Cremona. A fost fiul lui Girolamo Amati și a fost cel mai eminent membru al familiei. A îmbunătățit modelul implementat de înaintașii săi și a confecționat instrumente care puteau să producă un ton mai puternic. Modelele sale erau neobișnuit de mici dar a realizat un model mai mare cunoscut azi sub numele de „*Grand Amati*” care a devenit una dintre cele mai râvnite viori. Dintre ucenicii săi cei mai cunoscuți sunt *Antonio Stradivari* și *Andrea Guarneri*, primul membru al familiei Guarneri de lutieri. Există multe controverse cu privire la ucenicia lui Antonio Stradivari. Deși prima vioară cunoscută a lui Stradivari menționează că a fost ucenicul lui Amati, această ipoteză este intens dezbătută.

neîmplinite și al neștiinței…

— Ești ahtiat și curajos și asta-i bine. Totodată însă dorești să-ți împărtășesc din înțelepciunea și măiestria mea. Ce-mi poți da în schimb?

— Oare măslinul pune o asemenea întrebare unui ram tânăr al său pe care încă nu s-au copt fructele?

— Tu nu ești un ram din arborele vieții mele, își încruntă Amati sprâncenele cărunte și stufoase.

— Domnia-ta, meștere, ești bogat și slăvit. Slava și bogăția ți-au hrănit din belșug arborele vieții. Ramurile lui însă n-au rodit. De o sută de ani caută neamul lui Amati taina sunetelor…

— Fiul meu Girolamo îmi va continua munca. Însăși mâna mea îmi este încă sigură, ca și ochiul.

— Sunt încredințat că Girolamo va spori slava neamului domniei-tale. Dar deocamdată el nu-i decât un copil. Și o asemenea bogăție nu se cade s-o ții într-un singur loc. Mai înțelept ar fi s-o dăruiești și altora…

— Ai fost până acum cioplitor în lemn și muzicant. Oare de ce trebuie să cred că n-ai să te răzgândești. Să fii și meșter de viori?

— Cele despre care vorbești n-au fost decât trepte spre grădina măiestriei domniei-tale. Nu am altă dorință mai puternică și mai sfântă decât să lucrez în atelierul domniei-tale.

— Ce știi să faci?

— Știu să învăț…

Astfel a fost primit Antonio Stradivari ca ucenic la Niccolò Amati: fără plată, doar pe mâncare și învățătură.

……

L-am recunoscut îndată pe Poleakov. Îl văzusem de sute de ori la televizor și în jurnalele cinematografice, portretele i le întâlnisem prin ziare și pe afișe, îl așteptam să apară din clipă în clipă, prin urmare îl cunoșteam de mult. Noi însă eram pentru el niște oameni necunoscuți,

niște străini veniți din afară, care, din cine știe ce pricină, își făceau acum de lucru prin apartamentul lui, unde totul era dat peste cap, devastat, împrăștiat prin toată casa, până în dreptul ușii de intrare, în fața căreia, semn că s-a întâmplat o nenorocire, sta de sentinelă un milițian.

Toate acestea făcuseră ca pe chipul lui Poleakov să încremenească o expresie de uimire și iritare, deși în priviri i se mai distingea, stingându-se cu încetul, speranța, gândul că totul n-a fost decât o glumă nesărată a cuiva, o glumă stupidă și răutăcioasă, că de fapt nu se comisese niciun fel de furt și nici nu i se telefonase de la miliție la vila din afara orașului să revină de urgență la Moscova, ori poate că i se telefonase într-adevăr, dar tocmai aceasta fusese gluma nesăbuită a cine știe cărui netot, făcându-l să piardă dimineața aceea a zilei de duminică, smulsă în sfârșit torentului nebunesc al agitației zilnice, al unei activități obositoare, al imposibilității de a medita în liniște și singurătate, de a face o plimbare prin pădurea însorită, cuprinsă de îngheț. Apoi i-am văzut limpede această speranță topindu-se încet-încet, aidoma unei bucăți de gheață pe asfaltul încins al verii. Expresia de uimire și iritare îi pieri cu totul, iar chipul său - un chip obosit și uscățiv, cu bărbie grea, de boxer, și cu ochi triști, de apostol - fu potopit de cea mai obișnuită și omenească derută, și un zâmbet strâmb și jalnic, iscat fără voie îi taie oblic obrazul.

Rămaserăm astfel, tăcuți, unul în fața celuilalt, neștiind ce trebuie să spunem într-o asemenea situație, iar el continua să schițeze zâmbetul acela insuportabil, care devenise pentru mine o adevărată tortură. Aceasta, pentru că numai noi amândoi cunoșteam amploarea reală a nenorocirii care se abătuse aici. Discutând până atunci cu Lavrova, încercasem să-mi îndepărtez un asemenea gând, acum însă, privindu-i zâmbetul jalnic, care îi strâmba chipul, am înțeles că lucrul acela s-a petrecut cu adevărat. Atât de înfricoșător și tâmp nu zâmbesc decât oamenii

înștiințați doar cu o clipă înainte că au pierdut o ființă dragă. Poleakov își umezi buzele ce i se uscaseră și întrebă cu o voce răgușită:

— Vioara?! E în șifonier?

— ...Încercați să vă amintiți ce v-a mai dispărut din apartament...

Se așezase într-un fotoliu, înălțându-și genunchii costelivi, care îi ieșeau în evidență prin stofa cenușie a pantalonilor, și își ținea capul în palme, ceea ce îl făcea să pară împodobit cu două ramuri albe. Mai întâi nici nu-mi auzi întrebarea. Abia într-un târziu își înălță capul și spuse:

— Da-da, desigur... Cum ai spus?

— Trebuie să-mi enumerați toate obiectele care v-au dispărut din casă.

Poleakov înălță din umeri:

— N-aș putea așa, deodată... Mai târziu o să vină nevastă-mea și o să-ți spună cu mai multă precizie. Dar asta nu are niciun fel de importanță. Fapt e că nu mi-am mai găsit vioara. Pricepi? Mi-a dispărut vioara!... rosti cu voce gâtuită și păru acum o pasăre istovită, cuprinsă de deznădejde.

N-am mai știut ce să-i spun și am rostit într-o doară:

— Pesemne v-ați obișnuit cu acest instrument?

Își înălță capul, mă privi mirat și după ochii lui mi-am dat seama că spusesem o enormitate.

— Să mă obișnuiesc? repetă apoi, iar vocea îi mai era încă mirată. Să mă obișnuiesc? Oare se poate spune că un om se obișnuiește să aibă mâini, ochi sau urechi? Oare te obișnuiești cu părinții sau cu copiii tăi?

Încercând să scap din încurcătură, am mai făcut o gafă, zicând:

— Da, se vede că-i un instrument prețios...

Poleakov se ridică brusc, ca și când ar fi fost împins de un resort, merse apoi grăbit prin odaie, scoase din sertarul biroului un plic și îl desfăcu:

— Este certificatul viorii mele. Îmi permiți, tinere, să-ți pun o întrebare?

Am dat afirmativ din cap.

— Dumneata ești anchetatorul de serviciu, sau te vei ocupa de cazul acesta până la sfârșit?

— Sunt inspector principal la miliția judiciară din Moscova și mă voi ocupa în continuare de furtul săvârșit în apartamentul dumneavoastră. Numele meu este Tihonov.

Poleakov păși prin încăpere, cufundat în gânduri, apoi se răsuci brusc spre mine.

— Înainte de a-ți începe cercetările, vreau să stăm de vorbă. Sunt convins că am să-ți spun o mulțime de banalități, ca orice nespecialist. Vreau totuși să-ți cer un lucru și anume, să faci tot posibilul spre a-mi găsi vioara. Mi-am și dat seama că mi s-a furat o importantă sumă de bani, mai multe obiecte prețioase, dar îți jur pe viața mea că de mi s-ar cere întreaga avere în schimbul acestei viori, aș fi un om fericit...

Vorbea aproape incoerent, cuvintele îi urcau toate odată spre gâtlej și, încercând să iasă afară, se ciocneau unele de altele, se înțepeneau acolo și din această cauză vorbirea îi era gâtuită, aproape de neînțeles. Pe chip i se așternuse o paloare albăstruie, așa cum li se întâmplă unor oameni nervoși, speriați sau cuprinși brusc de tulburare, ceea ce făcea să-i iasă și mai mult în evidență pata de-o culoare cafenie, nefirească, a unei bătături aflată sub obrazul stâng - pecetea sârguinței și a răbdării geniului, urma nenumăratelor ore de exerciții la vioară.

Poleakov strânse certificatul la piept și vorbi din nou:

— Îmi dau seama că nu izbutesc să spun ceea ce ar trebui, însă aș vrea să înțelegi foarte clar proporțiile nenorocirii care s-a abătut peste mine. Fapt e că vioara despre care vorbesc constituie singurul obiect din această casă, care nu-mi aparține...

— Cum adică? întrebă Lavrova, intrând fără s-o observ în încăpere.

— Vioara mea constituie o avere națională. A fi singurul ei proprietar este tot atât de imposibil ca și a fi proprietarul celebrului „Țar-tun”[4]. Vioara la care cânt... Poleakov se întrerupse și buzele i se crispară - ... la care am cântat, aparține întregului popor, este proprietatea statului.

Cu mâinile tremurătoare scoase din buzunar un tub de metal, îi deșurubă capacul, dădu la iveală de acolo o pastilă albă, o azvârli în gură și după izul ușor de mentă mi-am dat seama că-i o pastilă de validol.

— Vioara asta, reluă el oftând din greu, numără două sute patruzeci și opt de ani. În ultimii treizeci și șase de ani am cântat eu la ea. Privește, te rog, îmi întinse el certificatul viorii.

N-avu însă răbdare să citesc ce scrie acolo și vorbi din nou:

— Este un „*Stradivarius*” din perioada de înflorire a talentului acestui maestru. Una din cele mai reușite și mai de migală opere ale lui. Datează din anul 1722 și poartă numele de „Santa Maria”. Pe placa de jos se află însemnul lui: anul respectiv, o cruce malteză și numele: „Antonius Stradivarius”. Vioara e de un roșu-închis, cu voluta sculptată. Știu că are o valoare internațională de asigurare, însă e o valoare formală, simbolică: de fapt, vioara este inestimabilă. Are un sunet de o frumusețe unică, imposibil de reprodus...

Sleit de puteri Poleakov se lăsă în fotoliu și din nou păru o enormă pasăre bolnavă.

Stătu o vreme dus pe gânduri, apoi reîncepu să vorbească, dar eu mi-am dat seama că vorbele nu-i mai reprezintă acum decât o copie ștearsă a gândurilor și amintirilor care i se perindă prin minte:

— ...Când am luat-o pentru prima oară în mâini, am simțit cum mă cuprinde un sentiment de fericire, cu toate

[4] Străveche piesă de artilerie, turnată în anul 1586 de către meșterul Ciohov și păstrată în incinta Kremlinului.

că nici nu-i atinsesem strunele. Era gingașă ca un copil și pătrunsă de mister ca o femeie. Cam la fel simți când iubești pentru prima oară. Sau când îți iei în brațe primul copil… Dar primul copil și cea dintâi dragoste este o lume care ți se deschide numai prin comunicarea sufletească ce urmează… Am trecut cu arcușul pe strunele viorii… Am auzit-o cum plânge, cum țipă, cum râde, cântă, vorbește… Mi-a deschis într-adevăr un univers nou în fața ochilor și-atunci mi-am dat seama cât de dornic eram s-o întâlnesc. În clipa aceea însă inima nu mi-a rezistat unei asemenea întâlniri și-am izbucnit în plâns. Cei din jurul meu au râs de mine, dar nimeni nu-și putea da seama că, întâlnind-o, am avut același sentiment pe care îl încearcă un om care înoată pe valurile oceanului, întâlnind în calea lui o corabie. Întrevăzusem până atunci în notele muzicale universul cel nou, îi auzisem răsunetul în inima mea, dar în lipsa acelei viori nu puteam să vorbesc despre el oamenilor dornici să mă asculte… Am cântat apoi la ea ceasuri de-a rândul și mi-a desfășurat înainte mereu alte orizonturi… Nu m-am mai despărțit de ea niciodată, am cutreierat cu ea întreaga lume și vedeam pretutindeni cum plângeau oamenii ascultându-i glasul fermecat. Era atotputernică și totodată fragilă și lipsită de apărare, ca un copil… În urmă cu treizeci și șase de ani mi-a înmânat-o comisarul poporului și de-atunci nu ne-am mai despărțit niciodată…

Într-adevăr, nu erau decât niște frânturi de gânduri exprimate cu glas tare, pentru că așa nu poți să vorbești decât cu tine însuți sau s-o faci ca să impresionezi pe cineva. Poleakov însă nu căuta câtuși de puțin să ne impresioneze, ba pot să spun că în clipele acelea nici nu ne mai observa în preajma lui. Se lăsă o tăcere lungă, chinuitoare. Pe urmă, din vestibul intră în odaie Haleți, ținând în mâini încuietorile ușii scoase din lăcașurile lor.

— La noapte va trebui să blocați ușa numai cu lănțișorul, i se adresă lui Poleakov. Încuietorile o să le luăm cu noi spre cercetare. Pentru o zi.

Poleakov dădu din cap. I-am spus pe un ton sec, ca să-l trezesc din transă prin aerul meu oficial:

— Vom face tot ce ne stă în putință pentru a-l găsi pe făptaș. Dar trebuie să ne ajutați și dumneavoastră…

Poleakov înălță din umeri:

— Cu ce aș putea să vă ajut?

Ședea înaintea mea în fotoliu, strivit cu desăvârșire de cele petrecute, ieșindu-i în afară genunchii și coatele ascuțite, costelive. Ochii îndurerați îi păreau două lacuri întunecate, bărbia i se sprijinea pe unul din umeri - părea că pasărea aceea ciudată fusese desfăcută în bucăți și azvârlită cum se nimerise în cuibul de pluș al fotoliului. O clipă mi se păru că încerc pentru el chiar un sentiment de ostilitate și întrucâtva de nedumerire: în fața mea nu se mai afla un geniu, un mare maestru, ci doar un păgubaș, într-adevăr un simplu păgubaș ca atâția alții. Și-atunci i-am spus cu severitate:

— Veniți-vă în fire, Lev Osipovici! Nu trebuie să vă lăsați pradă disperării. Să știți că fără ajutorul dumneavoastră nu vom putea găsi hoțul.

Poleakov mă privi cu tristețe, iar eu m-am gândit că nu trebuie să mă uit în ochii lui, căci, aidoma unor bulboane tulburi, păreau să mă atragă în adâncul lor, îmi anihilau reflexele. Nu, nu erau ochii unui păgubaș necăjit de furtul care se comisese, ci ochii unui Demon suferind, ai unui fanatic blând, ochii unui geniu îndurerat. Sufletește era mai presus decât mine și, în cazul când avea să preia inițiativa pe plan afectiv, eu nu l-aș mai fi putut determina să mă ajute. De aceea, nelăsându-l să-mi răspundă, i-am vorbit din nou:

— După cum vă dați seama, este vorba de un furt cu totul deosebit. În consecință, ajutorul pe care mi-l puteți acorda constă într-o judecată foarte limpede. Trebuie să vă dați la o parte toate emoțiile și să vă puneți la încercare memoria, capacitatea de a gândi calm și metodic. Numai în felul acesta vom putea porni pe drumul cel bun în căutarea

viorii…

— Crezi că hoțul va putea fi găsit? mă întrebă Poleakov.

M-am așezat în fotoliul dinaintea lui.

— Vreți să discutăm bărbătește?

— Desigur.

— Atunci vă rog să mă ascultați cu atenție. Cu toții știm că în lume nu există taine de nedezlegat. Orice mister ajunge mai devreme sau mai târziu să fie dezvăluit. Dar în momentul în care eu, de exemplu, sosesc la locul unui delict, mă cuprinde adeseori un adevărat sentiment de neputință. În jurul meu se adună păgubașii, martorii, diferiți gură-cască și cu toții așteaptă ca eu să-mi arunc împrejur privirea de specialist și, aidoma unui scamator, să scot din buzunar… hoțul. Or în momentul acela nici eu nu cunosc mai mult decât ei și-mi vine tot atât de greu să-mi imaginez ceea ce nu se vede, cum le vine și lor - tuturor celor care stau în jurul meu și așteaptă să se întâmple o minune. Minuni însă, ca și taine, nu există, să știi. De aceea, pornesc să judec calm și metodic, să caut urme, să memorez tot ce mi se spune, să fac tot felul de comparații, aprecieri, și astfel, încet-încet, adevărul începe să iasă la iveală. Mă-nțelegeți, pentru a găsi adevărul nu este nevoie de minuni, ci numai de răbdare, calm și multă sârguință. La fel îmi propun să caut și vioara „*Stradivarius*”. De aceea doresc ca în primul rând să vă gândiți bine și să vă aduceți aminte ce anume v-a mai dispărut din apartament.

— Ți-am mai spus o dată că asta n-are niciun fel de importanță…

— Ba dimpotrivă, are foarte multă importanță, l-am întrerupt. „*Stradivarius*” al dumneavoastră nu-l poți duce în piață, în timp ce un ceas de aur hoțul îl poate vinde cu mult succes vreunui vânzător de mimoze, străin de oraș…

Poleakov făcu câțiva pași prin încăpere. Divagațiile mele nu că l-ar fi liniștit, totuși parcă i-au abătut gândurile pe un alt făgaș.

— Mi s-au furat bani, rosti el dregându-și mai întâi

glasul, ca și când s-ar fi pregătit să recite o poezie.

Și, în general, acum, când se depărtase întrucâtva de gândul la dispariția viorii și începuse să-și amintească ce lucruri i-au mai fost furate, păru cuprins de o stranie tulburare, ca și când i-ar fi fost rușine de cele ce i se întâmplaseră. Am observat demult acest fel de tulburare la cei cărora li se întâmplă să fie jefuiți: necazului în sine pare să i se adauge o senzație de rușine, izvorâtă din subconștient și în fond absurdă, sentimentul că, jefuindu-i, hoțul și-a bătut și joc de ei. Lăsându-i ca pe niște proști pradă curiozității celor din jur - curiozitate împletită cu o bucurie răutăcioasă ori, dimpotrivă, cu compasiune - în orice caz ei devenind subiect pentru tot soiul de comentarii.

Poleakov umbla de colo până colo prin odaie, enumerând obiectele furate, iar Lavrova scria procesul-verbal:

— Decorații… medalii de laureat… cheia de aur de la porțile orașului Strasbourg… un aparat de radio cu tranzistori, colierul de onoare primit de la orchestra filarmonică din Tokio… un magnetofon „Philips”… două valize…

Pe urmă ne-am așezat la masă și am început să completăm o foaie de hârtie pe care o liniasem în prealabil: lista persoanelor care aveau acces în casa lui Poleakov. La fiecare din numele pe care îl înscriam acolo, Poleakov sărea de pe scaun, își lipea mâinile uscățive de piept și mi se adresa cu indignare:

— Cum de-l poți bănui pe omul ăsta?

— Ba eu nu-l bănuiesc deloc, îi răspundeam cu melancolie. Deocamdată, i-am notat numele. Încolo, om vedea ce-o mai fi…

— Să revenim acum la chestia cu sculerul acela, cu lăcătușul, i-am spus lui Poleakov. Care va să zică, vi s-a stricat încuietoarea de sus a ușii…

— Da. S-a întâmplat în urmă cu vreo două săptămâni.

Dimineața, la micul dejun, i-am spus soției că ar trebui chemat un lăcătuș, pentru că încuietoarea împiedica ușa să se închidă cum trebuie. Tocmai atunci a venit un instalator de la J.E.K.[5] Voia să controleze robinetele de la baie și de la bucătărie. Chiar eu i-am deschis ușa. Mai târziu, după ce a isprăvit cu robinetele, l-am întrebat dacă n-ar putea să-mi repare și încuietoarea. A fost de acord să vadă despre ce-i vorba. Și-a făcut acolo de lucru timp de vreun sfert de oră, a reparat broasca și a plecat.

— Cheile i le-ați dat sau nu?

— Sigur că i le-am dat. Doar trebuia să vadă cum funcționează încuietoarea.

Poleakov păru iritat de judecata mea greoaie, dar eu nu m-am lăsat impresionat și l-am întrebat din nou:

— I-ați dat numai cheia de la broasca defectă sau și alte chei?

— Ce rost avea să desfac legătura? I le-am dat pe toate… Mai ales că omul nici n-a ieșit din casă.

— A reparat încuietoarea în fața dumneavoastră? N-ați ieșit nicăieri între timp?

Poleakov înălță revoltat din umeri:

— Nu mai știu! Sunt convins însă că n-am stat pe capul omului.

Rămase pe gânduri o clipă, apoi adăugă:

— Ba chiar îmi amintesc precis că n-am stat: tocmai atunci mi s-a telefonat de la școala copiilor bolnavi de tuberculoză, să susțin la ei un recital…

Mi-am făcut o însemnare în carnet, pe urmă l-am întrebat:

— Și ce răspuns le-ați dat? Celor de la școală?

Cred că Poleakov nu mai știa ce să creadă despre mine: sunt un prost, sau un om cu totul lipsit de tact? Mi-a răspuns cu nemulțumire în glas:

— Le-am spus că am un program foarte încărcat. Totuși le-am promis că am să-mi fac timp și pentru ei: prea au

[5] Oficiul de exploatare a spațiului locativ.

stăruit s-o fac.

— În regulă, i-am spus.

Apoi i-am arătat un șperaclu scurt, brunat, pe care Haletki îl găsise în adâncitura dintre pernă și spătarul unuia dintre fotolii.

— Sunteți convins că n-ați avut așa ceva în casă?

— Cum să-ți spun?... Cred că n-am avut, făcu Poleakov.

Iar eu m-am gândit că nici nu-i de mirare: la ce să-i fi folosit unui violonist celebru o unealtă de spărgător? Șperaclul era bine lucrat, cu unul din capete turtit, cu celălalt prelung și tăios, și cu un mâner lat și comod. Pe suprafața metalului se vedea limpede un însemn ștanțat, reprezentând două zigzaguri scurte. Pesemne hoțul își pusese șperaclul pe fotoliu și nu-l mai găsise la plecare.

— Lumânările din sfeșnic au fost aprinse de dumneavoastră?

Poleakov clătină din cap:

— Nu. Le păstram ca pe o amintire plăcută. Mi-au fost oferite... eh! dădu el din mână, necăjit.

Hoțul operase mai întâi la lumina unei singure lumânări, apoi, pentru a da foc filelor de hârtie, le aprinsese și pe celelalte două, din care cauză acestea rămăseseră mai puțin consumate.

În încăpere pătrunse Lavrova cu o telegramă în mâini.

— Lev Osipovici, în cutia poștală se afla telegrama asta sosită pe numele dumneavoastră...

Poleakov rupse banda cu care era lipită telegrama, parcurse cu ochii textul, îl mai citi o dată, apoi îmi întinse formularul:

— Niște prostii!... Nu înțeleg nimic... E de la un oarecare Taratuta...

În telegramă se aflau scrise următoarele: „Benzile de magnetofon cu recitalul dumneavoastră expediat colet. Taratuta”. Mai jos, o specificare: „În cazul absenței destinatarului, telegrama va fi lăsată în cutia poștală”. Expedierea a avut loc ieri la ora 9.15, telegrama sosind la

destinație la ora 17.45.

— Vreți să spuneți că nu-l cunoașteți pe acest Taratuta?

— Habar n-am. Numele ăsta îl aud pentru prima oară. Și nici nu aștept vreo bandă de magnetofon. N-am mai făcut de multă vreme înregistrări.

— Spuneți-mi, Lev Osipovici, în ce relații sunteți cu familia Obolnilcov - vecinii dumneavoastră?

— Cu familia Obolnikov? Cred că în relații bune. Nu știu. Trebuie s-o întrebăm pe soția mea. Din câte știu, Evdokia Petrovna o ajută la gospodărie. Da, precis că în relații bune: soția mea îi lasă cheile apartamentului, ca eu să le pot lua oricând de acolo.

— În lipsa dumneavoastră, intră vreodată aici, în apartament?

— Pentru ce să intre? Probabil că nu. Cred că nu intră.

— Bine, să trecem la altceva. Spuneți-mi, lăcătușul care v-a reparat încuietoarea a venit din partea J.E.K.-ului de care aparțineți?

— Da, am impresia că așa mi-a spus. Eu însă i-am notat în caiet numărul de telefon. Pentru cazul când aș mai avea nevoie de dânsul. Mi-a plăcut cât de bine și repede s-a descurcat cu treaba. Stați să aduc caietul din vestibul.

Ieși din odaie, iar peste câteva clipe l-am auzit exclamând cu mirare:

— Ia te uită: din caiet lipsesc câteva file!

M-am ridicat în picioare, dar Poleakov veni el însuși spre mine, întinzându-mi caietul răvășit. Am aruncat o privire spre foițele arse și călcate în picioare, pe care Haletki le aduna cu grijă de pe jos: prin scrumul negru se întrezăreau limpede linii drepte, orizontale.

— Iată-le acolo, Lev Osipovici, i le-am arătat lui Poleakov. Filele din caietul dumneavoastră. Spuneți-mi la care literă i-ați notat numele?

— La litera „S”: nenea Pașa, sculerul, îmi răspunse violonistul; mi-am dat seama că toate aceste lucruri i se par mult prea încurcate.

Am răsfoit caietul: erau rupte mai multe file, începând cu litera „P” și până la litera „U”. Haletki se ridică în picioare, își îndreptă spatele înțepenit și spuse pe neașteptate:

— În slăbiciune sălășluiește puterea mea…

— Poftim? făcu nedumerit Poleakov.

— Parcă așa se spune în Scriptură, zâmbi Haletki. Nu ne rămâne decât să ne convingem și noi de acest adevăr. Personal, va trebui să vă iau amprentele digitale…

— Pentru ce? întrebă cu mirare și cu o oarecare spaimă Poleakov.

— Pentru că, în primul rând, voi fi unicul posesor al unui asemenea autograf de-al dumneavoastră, iar în al doilea rând, și e lucrul cel mai important, voi putea în felul ăsta să vă deosebesc amprentele de alte urme pe care le-am găsit aici și care s-ar putea să aparțină hoțului.

L-am urmărit cu privirea pe Haletki și i-am admirat grija și iuțeala cu care proceda la imprimarea amprentelor, apăsând pe fișa dactiloscopică degetele lui Poleakov, degete care făceau să plângă și să se bucure mii și mii de oameni. Acum degetele acestea, unice în felul lor în întreaga lume, erau unse cu tuș negru, erau supuse și lipsite de putere, ca și când n-ar fi trezit ani de-a rândul la viață universuri întregi de sunete. Abia atunci, în clipele acelea, mi-am dat seama de aspectul cu adevărat monstruos și absurd al celor întâmplate. Ce să mai zic - asta e viața de criminalist!

Comisarul îmi luă raportul dactilografiat și începu să-l citească cu glas tare, ținându-l la distanță, așa cum fac toți oamenii miopi când își scot ochelarii:

„Câinele Marcel a luat urma la orele 9 și 21 de minute, a ieșit din cabinet afară pe culoar, a cotit la stânga, a traversat întreg culoarul și a ieșit pe palier. De aici, a coborât scara, a traversat curtea și a ieșit prin gangul de la intrare în strada Sadovo-Triumfalnaia. De aici a cotit la

dreapta, a mers 40-50 de metri înspre piața Maiakovski și a încetat urmărirea pe partea carosabilă a străzii...”

Lăsă raportul pe birou și ne spuse:

— M-da, nu prea avem cu ce să ne lăudăm. Știți, îmi aduc aminte că în urmă cu vreo douăzeci de ani milițienii aveau o uniformă caraghioasă, cu săbii și cu eghileți. Mă tem ca nu cumva cățelușii ăștia să devină și ei un accesoriu inutil al uniformei noastre? Ce zici Kaceanov, n-am dreptate?

Kaceanov se înroși de supărare și spuse:

— Permiteți să vă raportez, tovarășe comisar, că Marcel al meu nu-i nicidecum un accesoriu. Are la activul lui doisprezece infractori reținuți. Cât despre săbii ori eghileți, treaba asta nu-i de nasul lui...

Comandantul M.U.R.-ului râse:

— Nu te înfuria Kaceanov. Doar nu te acuz nici pe dumneata și nici pe Marcel. Mai curând îi am în vedere pe lucrătorii noștri operativi: numai cu flerul lor de profesioniști nu vor izbuti să rezolve mare lucru. Aici e nevoie de metode științifice, de analiză...

Simțind că pericolul a trecut, Kaceanov hotărî să se reabiliteze până la capăt:

— Păi asta zic și eu, tovarășe comisar: câinele nu-i decât un animal, face și el ce poate. Să dai vina pe el îi cel mai ușor lucru, că n-are grai să-ți răspundă. Între timp, vă dați seama și dumneavoastră, câtă lume o fi trecut pe strada aceea - mai multă ca la o demonstrație...

Pesemne că ar mai fi vorbit mult și bine despre Marcel al lui, dar comisarul îl privi chiorâș și Kaceanov tăcu din gură.

— ...Păreri, idei, planuri? rosti comisarul. Până în prezent mi s-a telefonat de la ministerul nostru, de la ministerul culturii și de la Colecția instrumentelor muzicale. Cred că până diseară nivelul unor asemenea sesizări va crește...

Îl înțelegeam prea bine: comisarul va avea de purtat de aci încolo destule discuții. Abia mă pregătisem să spun ceva, când zbârnâi soneria telefonului și comisarul ridică receptorul:

— Da, eu sunt. Bună ziua. Da, desigur. Tocmai discutam aici problema despre care mă întrebați. Am înțeles. Se controlează? Bine, voi dispune. Păi toate problemele de care ne ocupăm sunt de importanță specială, înțeleg foarte bine, nu e cazul să-mi explicați, din când în când mă duc și eu pe la concerte. Am înțeles. Diseară vă raportez…

Așeză cu băgare de seamă receptorul în furcă, tăcu o vreme, apoi Își ridică privirea spre mine:

— Te ascult, Tihonov. Să știi că în mâinile tale oțelite se află acum soarta infarctului meu.

Surâse, însă ochii nu-i erau câtuși de puțin veseli.

— Pe baza cercetării locului unde a fost comis furtul, precum și a interogării victimei și a vecinei sale de apartament, se poate deduce că faptele au decurs în felul următor. Delictul a fost comis între orele zero și două noaptea, de către o singură persoană. Aceasta are acces în apartamentul lui Poleakov, se orientează bine în perimetrul locuinței…

— Vreau mai multe detalii, rosti comandantul M.U.R.-ului, făcându-și însemnări pe o foaie de hârtie.

— Din trei dulapuri existente în apartament a fost violat numai acela în care se afla vioara. Dacă nu este o coincidență, înseamnă că a făcut-o un om care cunoaște bine apartamentul. Se prea poate însă ca hoțul să fi primit și un plan al acestuia. Cred că spargerea a fost comisă de un singur om…

— De ce?

— În fața intrării în bloc, ca urmare a unor lucrări de reparații, a rămas o porțiune neasfaltată, în care s-a format o băltoacă de proporții destul de mari. Practic, nu se poate intra în bloc fără a trece prin noroi. Cele șase urme lăsate de niște tălpi murdare pe parchetul din apartament sunt

uniforme: ele aparțin unui singur bărbat. De aici reiese că apartamentul a fost vizitat numai de el. În afară de asta, am telefonat la Hidrometeocentru, de unde am obținut o informare oficială. De pe la miezul nopții vremea la Moscova s-a răcit brusc, căci întreaga regiune a fost traversată rapid de frontul unui anticiclon. În timp de două ore temperatura a scăzut cu unsprezece grade.

— Și? întrebă curios comisarul.

— Meteorologii afirmă categoric că la orele două noaptea toate băltoacele existente erau înghețate. Deci se poate presupune că hoțul a pătruns în apartamentul lui Poleakov înainte de două noaptea…

— Într-adevăr, se poate, încuviință comisarul. Dar de ce după ora zero?

— Asta e o completare pe bază de logică. Judecând după picăturile de stearină și după scrumul găsit, hoțul a aprins lumânările și a ars filele de hârtie stând în cabinetul lui Poleakov. Ferestrele acestui cabinet dau în strada Sadovo-Triumfalnaia. Drept în fața lor se află un stâlp al rețelei de iluminat, prevăzut cu două puternice becuri luminiscente. Am aflat de la Poleakov că seara ele iluminează cabinetul ca un adevărat proiector. Având însă în vedere lumânările, deducem că hoțul avea nevoie de lumină, deși îi era teamă să aprindă lustra, ca să nu atragă atenția cuiva. Neconcordanța dintre cele spuse de Poleakov și comportarea hoțului se explică foarte simplu: după miezul nopții luminile de pe partea stângă a străzii Sadovo-Triumfalnaia rămân aprinse la fiecare al doilea stâlp, cele de pe stâlpul din fața ferestrelor lui Poleakov stingându-se.

— Se admite aceasta ca o ipoteză de lucru, rosti comisarul. Ce ai de spus dumneata, Noe Markovici?

— Realizările mele sunt modeste, spuse Haletki și își răsfoi filele cu însemnări, având aerul că se pregătește să prezinte un amplu referat. Din nebăgare de seamă infractorul a dat jos din perete portretul reginei Belgiei și a vrut pesemne să-l prindă din zbor. Geamul portretului s-a

spart și el s-a tăiat destul de tare la mână: pe parchet s-au răspândit picături de sânge. Grupa sanguină a infractorului se întâlnește destul de rar. Adunând cioburile, am reușit să reconstitui parțial geamul și să scot de pe el amprenta palmei. E drept, cu această unică amprentă nu vom izbuti să obținem formula dactiloscopică necesară, totuși o vom păstra ca pe o rezervă pentru eventualii candidați. Concomitent am găsit o serie întreagă de alte amprente digitale, dar încă nu putem spune cui aparține fiecare. Ultimă problemă la care am să mă refer o constituie filele din caietul de telefoane al lui Poleakov. Pe una din ele a fost notat numărul de telefon al sculerului. Acestei chestiuni trebuie să-i dăm o atenție deosebită: poate vom izbuti să aflăm lucruri importante. Cam asta am avut de raportat.

— N-am de pus nicio întrebare, spuse comisarul. Tihonov, ce știi despre lăcătușul ăsta, al J.E.K.-ului?

— Astăzi are zi liberă. Am și fost acasă la el, dar n-am găsit-o decât pe maică-sa. O bătrână, de aproape nu mai poți să te înțelegi cu ea. Mi-a spus că feciorul său a plecat încă de aseară, împreună cu nevastă-sa, la o mătușă, la țară. Se va întoarce mâine dimineață…

— Adresa mătușii de la țară? făcu sec comisarul.

— E mătușa soției lui, maică-sa n-o cunoaște, iar soția nu are nicio rudă la Moscova.

— Acestui aspect trebuie să-i acordați toată atenția, spuse comisarul. Nu mai e nicio problemă?

— Ba da. Este acolo un vecin care nu-mi prea inspiră încredere. E alcoolic și a fost internat la spital cu o zi înainte de a se fi comis furtul. A avut însă acces la cheile apartamentului, așa că am de gând să mă ocup de el foarte serios. Totodată ar mai fi o cale de urmat: din apartament a fost furat un magnetofon „Philips”: dispunem de certificatul lui tehnic cu numărul HB-182-974. Recent, magnetofonul s-a defectat: a fost conectat la rețeaua de înaltă tensiune și i s-a ars bobina de la motor. Hoțul nu va

putea să cumpere un motor nou de la magazin: Poleakov spune că motoarele noastre nu i se potrivesc acestui tip de magnetofon. Singura soluție ar fi rebobinarea la un atelier de specialitate…

— Am înțeles, spuse comisarul, mai făcându-și o notiță pe hârtia dinaintea lui, mâine vom lua legătură cu toate atelierele. Mai ai ceva de adăugat?

— Deocamdată, atât, i-am răspuns.

— Ce ipoteze de principiu v-ați formulat, ne întrebă comisarul.

Ne-am privit unii pe alții în tăcere.

— Nu v-ați formulat nicio ipoteză, conchise el. Ori poate vi le-ați formulat, dar din modestie preferați să nu le divulgați? Asta nu-i bine. Nu-i bine de loc.

Bătu supărat darabana în tăblia biroului.

— Toată treaba e făcută după șablon. Îți face impresia că s-a lucrat corect, cu grijă, ba chiar cu destulă judecată. Și totuși e vorba de șablon. Oare nu vă dați seama că tot ce mi-ați povestit prezintă o sumedenie de contradicții. Poate că într-adevăr nu le observați sau poate că tăceți din gură de teamă să nu comiteți vreo eroare. Asta chiar că-i revoltător…

Se jucă un timp cu creionul, îl azvârli pe birou, apoi se ridică de pe scaun și făcu câțiva pași prin încăpere: mărunțel, cu tendință spre îngrășare, îmbrăcat într-o uniformă nouă, frumoasă, care ședea însă cam anapoda pe trupul lui îndesat. În cele din urmă, se așeză din nou, proptindu-și cu fermitate bărbia în pumni.

— Toate discuțiile astea: „urme, fire, firicele”!.. Ptiu, ce amatorism scârbos! Ce ați făcut cu judecarea problemei în ansamblul ei? Cum de n-ați încercat să adoptați punctul de vedere al hoțului pus în situația de față? De ce a pătruns dumnealui în apartamentul lui Poleakov? De bună seamă, să fure. Dacă ar fi luat totul de acolo, inclusiv frigiderul, nu m-aș fi mirat câtuși de puțin. Dar el a luat vioara! Câte viori erau în apartament?

— Trei. Un „*Stradivarius*”, un „*Vuillaume*” și o vioară lucrată de un anonim italian.

— Unde se aflau ele?

— „*Vuillaume*” și cea a anonimului într-un dulap cu cărți, iar „*Stradivarius*” într-un alt dulap de perete, încuiat.

— Dulapul pentru cărți era încuiat și el?

— Nu.

— Și-atunci cum se face că hoțul nu ia viorile care se află la vedere, ci sparge un dulap încuiat? De ce nu spui nimic, Tihonov? Asta e, că nu ai ce spune. Adevărul este că hoțul știa foarte bine pe ce vioară pune mâna! Ce concluzie putem trage de aici? Că el a pătruns în apartament tocmai cu acest scop, căci acela care se apucă să fure o vioară „*Stradivarius*” știe perfect de bine că valoarea tuturor celorlalte obiecte furate nu se ridică nici la a mia parte din cea a unui asemenea instrument. Totuși, cu riscul de a fi arestat, el încarcă două valize și pornește noaptea prin oraș, știind prea bine că în orice clipă îl poate opri miliția, spre a-l întreba ce anume cară la ora aceea târzie. Oare nu constituie asta o flagrantă contradicție? Ce zici, Tihonov, rămâi și acum la concluzia că în apartament s-a introdus o singură persoană?

— Rămân, am răspuns eu cu încăpățânare. Ipoteza mea nu exclude posibilitatea existenței unui grup care a organizat furtul, dar în apartament cred totuși că a fost un singur infractor.

Comisarul rămase pe gânduri, apoi mi se adresă cu un râs scurt:

— Îți dau un termen de trei zile ca să-ți verifici ipotezele și-om mai vedea după aceea cine a avut dreptate. În ceea ce mă privește, sunt convins că furtul celorlalte obiecte nu constituie decât un mijloc de a camufla adevărul.

— E o „camuflare” prea deocheată! Ce sumă de bani, câte obiecte prețioase!

— Asta nu dovedește decât că hoții ăștia se pricep la asemenea obiecte de preț. În concluzie, te-aș ruga,

Tihonov, să nu uiți nicio clipă ce anume ai pornit să cauți. Noi avem de lucrat douăzeci și cinci de ani până la pensie, în timp ce vioara asta - câți ani ziceai că a împlinit?

— Două sute patruzeci și opt…

— Asta e, vezi?… Ea trebuie să mai slujească multă vreme oamenilor…

Capitolul 3
Apa acră a minciunii

Antonio tresări și își înălță capul: în pragul ușii se oprise meșterul Niccolò. Lumina gălbuie a lumânării abătea umbre peste chipul său buhăit, roșcovan. Amati părea calm, dar atitudinea lui vădea amenințare.

— Lămurește-mă, băiete, ce cauți tu noaptea în atelier? Oare nu știi că ucenicii n-au voie să intre aici decât o dată cu mine?

Antonio îl privea speriat drept în ochi, văzând cum îi licăresc în pupile fulgere scurte, reci. Adierea slabă a vântului flutura pe masă o filă de hârtie cu cifre și însemnări, pe care zăcea, oprind-o să zboare, un compas de lemn.

— De ce nu-mi răspunzi? vorbi din nou Niccolò. Tăcerea ta îmi arată că ești înspăimântat, iar spaima - că nu ai gânduri curate. Un om cinstit n-are de ce să se teamă…

— Omul se teme totdeauna de câte ceva, rosti cu glas scăzut Antonio. Și în primul rând, de sine însuși…

Niccolò Amati râse zgomotos:

— Care va să zică, băiete, tu ți-ai pus în gând să afli într-o singură noapte ceea ce neamul lui Amati caută de o sută de ani? Ia dă încoace hârtia!

Antonio îi întinse cu mâna tremurătoare foița, și Niccolò, ținând-o departe de ochi, îi aruncă o privire fugară, apoi o mototoli și-i dădu foc la flăcăruia legănătoare a lumânării.

— Ai notat aici măsurile curburii plăcilor?

Fila de hârtie se făcu scrum în mâna butucănoasă a lui Amati.

— Acum spune-mi pe de rost reperele pentru curba

plăcii de sus.

Antonio amuțise.

— Haide! strigă Amati.

— Trei-zero, trei-unu, trei-trei, începu Antonio să enumere în grabă cifrele. Șirul lor era lung. Trei-șaptesprezece, trei-douăzeci și unu…

Amati deschise ușița dulăpiorului din preajma sa, turnă într-o cană de cositor niște vin rubiniu de Palermo, îl bău din câteva înghițituri, și Antonio văzu picurându-i pe dantelăria cămășii câțiva stropi mari, negri.

— Dacă nu mi-ar părea rău să irosesc lemnul, ți-aș porunci să faci o vioară după aceste măsuri. Poate că ți-ar da pe ea câțiva *baiocco*[6] vreun muzicant din cei ce umblă din oraș în oraș…

— De ce, meștere? Doar mi-a slujit drept model „Angela” dumitale!

Bătrânul Niccolò izbucni din nou în râs:

— Pentru că din cele patruzeci și trei de repere ale măsurătorii pe unul l-ai greșit, iar în afară de mine nu și-ar fi dat nimeni seama de asta. Vioara ta însă n-ar fi fost bună decât să cânți la ea prin bâlciuri.

— Am greșit un reper? rosti uluit Antonio.

— Da, unul singur. Dar e de ajuns ca vioara să nu mai sune cum trebuie. Totuși nu despre asta e vorba; ai fi putut să nu roșești, iar peste câțiva ani cred că ai să nimerești cum se cuvine toate măsurile. Și-atunci, într-adevăr, aidoma unei maimuțe toante, lipsite de judecată, ai să-mi copiezi vioara întocmai. Asta te va mulțumi?

— Voi fi încântat să fac ceva care să semene cu vioara domniei-tale, făcu speriat Antonio.

— Prostule! Adă-mi niște apă rece și câteva portocale. Că de altceva nu ești în stare.

Antonio îi aduse meșterului un ulcior de pământ cu apă rece și un coșuleț cu portocale. Niccolò mai turnă o dată

---

[6] *Baiocco* – veche denominare a unei monede italiene folosită în evul mediu în centrul Italiei, în provincia Lazio.

vin în cană, adaugă apă și începu să stoarcă fructele coapte, zemoase. Portocalele plesneau între degetele lui groase, puternice și, în lumina pâlpâitoare a lumânării, părea că peste coaja lor aurie se înalță mici șuvițe de aburi. Meșterul uitase de Antonio. Abia într-un târziu își înălță fruntea și îl privi cu ironie:

— Zici că ai fi încântat? Dar ia spune-mi: nu ți-a trecut vreodată prin minte că alți meșteri ar putea să pună mână de la mână și să cumpere o vioară de-a mea - că doar e destul de scumpă, râse el fericit. S-o cumpere, s-o desfacă, s-o copieze și în felul ăsta să învețe a construi viori aidoma. Îm? Ce zici?

Antonio rămase tăcut.

— Măsurile unei viori poți, într-adevăr, să le furi, spuse Niccolò. Să desfaci o vioară și s-o măsori. Dar lacul cu care-i acoperită, cum să-l furi? Lacul pe care îl pregătim de-o sută de ani și care de fiecare dată ne iese într-altfel? Cum ai putea să-l furi? Doar eu îl am uite aici, se bătu Amati cu degetul peste fruntea roșcovană, cu un început de chelie. Neavând lacul ăsta, vioara n-o să sune niciodată în așa fel, încât după glasul ei oricine să poată spune: asta-i o Amati!... Sortul lemnului, vârsta lui, locul de unde se taie din trunchi, felul în care trebuie spălat, uscat, apoi acoperit cu lac - toate astea pot fi oare furate?

Meșterul mai trase o dușcă, apoi privi gânditor flacăra lumânării și spuse fără grabă:

— Și nu-i vorba numai de lac. Doar proștii își închipuie că averea casei Amati stă în secretul lacului. Vrei să ți-l dezvălui? Secretul lacului cu care e acoperită „Angela”?

Antonio clătină din cap. Niccolò mai stoarse o portocală în cană, apoi își înălță privirea.

— Norocul tău că n-ai vrut. Altminteri te-aș fi dat afară.

— Înțeleg, dădu din cap Antonio.

— Ba nu înțelegi nimic, spuse Niccolò. Nădăjduiesc însă că odată și odată tot ai s-o faci. Ești un băiat cu tragere de inimă și mi-ar părea rău să te irosești de pomană. Să știi că

nu numai de secretul meu îmi pare rău…

— Dar de cine?

— De tine. Tu ești un mic fanatic. Se găsesc tineri dintr-ăștia prin mănăstiri, numai că aceia trăiesc degeaba și mor stăpâniți de tristețe și dezamăgire. Se țin de minciuni chiar înaintea sfintei împărtășanii. Tu însă ai putea să mori fericit…

— Cum?

— Pentru asta trebuie să înveți, să cauți și să muncești. Eu știu pe de rost cele patruzeci și trei de repere ale măsurătorilor, pentru că pe fiecare din ele l-am căutat ani și ani de-a rândul. Dacă n-ai să găsești propriile tale repere, înseamnă că de pomană mi-am bătut capul cu tine…

— Și de murit am să mor în tristețe și dezamăgire… repetă în șoaptă Antonio.

— Da. Să știi însă că până ce nu-ți vei desăvârși învățătura nu te vor părăsi nicio clipă chinul neîncetat al căutării, amara nemulțumire față de ceea ce înfăptuiești, rușinea neputinței tale. Adevărul, ca și omul, se naște în dureri, într-o supremă încordare a trecătorului nostru trup și într-un neasemuit avânt al spiritului. Iar vioara e aidoma omului…

— Și totuși s-ar putea să nu ajung la țintă, rosti tulburat Stradivari. Doar nu pot fi pe deplin încredințat că voi învăța odată și odată să fac viori!

Niccolò Amati se așeză pe masa de tâmplărie, scoțându-și în afară pântecul buhăit. Își mișcă sprâncenele stufoase și îl privi pe Antonio cu multă curiozitate.

— Viorile nu se fac. Se fac butoaiele și băncile de lemn. Viorile, ca și copiii, pâinea sau strugurii, se nasc și se cresc. Nimeni nu seamănă grâu în ianuarie și nu stoarce strugurii în mai. Omul trebuie să fie și el destul de copt ca să poată naște copii. Vioara ta viitoare trebuie mai întâi s-o zămislești în tine și s-o porți așa multă vreme. Vor trece ani îndelungați fără ca tu să simți vreo schimbare. Și

totuși, fără ca măcar să-ți dai seama, degetele îți vor fi din ce în ce mai tari și mai îndemânatece, privirea din ce în ce mai luminoasă și mai dreaptă, ca o rază de soare, iar urechea din ce în ce mai sensibilă. Abia atunci închipuirea îți va arăta într-o bună zi, ca într-o dulce și trecătoare visare a tinereții, ceea ce ai dorit să găsești. Vioara aceea va fi pentru tine ca cea dintâi femeie din viața ta: aidoma unor șolduri pline îi vor undui eclisele, zvelt și subțire i se va înălța gâtul, voluta i se va pleca spre tine precum fruntea iubitei, iar efurile îi vor contura trupul ademenitor ca niște cute misterioase. Și-atunci îi vei auzi glasul - gingaș, suav, cântător - și oricâte zile vei mai avea de trăit, nu vei mai încerca o altă clipă mai fericită, decât clipa aceea voluptoasă a deplinei posesiuni! Îți vei spune atunci că în lume nu poate fi nimic mai sublim și că starea aceea va dăinui veșnic. Geniu însă ajunge numai acela care s-a dăruit operei sale în întregime și care, în culmea fericirii fiind, începe să simtă din nou fiorul rece al nemulțumirii de sine: asta înseamnă că e gata din nou pentru alte clipe de chin, în continuă căutare a perfecțiunii…

— Oare ai cunoscut pe cineva, meștere, care să fi atins perfecțiunea?

Amati zâmbi în colțul gurii și se ridică în picioare:

— Perfecțiunea este o necontenită încântare. Adică starea proprie numai sfinților și celor lipsiți de minte.

— Cu alte cuvinte, căutarea nu are niciun rost? întrebă cu deznădejde Stradivari.

— Da, dacă socotim lipsită de rost însăși viața. Căci viața nu este decât un continuu avânt spre cunoașterea perfecțiunii.

— S-o afli că să ajungi nebun?…

— Ori sfânt, spuse Niccolò, căscă și își făcu semnul crucii peste gură. Să mergem la culcare. Eu nu mai sunt tânăr și până în ceasul morții nu mi-a mai rămas decât foarte puțin. Mâine doresc să mai fac încă un pas spre ceea ce se cheamă cunoaștere…

Meșterul nu-și sfârși fraza și ieși din odaie, trântind ușa.

……

În preajma iernii care nu mai era departe, toamna trăsese adânc aer în piept, ca un înotător gata să se azvârle în apă. Gheața subțire cu care se acoperiseră băltoacele se sfărâma cu un sunet cristalin, iar frunzișul arborilor, uscat, gălbejit, pătruns de lumina molatecă, mioapă a soarelui, părea cu totul nenatural. Umbrele așternute pe trotuare erau și ele șterse, neclare, văzute parcă printr-un binoclu dereglat. Doar aerul era proaspăt, rece, albastru, strecurând în sângele trecătorilor tărie înviorătoare.

Plecând din cartierul Krasnîie Vorota, am mers la vale, pe strada Basmannaia. Frunzele arborilor păreau și aici frânturi de malț pietrificat, iar fumul din țevile de eșapament ale automobilelor se răsucea în spirale mici, albastre, încremenea pentru o clipă, apoi pierea fără urmă… În vecinătatea bisericii Petru și Pavel era un mic restaurant-cantină, timp aveam din belșug, astfel că m-am hotărât să iau acolo o gustare. În salonul restaurantului - o încăpere mohorâtă cu tavanul boltit, odinioară trapeză de mănăstire - era lume multă, de aceea m-am așezat la o masă ocupată de doi pensionari care degustau pe îndelete chifteluțe cu varză, sorbind în răstimpuri din pahare cu chefir. Unul din ei îi vorbea pe un ton răstit celuilalt:

— Mereu o fac pe deștepții!… Scria aseară la gazetă că niște înțelepți dintr-ăștia au fiert apă în retortele lor, până ce au obținut ceva care numai a apă nu seamănă: una cleioasă, care nu îngheață pe vreme de ger și la gust e acră ca lămâia. Acu spune-mi și mie: la ce-mi trebuie apă dintr-asta de nici s-o bei, nici să te speli cu ea? Prostie curată, banii poporului cheltuiți de pomană…

Mi-am mâncat omleta, am ieșit în stradă și am pornit spre cartierul Razguleai, gândindu-mă că tare aș fi vrut să văd și eu apa aceea care nu îngheață, care e cleioasă și la

gust e acră ca lămâia…

Dincolo de ferestrele camerei de gardă se întrezărea frunzișul veșted al grădinii și pluteau straturi ușoare, albăstrui, de ceață, învăluind gardul de scânduri, înalt și prevăzut la capătul de sus cu trei rânduri de sârmă ghimpată. Un gard ca de închisoare. Liniștea acelei dimineți proaspete și curate de toamnă nu se potrivea deloc cu sârma aceea ghimpată și nici cu siluetele palide ale oamenilor care se strecurau pe potecile din grădină, înfășurați în halate cenușii. La toate acestea se adăuga, sunând în răstimpuri, de după ușa cu geamuri, un răcnet înfiorător, răgușit, devenit când țipăt subțire, pătrunzător, când din nou răcnet de fiară rănită. Răcnetul era întrerupt de câte un bocet subțire, hohotitor: „Tovarășa doctor, draga mea, scumpa mea, scapă-mă, rogu-te, n-am să mai fac niciodată… a-a-a!!!” Și din nou se revărsa - neomenesc, sălbatic. În cele din urmă se făcu liniște…

Doctorița Konstantinova intră în camera de gardă și mă privi lung câteva minute, ca și când ar fi încercat să-și amintească cine sunt eu și de ce mă aflu acolo. Pe urmă scoase din buzunar un pachet de țigări, își aprinse una și mi-am dat seama cât de tare îi tremura mâna. Buzele subțiri i le strâmbase un rictus amar, își tot dădea la o parte de pe frunte o șuviță a părului cânepiu, iar când trăgea din țigară îi ieșeau în afară pomeții frumos conturați.

— Ce ziceți: vă place așa ceva? mă întrebă, ca și când am fi întrerupt o convorbire purtată până atunci.

Adăugă apoi, de data aceasta fără să mi se mai adreseze mie:

— Ticălosul, animal nenorocit… Câtă muncă am irosit cu el!…

Îi văzusem și eu pe flăcăul acela. Fusese adus cu căruciorul în camera de gardă, chipul îi era pământiu, buhăit, și tot ce mai părea viu pe chipul acela erau ochii:

injectați, plini de lacrimi și pătrunși de o suferință neomenească. Clăbuci albi de spumă îi cădeau de pe buze ca unui cal istovit de goană și convulsii puternice îi zguduiau trupul. Răcnea cu glas răgușit, adunându-și parcă ultimele puteri. Uitând de mine, doctorița Konstantinova începuse să dea dispoziții:

— Să fie pregătită echipa de reanimare… Cordiamină intramuscular și pantopon… Antihistaminice… Neutralizatori… Spălătură stomacală cu hipermanganat… Pregătiți transfuzia…

O oră și jumătate am stat după aceea la camera de gardă, uitându-mă afară, la grădina cu frunzișul veșted, împrejmuită cu trei rânduri de sârmă ghimpată și la bolnavii în halate cenușii strecurându-se pe alei. Era un spital ai cărui pacienți nu provocau milă, unde suferința nu era adusă de nenorocire, ci de abjecția celor transportați aici cu forța. Un spital în care tratamentul se făcea tot pe această cale.

— …Câtă muncă am irosit cu el! repetă Konstantinova. N-are decât douăzeci și cinci, douăzeci și șase de ani, dar e de pe acum alcoolic, a fost un copil degenerat, l-a lăsat și nevasta… Șapte luni l-am tratat printr-o metodă complexă și a plecat de aici perfect sănătos. Acum poftim: ați văzut și dumneavoastră în ce hal mi l-au adus…

— De ce a făcut convulsii? am întrebat-o.

Mă privi iritată:

— Dumneavoastră credeți că eu le dau aici bomboane cu mentă? Pentru regenerarea organismului unui alcoolic se folosesc preparate chimice cu o acțiune foarte puternică. Ele constituie totodată și o barieră de incompatibilitate pentru orice fel de alcool. Iar dumnealui a băut astăzi un pahar de votcă.

— Și-acum ce-o să fie cu el?

— Nu știu. Poate să moară.

Își mai aprinse o țigară, apoi spuse:

— Dumnezeule, ce necaz îți fac oamenii ăștia! Spitalul

nostru nu are acces pentru public, dar eu aș aduce aici lumea ca la panoramă. Poate ar avea efect măcar pentru unii. Căci așa - trece lumea pe stradă, vede un spital ca toate spitalele și nici nu-și poate imagina câte chinuri sunt aici, câtă durere și lacrimi. Al optulea cerc al Infernului!...

— Și ce-i de făcut? am întrebat-o

— De ce mă întrebați pe mine? Eu nu sunt sociolog, sunt medic. Deși în munca noastră ajungi cu timpul să faci și sociologie... Nu există vreo formă a răului care să nu se fi abătut și prin spitalul nostru. O familie distrusă are cu noi o legătură directă; se nasc copii bolnavi - îi avem tot noi în evidență; traumatisme, accidente de muncă - oricând vă pot servi și despre ele câte o informație. Cât despre cei care după o beție ajung la dumneavoastră și nu la noi, asta o știți tot atât de bine.

Tăcu un timp, apoi spuse:

— Asta-i situația și n-o puteți rezolva nici dumneavoastră. Ziceați că vă interesează Obolnikov?

— Da, aș dori să-mi dați despre el câteva amănunte.

Konstantinova scoase din dulap o mapă cu inscripția „Fișă medicală”. Mi-am dat seama că e o mapă veche, roasă.

— Acum e internat la noi pentru a doua oară, spuse Konstantinova. Anul trecut a avut o recidivă fără complicații serioase, căci n-a băut prea mult... De data asta a venit din proprie inițiativă, cu recomandarea medicului psihiatru de la policlinica raională. Ne-a spus că dorește să se vindece radical.

— Pacienții dumneavoastră vin deseori din proprie inițiativă?

— Din păcate, nu ne prea bucură prin conștiinciozitate ca Obolnikov.

— Aș vrea să stau de vorbă cu el.

— Mă rog. Acum se plimbă prin grădină. Vreți să-l invităm aici, ori stați de vorbă în aer liber?

— Mai bine în aer liber. Asta ca să avem șanse egale, am

zâmbit eu. Între pereții ăștia Obolnikov se simte mai în voie decât mine.

Serghei Semionovici Obolnikov se plimba, într-adevăr, pe alei, melancolic și gânditor, precum Hamlet. Cu mâinile vârâte pe după șnurul halatului său călduros, de diftină, purtând o căciuliță tricotată pe cap și papuci de baschet în picioare, pășea fără grabă de-a lungul potecii acoperite cu cărămidă pisată, privea binevoitor vrăbiile care se luau la bătaie pentru niște coji de pâine, ba chiar l-am auzit spunându-le cu un aer mustrător:

— Vai, ce păsări urâcioase sunteți…

Auzindu-ne pașii se întoarse, își scoase mâinile de după șnurul halatului, se așeză în poziție de „drepți”, ceea ce avu darul să mă mire, și în cele din urmă ne spuse grav:

— Să trăiți întru mulți ani, Galina Vladimirovna. Să trăiți și dumneavoastră, tovarășe.

Konstantinova surâse ironic și spuse:

— Bună ziua, Obolnikov. Doar o parte din politețea dumitale să ți-o fi adresat familiei, și-ai fi fost un om și jumătate.

Obolnikov dădu din cap cu aceeași gravitate:

— Familiei nu degeaba i se zice cămin. Acolo și răul și binele se amestecă și ard până la capăt, de nu le rămâne decât scrumul și cenușa. Căldura însă rămâne. Și de-aceea mai există încă răutate între oameni, că nu-și acordă unul altuia respectul ce li se cuvine. Politețea ce să fie? Niște cuvinte, acolo, niște sunete, totuși oamenilor le face plăcere…

— Puterea asta de judecată, Obolnikov, s-o fi avut în ceea ce privește băutura, făcu pe un ton visător Konstantinova. Votca, săraca, îți strică toată filosofia.

— Votcă nu obișnuiesc, rosti cu mândrie Obolnikov. Până să nimeresc sub „autobuz”, mi-a plăcut vinul de Porto, și râse cu glas subțire și răgușit.

— Așa îi zic pacienții noștri medicamentului „Antabus”, mi se adresa Konstantinova. Glumele pe care le faci,

Obolnikov, poartă în ele lacrimile familiei dumitale. Lor nu le prea arde de glume...

Obolnikov își întinse spre dânsa brațele, ca și când ar fi încercat s-o liniștească.

— Nu le purtați de grijă, Galina Vladimirovna. Astea-s probleme de-ale noastre, de familie, or viața-i lungă de trăit și nu aduce numai bucurii. De-or fi gustat și amarul de pe urma tătâne-su, păi asta doar întărește casa.

Ochii lui albaștri, apoși, o priveau liniștiți, cu bunătate și blândețe.

— Ce bucurii au putut să vadă, sărmanii, de la dumneata? îl întrebă Konstantinova.

Obolnikov înălță cu amărăciune din umeri:

— Mă și miră să aud asemenea întrebări din gura dumneavoastră, Galina Vladimirovna. Eu vă știu femeie inteligentă și citită. Păi cine oare i-a hrănit atâția ani, cine le-a cumpărat haine și i-a dat la școală? Tata mare? Treizeci de ani să tot stai la volan, ăsta-i lucru de șagă?

Konstantinova își încrucișă brațele și am văzut cum i se strânseră pumnii.

— Dar faptul că fata dumitale n-a vorbit până la vârstă de cinci ani și că până astăzi se află în evidența dispensarului de neuropsihiatrie e lucru de șagă? Dar fiul dumitale, care la cincisprezece ani a fugit de acasă, încât a trebuit să fie căutat cu sprijinul miliției, cu el e lucru de șagă? Dar soția dumitale - la ora asta un invalid – despre ea ce-ai avea de spus? Dar întâmplarea cu băiatul dumitale care a adus acasă banii adunați de colegi pentru a cumpăra un cadou profesoarei? Dumneata i-ai găsit, i-ai băut, și din cauza asta băiatul n-a mai vrut să meargă la școală. E lucru de șagă?

Obolnikov își trase căciulița până peste sprâncene, se uită la Konstantinova, dar deși ochii îi rămăseseră apoși ca și până atunci, blândețea și bunătatea din ei dispăruseră. Apa lor era acum rece, vâscoasă și acră de ură.

— Că doar n-oi fi vreun mare savant sau pedagog: i-am

crescut și i-am educat cum m-am priceput. Le-am dat totul, am muncit din răsputeri pentru ei. Dumneavoastră, Galina Vladimirovna, mi-ați promis c-o să-mi prescrieți niște dușuri Charcot, deci vă rog să dați această dispoziție, căci altfel infirmierele nu vor să mi le facă. Or dușurile astea îmi sunt de mare folos. Fiind eu cu sănătatea slăbită, îmi înviorează toate vinele, sângele meu obosit mi-l trezesc din amorțire…

Konstantinova îl privi îndelung, apoi oftă și spuse:

— Bine, am să le spun. Cât despre tovarășul pe care îl vezi, dorește să stea de vorbă cu dumneata. Este de la miliția judiciară.

Obolnikov se întoarse spre mine fulgerător, ca și când ar fi fost răsucit de un arc, și mi se adresă din nou pe un ton de blândețe și bunătate:

— Voi sta cu multă plăcere de vorbă cu dumneavoastră, cetățene comandant. Galina Vladimirovna dacă vorbește, o face fără supărare: dumneaei suferă pentru mine…

Konstantinova făcu o schimă ca și când ar fi încercat-o durerea de dinți, apoi, murmurând: „of, Obolnikov, Obolnikov…”, se duse spre clădirea spitalului.

Privind în urma ei, Obolnikov spuse cu tristețe:

— Îi om bun Galina Vladimirovna și-i medic priceput, însă-i tare iute la mânie. De se nimerește atunci să dea peste tine, îți zice la iuțeală câte și mai câte. Ca pe urmă tot dumneaei să-i pară rău…

— A spus vreun neadevăr despre dumneata?

Obolnikov își împinse spre ceafă căciulița tricotată și își vârî din nou mâinile pe sub șnurul halatului.

— Oare ce-i adevărul? Adevărul nu-i o monedă: la prima vedere sclipește de-ți ia ochii, când colo poate să fie un fals grosolan. Și nici cu dinții nu poți să-l probezi. Eu țin la familia mea, însă boala mă împinge, ca pe un câine de pripas, tot spre groapa de gunoi. Așa că îmi vine greu și mie, și nici lor nu le e prea ușor. Acum însă n-a mai rămas mult de așteptat…

— Cum adică? l-am întrebat.

— Foarte simplu: după ce isprăvesc aici cu tratamentul și plec acasă, mai am de lucrat oleacă și gata: ies la pensie. Și-atunci, la această pensie a mea, câștigată prin ani de muncă, or să mai adauge câte ceva și copiii. De bună seamă că or să adauge. Căci ei mă iubesc și mă respectă. De ce, adicătelea, să nu mă iubească? Numai Galina Vladimirovna v-a vorbit despre mine ca despre un adevărat vampir. A spus-o așa, fără să se gândească… Iar dacă Ania și Ghena, copiii ăștia ai mei, s-or dovedi să fie niște purcei lipsiți de recunoștință, atunci am să le aduc aminte că există și o lege cum că părinții bătrâni și neputincioși trebuie ajutați de copii. Da, da, legile noastre îi apără pe bătrâni…

Deși el, Obolnikov, sta drept, vârându-și mâinile cu unghiile vinete pe după șnurul halatului, iar capul împodobit cu căciulița tricotată și-l înălțase ca și când ar fi încercat să mă cerceteze cu mai multă atenție - oare îi dau dreptate sau nu? - eu l-am văzut deodată ca pe o nasicorniță[7] dintr-alea mari, pe care cineva ar fi întors-o pe spate, și ea ar sta să-și tot miște întruna lăbuțele amenințătoare, apărându-se de toți oamenii haini, de toți cei care încearcă s-o vorbească de rău și să-i răpească drepturile asigurate de lege. Obrazul îi era lung și osos, iar nasul lung și ondulat îi ieșea arțăgos înainte, ca la peștele a cărui poză se poate vedea pe cutiile de conserve cu inscripția „Păstrugă cu tomate”.

— Nu vă jenați, întrebați-mă de aveți vreo nevoie, mi se adresă în cele din urmă. Că eu sunt gata oricând să ajut omul, bineînțeles dacă am putință s-o fac. Ehei, câți nu s-au folosit de bunătatea mea sufletească!…

Oftă întristat și istovit de nerecunoștința și indiferența omenească. Eu am zâmbit ironic:

---

[7] Insectă coleopteră mare de culoare castanie, cu perișori roșcați pe picioare, al cărei mascul are la cap un corn curbat înapoi; *nascorniță* (*Oryctes nasicornis*).

— Tocmai bunătatea asta a dumitale m-a și adus aici. Spune-mi, te rog, ai avut prilejul să împrumuți cuiva cheile de la apartamentul vecinului dumitale Poleakov? Așa, din bunătate sufletească? Să se folosească de ele?

Obolnikov mă privi cu atenție și, fără nicio tresărire, ca și când nu m-ar fi înțeles, sau ar fi fost pregătit dinainte pentru această întrebare. Doar nasul parcă i se lungi și mai mult, iar în ochi îi apăru aceeași expresie cu care o privise mai adineaori pe Konstantinova.

— Oare cum ar trebui să vă înțeleg întrebarea, prea-stimate cetățean? mă întrebă vorbind rar, iar eu mi-am dat seama că vocea răgușită îi căpătase acum inflexiuni metalice.

Acum nu mai încerca să se apere cu lăbuțele. Acum se așezase într-o poziție de atac. Nasul subțire, prelung, i se albise în dreptul nărilor, și o clipă am avut impresia că nici măcar nas nu mai este, ci un adevărat plisc: te împunge odată în vârful capului și capul îți plesnește ca o coajă de ou…

— Cum te-am întrebat, așa să mă și înțelegi: ai împrumutat cuiva cheile de la apartamentul lui Poleakov? i-am pus din nou întrebarea pe un ton rece, și, încă înainte de a-mi sfârși fraza, mi-am dat seama, aidoma unui boxer care n-a avut timp să-și reia poziția inițială, că Obolnikov s-a și repezit să mă atace:

— Dumneavoastră credeți că de mi-ați vârât în nas o legitimație, aveți dreptul la orice fărădelege? Ba să vă luați gândul de la așa ceva! Veniți aici, la spital, la un om bolnav, zilele căruia poate că sunt numărate și începeți să vă pretindeți anumite drepturi, să mă supuneți la interogatorii umilitoare?…

În clipa aceea mi-am dat seama limpede că Obolnikov este, într-un fel sau altul, amestecat în toată povestea asta. Există anumite legități ale discuției dintre anchetator și omul supus interogatoriului, pe care Obolnikov le încălcase din prima clipă. Fără să-mi aștepte întrebările următoare,

el își exprimase indignarea cu privire la faptul pe care noi încă nu-l discutasem și pe care, deci, el nici nu-l cunoștea. Tocmai de aceea m-am liniștit brusc, m-am așezat pe o bancă din preajmă și i-am spus:

— În regulă. Te ascult mai departe…

Obolnikov își prinse obrazul în palme și rosti într-o șoaptă dramatică:

— Dumneavoastră vă dați seama ce-o să pățiți la serviciu, când o să se afle ce ați făcut aici unui om bolnav?

M-am uitat la ceas:

— Te-aș ruga, Obolnikov, să mă asculți cu atenție. Acum este ora douăsprezece și jumătate. La ora două trebuie să fiu la serviciu. Răgazul pentru comedia dumitale de doi bani a luat sfârșit. De aceea, să convenim de la bun început: ori ai să-mi vorbești ca un om serios, ori am să te iau cu mine și-am să te închid la arestul preventiv. Dușuri Charcot[8] nu-ți pot promite, cât despre terapia anti-alcoolică să știi că-ți va fi asigurată.

— Pe mi-ine? făcu Obolnikov. Pe mine, om bolnav?

M-am așezat într-o poziție mai comodă.

— Doar nu pe altcineva. Sigur că pe dumneata. După părerea mea personală, dumneata nu ești decât o victimă a umanismului și a toleranței sporite de care dă dovadă societatea noastră. Subliniez încă o dată că este punctul meu personal de vedere, dar în locul acestui parc splendid eu te-aș fi scos la tăiat butuci, iar dușurile Charcot ți le-aș fi înlocuit cu săpatul șanțurilor.

— Cum adică? mă întrebă, înspăimântat.

— Uite-așa. Dumneata dorești să te socotim un om nefericit, bolnav. Dorești ca în virtutea normelor morale ale societății noastre lumea să te ajute, să irosească în

[8] Jean-Martin Charcot (n. 29 noiembrie 1825 - d. 16 august 1893) a fost un neurolog francez și profesor de anatomie patologică. Întreaga sa operă a produs un profund impact în disciplinele neurologiei și psihologiei, pe atunci în plină „adolescență”. Deși Charcot era un om de știință al secolului XIX, influența sa a dominat întreg secolul 20, în special prin munca faimoșilor săi elevi..

acest scop eforturi, timp și mijloace materiale. Dacă ai fi fost însă bolnav de sifilis, precis că n-ai fi trâmbițat acest lucru, căci din punctul dumitale de vedere sifilisul e o boală rușinoasă. Cât despre alcoolism, ăsta, chipurile, nu-i cine știe ce. A tras omul la măsea, până ce a ajuns bun de dat la gunoi. Acum statul să aibă grijă de el. Din punctul meu de vedere însă, un sifilitic poate să-ți provoace infinit mai multă milă decât dumneata, pentru că boala lui poate fi provocată și de un accident. În ceea ce te privește pe dumneata, se schimbă situația. Însăși existența dumitale otrăvește de ani de zile viața celor ce ți se află în preajmă: ai făcut să-ți sufere și familia, și nici cei cu care lucrezi nu mai știu cum să scape de dumneata. Tocmai de aceea te rog ca în discuția de față să-ți lași fasoanele la o parte, că de nu, va trebui să stăm de vorbă într-altfel…

Obolnikov clătină cu tristețe din cap, astfel că nasul lui descrise o curbă complicată, ca o cheie de sol.

— Poftim de mai crede ce scriu ziarele: „avem o nouă miliție”, rosti el. După cum se vede, numai uniforma o aveți nouă, că năravurile v-au rămas tot cele vechi.

— Poate ai vrea să șterg cu noua mea uniformă locurile pe unde vomiți dumneata la beție, ba să-ți mai aduc și alte pahare de rachiu pe tavă? Eu nu sunt medic, și nu pot să știu dacă ești sănătos sau bolnav, îmi dau seama însă că pentru societatea noastră ești pe drept cuvânt un fenomen morbid. Regulile de convieţuire socială însă au valoare și pentru dumneata. Ele se cer respectate de toată lumea, iar clinica asta pentru alcoolici, nu reprezintă chiar centrul universului.

— Mă rog, n-aveți decât să vă bateți joc de un om bolnav, de vreme ce ziceți că puterea v-a fost dată pentru așa ceva, făcu el cu o amară smerenie. Eu sunt un om mic, un om al muncii, șef n-am ajuns să fiu, așa că oricine îmi poate face tot ce-i trece prin minte. Dacă obișnuiesc și eu după orele de muncă și după toată osteneala mea să mai trag câte un păhărel, văd că mă priviți ca pe Neosisian,

ucigașul de copii…

— Nu te-am comparat deloc cu asasinul Ionesian. Te-am întrebat de ce ai luat de la soția dumitale cheile de la ușa lui Poleakov?

— Dar dumneavoastră m-ați văzut luându-le? mă întrebă punându-și mâinile în șolduri și plonjând - fie ce o fi! - în valurile unei iritări care trăda însă și o anume înfricoșare. M-ați văzut luând cheile lui Poleakov? Asta trebuie mai întâi s-o dovediți…

— Am s-o dovedesc. Am vrut însă ca problema asta s-o discutăm omenește. În apartamentul lui Poleakov a fost comis un furt important. Dumneata ai știut lucrul ăsta.

— Nu, nu, nu, repetă el grăbit. N-am știut nimic… Nu cunosc nimic… Nici n-am fost acasă… Eram aici… aici, la spital… Nu cunosc nimic…

În clipa aceea mi-am dat seama că omul s-a speriat de-a binelea, tare de tot. Nu mai era vorba de acea emoție și încordare care îl stăpânise la începutul discuției noastre, ci de o spaimă cumplită care îl izbi în piept, urcând apoi, ca un val greu, amenințător, spre beregată, și colorându-i obrajii într-un cenușiu de grafit. În clipa aceea n-am mai avut niciun dubiu că avusese într-adevăr de a face cu cheile de la apartamentul lui Poleakov.

— Știu că n-ai fost acasă. Tocmai din această cauză vreau să știu cui ai mai dat cheile.

Începu să vorbească grăbit, înecându-se, înghițind sfârșitul frazelor:

— N-am văzut niciun fel de chei… Nu știu nimic… Îi spuneam și nevesti-mi că n-are ce căuta acolo… Dânșii n-au decât să facă ce doresc… Că noi suntem oameni simpli… N-avem nevoie de nimic… Dânsul dă de trei ori din arcuș și hați! - o mie de ruble… Iar eu n-am nevoie… Dacă dispare ceva, sigur că pe mine o să mă tragă la răspundere… Eu n-am nevoie decât de-un păhărel și-atât… și-atât… Eu de simfoniile lor n-am nevoie… Și cheile acelea nici măcar nu le-am văzut…

— Ascultă, Obolnikov, eu te rog să n-o faci pe prostul. Poleakov mi-a spus că săptămâna trecută soția dumitale nu era acasă, și într-o zi cheile i le-ai dat chiar dumneata.

— Dumnealui, Lev Osipovici, lucrează mult cu mintea și-i tare distrat. A uitat pesemne că i le-a dat nevastă-mea și nu eu. Când vine de la spectacol mai are încă amețeală în creier, tocmai de aceea a uitat. Eu tocmai mă așezasem la cină când i l-a dat: întreg inelul acela cu cheile…

— Oricât ar fi fost de distrat, nu cred că Lev Osipovici să te fi putut confunda cu Evdokia Petrovna. Să admitem însă și acest lucru. Reiese totuși că ai văzut cheile cu inelul de care sunt prinse?

— Și dacă le-am văzut, ce-i? Ce-i dacă le-am văzut? De luat n-am avut de ce să le iau. Îmi trebuie mie pianele dumnealor?

— Dar de intrat, ai intrat vreodată în apartamentul lui Poleakov? l-am întrebat fără grabă.

— Numai de mine n-a dus lipsă Lev Osipovici. Și nici cum să cânte la vioară n-a trebuit să-l învăț.

Am stat o vreme tăcut, pe urmă i-am vorbit din nou:

— Nu mi-ai spus adevărul, Obolnikov. Eu știu că ai fost în apartamentul lui Poleakov. Astă-primăvară.

— Cred și eu: pe un om care bea e foarte simplu să-l scoți vinovat. De aceea văd că știți despre mine mai multe decât știu eu însumi. Poate că am și fost acolo, beat fiind, acum nici nu mai știu, iar dumneavoastră vă agățați și de așa ceva.

— Beția la dumneata, Obolnikov, e ca o nuia fermecată: te scoate curat din orice - nu știu nimic, nu-mi aduc aminte, nu pot, nu sunt vinovat. Dar eu îți mai spun ceva: Nadejda Alexandrovna, soția lui Poleakov, nici nu se atinge de băutură, prin urmare cu memoria stă foarte bine. Și tocmai dânsa mi-a spus că astă-primăvară le-ai instalat niște rafturi pentru cărți. Ba își aduce aminte foarte bine că ai umblat cu dânsa prin tot apartamentul, ca să alegeți un loc cât mai bun pentru acele rafturi. Nici acum nu-ți

aduci aminte?

— Poate că a fost și așa. Nu v-am spus că din pricina bolii mi-a slăbit memoria?

— Bine, să trecem deocamdată și peste asta. Mai am să-ți pun însă o altă întrebare: dacă ai fi avut cheile astea pe mână, ai fi putut să faci altele, la fel?

Obolnikov se trase înapoi, speriat, și dădu din mâini:

— Cum să fac una ca asta? Nici nu m-aș pricepe. În viața mea n-am făcut așa ceva.

— Bine, dar înainte de a lucra ca șofer pe taximetru, ai fost lăcătuș-calibror. Și n-ai fi putut să faci un fleac ca ăsta? Chiar eu cred că aș fi în stare, doar să mă antrenez nițel…

— N-aveți decât să vă antrenați! Eu n-am făcut niciodată așa ceva și nici n-am de gând s-o fac. Ce-mi trebuie?

În clipa aceea am scos din buzunar o cheie de la o broască automată, o cheie obișnuită, nichelată, care se și rosese pe alocuri, dând la iveală porțiuni roșcate, de culoarea aramei, o cheie ca atâtea altele, agățată de-o panglică verzuie cu marginile zdrențuite. I-am arătat-o lui Obolnikov:

— Cheia asta o recunoști?

Se foi, trase aer pe nări, iar privirea îi roase cheia, ca o pilă.

— E o cheie ca toate cheile, spuse în cele din urmă. Toate sunt la fel.

— N-aș crede, am ripostat. Cheile diferă între ele. Uneori însă cu chei diferite poți descuia aceleași încuietori. Așadar, n-o recunoști?

— Nu, dădu el din cap.

— M-da, stai prost de tot că memoria. Cheia asta am luat-o dăunăzi de la fiica dumitale. Anna Sergheevna Medvedeva. Ea ne-a declarat că este cheia de la propriul dumitale apartament, pe care tot dumneata i-ai făcut-o după ce s-a măritat și s-a mutat în apartamentul soțului.

— Ă-ă-ă… M-mmm, făcu Obolnikov.

I-am luat-o înainte:

— Nu încerca să-mi spui basme, cum că, fiind un tată bun și cumsecade, ai dat numaidecât fuga la un atelier de lăcătușerie și ai comandat acolo o cheie nouă. Pricepi?

— Adică de ce să nu spun? făcu el pe un ton de om încolțit.

— Pentru că la interogatoriu Medvedeva a declarat următoarele: cheia brută a cumpărat-o în piața Palașevski, a adus-o acasă, iar dumneata, luând instrumentele necesare, ai făcut-o pe asta în zece minute, după care ai luat de la fiica dumitale patruzeci de copeici și două sticle goale, ai plecat de acasă și nu te-ai mai întors decât într-o avansată îi stare de ebrietate. Așadar putem socoti că nu mai ții minte nici faptul că ești în stare să faci în zece minute o cheie nouă. Cu asta ești de acord?

Obolnikov încuviință tăcut.

— În consecință, ce mi-ai mai putea spune despre cheile de la apartamentul lui Poleakov?

— Nimic. N-am fost pe acolo. N-am furat nimic.

— Să știi că nici eu nu cred să fi furat ceva.

— Și-atunci ce vreți de la mine? urlă el. Sunteți cu toții împotriva mea: nevastă-mea, năpârcă afurisită, asmute miliția pe urmele mele, fiică-mea, sânge din sângele meu. Fir-ar ea blestemată să fie, mă face tâlhar!… De ce nu mă credeți? Ce vreți de la mine?

— Să-mi spui adevărul. La toate întrebările mele, nu mi-ai răspuns decât prin minciuni. Te împotrivești unor fapte de necontestat. Cum vrei să te cred?

— Nu vă spun nimic. Ca să mă vârâți la pârnaie, trebuie mai întâi să dovediți că eu sunt hoțul. Și-apoi n-aveți decât să mă închideți: fie că stau aici, cu sârmă ghimpată împrejur, fie că mă duceți la tăiat pădure, mi-e totuna!

— Minți și de data asta. Știi prea bine că la o închisoare cu regim special nu-ți va oferi nimeni dușuri Charcot…

Și-atunci Obolnikov începu să plângă. Nu știu dacă plângea cu adevărat sau juca teatru, însă lacrimile nu i-au

fost decât o apă obișnuită: șerpuitoare și tulbure. Picuri mari i se prelinseră de pe vârful nasului ascuțit și prelung, ca de păstrugă.

Când am intrat în birou, am auzit-o pe Lavrova adresându-se unui ins cu părul zburlit, îmbrăcat cu un pieptar.

— Semnează aici, aici… și aici…

Cu mâna stângă omul ținea un chipiu soios de tanchist, lipindu-și-l de piept cu gingășie, dar și cu fermitate, ca pe o chivără de husar. Cu mâna dreaptă apucase stiloul, purtându-l pe hârtie cu multă băgare de seamă, ba chiar cu oarecare teamă, ca și când ar fi scrijelit cu el o grenadă veche, pe care ar fi dezgropat-o undeva, pe câmp.

— Stanislav Pavlovici, dânsul e Silkin, lăcătușul de la J.E.K., îmi spuse Lavrova. Susține că nu a fost niciodată în apartamentul lui Poleakov.

Silkin puse stiloul pe birou, își ridică privirea spre mine și-mi spuse:

— Așa este cum v-a spus dumneaei: nu am fost niciodată în apartamentul cincisprezece. Și prin urmare nu am reparat nici încuietorile de acolo. Drept să vă spun, nici n-am nevoie să repar încuietori: lucrez acum și ca fochist la blocul șapte, ba mai am o jumătate de normă și la magazinul alimentar de acolo, din cartier. Mai am și un necaz: mătușa nevesti-mi vrea să-și pună casa pe numele nostru, numai că eu de-așa ceva n-am nevoie: ca s-o repar, m-ar costa mai mult decât să fac alta nouă. Terenul, e adevărat, face parale: aș putea să țin acolo niscaiva capre…

— Cum de n-ai avut niciodată prilejul să treci pe la apartamentul cincisprezece? l-am întrebat.

— Păi nu lucrez acolo decât de vreo trei luni. Nici măcar nu-i cunosc pe cei care locuiesc în bloc. Vă rog să nu vă faceți griji - întrebați-i chiar pe dumnealor și-au să vă apună la fel: că nici nu m-au văzut vreodată la față…

Mi-am aruncat privirea spre Lavrova și-am văzut-o clătinând din cap:

— Nici Poleakov, nici soția dânsului nu l-au recunoscut în fotografie. Afirmă categoric că nu este cel care i-a vizitat.

— Bine, tovarășe Silkin. Dă-mi te rog bonul de intrare, să ți-l semnez. Nu vreau să ți se stingă focul la cazane. Poate afli la magazinul acela alimentar: nu s-ar găsi o jumătate de normă și pentru mine? Până la fiecare chenzină îmi lipsește tocmai această sumă…

Silkin mă întrebă pe un ton foarte serios:

— Cu meseria de lăcătuș… cum stați?

— Din păcate, nu tocmai grozav, am început eu să râd. Aș încerca totuși să fac față. Și-apoi s-ar putea ca și mătușă-mea să-mi ofere căsuța ei, cu teren cu tot. Singurul lucru prost e că mai sunt și astăzi burlac…

— Însurătoarea nu-i o problemă, făcu el pe un ton protector. Și eu am vrut să…

— Am vrut și eu să te întreb, l-am întrerupt, dacă nu cumva notezi într-un registru comenzile primite și dacă semnezi vreo condică de prezență?

Mă privi descumpănit:

— Avem și registru și condică. Da’ de ce mă-ntrebați?

— Lăcătușul care a venit la Poleakov să-i verifice robinetele, reparându-i totodată și încuietorile, a făcut-o în ziua de șaisprezece octombrie. Dumneata la data aceea ce ai făcut? N-ai vrea să-ți aduci aminte?

Fără veste, Silkin își puse nemaipomenitul lui chipiu pe cap, și-l îndesă cu putere, și, în clipa următoare, cozorocul plesnit porni să-i umble în sus și în jos, antrenat de mișcarea cutelor de pe fruntea lăcătușului.

— În ziua de șaisprezece? Hm!… în ziua de șaisprezece… de șaisprezece… Iertați-mă, nu știți în ce zi a săptămânii a fost asta?

— Într-o marți, îi spuse Lavrova.

— Într-o marți? se miră Silkin ca și când marțea aceea ar

fi căzut la data de treizeci și trei octombrie. Într-o marți? La data de șaisprezece, într-o marți?

— Exact, rosti cu multă răbdare Lavrova.

— Imediat, imediat, imediat am să vă spun ce am făcut în ziua aceea de marți, își tortură memoria nevolnică lăcătușul.

În cele din urmă, chipul i se lumină ca din pricina unei revelații:

— Mi-am adus aminte: marți, șaisprezece octombrie! Cum de-am putut să uit!

— Ei, ce-ai făcut? îl întrebă Lavrova.

— N-am făcut nimic, îi spuse cu multă ușurare Silkin. Eram în concediu medical, încă nu-l terminasem. Tocmai atunci ne venise o scrisoare de la mătușa nevesti-mi și-mi pusesem în gând să plec sâmbătă la țară, dar n-am izbutit. Schimbul meu a luat compensare de vineri și a trebuit să îi lucrez în continuare. Chiar în ziua aceea venisem și eu la lucru: în vinerea aceea...

Un timp șezurăm tăcuți - Lavrova și cu mine - pe urmă ea îmi spuse:

— Cred că va trebui să ne ducem la mătușa asta, la țară, să-i luăm și ei o declarație. Dacă totul se va confirma, această pistă de cercetare va trebui s-o părăsim. Aici pare să nu se mai întrevadă nimic.

— Da, trebuie de mers până la capăt, ca să nu ne rămână probleme nerezolvate. Despre telegramă ai mai aflat ceva?

— Nimic deosebit. A fost expediată de la oficiul poștal 245, iar fata de la ghișeu declară că Taratuta e un om între două vârste, fără semnalmente deosebite.

— Unde se găsește oficiul?

— În strada Begovaia, în fața unui magazin de textile, spuse Lavrova, apoi se uită la mine și mă întrebă: De ce vă vine să râdeți?

— Eh, aiureli de-ale mele. M-am gândit cât de specifice

sunt asociațiile de idei ale diferitelor categorii de oameni. Iată, în cazul de față, când e nevoie de un punct de orientare, o femeie zice: „în fața magazinului de textile”. Un bărbat mai în vârstă ar spune: „lângă spitalul «Botkinskaia»“, un puști: „aproape de Stadionul pionierilor”. Dar un om bântuit de patimi - cam ce-ar spune?

Lavrova râse:

— Pesemne că ar spune: „chiar în dreptul hipodromului”.

— Exact. Mă rog, asta e numai o paranteză. Spune-mi, ce ar trebui să facem cu biletul de troleibuz găsit în vestibulul lui Poleakov? Ne poate fi de folos cu ceva? Cum ar zice șeful nostru: „avem idei?”

Lavrova înălță din umeri:

— Față de considerațiile dumneavoastră, ale mele sunt atât de neînsemnate, încât nici nu merită să le zici idei. Sunt doar niște gânduri de doi bani bucata…

— În luptele clasice, o asemenea figură se numește „dublu nelson”. Adversarul îți întoarce mâinile la spate și tot pe tine te strânge de gât.

— Chiar că ar fi în stare cineva să vă strângă de gât! Dumneavoastră ați fi bun de ferăstrău circular. Cât despre biletul acela, am să încerc să aflu tot ce-o să-mi stea în putință…

— Perfect. Să ne gândim acum și la cercul de cunoștințe al lui Poleakov. Încă nu-mi este clar cum va trebui să abordăm mulțimea asta de oameni.

Lavrova spuse:

— Dacă o să ne ocupăm de fiecare din ei în parte, nu vom termina ancheta nici peste o sută de ani. De aceea, cred că ar trebui să-i împărțim pe grupe.

— Nu te-am înțeles.

— Vreau să spun că va trebui să ținem seama de apartenența lor la un anumit grup. De exemplu, grupul de prieteni intimi, grupul de colegi de la conservator, grupul

de studenți și așa mai departe.

— E, într-adevăr, o idee. Ba chiar o idee grozavă.

Lavrova mă privi cu ochii ușor mijiți:

— În sfârșit! Mi s-a recunoscut și mie un merit!…

Capitolul 4
Un Minotaur propriu

— Pot să încep? întrebă Antonio.

— Încearcă, surâse în colțul gurii Amati.

Întrebarea lui Antonio vădește dorința de a fi ajutat, sprijinit. Dar meșterul Niccolò nu face decât să surâdă astfel, în colțul gurii. O anume viclenie i s-a cuibărit printre cutele adânci ale obrazului, iar ciuful cărunt i se înalță batjocoritor în creștetul capului, aidoma unui cocoșat semn de întrebare.

Vâlvătăi albastre șerpuiesc pe sub vasul de bronz, bolborosește topindu-se masticul galben precum chihlimbarul, iar mireasma pătrunzătoare - aroma lemnului de fistic - de pe care el se scurge în picuri grei, vâscoși și amărui cum e sudoarea și lacrimile - irită gâtlejul și face ca de pe obrazul lui Antonio să se scurgă picuri, care cad și ele în vas, amestecându-se cu rășina. În retorta de alături e gata să fiarbă sandaracul[9]: un fum cenușiu, murdar se înalță din gâtul vasului. Curge, curge întruna, rotindu-se în spirală, nisipul oceanic din clepsidră. În balonașul de jos a și crescut o moviliță rotundă și pure că timpul a pornit în sens invers, zvârlind în sus firul acela subțire, albinos, de nisip.

Antonio își trage mânușile de piele cu câte un singur deget, prinde în grabă cu cleștele retorta încinsă și începe s-o rotească - mai întâi în cercuri largi, apoi din ce în ce mai strânse, repede, tot mai repede, căci precipitatul s-a și lăsat la fund, acum încă mai repede! Dă la o parte dintr-o

[9] Rășină naturală extrasă dintr-o specie de tuia, folosită la prepararea lacurilor și a vopselelor, a unor chituri pentru sticlă și porțelan etc.

smucitură capacul vasului și din pântecul de bronz al acestuia îl izbește în nări mireasma curată, iute, a masticului. Plici! Pleosc! Sandaracul străbate în val cafeniu masticul, îi ornamentează în curbe moi adâncul gălbui, figuri stranii pornesc să dănțuiască într-însul, apoi rășina începe să capete culoare, devine din ce în ce mai vâscoasă, se potolește.

— Terebentină! Toarnă terebentină! urlă Amati. Haide, mai repede! Dumnezeule, ce idiot poți să fii! Nu-l vezi că se răcește, se face vâscos, se duce naibii! Încinge focul! Mai tare!

Antonio apasă din răsputeri pedala foalelor, flăcările vuiesc și se smulg de pe tăciunii din vatră, aidoma unor panglici roșii, năbădăioase. Antonio desface cu degetele tremurătoare baierile pungii cu terebentină, șnurul s-a înnodat, nu se dezleagă, și-atunci îi sfâșie furios pânza cu dinții lui tineri și răstoarnă în fiertura vrăjitorească cristale atât de străvezii, încât par albastre. În cap parcă i-ar vui glasul unui clopot de Paști, glas tunător, fericit: totul merge bine! Bi-i-ine!

Cristalele se topesc, capătă luciri gălbui, dispar. Și din nou bolborosește, fierbe în clocot rășina, cheaguri negre urcă din adânc, amestecându-se cu spumă, rotocoale de fum usturător se aștern peste bulbucii care se sparg. Antonio apucă o lopățică de argint peruană, crestată, prevăzută cu furcă și sită, adună spuma de pe fiertură, o azvârle pe pardoseala de lut și își îndreaptă privirea spre clepsidră, în care din nou, fir cu fir, timpul se scurge, se prăvale, cade în prăpastia trecutului din care nu există întoarcere. Apoi privește peste umăr: meșterul Niccolò s-a așezat în dreptul mesei, prinzându-se cu mâinile de piept, iar pe chipul lui se citește suferința.

— Pot să continui! îl întreabă Antonio și rămâne el însumi mirat de felul în care îi răsună acum glasul: frânt, șuierat, subțire.

Amati dă tăcut din cap și-atunci Stradivari toarnă în

retortă ulei de trandafir penderaclian, șapte uncii și nicio picătură mai mult, apoi spirt distilat din trestie de zahăr și în cele din urmă esența unui lemn roșu ce se cheamă safirus. Agită vasul de sticlă și din nou își întoarce privirea spre maistru. Amati continuă să tacă.

— Doamne Dumnezeule și tu sfântă atotiertătoare și apărătoare fecioară Maria, binecuvântați-mă! exclamă Stradivari și se închină în fața crucifixului înnegrit, aflat pe unul din pereții atelierului.

Apoi coboară retorta într-un creuzet, iar sticla se întunecă, pe urmă începe să capete o culoare vișinie. Antonio prinde retorta de gâtul îngust și-i varsă cu băgare de seamă conținutul în vasul de pe vatră. O peliculă aurie acoperă, aidoma unui amalgam miraculos, suprafața rășinei, încetul cu încetul se lasă la fund și împrumută întregului conținut al vasului un licăr legănător, spectral.

Antonio ridică dintr-o smucitură vasul greu, de treizeci de ocale - pereții îi sunt groși de-o palmă - aleargă ținându-l de toarte spre colțul încăperii, îl coboară încet într-un ciubăr cu apă rece, amestecată cu infuzie de brad și chipul îi dispare prin vălătucii de abur violeți, pufoși, ca de vată. Sfârâie apa din ciubăr, vasul se răcește, aburul și-a pierdut puterea, se prelinge pe fereastră afară, focul din vatră se stinge și el, și doar scântei albastre mai sar din când în când, fără zgomot, printre tăciunii din creuzet E liniște. În atelier a pogorât o liniște adâncă.

Antonio ridică încet vasul din apă și îl duce spre masa de lucru. Se izbesc plescăind de pardoseală picurii prelinși de pe pântecul rotund, de bronz. Apoi vasul e așezat pe masă și lui Antonio i se pare că simte în fiecare fibră a mâinilor sale istovite, zgâriate, arse de acizi, vibrația pătrunzătoare a încordării care se stinge.

Tăcură îndelung amândoi, pe urmă bătrânul Niccolò spuse:

— Dumnezeu nu întârzie să-și îndeplinească făgăduința… Dar mai întâi ne încearcă răbdarea…

Tăcu din nou. Abia într-un târziu Antonio își înălță capul și întrebă cu glas scăzut:

— Meștere, ăsta să fie lacul străvechi?

Niccolò continuă să tacă, iar Antonio crezu că meșterul nu știe ce să-i răspundă.

— Câți ani ai tu acum, băiete? îl întrebă în cele din urmă Amati.

— Douăzeci și unu.

— Lacul ăsta am izbutit să-l fac pentru prima oară abia la patruzeci și trei. Dar nu este lacul care trebuie. El nu poate decât să păstreze lemnul viorii oricât de multă vreme și să-i împrumute totodată o frumusețe neasemuită. Lacul adevărat însă îi dă un sunet pe care nu-l poate avea nicio altă vioară. Cestălalt nu poate s-o facă.

În atelier se lăsă din nou o liniște profundă și glăsuirea lui Antonio păru o rostogolire de pietricele într-o apă limpede:

— Cum așa, meștere?...

Ochii lui Amati se înecară cu totul printre cutele groase ale obrajilor.

— Mie îmi mai sunt cunoscute două adaosuri. Tu însă trebuie să le afli singur. Căutându-le, poate vei găsi și altele, pe care eu nu le cunosc. Și-atunci viorile tale vor fi mai bune decât cele pe care le fac eu...

— Dar...

— Niciun „dar”. Tu poți deveni un geniu, dacă vei dori, firește. Eu n-am de gând să-ți pun bețe în roate... Ține minte însă că pe un geniu îl pândesc, precum tâlharii de drumul mare, trei dușmani cumpliți...

— Care să fie aceia? întrebă cu indiferență Antonio.

— Sunt lenea, bogăția și gloria. Ca niște sirene îi ațin calea geniului și de fiecare dată îi atacă cea mai de seamă virtute: sârguința.

— Dar dumneata, meștere, ești și bogat, ai cunoscut și gloria! făcu înciudat Stradivari.

Amati se ridică în picioare, se șterse pe obraz cu batista

lui de mătase, apoi surâse cu tristețe:

— Sirenele astea sunt mai ademenitoare ca oricând atunci când omul e tânăr. Mie mi-au ieșit în cale prea târziu…

……

„Cercetarea în această direcție a cazului ar fi, după părerea mea, lipsită de sens, întrucât noi ca toții - atât studenții, cât și aspiranții lui L. O. Poleakov - îl iubim cu ardoare…”

Mi-am pus stiloul pe masă și am privit-o pe Marina Kolesnikova cu multă atenție. Am văzut-o că zâmbește în colțul gurii:

— Îmi dau seama, firește, că într-un proces-verbal asemenea cuvinte par întrucâtva ridicole. Dumneavoastră însă m-ați avertizat că trebuie să vă spun numai adevărul. Or lucrul acesta e perfect adevărat: toți îl iubim cu ardoare…

— Asta înseamnă că dumneavoastră excludeți posibilitatea participării vreunui student la infracțiunea comisă? am întrebat-o cu prudență.

— În mod categoric…

Pe o foaie de hârtie Lavrova desenase un cerc mititel, în interiorul căruia scrisese „Poleakov”. Din cercul acesta porneau, răsucindu-se ca niște arcuri, patru linii în spirală: linia rudelor și a prietenilor apropiați, linia colegilor și studenților, linia persoanelor care odinioară îi fuseseră apropiate lui Poleakov, dar care, cu timpul, nu și-au mai menținut ori și-au diminuat legăturile cu acesta și, în sfârșit, linia acelora care veneau în contact cu familia violonistului pe un plan strict gospodăresc. Prima din aceste linii avea însemnate pe ea unsprezece puncte. A doua - șaizeci și trei. A treia - deocamdată - treizeci și două, însă cifra aceasta era mereu în creștere. Linia a patra avea însemnate șaptesprezece puncte. Astfel a luat naștere un fel de cometă cu patru cozi, o oglindă urâtă la

vedere a comunicabilității omenești, unde fiecare punct reprezenta legătura cu câte o anumită persoană. Pe măsură ce dosarul judiciar era completat cu noi declarații, adeverințe și procese-verbale, punctele se umflau, aidoma unui aerostat, umplute fiind cu dragoste și fățărnicie, cu adorație și invidie, cu lacrimi hazlii și triste, cu tot ce întrețese viața oamenilor, ca și pe cea a geniilor, căci geniile devin monumente abia după moartea lor, iar în viață se bucură și se necăjesc la fel ca și noi, păcătoșii. Doar că proporțiile sunt altele…

Aspiranta Marina Kolesnikova din clasa profesorului Poleakov era înscrisă pe tabelul nostru la punctul douăzeci și șapte de pe linia a doua. O față albă, frumoasă, cu mișcări lente, cu vorbire înceată, în schimb ochii îi erau căprui și veseli, și-mi luminase întreg cabinetul cu rotunjimile ei suave, cu părul ca floarea-soarelui, legat în grabă într-un mănunchi greu. Însăși albeața pielii și gingășia degetelor ei prelungi și puternice păreau că iradiază căldură. Era pe drept cuvânt o mângâiere sufletească în chip de fată. Avea și o vorbire aleasă, ceea ce te îndemna să lași baltă în discuția purtată cu ea problemele de serviciu și să vorbești despre orice altceva, spre exemplu despre flori sau despre cataifuri. Nici nu ți-o puteai închipui ca pe un om cu preocupări serioase în domeniul artei, dacă nu ți-ar fi sărit în ochi bătătura cafeniu-roșcată de sub obrazul drept, care îi păta albeața delicată a gâtului.

— …În mod categoric, repetă fata. Să știți însă că această atitudine a noastră față de Lev Osipovici nu-i totuna cu adorația extatică a unor fetișcane melomane. Ea reprezintă rezultatul firesc al felului în care l-am cunoscut, aflându-ne timp de mai mulți ani în preajma lui.

— Cum, adică?

— Vă amintiți mitul lui Tezeu, cel care a pătruns în labirintul Minotaurului?

— Da. Am învățat asta la școală, am surâs eu.

— Ei bine, dacă mitul acesta ar fi transpus într-o compoziție muzicală, ea ar fi alcătuită din trei părți - *allegro*, *moderato*, *presto* - reflectând astfel triplul înțeles al faptei eroice pe care a săvârșit-o Tezeu: a plecat în necunoscut, pătrunzând în Labirintul din care până atunci n-a mai ieșit nimeni, s-a luptat apoi cu monstrul al cărui nume era Minotaur și l-a învins, în sfârșit, salvând prin această faptă viața și frumusețea celor care urmau să fie aduse drept jertfă Minotaurului. Or eu mi-l închipui adeseori pe slăbuțul nostru Lev Osipovici tocmai ca pe un Tezeu care pătrunde în Labirint…

Mi-am acoperit ochii cu palma, prefăcându-mă că mă frec pe frunte. Nu voiam să observe fata cu cât efort îmi stăpânesc râsul.

— Tezeu însă, dacă vă aduceți aminte, dispunea de un atribut demn de un adevărat detectiv: un fir de ață. Firul pe care i l-a dat cucoana aceea…

— Ariadna… Da, unii consideră că acest fir în călătoria lui Poleakov spre necunoscut îl constituie celebra lui vioară. Personal, nu sunt de acord cu acest punct de vedere…

— Atunci cum apreciați întreitul sens al eroismului lui Lev Osipovici?

— Foarte limpede! exclamă Marina. În primul rând el a știut că valențele sonore ale partiturilor pentru vioară nu au fost încă folosite pe deplin și, în consecință, a izbutit să-și croiască un drum nou în această direcție. Pentru a realiza însă acest lucru, a trebuit să învingă Minotaurul, care totdeauna - într-o măsură mai mare sau mai mică - se află în fiecare din noi…

— Serios? am exclamat eu.

— Bineînțeles! Fiecare individ posedă câte un Minotaur propriu, mai mic sau mai mare, un Minotaur leneș, refractar, tradiționalist, lacom și avar. Ferească Dumnezeu să i te supui, căci este în stare să-și devoreze propriul stăpân…

Mă distra grozav felul ei calm și tacticos de a vorbi despre aceste lucruri, povestindu-mi parcă un basm numai de ea știut, și dacă n-ar fi fost atât de solidă, calmă și plină de demnitate, ideile ei mi s-ar fi părut mult prea prețioase, însă ea mi le relata în așa fel, ca și când le-am fi cunoscut amândoi de multă vreme, am fi fost de acord cu ele, ba chiar nici n-am fi putut să le vedem într-altfel, și tocmai de aceea se considera îndreptățită să-mi vorbească despre „acest debordant structuralism în domeniul artei” fără a-mi provoca un zâmbet ironic: avea într-adevăr dreptul s-o facă, deși nici acum nu izbuteam să mă dumiresc cum de izbutește - cu aspectul ei atât de domestic și lenevos - să smulgă cu arcușul de pe strune notele concertelor lui Brahms, asemănătoare, în foaia partiturii, cu inscripțiile în limba hindusă și tot atât de neînțeles pentru mine ca și textele în relief, scrise în sistemul Braille.

— Prin urmare îl iubiți cu toții pe Poleakov ca pe un Tezeu pătruns în labirintul Minotaurului? am întrebat-o, silindu-mă și acum să nu zâmbesc.

— Nu, dădu ea, calmă, din cap. Noi îi purtăm o dragoste întrucâtva egoistă. Doar este dascălul nostru.

— Și ce-i cu asta?

Mă privi drept în ochi și surâse cu un aer de sinceritate:

— Judecând după această întrebare, considerați pesemne că titlul de profesor, de dascăl, reprezintă denumirea unei profesiuni. Or eu cred că este un dar, o vocație. Cei care asistă la concertele lui Poleakov, obișnuitul lui auditoriu, s-au convins demult că este un interpret genial. Specialiștii însă nu sunt convinși nici astăzi unde s-a manifestat mai din plin măiestria lui Poleakov: în calitatea lui de interpret sau în cea de pedagog…

Dacă mi-ar fi spus toate astea cu o anume expresie, făcând pauze și accentuând unele cuvinte, dacă ar fi vorbit măcar cât de cât mai afectat, fără îndoială că aș fi izbucnit în râs. Îmi vorbea însă rar, pe un ton leneș, chiar un pic

monoton, ca despre niște lucruri cunoscute de multă vreme. De aceea nu am râs, ci am crezut-o pe cuvânt.

— Știți, există niște idei preconcepute, un fel de dogme care se pretind adevăruri, deși nu pot fi considerate deloc ca atare, continuă pe același ton Marina. Se zice astfel că un talent trebuie să fie darnic. În ceea ce mă privește, cunosc multe talente. Unele din ele sunt mai darnice, altele mai puțin - nu le poți judeca pe toate la fel. Aș zice chiar că există talente închistate în propria lor carapace. În ceea ce-l privește pe Poleakov, a vorbi despre dărnicia talentului său e de-a dreptul un nonsens, la fel cum mi se pare comparația cu dărnicia pământului. Pământul nu e decât însăși natura, astfel că și Poleakov nu e decât o părticică a acesteia, or se știe că natura e înzestrată cu darul de a restitui omului bogățiile pe care le acumulează. Fără s-o facă și el, Poleakov cred că n-ar putea să trăiască...

— Chiar așa? am ținut să remarc. Ba eu cred că dacă s-ar ocupa de recitaluri, ar avea mai mult timp pentru repetiții...

Am spus-o dinadins, căci eram curios s-o văd „aprinzându-se” și mai mult. Ea însă mă privi gânditoare, apoi clătină din cap:

— Nu. Să știți că a mai existat un violonist, îl chema Ikonnikov. Ce-i drept, n-am asistat la niciun recital de-al lui, însă specialiștii afirmă că era chiar mai talentat decât Poleakov. Cei doi au fost colegi de promoție. Steaua lui însă s-a înălțat vertiginos, dar aproape tot atât de repede a și apus. Și iată că despre Ikonnikov se poate spune pe drept cuvânt că nu i-a plăcut să aibă elevi și nici nu i-a avut vreodată.

— Cred totuși că steaua lui n-a apus din cauza asta, am spus eu, gândindu-mă totodată că numele acestui violonist e nou pentru mine: în listele noastre nu fusese înscris.

— Desigur, îmi răspunse. Omul acesta, ca să folosesc o figură de stil, n-a rezistat unei glorii rapide și orbitoare.

Față de un profesor însă elevii sunt aidoma unor copii: îi solicită un înalt simț de răspundere.

— Dar ce s-a făcut cu Ikonnikov?

— Nu știu. Are o atitudine ostilă față de Lev Osipovici și la toate încercările dânsului de a-l ajuta răspunde numai prin răutăți. Poleakov evită să vorbească despre el…

Așa, care va să zică. Asta chiar că e o chestiune cu totul nouă. Ia să vedem mai departe…

— În ce constau răutățile despre care ați pomenit?

— În general sunt lucruri minore, totuși destul de neplăcute. De exemplu, în mod ostentativ nu-l salută pe Poleakov. Îmi aduc aminte că în timp ce eram încă în anul doi sau trei, Poleakov a aflat că Ikonnikov și-a părăsit familia, umblă haihui cine știe pe unde și s-a apucat de băutură. În cele din urmă, Poleakov a izbutit să dea de el și i-a oferit o sumă de bani cu care Ikonnikov să-și cumpere un apartament, pentru ca măcar să locuiască în condiții civilizate. Ikonnikov însă l-a repezit într-un mod brutal, mai pe scurt, din perioada aceea, relațiile lor s-au întrerupt cu totul.

— Nu știți cu ce se ocupă astăzi Ikonnikov?

— Nu-mi amintesc prea bine. La un moment dat, Poleakov îmi spunea cu multă uimire și indignare că Ikonnikov a devenit dresor de animale sau cam așa ceva.

Am rămas mirat și eu: auzeam pentru prima oară ca un muzician să ajungă dresor. De fapt, câte nu se întâmplă pe lume! Nu-i nimic, o vom verifica-o și pe asta.

— E un lucru de neînțeles, am remarcat.

— Așa este, dădu ea din cap. Ca în piesele lui Beckett…

I l-am iertat pe Beckett, căci prea putea să spună orice. Într-adevăr, există oameni care îți spun tot ce le trece prin minte, fără să-ți provoace o reacție de protest, deși dacă ți-ar spune același lucru altcineva, te-ar face să râzi, ori să te întristezi, ori să fii cuprins de ciudă. Ea însă putea s-o facă în voie… I-am semnat bonul de intrare și atunci când trecu pe dinaintea mea, ocolindu-mi biroul, am avut o clipă

impresia că pe acolo, prin apa verzuie, nemișcată, a liniștii, lunecă o fregată cu velele albe în vânt, ba chiar am auzit limpede foșnetul valurilor de lângă bordurile ei unduioase, înalte, iar în depărtare părea să răsune, stingându-se cu încetul, o voce potolită, calmă:

— Unii consideră că acest fir în călătoria spre necunoscut îl constituie vioara lui. Nu sunt de acord cu acest punct de vedere… El a trebuit să-l învingă pe Minotaur… Fiecare individ are un Minotaur al lui, mai mic sau mai mare… Este un dar, o vocație… Există talente închistate în propria lor carapace… Steaua lui s-a înălțat vertiginos, dar aproape tot atât de repede a și apus… Are o atitudine ostilă față de Lev Osipovici… A devenit dresor de animale sau cam așa ceva… Ca în piesele lui Beckett…

M-am ridicat de pe scaun și am început să măsor cabinetul, murmurând încet: „Ca în piesele lui Beckett, ca în piesele lui Beckett, ca în…” Cum o fi însă în piesele lui Beckett? Asta chiar că nu mai știu. Ce nu știu, nu știu…

În ceea ce mă privește pe mine ca dascăl, sunt convins că e departe de Lavrova gândul să mă iubească cu ardoare. Firește că asta nu m-ar determina să-mi pun unghia în gât, totuși ar fi destul de plăcut să știi că cineva te iubește în calitatea ta de dascăl. De dascăl care ai coborât în labirintul Minotaurului, acesta găsindu-se chiar în tine - nici n-ai nevoie să-l cauți în insula Creta, unde, în locul înfricoșătoarei dihănii, își face de cap junta „coloneilor negri”: n-ai decât să arunci o ochire în labirintul propriului tău suflet și să șoptești: „Hei, Minotaurule, ia vino încoace, să vedem cum te porți tu acolo, în cugetul meu?” De bună seamă, Minotaurul ar răspunde cam așa: „Ce tot vorbești, bătrâne? Stai să crezi o muierușcă albă și proastă cum că m-aș afla chiar în tine și nu m-aș gândi decât cum să te înghit cu totul? Doar ești băiat deștept și-ți dai seama că Minotaurul nici n-a existat: toată lumea știe că miturile nu sunt decât niște povești pentru școlarii de clasa întâi. În afară de asta, tu ești un om cumsecade, ai un suflet

sensibil și tocmai de aceea ai crezut balivernele astea: cum că m-aș afla în tine. Ba nu mă aflu deloc…”

Of, Minotaurule, Minotaurule. Minți de stângi, ticălosule! Ba te afli, dihanie păroasă ce ești, te târăști, te ascunzi, luneci întruna prin adâncurile sufletului meu. N-ai decât s-o faci, naiba să te ia! Pesemne că nu pot deocamdată să scap de tine. Ehei. Dacă aș fi o fată albă, o violonistă, o aspirantă! „Aș sta atunci să citesc în faptul serii piesele lui Beckett, încurcate și lipsite de mesaj, ca să mă scoată din fire structuralismul lor debordant, iar sufletul nu mi-ar fi câtuși de puțin un labirint întunecos, unde stai tu, monstrule, pitit în cine știe ce fundătură, ci o adevărată grădină a raiului cu alei roșcate, geometrice. Ca cele din parcul clinicii pentru alcoolici, tu n-ai mai avea unde să te ascunzi, iar eu te-aș scoate de urechi la lumina zilei și te-aș azvârli în groapa de gunoi a biografiei mele. Ca să pot găsi însă vioara *Stradivarius*, ca să pot reda oamenilor bucuria, sublimul, sunt nevoit, monstrule, să peregrinez prin văgăunile și fundăturile altor suflete, unde totul e de neînțeles ca și în piesele lui Beckett, din care nu cunosc niciuna, în timp ce tu, Minotaurule, abia aștepți să mă înhați de beregată, să mă sfâșii în clipa în care aș aluneca și aș fi gata să cad… Și cât de lunecoase sunt fundăturile acelea și văgăunile! Dar nu-i nimic, Minotaurule, n-ai decât să stai la pândă. Suntem amândoi propriii noștri ostateci și-om vedea până la urmă cine din noi va învinge…”

M-am așezat la birou și am format un număr de telefon:

— Vă rog să-mi pregătiți date informative despre cetățeanul Ikonnikov, fost violonist, în vârstă de aproximativ șaizeci de ani. Prenumele nu i-l cunosc. Bine, mulțumesc. Vă sun mai târziu…

De-abia am pus în furcă receptorul, că telefonul se și porni să zbârnâie. Era Haleți. În urma expertizei, s-a constatat că în încuietoarea pe care o reparase sculerul venit la Poleakov fusese introdusă o bucată de metal:

piesele încuietorii purtau zgârieturi proaspete.

— Ce zici de asta? mă-ntrebă Haleți̇ki.

— Ce să zic? Că lăcătușul acela era lăcătuș cum sunt eu cântăreț de operă.

Haleți̇ki râse:

— Crezi? Ba poate că e într-adevăr lăcătuș. Trebuie doar să stabilim cu ce se ocupă în timpul lui liber. În ceea ce mă privește, sunt convins că tot el a defectat încuietoarea, pentru ca a doua zi să vină la Poleakov ca din partea J.E.K.-ului.

— Sunt de aceeași părere. Ce se aude cu amprentele digitale?

— Secția specială ne va comunica mâine concluzia ei cu privire la toate amprentele pe care le-am găsit în apartament…

„…Amprentele digitale de pe paharul de cristal sunt identice cu amprentele degetului mare, arătător și mijlociu de la mâna stângă a cetățeanului S. S. Obolnikov, născ. 1914, dactoformula 47536/37424, domiciliat în or. Moscova; în trecut, judecat ptr. huliganism.”

— Bine, dar, după socotelile noastre, în noaptea aceea el nu s-a putut afla în apartamentul lui Poleakov, i-am spus cu un aer descurajat lui Haleți̇ki. Doar are un alibi incontestabil.

— Ne aflăm în fața unei dileme, zâmbi calm Haleți̇ki. Ori trebuie să recunoaștem că faptele ne infirmă aceste socoteli, căci dactiloscopia nu greșește, ori…

— Ori ce? l-am întrebat, neavând nicio poftă de glume.

— Ori a fost acolo cu o zi înainte de a se comite furtul, înălță din umeri Haleți̇ki. Amprentele sunt foarte proaspete…

— Cum așa? făcu Lavrova. De vreme ce i-a transmis hoțului cheile, el n-a mai avut ce căuta în apartament…

— Și asta-i adevărat, fu de acord Haleți̇ki. Dar dacă stăm să judecăm academic, atunci putem admite că el ar fi avut

toată posibilitatea să aducă acolo hoțul cu o zi înainte: să se uite, să cerceteze unde se găsesc diferite obiecte, să cunoască topografia locului. Și la război e nevoie de cercetași…

— Ba nu, m-am împotrivit eu. Din câte cunosc eu cu privire la psihologia infractorilor, cercetarea asta e o treabă mult prea complicată. Ajunși amândoi într-un apartament din care lipsesc proprietarii, l-ar fi golit frumușel chiar atunci și ar fi luat-o la sănătoasa…

— Lăsându-l pe Obolnikov cu cheile și fără niciun alibi, să se descurce cu miliția? mă întrebă cu un zâmbet sarcastic Halețĭki.

— Mă rog, în cazul ăsta mi-ați putea explica la ce a mai trebuit să vină lăcătușul? îl întrebă Lavrova. Obolnikov avea la el toate cheile. Eu nu cred că unui bețiv cum este dânsul, i-a fost încredințat vreun rol mai important decât cel de complice.

Halețĭki își pipăi ochelarii și spuse:

— Lenocika, dumneata îmi pui asemenea întrebări ca și când eu aș fi asistat la înțelegerea dintre ei și-apoi, neavând memorie bună, aș fi uitat totul… Eu nu fac decât să examinez împreună cu voi unele variante.

— Dacă ar fi cercetat apartamentul cu o zi înainte, ce sens ar fi avut expedierea telegramei? am gândit eu cu glas tare.

Halețĭki se răsuci brusc spre mine:

— Crezi și dumneata că telegrama n-a fost decât o „probă”?

— Nu știu, am înălțat eu din umeri. Însă nu-i pot găsi altă explicație. Poleakov nu poate cu niciun chip să-și amintească de acest Taratuta.

— N-ați vrea să mergem amândoi la spital să-l vizităm pe Obolnikov? mi se adresă Lavrova.

Obolnikov își lua gustarea de dimineață. Noi ne oprisem în ușa sălii de mese și ne uitam la el, iar dânsul, fără să

observe nimic în preajmă, continua să mănânce. Cu un fel de dureroasă limpezime mi-am dat seama pe neașteptate cât de bine seamănă cu un șobolan care își înfulecă prada: își aplecase până deasupra mesei nasul cel lung și osos și la fiecare înghițitură părea că intră cu totul în farfurie; mărul lui Adam i se mișca în sus și în jos, iar nasul îi umbla jur-împrejurul farfuriei, ca și când ar fi controlat dacă nu cumva i-a șterpelit cineva mâncarea în timp ce stă să înghită bucata precedentă. Urechile i se mișcau întruna și ele și abia atunci am constatat cât de nepotrivite îi sunt ele capului prelung și osos: erau mici, cărnoase, crescute cu puf roșcat.

Lavrova se întoarse spre mine:

— Răposatul doctor Cesare Lombroso i-ar fi acordat pe loc închisoare preventivă pe viață…

Am surâs în colțul gurii:

— Din fericire, justiția noastră nu admite închisoare preventivă, iar ideile doctorului Cesare Lombroso sunt respinse și ele.

— Referitor la Obolnikov, nu cred că-i o prea mare fericire!

— Ba nu, am clătinat eu din cap. Să știi că asemenea teorii nu-mi inspiră niciun fel de încredere. Pot să-ți spun și un secret: băieții de la secția tehnico-științifică mi-au demonstrat cândva cât ai clipi din ochi că eu însumi reprezint tipul clasic al spărgătorului cu înclinații spre sadism.

Obolnikov își isprăvi gustarea, șterse farfuria cu o coajă de pâine și, mestecând-o în grabă, i se adresă îngrijitoarei:

— La masă nu uita să-mi aduci ciorbă de carne, că iar ai să-mi dai pește. Or eu trebuie acum să-mi întăresc organismul. Slavă Domnului, văd că am căpătat din nou poftă de mâncare.

Se întoarse apoi spre ușă și dădu cu ochii de noi.

Își netezi halatul cenușiu, își potrivi mai bine șnurul de la brâu și porni grăbit înspre noi, întinzându-și spre mine

brațele ca și când și-ar fi văzut fiul iubit, care a căpătat permisie de la armată și s-a repezit, călătorind cu avioane, vapoare și trenuri, să-și viziteze tăicuțul bolnav.

Atitudinea lui neașteptată mă făcu să-i întind și eu mâna, astfel că, privită de altcineva, scena cu pricina i s-ar fi părut pe drept cuvânt mișcătoare. Doar sărutările au lipsit. Mi-am tras mâna din palma lui jilavă și fierbinte și m-am gândit cu mirare: oare cum de-a putut să-și bată ani de zile întreaga familie cu palmele astea slăbuțe? Între timp, el i-a dat înainte cu gura:

— Slavă Domnului, am văzut în sfârșit și o figură cunoscută. Că altcineva nu vine să mă vadă aici, la spital, or fieștecare om are și el nevoie de societate, să mai stea de vorbă cu persoane cunoscute despre tot soiul de lucruri care-l frământă. Să-și încălzească și el cu câte o veste plăcută sufletul mâncat de necazuri și amărăciuni. Cât despre nevastă-mea cea mult iubită și fiică-mea, ticăloasa, care încearcă să-și înfunde părintele, nici ele nu se arată pe aici, să-mi aducă vreun pachet cu de-ale gurii, ceva bun și gustos, că aici se știe: mâncarea-i ca la spital, și-apoi nici îngrijitoarele, nici surorile, ba chiar nici medicii de gardă nu se dau în lături să mai ciupească și ei câte ceva din cazanul bolnavilor, să șterpelească din mâncarea lor, deși se știe că omul bolnav are nevoie de hrană bună, de supraalimentație. Știu că nu-i de ramura dumneavoastră, tovarășe inspector, să controlați cum se fură aici am mâncarea bolnavilor, că altminteri ați fi descoperit multe lucruri curioase... Și nici n-aveți timp: aveți de furcă acum cu vioristul ăla de-a fost jefuit. Or aici sunt oameni liniștiți, îndurerați, mai pot să și rabde sărmanii, că sunt învățați cu răbdarea și nu le trebuie cine știe ce. Doar ăia care-s mai bogați, ăia sunt și lacomi. Vioristul, eu zic că pentru boarfele lui o fi făcut gălăgie nemaipomenită. Asemenea oameni pentru bani și pentru avere sunt în stare de orice. Pentru două copeici îs în măsură să te strângă de gât. Dar doamna care-i cu dumneavoastră, să-mi fie iertată

întrebarea, vă este cumva soție?

Lavrova îl privea mută de uimire. Cred că, într-adevăr, își pierduse graiul. Eu însă mă obișnuisem întru-câtva cu fasoanele lui. I-am privit fărâma galbenă de omletă, lipită de colțul gurii, ochii apoși, pătrunși de ură, nasul ca de tablă, care îi sălta întruna, și i-am spus cu glas potolit:

— Da, îmi este soție. Data trecută, Serghei Semionovici, mi-ai inspirat atâta compasiune, încât m-am decis să te vizitez de aci încolo, împreună cu dânsa. Ba chiar am promisiunea ei că de-i va plăcea de dumneata, te va lua de aici, să te înfieze. Să-ți redea, ca să zic așa, căldura de care ai fost lipsit pe nemeritate, a căminului.

Și îndată am auzit hohotul de râs satisfăcut, răcnetul de bucurie al Minotaurului din mine. Nu mi-a păsat însă, întrucât, față de Minotaurul lui Obolnikov, al meu nu era decât un cățel. Pe Obolnikov monstrul lui îl hăpăise în întregime. Și-am simțit atunci cum mă cuprinde o furie seacă, arzătoare.

— Ce zici, Lena? Ți-ar place să ai un asemenea fiu adoptiv? Îl iei cu tine sau îl mai lași aici?

Mai stăteam și acum în ușa sălii de mese, iar pe lângă noi se tot strecurau fără zgomot, încălțați cu papuci moi, bolnavii tăcuți, în halate cenușii, asemănători unor șoareci mari, lipsiți de gheare. Lavrova spuse:

— Cred că trebuie să-l luăm. Poftim cu noi la cancelarie…

Obolnikov păru că se trezește brusc la realitate. Vorbi într-o șoaptă grăbită, icnind și înghițind cuvintele:

— Nu trebuie… nu trebuie să mă luați de aici… eu n-am făcut nimic… eu n-am furat… nu trebuie… nu trebuie să mă închideți… eu n-am luat nimic… n-am nevoie de nimic…

Și deodată urlă cu glas subțire, pătrunzător, mărturisindu-și astfel spaima cumplită:

— Nu puneți mâna pe mine! Eu nu sunt hoț!… N-am făcut nimic! Nu vreau să fiu închis!…

Căzu în genunchi, iar de la un capăt și de la celălalt al

coridorului se și repeziseră spre noi bolnavii și infirmierele. Obolnikov continua să țipe, târându-se în genunchi către sala de mese:

— Fie-vă milă de mine!… Nu vreau să mă închideți!… N-am ce căuta la închisoare…

Eu am rămas înmărmurit, dar am auzit îndată glasul Lavrovei. Calm, potolit, sună însă în așa fel, ca și când ar fi tăiat cu cuțitul toată zarva și zgomotul de pe coridor:

— Sus! Ridică-te în picioare, n-auzi?!

Și toată lumea din jur încremeni ca în scena mută din „*Revizorul*” lui Gogol.

Lavrova se apropie de Obolnikov și-i spuse cu glas scăzut:

— Dacă n-ai să încetezi numaidecât, să știi că te arestez cu adevărat. Ridică-te!

Minotaurul lui Obolnikov părea acum un câine bătut și murdar. Tremurând și suspinând întruna, Obolnikov repeta:

— Vă jur că n-am furat nimic! Vă jur…

Ușa cea grea de fier se trânti în urma noastră. Pornirăm de-a lungul străzii Radiodifuziunii, spre cartierul Razguleai. Toamna uitase că-i pe sfârșite, căci ziua era blând-însorită, calmă și călduroasă. Lavrova înțepă cu vârful umbrelei sale prelungi, elegante, o frunză căzută pe jos și-mi spuse:

— Curând vor începe ploile…

— Așa zic și eu.

— Nu-mi place toamna…

— Ba eu mă împac cu ea.

— Avem în general gusturi diferite.

— Asta nu-i grav, am remarcat. Întrucât contradicțiile noastre nu sunt antagoniste, izbutim să cuprindem amândoi o bună parte din evantaiul lumii în care trăim.

Lavrova avu un surâs melancolic:

— Am impresia că formăm o clasică pereche de

detectivi: cel mai tânăr și mai înflăcărat zice „să-l arestăm”, iar cel mai în vârstă, om mai judecat și cu mai multă experiență, zice „e prea devreme”.

— Este o analogie strict formală. Căci un detectiv mai vârstnic se orientează totdeauna după considerente din sfera celui mai înalt umanism: n-ai voie să trimiți la închisoare un om înainte de a-i dovedi sută la sută vinovăția.

— Dar dumneavoastră după ce vă orientați?

— După un raționalism sec și egoist. Pe individul ăsta l-aș băga numaidecât la arest, însă din momentul în care pe coordonatele cazului respectiv ar apărea un ins arestat, pe lângă bătaia de cap cu investigațiile, atât superiorii mei, cât și procuratura ar începe și ei să scoată sufletul din mine: perioada în care ai dreptul să ții un om arestat trece foarte repede…

— Dar dacă nu-l arestați?

— Chiar dacă nu-l arestez, el singur s-a condamnat la un regim de izolare. De fugit din spitalul ăsta nu poate să fugă, și-apoi nici nu are unde să se ducă. Așa că nu-i rămâne decât să înghită antabus în continuare și să se pârguiască pentru cele ce vor urma…

Făcurăm colțul și-atunci mi-am adus aminte cât de bine i-a venit de hac Lavrova lui Obolnikov.

— Să știi, Lena, că l-ai potolit admirabil pe dulăul nostru. Bravo! Până și eu am rămas descumpănit.

Nu-mi răspunse și o vreme ne continuarăm drumul tăcuți. Apoi păru că-și amintește de cele ce-i spusesem și rosti încet:

— Îi cunosc eu pe ticăloșii ăștia. Am avut destulă vreme pentru așa ceva. Mama doar m-a crescut de una singură.

Dintr-o cabină de telefon i-am sunat pe cei din Petrovka[10]. Ofițerul de serviciu îmi spuse că pe numele meu le-a fost trimisă o notă informativă.

[10] Stradă pe care se află sediul Miliției judiciare din Moscova.

— Vrei să mi-o citești chiar acum? l-am rugat.

— „Pavel Petrovici Ikonnikov, născut la Harkov în anul 1911, domiciliat în stradela Vspolnîi, citi cu glas monoton ofițerul de serviciu, lucrează în calitate de laborant-herpetolog la serpentariul Institutului de toxicologie…”

Am închis telefonul și-am întrebat-o pe Lavrova?

— Spune-mi, știi ce este un herpetolog?

— Am impresia că-i unul care se ocupă de șerpi… Dacă nu mă înșel, herpetologia este disciplina care studiază șerpii.

— Șerpii? am întrebat-o cu îndoială în glas. Dar ce înseamnă serpentariu?

— Un fel de crescătorie de șerpi. Mai bine zis un terrariu în care se țin șerpi.

— Hm! am făcut eu mirat. Prima dată aud despre așa ceva.

Lavrova spuse:

— Din nefericire, în lume mai există o sumedenie de lucruri despre care încă nu v-a fost dat să auziți.

— Nu-i nicio nefericire. Un prieten de-al meu obișnuia să citească în fiecare seară câteva pagini dintr-o enciclopedie. Și nu uita nimic, ticălosul. Să ai însă de a face cu el era îngrozitor: știa totul de-ți făcea greață, închipuie-ți acum că aș citi și eu seara din enciclopedie, iar a doua zi m-aș apuca să-ți povestesc!…

— Aveți și așa destule să-mi spuneți. Prin urmare, vă duceți la serpentariu?

— Da. Se află în parcul Sokolniki, pe aleea Șestoi Lucevoi.

— Foarte bine. Atunci mă duc și eu la depoul de troleibuze: să aflu cum e cu biletul acela.

— Dacă n-ai purta minijupă, ci rochie lungă, până la pământ, i-am spus, te-aș invita să vii cu mine.

— Nu vă înțeleg, mă privi bănuitoare Lavrova.

— Umbrelă văd că ai, așa că ne-am integra perfect priveliștii de toamnă, ca în tablourile lui Levitan.

Lavrova râse:

— Văd că nu sunteți prea departe de prietenul dumneavoastră, enciclopedistul...

Nu știu cum s-a întâmplat, însă de ani de zile nu mi-a mai fost dat să vin în parcul Sokolniki. Odinioară îmi plăcea foarte mult să mă abat pe aici, astfel că, împreună cu alți băieți, vizitam adeseori orășelul copiilor aflat în incinta parcului. Cel mai mult ne atrăgea un „Messerschmidt 109”, doborât de-ai noștri și expus aici. Pentru călușei și caruseluri cu avioane-jucării, bineînțeles că nu aveam bani de-ajuns, pe câtă vreme în preajma „Messerschmidt-ului” ne puteam juca în voie, făcându-ne plăcere și faptul că, deși stricat, era totuși un avion adevărat. Pesemne că cei care îl aduseseră în parc uitaseră de el, căci încetul eu încetul noi, copiii, l-am lipsit de atâtea piese, încât a ajuns să arate ca un avion în care a nimerit un proiectil de dimensiuni considerabile. Situația asta nu ne supăra cu nimic, căci aspectul deplorabil al avionului nu ne împiedica să ne simțim în cabina lui aidoma lui Cikalov, Kojedub sau Maresiev. Pe urmă avionul fu luat de acolo - pesemne a fost trimis la topit - iar noi, după câteva zile de întristare, ne-am schimbat la rândul nostru locul de distracție, ducându-ne să facem baie la Olenie Prudî. Pe vremea aceea parcul Sokolniki arăta ca o adevărată pădure. Nu existau aici nici alei asfaltate, nici pavilioane în stil modern pentru expoziții, nici cuburile de cristal ale barurilor și restaurantelor. Dar în față de tot, la intrare, se înălța o ciudată clădire de lemn, semănând cu un templu păgân: era cinematograful în care - cu succes variabil, dar cu o tenacitate foarte constantă - încercam să pătrundem „pe blat”, adică fără să cumpărăm bilete. Aici am văzut filmele „*Submarinul T-9*”, „*Birjarul aerului*”, „*Cei trei mușchetari*”, „*Alexandr Matrosov*” și „*Robin Hood*”. De asemenea, îmi amintesc ziua în care am văzut tot aici „*Comoara din insulă*” și când Billy Bonce a spus că-i un om

fără pretenții și nu-i trebuie decât carne de pasăre, ouă și rom, noi - copiii flămânzi ai perioadei de război - am izbucnit în hohote de râs, crezând că asta-i o glumă de neobrăzat. Cinematograful acela a fost o părticică din însăși copilăria mea, un geam fermecat prin care priveam spre marele univers dimprejurul meu. Mai târziu, după mai mulți ani, când am ajuns student, cinematograful acela a luat într-o noapte foc, iar mie mi-a părut tare rău după această clădire diformă, dar care îmi fusese atât de dragă. În locul ei fu amenajat un lac foarte frumos, cu fântâni țâșnitoare și lumini colorate, mai ales că și amplasarea lui fusese bine gândită: chiar în fața intrării. Cu toate astea, mie continua să-mi pară rău după fostul cinematograf și mă gândeam că lacul acela ar fi putut să fie amenajat și în altă parte. În felul acesta însuși parcul Sokolniki a ajuns să-mi pară străin și, cu timpul, am încetat cu totul să mă mai duc pe acolo.

Acum parcul mă înconjura tăcut, frumos și pustiu: numai toamna pornise a-i cutreiera aleile. Plutea printre arbori o lumină gălbuie, lipsită de vlagă, ramurile lor nu mai făceau umbră, frunzele veștede călcate în picioare se fărâmițau foșnind, iar arborii erau golași și negri ca în vechile linogravuri. În această zi de lucru liniștea era aici atât de profundă, încât părea că muzica, pe care adierea vântului o smulgea din depărtatele pâlnii ale difuzoarelor, o așază în transparența văzduhului ca într-o ramă. Pășeam încet peste iarba cafenie, lipsită acum de viață, și mă gândeam că atunci când copiii mei - dacă îi voi avea cândva - vor împlini treizeci de ani, parcul Sokolniki le va înfățișa de bună seamă aceleași gazoane tunse și dichisite ca și cele existente astăzi în parcul Alexandrovski, și dacă mă voi apuca vreodată să le povestesc că aici s-a aflat pădurea Sherwood a copilăriei mele, mă vor privi ca pe un bătrân fără minte. Totul se schimbă nespus de repede. După cum ar spune Marina Kolesnikova, „debordează structuralismul”. Mi-am adus aminte de ea, pentru că, în

timp ce traversam parcul acela frumos, care se pregătise pentru somnul de iarnă, Minotaurul meu se pleoștise cu totul, gata să-și dea duhul, atât de bine îmi făcuse revederea cu propria mea copilărie. Nu mă încercau niciun fel de gânduri sau simțăminte rele și aș fi vrut ca toată lumea să-și poată revedea într-o zi copilăria, căci s-ar elibera atunci de toate lucrurile urâte, care se agață de noi - cu voia sau fără voia noastră - în zilele peregrinărilor pe care le întreprindem prin galeriile și fundăturile vieții.

Zărind însă pe o clădire cu etaj, clădită din cărămidă, dintr-un desiș al parcului, firma.. Institutul de toxicologie. Laboratorul”, Minotaurul meu se învioră și-mi șopti la ureche: hai. Du-te și-l întreabă pe Ikonnikov de ce nu-l poate suferi pe Poleakov; pesemne că-i un om rău Ikonnikov ăsta, așa că trebuie să-i pui și întrebări mai viclene, să-l prinzi cu ocaua mică…

Am deschis ușa căptușită cu mușama neagră și am pătruns în interiorul laboratorului. Mi-am dat seama că mă aflu într-un fel de vestibul în care mai dădeau două uși laterale. Am ciocănit în tăblia celei din dreapta și am auzit o voce surdă și nițel răgușită:

— Intră!

La masa aflată în mijlocul încăperii cu pereții văruiți ședea un ins roșcovan, cu un barbișon ascuțit și ținea de cap o viperă. Din gura năpârcii ieșeau colți albi și lungi, de pe care picurau într-o eprubetă stropi mari, galben-portocaliu. Omul își înălță capul palid, străbătut de cute adânci și-mi spune:

— Rămâneți lângă ușă. Nu vă speriați.

Nu știu ce anume mă făcu să fiu convins chiar atunci că omul acesta trebuie să fie Ikonnikov, iar în clipa următoare Minotaurul din mine nu mai avu astâmpăr, porni să se agite, să tresalte, ca și când ar fi știut că de cel pe care-l întâlnisem aici, n-aveam să mă mai despart cu una, cu două…

Capitolul 5
Un Cain pentru stâlpul infamiei

Agentul numără banii și îi turnă într-o pungă din piele de căprioară.

— Signor Consolini m-a rugat să vă spun că este oricând fericit să lucreze pentru domnia-voastră, signor Amati. Noi ne străduim ca toate cutiile noastre să merite a păstra în ele neprețuitele viori ale domniei-voastre.

Agentul se înclină adânc, iar pe meșterul Niccolò îl podidi un râs sunând a viclenie:

— Cred și eu! Împreună cu viorile mele, pezevenchiul ăsta de Consolini face să ajungă la palatele domnitorilor și numele său. Sunt convins că n-a uitat să-și pună marca pe cutie…

— Aveți o minte pătrunzătoare, maestre! Firește că pe signor Consolini nu-l interesează câștigul pe care îl capătă de pe urma comenzilor domniei-voastre. El nu dorește decât ca modestul său nume să se afle undeva pe aproape de strălucita glorie a lui Amati, nume predestinat să dăinuiască prin secole.

Înaintând cu spatele spre ușă, agentul, copleșit de emoție, își duse mâinile la piept.

— De aceea i s-au scumpit cutiile cu doi florini bucata? întrebă Niccolò.

— A trecut un an întreg și signor Consolini speră ca în acest răstimp viorile domniei-voastre să se fi scumpit cu câte o mie de florini fiecare, răspunse cu îndrăzneală agentul.

— Ieși afară! răcni Niccolò, iar agentul păru că trece ca un abur prin ușă.

Amati râse și spuse:

— E un prost signor Consolini al tău. Vioara asta a ajuns să coste acum cinci mii de ducați. Asta e, vezi! Ce zici, Antonio, mai ieftin n-o dăm nici în ruptul capului, nu-i așa?

— Asta nu mă privește, răspunse cu răceală Antonio. Oricum ar fi, pe mine tot nu mă plătiți cu nimic. Nu muncesc aici decât pentru masă și învățătură…

Amati traversă cu pași săltăreți încăperea, iar pântecele îl preceda, precum valul oceanic vuietul hulei. Bătrânul ridică apoi capacul cutiei negre de piele - o cutie grea, masivă, impozantă. În mijlocul căptușelii cenușii din catifea reiată se distingea un tainic adăpost: viitorul lăcaș al viorii. Aici, printre valvele luxoase ale acestei scoici purtătoare de mărgăritare, avea să fie așezată perla creației lui Amati, minunea datorată mâinilor și urechii lui, întruchiparea amintirilor sale privitoare la toate lucrurile bune și rele pe care i-a fost dat să le vadă și să le audă de-a lungul întregii sale vieți. Antonio privea cutia goală și se gândea că acest lăcaș încă pustiu - așteptare dinaintea înfăptuirii unei taine sacre, tulburătoare datorită necunoscutului ce va să vie și emoționantă prin tâlcul predestinării - e aidoma unui pat nupțial.

Bucurați-vă, așadar, cutii ale meșterului Consolini! Vouă vă sunt încredințate preafrumoasele mirese din casa lui Amati! Din ziua în care abia au fost zămislite, ele, încântătoarele fiice ale meșterului Niccolò, au și fost logodite cu cei mai de vază miri din Europa. Mirii voștri, o, voi, fiice ale lui Amati, sunt mâinile unor duci și bancheri, ale unor cardinali și conți! Și nimeni nu vă întreabă, fermecătoare, micuțe odrasle ale lui Amati, dacă mirii aceștia vă sunt sau nu pe plac, căci ei v-au cumpărat pe florini și piaștri, pe ducați și țechini sunători. Zăngănitul acestora este prețul vieții voastre chinuite - ani și ani de-a rândul - alături de niște soți nesuferiți - grași, necioplиți, răi și nesimțitori - și astfel glasul vostru va răguși de pe urma strigătelor de durere în ceasurile când, pătrunse de obidă,

veți fi obiectul desfătării lor, a soților voștri. De altfel își vor da seama și ei că nu vă păstrează decât pentru brațele amanților, căci numai pentru o scurtă vreme vă va putea cuprinde în brațe câte un talent abătut pe la casa lor: de cumpărat fericirea voastră talentul n-o va putea cumpăra, căci pentru bucuria de a fi stăpân pe glasul vostru cel fermecat, el ar trebui să plătească pețin cu veninosul sunet al ducaților, or talentele sunt totdeauna sărace. Și-atunci, înțelegând vremelnicia fericirii voastre și a amanților voștri, întristate de nimicnicia vieții de până atunci, precum și de pâcla cenușie a mângâierilor stângace pe care vi le vor dărui din nou, mâine, soții voștri, voi, mici odrasle ale lui Amati, contopindu-vă în extaz cu talentul, cântați în așa fel, încât despre părintele și creatorul vostru se spune că-i un adevărat vrăjitor. Astfel deveniți și mai cuceritoare. Cântați, așadar, viori ale lui Amati! Cântați cu glasuri încă mai înalte, mai calde și mai puternice. Astăzi e ultima zi pe care o mai petreceți acasă. Mâine sora voastră mai mică va fi urcată în patul de catifea al cutiei lucrate de meșterul Consolini, diligențele poștale și trăsurile curierilor speciali o vor purta în goana cailor spre castelul mohorât, cu ziduri umede, al Principelui elector de Prusia, unde îi va fi dat să îndure fără a cârti, ani de-a rândul, mângâierile crunte ale nevârstnicului moștenitor, până ce se va abate pe acolo după ani îndelungați - între timp moștenitorul va ajunge monarh și, sfârșindu-și domnia, va muri de bătrânețe, ea rămânând însă tot atât de tânără și frumoasă - până ce va veni la castel după ani și ani acel om plin de har la care au visat creatorul vostru împreună cu neîndemânatecul său ucenic, va sosi deci la castel talentul acela și, cu mâna lui delicată, dar puternică, va trezi din nou la viață sufletul ei nemuritor: sufletul fiicei lui Amati!…

Stradivari se smulse din visare, dându-și seamă că ține vioara în mâini și o mângâie ca pe un copil. Vioara, o mică și tăcută violină, aurie și bombată ca sânul unei fete de la țară, răspândea o lumină caldă și gingașă. Amati ședea pe

scaunul său din lemn sculptat, sorbea dintr-o ploscă vin alb de Toscana și-l privea cu multă curiozitate pe Antonio.

— Meștere, iartă-mi îndrăzneala, dar ești îndeajuns de bogat! rosti cu voce gâtuită Stradivari. De ce îți vinzi viorile acestor netoți? Să fi rămas aici, acasă la dumneata, oare n-ai spus de atâtea ori că pe an ce trece prețul le este tot mai mare?

Amati își desfăcu brâul spaniol care îi încingea pântecul, oftă ușurat, apoi își urcă picioarele pe un scăunel.

— Fiicele oricăruia dintre noi se cade să se mărite, rosti el. Tot astfel, opera unui creator trebuie să fie dată oamenilor, altminteri el va pieri ca maestru. Dacă nimeni nu mi-ar cumpăra viorile, să știi că le-aș împărți fără să cer nimic în schimb.

— Bine, dar cei la care ajung ele nu sunt în stare să le deosebească de lăutele la care se cântă prin bâlciuri. Plătesc bani grei doar pentru numele dumitale și pentru cutiile lui Consolini.

— Îți dau și aici dreptate, băiatul meu. Totuși mai există un ce pe care încă nu-l poți înțelege. La vârsta ta, cântărești totul cu măsura zilei de astăzi, iar viața pe care o trăiești ți se pare că nu va avea sfârșit. Cuvintele: „*Omul se naște din țărână și se întoarce în țărână, aidoma fiind unui ciob de lut, firului de iarbă ce se usucă, florilor ce se veștejesc, umbrelor trecătoare...*” nu sunt pentru tine decât niște simple cuvinte. Pentru mine ele înseamnă însă ziua de mâine. Tocmai de aceea eu mă gândesc ce umbră voi lăsa în urma mea după ce voi pleca din viață. Și-atunci când vei ajunge și tu la anii mei, vei înțelege la rândul tău că umbra vieții pe care o trăim este însuși rodul mâinilor noastre. Este iarba care nu se mai usucă și floarea care nu se veștejește. Sunt viorile mele care vor trăi prin veacuri, aducând oamenilor fericirea. Încă nici nu s-au născut acei compozitori și muzicieni care vor prețui după merit vioara pe care în clipa asta o strângi la piept. Gloria și operele lor muzicale vor fi rodul viitorului. Vor trece veacuri după

veacuri, și nici nu putem bănui ce sunete dumnezeiești vor izbuti să slobozească geniile din aceste lăcașuri ale muzicii. Viorile vor trăi și după moartea geniilor, căci fără istov este rotirea vieților omenești, precum răsăritul și apusul soarelui, precum fluxul și refluxul oceanului, și veșnică este setea de frumos a oamenilor. Așadar, nici mie și nici ție nu ne este dat să cunoaștem cine va cânta în viitor - și pentru ce fel de oameni - la această micuță violină, căci lung e șirul veacurilor, băiatul meu…

……

— Grecii din antichitate spuneau că soarta omului depinde de însăși firea lui, rosti calm Ikonnikov. Grecii ăștia nu erau proști deloc…

— Trebuie să înțeleg că firea dumneavoastră vă nemulțumește? l-am întrebat eu.

Mă privi mirat și mă-ntrebă la rândul lui:

— Ce te face s-o crezi?

Am înălțat din umeri. Ikonnikov scoase dintr-un dulăpior cu pereții de sticlă o cutie metalică și începu s-o umple cu tutunul scos și el din mai multe pachete. Turnă mai întâi un pachet de „Căpitan”, adăugă un pumn de „Lână de aur”, câteva frunze fărâmițate de mahorcă verzuie, aflată până atunci într-un borcan mititel și, în sfârșit, nițel tutun olandez „Amfora”, pe care îl luă cu grijă dintr-o pungă de nailon, împodobită cu peceți și ornamente frumoase. Așeză apoi la locul lor pachetele, puse un capac peste cutia de tablă și începu s-o agite cu mișcări lente, uniforme, aidoma unui barman care își agită shakerul cu cocteil special. După aceea luă o foiță subțire, dreptunghiulară, răsturnă pe ea cocteilul de tutun și răsuci la iuțeală o țigară lungă și uimitor de dreaptă. Apoi o aprinse. În tot acest răstimp am stat să-i privesc degetele. Erau lungi, subțiri și pesemne foarte puternice. Falangele de la capătul lor erau late și turtite, de aceea părea că-și ține țigara cu capetele lătărețe ale unui clește-patent.

Fumul de tutun pluti prin încăpere aidoma unui nor albastru, străveziu, iar Ikonnikov spuse:

— Din câte îmi dau seama, ești cam de două ori mai tânăr decât mine…

— Cam așa, am dat eu din cap, deși știam că sunt mai tânăr decât el exact cu douăzeci și opt de ani.

— Asta mă face să cred - cu tot respectul pe care îl port profesiunii dumitale - că în anii pe care îi mai ai de trăit n-ai să te înalți niciodată atât de sus cum m-am înălțat eu, dar nici n-ai să cazi mai jos decât mine, reluă el, apoi se grăbi să adauge: Vorbesc desigur despre ceea ce se cheamă activitate creatoare. De aceea nici n-ai putea să judeci cât de bună sau rea a fost soarta cu mine.

Am crezut că ar fi mai potrivit să tac din gură, iar el, cu ochii într-un colț al încăperii, unde un șarpe uriaș se tot zvârcolea în cușcă, îmi spuse din nou:

— Din punct de vedere biologic, omului îi este sortit să învingă vicisitudinile vieții. Este o condiție naturală și obligatorie a însăși existenței sale. Acest lucru îi face însă pe oameni să considere că și pe plan moral zălogul fericirii lor constă în numărul izbânzilor repurtate la serviciu, în societate sau acasă.

— Dar ce înseamnă să fii fericit? l-am întrebat.

— Să te cunoști pe tine însuți. Dar asta o poți face numai atunci când ești pe deplin liniștit, iar liniștea n-o capeți decât trecând prin dureri și necazuri. De aceea, aflând liniștea, nu-ți mai pare rău de ceea ce n-ai făcut și nici nu te mai tulbură gândul la ce o să ți se întâmple de aci încolo. Nu mai faci decât să-ți trăiești ziua de astăzi, iar sentimentul, de pildă, al acestei toamne, al acestui cer veșted, al văzduhului, al frunzelor de aur, al întregii lumi - atât de frumoase și totodată atât de înfricoșătoare - din jurul nostru, este însăși fericirea.

— Concepția dumneavoastră despre lume e o concepție idealistă, i-am spus pe un ton didactic.

— N-ai decât s-o categorisești cum îți este pe plac,

surâse el în colțul gurii. Eu așa văd lucrurile…

— Fericirea constă, oare, și în șerpii ăștia din preajma dumneavoastră? l-am întrebat cu un aer malițios.

— De ce să facă șerpii o excepție? Sunt și ei o minunată creație a naturii. Sunt niște ființe grațioase, curajoase și folositoare. Omul îi calomniază pentru că se teme de ei.

— Credeți? am rostit eu cu voce nesigură.

— Bineînțeles. Până și cuvântul „năpârcă” se folosește ca o invectivă, făcu el supărat. Auzi dumneata: năpârcă!…

— Păi dacă mușcă, păcătoasa! am ripostat eu.

Mă privi cu un aer de compătimire:

— Atunci, hai să desființăm automobilele. Doar îi calcă pe oameni, păcătoasele, mă îngână el.

— Nu-i totuna.

— Ba da, cum să nu, spuse cu fermitate. Dacă am raporta numărul celor mușcați de șerpi la numărul celor vindecați cu ajutorul veninului lor, am vedea că este mult mai mic decât numărul persoanelor accidentate de automobile. Uită-te și dumneata…

Ikonnikov trase perdeaua care acoperea unul din pereți și, în clipa următoare, am avut în față o viziune de coșmar. Abia atunci am înțeles de unde venea foșnetul și sâsâitul pe care îl tot auzisem în încăpere: de-a lungul întregului perete se înălțau, suprapuse, o sumedenie de cuști cu șerpi de toate felurile.

— Privește ce superbi sunt, spuse Ikonnikov. Iată, cea de acolo e o cobră imperială…

Cobra își înălțase capul turtit, cu dungi negre la ceafă, și ne privea cu un aer somnolent și totodată feroce.

— Cel de dincoace e șarpele sudamerican „fer-de-lance”.

Acesta semăna cu centurile bărbătești împletite din fâșii subțiri de piele, la modă în urmă cu vreo cincisprezece ani, doar că din gură îi țâșnea mereu, ca să dispară în clipa următoare, o limbă subțire, bifurcată, menită parcă să pipăie drumul dinaintea sa.

— Mușcătura lui are asupra omului efectul unui foc de

pistol în tâmplă, continuă Ikonnikov. Asta de aici e o cobră egipteană. Eu îi zic „Niusea”, căci suntem prieteni vechi…

— Cum, adică?

— S-a întâmplat într-o zi să mă muște…

— Și?

— După cum vezi, am scăpat cu viață. Cea de colo e o „mamba” verde, o ființă extrem de folositoare. Celălalt e „șarpele-tigru” din Australia. Nu izbutesc deloc să-l îmblânzesc. Dacă te mușcă unul dintr-ăștia, chiar că nu mai e nimic de făcut. Iar ăsta de dincoace e slăbiciunea mea: se numește „crait albastru”[11]…

În cușca aceea zăcea un trunchi lung de vreun metru și jumătate, cenușiu, cu o abia vizibilă nuanță albăstruie. Părea o putredă tulpină de arin. Dând de un asemenea trunchi în pădure fără doar și poate îl călcai cu piciorul. Gândul avu darul să mă înfioare…

— Cele de colo sunt „ghiurzele” și „efe”, originare din Asia Centrală. Cestălalt e o „aspidă”…

Nu mai văzusem nimic mai dezgustător decât aspida pe care mi-o arătase. Avea o piele netedă, de-o culoare trandafiriu-albicioasă, cu dungi brune și aurii, și își vălătucise trupul aidoma unei tulumbe de pompieri, înălțându-și deasupra acelui ghem urât la vedere capul triunghiular, albăstrui, cu niște ochi roșii, fioroși, sclipind ca niște semnale de primejdie: neîndurători, calmi, glaciali. Cu toată sila pe care mi-o inspira, nu izbuteam să-mi mut ochii în altă parte, iar șarpele mă privea și el fix, și părea că mă cheamă: haide, vino…

Am scuturat din cap ca să risipesc vraja care mă cuprinse și, zărind într-o altă cușcă o broască mare și câțiva arici, m-am simțit atât de înveselit, ca și când, după o îndelungată călătorie prin deșertul Saharei, aș fi întâlnit un om în carne și oase.

---

[11] Krait - șarpe (*Bungarus caeruleus* din familia *Elapidae.*) extrem de veninos (veninul poate provoca moartea în 2-3 ore), originar din India, Sri Lanka, Pakistan.

— Văd că jivinele mele nu-ți prea sunt pe plac, observă, cu un surâs ironic, Ikonnikov.

— Cam ce ar putea să-mi placă la ele? l-am întrebat morocănos.

Ikonnikov râse:

— Of, lume, lume, ce plină ești de prejudecăți! Dar faptul că veninul acestor șerpi contribuie la tratamentul unor boli ca malaria, variola, lepra, artritele, lumbago, radiculita, epilepsia, reumatismul - nu-ți spune nimic?

— După dumneavoastră, ar fi de dorit ca tratându-mi gripa cu sulfadimizin să fiu înamorat de formaldehida care intră în componența lui, nu-i așa?

Ikonnikov înălță din umeri.

— Problema nu se pune chiar în felul ăsta. Vreau să spun că atitudinea oamenilor față de șerpi le ilustrează foarte bine obiceiul de a da vina pe altcineva pentru propria lor frică, ignoranță și lipsă de îndrăzneală…

— Să știți că oamenii nu sunt chiar atât de răi. Așa că n-ar trebui să generalizați. Deși sunt mai tânăr decât dumneavoastră, mi-a fost dat să văd destui oameni răi. Și totuși…

— Ce „și totuși…”? Vrei să spui că ți-ai făcut despre ei o părere mai bună decât mine? Dumneata ești omul legii, de aceea ești chiar dator să fii imparțial. Deși această calitate a legii nu-i decât o vorbă goală…

— Cum adică?

— Se pretinde că legea ar reprezenta supremul adevăr. După părerea mea însă, un asemenea adevăr suprem, valabil pentru toți oamenii, nu există. Fiecare individ are propriile lui interese, propriul lui adevăr…

— Legile noastre reprezintă supremul adevăr al întregii noastre societăți și sunt menite să apere interesele comune ale majorității oamenilor.

— Eh! Majoritate, minoritate… Astea sunt categorii ale aritmeticii, nicidecum ale moralei…

— În cazul acesta, aritmetica îmbracă inevitabil

veșmântul moralei…

— Dar ce este morala? Am vorbit adineaori despre supremul adevăr. El însă nu poate varia ca o prognoză meteorologică. Fiecare societate își creează o morală proprie, care, ajunsă la conștiința fiecărui individ în parte, mai suferă o altă serie de deformări. Așa a fost, așa va fi și în viitor.

— De ce sunteți atât de pesimist?

— Pentru că știu prea bine că societatea are nevoie de ticăloși. Dacă ei n-ar exista, n-ar mai apărea nici diferența de potențial în sfera moralei și, prin urmare, nici curentul moralei sociale. Așadar nivelul ei nu trebuie calculat de la piscurile virtuții, ci, dimpotrivă, de la abisul ticăloșiei! Este la fel cum se procedează cu temperatura de zero absolut: minus 273 de grade…

L-am întrerupt:

— Zero absolut îl reprezintă nou-născutul, neînzestrat nici cu vicii și nici cu virtuți. Societatea și morala sunt cele care maturizează această inițială alcătuire psiho-biologică…

— De acord! Dacă adoptăm însă acest sistem de calcul, trebuie să admitem și faptul că omul parcurge apoi o linie descendentă, devine un consumator prin excelență și este în întregime dependent de voința și morala societății. Pe de altă parte, societatea îl înzestrează și cu anumite necesități, astfel că fostul nou-născut își creează cu timpul propriul său adevăr și intră într-un conflict permanent cu societatea…

— De ce să fie vorba de un conflict? l-am întrebat cu ciudă.

— Pentru că însăși natura l-a înzestrat pe om cu necesitatea de a învinge. N-ai decât să citești la Darwin despre selecția naturală. Și iată că niște oameni înțelepți - popii - care timp de două mii de ani au propagat, cu ajutorul rugurilor și al eșafodului, legea lor supremă, au decretat omenirii existența ticăloșiei și chiar au izbutit să

găsească în acest scop pe cel dintâi țap ispășitor…

— Cine a fost acela? l-am întrebat.

— Cain.

…Ikonnikov își răsuci o altă țigară, și-o aprinse, iar eu îi priveam îndelung chipul palid, brăzdat de cute, barbișonul cel roșcat, pupilele dilatate și mă gândeam că așa au arătat pesemne ereticii pe care nimeni nu-i putea abate de la principiile lor.

— Se poate spune că în istoria scrisă Cain a fost cea dintâi victimă a unor represiuni lipsite de temei. Dacă ai citi cu mai multă atenție Vechiul Testament, ți-ai da seama limpede că el, Cain, nu și-a ucis fratele. Cain era un plugar harnic și mândru, un cinstit truditor al pământului. Dar iată că pâinile udate cu sudoarea frunții sale, pe care le aducea drept ofrandă lui Dumnezeu, nu i-au plăcut Atotțiitorului. Fripturile negustorului Abel au fost mai pe gustul lui. Și, cu un dispreț propriu tuturor tiranilor, i-a lăsat pe cei doi frați să-și dea seama chiar ei de acest lucru, ceea ce, desigur, l-a făcut pe Cain să se simtă jignit, ba chiar să-și mărturisească lui Dumnezeu supărarea. Iar atunci când Abel a fost înjunghiat - pesemne de nomazii care, la rândul lor, îi priveau cu jind cirezile - a apărut firește un „*casus belli*”. A sosit astfel clipa când oamenii au trebuit să priceapă că nimeni nu are voie să se supere pe Dumnezeu, chiar în cazul când acesta nu are dreptate. A fost stabilit și gradul inițial al ticăloșiei: fratricidul care, de fapt, nici nu avusese loc. Astfel a apărut cazul lui Cain, acesta suferind o pedeapsă dublă, căci Dumnezeu, având nevoie de-o sperietoare care să-i înfricoșeze multă vreme pe oameni, a dispus ca celui ce îl va ucide pe Cain să-i fie iertate toate păcatele. În felul acesta, sărmanul, nu și-a găsit tihna nici după moarte… Tocmai de aceea zic și eu: pentru orice om cu judecată limpede semnul lui Cain nu e un semn rușinos, ci, dimpotrivă, un avertisment: atenție, cineva are nevoie de un Cain, pentru a-l pune la stâlpul infamiei…

Acesta a fost momentul când în desfășurarea discuției noastre a apărut o disonanță. Nu se făcea desigur ca el să-mi respingă cu o lovitură atât de directă întrebarea pe care venisem să i-o pun. Pesemne că pricepu și el, îndată, acest lucru, astfel că încercarăm amândoi aceeași senzație. Atâta timp, cât mă atrăsese după el, în tunelul tenebros, șerpuitor al logicii sale, încolăcit în bucle stranii, înfricoșătoare, aidoma aspidei culcate în colțul cuștii sale, l-am mânat aproape fără să vreau, căci acolo - adânc de tot, la capătul acelei văgăuni ciudate și strâmte - aș fi aflat poate cheia care mi-ar fi permis să-i înțeleg personalitatea, cauzele conflictului cu Poleakov, ba chiar rolul pe care l-ar fi putut juca în furtul viorii „*Stradivarius*”. În tot acest răstimp, tonul și direcția discuției noastre le stabilise el, căci eu eram cel care încercam să-i pătrund în suflet, să-i pândesc Minotaurul. Acum însă, aidoma unui topograf minier neatent, comisese o greșeală și galeria l-a scos pe neașteptate la suprafață. Stratul subțire de pământ s-a prăbușit și ne-am aflat amândoi într-o lumină sclipitoare, orbindu-ne prin nerezolvarea întrebării care ne stătea în față. Astfel că dreptul la replica următoare îmi aparținu mie.

— Să știți că v-am înțeles perfect, i-am spus. Eu însă n-am nevoie de un Cain ca să-l pun la stâlpul infamiei. Nu vreau decât să găsesc hoțul care a furat vioara…

Ikonnikov slobozi un râs scurt:

— Iată-ne, în sfârșit, ajunși la miezul problemei. Mie îmi place ca totul să fie foarte clar. Dacă e interogatoriu, interogatoriu să fie, cât despre lămuririle preliminare, astea nu sunt de mine. Așadar, ce anume vă interesează?

M-am uitat la el și deodată am simțit o poftă teribilă să-mi răsucesc și eu o țigară lungă ca a lui, umplută cu un cocteil de tutun, de la care începuse acum să se lase în straturi, până deasupra dușumelei, un fum albăstrui și aromat.

— Să știți că nu sunt atât de mărginit, încât să vă țin

prelegeri despre datoria de cetățean de care trebuie să dați dovadă…

— Ar fi ridicol s-o faci, surâse el în colțul gurii.

— …totuși aș dori să-mi răspundeți în mod neoficial la câteva întrebări. Sunteți de acord?

— Încearcă.

— De ce îl urâți pe Poleakov?

Punându-i această întrebare, eram convins că va refuza să-mi răspundă.

— Nu-l urăsc deloc, îmi răspunse foarte calm Ikonnikov. Asta-i o bârfă din cele mai obișnuite. Oamenii mărunți încearcă să-și umple golul propriei lor existențe prin tot felul de cancanuri despre viața celebrităților.

— Totuși bârfa la care vă referiți a căpătat o confirmare. Sub forma depozițiilor prezentate de mai mulți martori.

— Depozițiile lor nu fac doi bani. Cei de la care le-ați obținut nici nu-și pot închipui că există perioade, despărțite, ca și galaxiile, prin barierele timpului, și care se numesc Ieri, Astăzi, Mâine. Ceea ce va fi Mâine încă nici nu există și prin urmare nu merită comentarii, iar ceea ce a fost Ieri și-a sfârșit existența. Într-adevăr, Ieri, când această perioadă încă mai exista, n-am mai izbutit să țin la Lev ca până atunci. Astăzi nu mai este aceeași situație. Pentru mine Lev nici nu mai există, iar treburile lui - bucuriile sau necazurile - nu mă interesează nici ele câtuși de puțin…

— De ce n-ați mai ținut la dânsul?

— De ce? căzu pe gânduri Ikonnikov. Ar fi greu de explicat. Invidie? N-aș crede, căci altcândva eram mai înzestrat decât dânsul. Chiar că nu știu ce să-ți spun. Motivul cel mai plauzibil ar fi că Poleakov a avut totuși calitățile care mie mi-au lipsit pentru a putea ajunge eu și nu el un violonist genial. Mă-nțelegi?

— Drept să vă spun, nu prea.

— În cazul ăsta, după cum spunea un bătrân profesor de-al meu, am să-ți **ex-pli-ic**. Asta s-a întâmplat în urmă cu

vreo patruzeci de ani, când amândoi eram încă foarte tineri. Sosise - imaginează-ți! - ziua debutului nostru la Moscova. În perioada aceea eu nu prea eram în formă. Cât despre Poleakov, acesta avea de prezentat un concert foarte greu de Pugnani[12] și a făcut-o cu deosebită măiestrie. A avut un succes deplin. Dar iată că în noaptea aceea, întorcându-mă la hotel, bine dispus după petrecerea la care am participat, aud deodată din camera lui o melodie cadențată: o dată și încă o dată, repetându-se fără încetare. Am tras cu urechea și mi-am dat seama că, făcând o greșeală în timpul concertului - la un moment dat luase prea jos câteva note - acum, după triumful de care se bucurase, sta singur în camera aceea de hotel, poate chiar fără să fi cinat, și exersează întruna, pentru a evita să mai facă în viitor aceeași eroare. Eroarea pe care poate n-a sesizat-o nimeni! O dată și încă o dată, mereu de la capăt, mereu de la capăt... Îmi amintesc că în clipele acelea eroarea atât de neînsemnată din cadența lui Pugnani mi-a sunat în urechi ca un clopot al destinului. Ca să fiu sincer, însă, n-am mai stat să-l ascult: vuietul aplauzelor care mă copleșiseră fusese mult prea puternic. Așadar, Poleakov pornise încă de pe atunci să ia înălțime. Așa tăcut, timid și bun la suflet cum era. Fleacuri, îmi ziceam eu: toată lumea știe că eu sunt mai talentat decât dânsul. Până ce într-o bună zi mi-am dat seama limpede că Poleakov mi-o luase atât de mult înainte, încât nu-l mai puteam ajunge. Oare nu fusese în stare, abia plecat dinaintea publicului care îl ovaționa, să repete la nesfârșit, într-o cameră de hotel, un fragment din concertul uitat de toți al lui Pugnani?... În felul acesta, Poleakov mi-a hotărât și mie destinul...

— Totuși asta nu reiese din cele ce mi-ați povestit, am fost eu de părere.

— Cum să nu reiasă? făcu el, iritat. Numai un detectiv poate sta pe locul al doilea, al patrulea, al optsprezecelea:

---

[12] Giulio Gaetano Gerolamo Pugnani (27.11.1731-15.07.1798) – violonist și compozitor italian.

oricare i-ar fi capacitatea, aduce și el un folos. În timp ce un violonist, doar dacă nu e din cei care cântă în pauze, pe la cinematografe, trebuie să fie totdeauna primul, adică cel mai bun. A sta chiar pe locul al doilea, nu mai are niciun sens. Nu mai interesezi pe nimeni și nici n-are rost să te complaci într-o atare situație…

— Da, am dat eu din cap, asta în cazul când soarta omului i-o decide propria lui fire.

— Bineînțeles. Fiecare om are o soartă și un adevăr propriu.

— Totuși adevărul lui Poleakov, adevărul pe care și l-a făurit cu arcușul prin camere de hotel, interpretând la nesfârșit cadențele lui Pugnani, doar nu se opune în niciun fel adevărului dumneavoastră! În cel mai rău caz aceste adevăruri ar fi putut să coexiste!

— Crezi că nu se opune! își miji ochii Ikonnikov, risipind cu mâna fumul țigării. Atunci te-aș ruga să-mi spui ce anume îl determină pe el, geniu recunoscut de întreaga lume, înconjurat de respectul și admirația tuturor, să-mi caute și acum prietenia? Prietenia mea, a unui om capricios și absurd, pe care multă lume îl consideră pur și simplu nebun?

Câteva clipe am rămas tăcut, încercând să găsesc cuvinte mai potrivite, dar el, fără să-mi aștepte răspunsul, vorbi din nou:

— Ai tăcut? Atunci să-ți mai spun ceva: Grișa Belaș mi-a spus deunăzi că Lev are de gând să mă viziteze din nou. Ca să discutăm despre relațiile noastre chipurile necorespunzătoare. Dar ce relații ar mai putea exista între noi? Așa: nimicuri, amintiri…

— Oare nu puteți admite că Poleakov nu-i decât un om bun, cumsecade, pe care îl face să sufere gândul că până și serpentariul ăsta al dumneavoastră nu-i decât o tichie de bufon, pe care v-ați pus-o în mod benevol, doar ca să faceți în necaz altora?

Ikonnikov râse încet, aproape în șoaptă:

— Cum-se-ca-de? Ha-ha-ha! Ba să știi că-i un om care suferă cumplit. Își dă seama că a ocupat pe nedrept locul altuia, și amintirea celui pe care l-a prădat îl torturează fără încetare. Acum, când nu i s-a furat decât o vioară, poate că va înțelege și mai bine cam ce a trebuit să simtă omul pe care l-a lipsit de scopul însuși al vieții!

Un timp tăcurăm amândoi, iar eu m-am gândit că nimic nu i-ar mai putea clinti convingerea greșită că răspunderea pentru falimentul său moral o poartă oricine altcineva în afară de el însuși.

Ikonnikov își zvârli mucul de țigară în scrumieră, apoi se ridică pe de scaun și se duse spre cușca în care se afla aspida trandafirie. Șarpele își întoarse încet capul triunghiular, ațintindu-și asupra lui privirea ochilor roșii, licăritori. Ikonnikov deschise o ușiță din peretele de plastic al cuștii și reptila începu să-și miște trupul prelung și neted, să și-l unduiască aidoma unei jerbe de apă, doar că aceasta nu mai recădea la pământ, ci creștea mereu, se înălța de la podea, până ce capul ei ascuțit, dezgustător la vedere, cu cercuri albe în jurul ochilor, se strecură afară. În aceeași clipă - totul se petrecu fulgerător de repede - Ikonnikov prinse șarpele cu o mână sigură și puternică de gât și îl trase afară din cușcă.

Făcu doi pași spre masă, și am zărit de foarte aproape - doar cât să întind mâna - gura deschisă a reptilei, cu cei doi colți albi, lungi, purtători de venin. Trupul lung de trei metri al aspidei șerpui pe dușumea, se făcu inele, se zbătu foșnind pe plăcile de mozaic, răsucindu-se în jurul picioarelor lui Ikonnikov. Acesta părea a fi acum un pompier a cărui tulumbă ar fi turbat fără veste.

— N-ai văzut niciodată cum atacă șerpii? păru că aud de departe glasul lui Ikonnikov.

Prin minte îmi fulgeră gândul la pistolul acum inutil: până ce ajungeam să pun mâna pe el, șarpele avea să se înfigă în mine ca o suliță.

Deodată degetele cu care Ikonnikov ținea reptila de gât

își slăbiră strânsoarea, am văzut-o limpede, puteam jura că și le desfăcuse, astfel că în momentul următor capul aspidei zbură prin aer, ca și când cel care o ținuse până atunci ar fi repezit spre mine o lamă de sabie. Trupul lucios al șarpelui rămase în aer într-o poziție perfect orizontală, iar capul cu ochii de rubin încremeni la o jumătate de metru de mine.

Ikonnikov îmi aruncă o privire pătrunsă de curiozitate - pesemne că îngălbenisem de-a binelea - și râse:

— Nu te teme. E bine dresat…

Luă de pe masă o eprubetă acoperită la gură cu o foiță de nailon, o apropie de gura aspidei și îndată șarpele zvâcni, lovi, se auzi un trosnet mic - colții îi străpunseră foița străvezie - și am văzut îndată cum țâșnesc din ei doi stropi subțiri de lichid gălbui…

Drept să spun, nu-mi mai amintesc prea bine cum a vârât apoi Ikonnikov la locul ei, în cușcă, aspida cea trandafirie, cum s-a spălat după aceea - îndelung - pe mâini, pentru a reveni apoi la masă, calm, ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic.

— Ați făcut-o înadins, ca să mă speriați? l-am întrebat cu o voce răgușită, simțind cum mi se scurg pe tâmple picuri de sudoare.

— De ce să te sperii? făcu aproape cu veselie în glas Ikonnikov. Cu toate că aspida mea nu ți-a plăcut, să știi că ți-am făcut rost de-o bună porție de venin…

— Credeți că am nevoie de așa ceva?

— Vezi, activitatea dumneavoastră, a detectivilor și a geniilor, vă solicită foarte mult sistemul nervos, și inima vi se uzează repede. Dacă o să ți se întâmple așa ceva, cred că o să-ți dorești o inimă nouă. Transplanturile sunt acum la modă. Fără acest venin însă, organismul dumitale va respinge foarte curând inima transplantată. El, veninul, o să ți-l calmeze, o să ți-l pună cu botul pe labe, așa că vei începe în tihnă o viață nouă, încă mai frumoasă ca cea dintâi…

— V-ați făcut rost și dumneavoastră de-o porție?

— Eu n-am nevoie de așa ceva. Am o inimă sănătoasă, calmă. În afară de asta, viața pe care am trăit-o mi-e de ajuns. Numai geniile îi sunt necesare omenirii. De-acum și în vecii vecilor…

M-am ridicat în picioare și i-am spus:

— Toate astea sunt minciuni: și viața dumneavoastră, și filosofia, până și serpentariul ăsta, pentru că ați vrut să înlocuiți prin el trăirile intense, spaimele, bucuriile și patimile care îl bântuie pe un artist adevărat. Cred că vă e frică de toți șerpii ăștia ca și mie, și nu vă slujiți de ei decât spre a vă recăpăta stima față de propria dumneavoastră persoană. Și cu asta am terminat. Dacă o să mai an nevoie de dumneavoastră, o să vă invit la mine. La revedere.

Am ieșit în stradă, am tras în piept aerul curat și rece al toamnei și m-am gândit că cele două ore care au trecut au fost ca un vis urât, ca o fantasmă creată într-o noapte de coșmar. Doar o singură senzație mi se păstrase cu totul limpede: că omul acesta a vrut să mă sperie? Oare de ce a trebuit s-o facă?…

Traversam cu pas domol parcul și încercam să pun măcar o ordine sumară în noianul de impresii care mă copleșiseră, să trag niște concluzii, să ajung la o hotărâre. Nu izbuteam să ajung, însă, la niciun rezultat: lui Ikonnikov nu i se potrivea niciuna din categoriile în care pot fi împărțite îndeobște ființele omenești. Aerul lui intelectual, fanfaronada, sentimentul de om profund jignit, istețimea și totodată limitele și răutatea, dorința de a găsi pacea și fericirea la un serpentariu, lupta pentru un așa-zis adevăr, și acela de dimensiuni microscopice, figura lui Cain, concertul lui Pugnani, aspida zburând din mâna lui ca o lamă de sabie - toate acestea mi se învălmășiseră în minte aidoma unor imagini de caleidoscop, săltând, învârtindu-se, nelăsându-mă să-mi adun gândurile…

Apoi îmi răsări în minte un nume pe jumătate acoperit

de molozul gândurilor pe care mi le sfârtecase explozia ce a urmat calmului de până atunci al lui Ikonnikov. Grișa Belaș… Grișa Belaș… Parcă mai auzisem numele ăsta, deși nu-mi aminteam cu ce prilej se întâmplase. Am intrat într-o cabină de telefon și am sunat-o pe Lavrova. Nu-mi răspunse nimeni și eram gata să pun jos receptorul, când, deodată, am auzit un pocnet al membranei și, imediat după aceea, glasul Lenei, care părea că gâfâie:

— La telefon inspectorul Lavrova.

— Bună seara. Sunt eu…

Își trase răsuflarea, apoi spuse:

— Eram pe sală și până să ajung la telefon…

— … recordul mondial la sprint n-a mai putut să fie stabilit?

— Nu-i nimic, dacă mă mai sunați o dată, am să-l realizez, mă asigură ea. De unde telefonați?

— Dintr-un parc. Mă plimb de unul singur într-un parc peste care coboară amurgul. E tare frumos…

Lavrova tăcu, apoi mă întrebă:

— Dispoziția asta v-a creat-o dresorul de șerpi?

— Într-o anumită măsură. Spune-mi, Lena, ai auzit de numele unui oarecare Grigori Belaș?

— Cum să nu? Am și stat de vorbă cu dânsul. Este acordor de piane. În graficul nostru e trecut la rubrica a patra. Face parte, ca să zic așa, din sfera serviciilor… Știu că ați citit procesul-verbal al depoziției lui.

În clipa aceea, mi-am amintit perfect. Grigori Petrovici Belaș, acordor de piane, îl frecventează la intervale regulate pe Poleakov, se bucură de referințe foarte bune, în seara când s-a comis furtul se afla în deplasare, alibiul a fost verificat, cu rezultat pozitiv.

— Mă interesează și impresia dumitale personală, i-am spus.

Lena tăcu o clipă, ca și când ar fi stat să-și aducă aminte, iar eu mi-am și închipuit-o cum înalță din umeri și cât îi e de incomod s-o facă, ținând receptorul lipit de

ureche cu umărul, căci mâinile îi sunt ocupate: precis că se străduiește să scoată o nouă țigară din pachet, iar bricheta nu vrea deloc să i se aprindă. În cele din urmă oftă, ori poate trase din țigară, și spuse:

— Mi-a făcut o impresie plăcută. E un om inteligent, cu spirit de observație, pare sincer și are o ținută demnă, încolo, cum se scrie de obicei la rubrica de semnalmente: „Statura - înaltă, fizic - uscățiv, fața - smeadă, atrăgătoare, ochii - căprui...” Ba poate că nu sunt căprui. Asta am spus-o așa, ca exemplu...

— Dar n-ai putea, așa, ca exemplu, să-i telefonezi, și să-l mai inviți o dată la noi?

— Cum să nu. Dar de ce? Vă interesează?

— El nu. Mă interesează Ikonnikov.

— Ei?! făcu uimită interlocutoarea mea.

Această ciudată exclamație indica de fiecare dată că Lavrova este în culmea mirării.

— E o chestie serioasă?

— Da, dacă mă refer la mine și la Ikonnikov, am zâmbit eu pe sub mustață. A vrut ori să mă sperie ori să mă muște...

— Să vă muște? se miră Lavrova. Asta în ce sens?

— În sens figurat, desigur. Va să zică, în legătură cu Belaș ne-am înțeles. Să vină mâine, în jurul orei zece.

— Am înțeles.

— Dar dumneata ce-ai făcut. Ce se aude cu biletul acela?

Lavrova tăcu din nou, apoi spuse cu o voce nu tocmai sigură:

— Cred că va trebui să facem o percheziție la domiciliul lui Obolnikov. Se pare că biletul i-a aparținut lui...

— Așa consideră cei de la depoul de troleibuze?

Lavrova se înfurie:

— Nu! Așa consider eu!

— N-ai vrea să mă pui și pe mine la curent?

— Mă rog... Numai că în timp ce eu am să vă pun la curent, procurorul zonal o să plece acasă. Iar pentru

percheziție avem nevoie de aprobarea lui…

— Ești sigură că avem nevoie? am întrebat-o cu prudență.

— Absolut sigură, îmi răspunse cu fermitate.

— Drept să-ți spun, nu prea văd ce am putea găsi acolo, am încercat eu să lungesc vorba.

— Puteți fi sigur că nu mă aștept nici eu să găsesc vioara sub canapeaua lui Obolnikov…

— Dar la ce te aștepți?

— Nu știu, spuse ea cu năduf. Dar un rezultat negativ este și el un rezultat.

— Poate că ai dreptate. Bine, dă-i drumul. Peste un ceas ne vedem la stația „Maiakovski”…

Sprijinindu-mă cu spatele de zid, stăteam la intrarea în metrou și o așteptam pe Lena. Pe dinaintea mea se perindau o mulțime de oameni și fiecare din ei pesemne că purta în spate tot atâtea griji ca și mine. Lumi, universuri întregi se scurgeau într-un torent continuu pe dinaintea mea. Doamne, cât de încăpător poate fi sufletul omenesc! Universuri sublime sau întristătoare, fericite sau austere, ajunse la un înalt grad de civilizație sau aproape lipsite de viață, treceau în grupuri compacte: la orele de vârf, prin ușile stației de metrou „Maiakovski” se revarsă o întreagă Cale Lactee. Oamenii pe care îi vedeam mi se păreau a fi niște imense și misterioase sisteme planetare. A cunoaște toate ungherele naturii lor mi se părea cu neputință chiar cu ajutorul rachetelor fotonice care nu cunosc trecerea timpului, supuse fiind numai coordonatelor spațiale. Se rotește țăcănind turnicheta de la intrare, ușile zboară când înainte, când înapoi, lumea urcă, lumea coboară. Oameni cu sufletul blând al lui Mozart, cei cu inima obidită a lui Salieri, oameni osteniți de trudă, leneși plini de vigoare, câte o femeie frumoasă la o mulțime de pocitanii, hoți curajoși, detectivi prudenți. Cum adică prudenți? De fapt nu-i vorba decât de un detectiv speriat. Într-adevăr, tipul

acela a izbutit să mă înfricoșeze. Mult s-a mai înviorat astăzi Minotaurul din mine! Spaima de care am fost cuprins i-a dăruit pe drept cuvânt un plus de vigoare. Scorul îi este acum favorabil și tocmai de aceea tace din gură, sătul, mulțumit de rușinea și amărăciunea mea…

— Cumpără-i flori iubitei matale…

În fața mea se oprise o țigancă. Cu o mână își ținea copilul, cu cealaltă un imens mănunchi de crizanteme. Florile erau niște violete târzii și răspândeau o mireasmă tristă, de pământ umezit.

— Cât costă? am întrebat-o cu prudență.

— Doar o rublă buchetul, îmi spuse alene, ca și când mi-ar fi făcut o favoare.

— Înainte de reforma monetară costa tot o rublă buchetul…

— N-ai decât să cumperi cu rubla de-atunci florile de-atunci, îmi spuse râzând.

I-am întins rubla, totuși sufletul meu de milițian nu s-a putut stăpâni, astfel că m-am surprins mormăind:

— Mai bine te-ai duce la muncă…

— Ia întreab-o pe iubita matale la care îi cumperi flori: ar fi mai bine să mă duc la muncă?

— Cea căreia îi cumpăr flori sunt convins că ar spune ca mine, am zâmbit eu în colțul gurii și în clipa aceea mi-am adus aminte că, de fapt, cu „iubita” în cauză trebuia să ne ducem chiar acum să facem o percheziție. Îndată, iureșul lumilor din jurul meu făcu un viraj brusc. Fir-ar a naibii, chiar că-i o tâmpenie: să te duci la o percheziție cu flori în brațe! Țiganca se agățase acum de un nene gras cât o butie, iar eu mi-am rotit privirea împrejur, în căutarea unei cutii de gunoi, să arunc florile pe care abia i le cumpărasem „iubitei”. Chiar atunci am zărit pe una din coloanele Sălii de concerte, „P. I. Ceaikovski” un afiș pe care sta scris: „Lev Poleakov. Recital de vioară. În program, piese de Vivaldi, Paganini, Boccherini, Saint-Saëns…” Numele lui Gaetano Pugnani lipsea. Pesemne că

îți rămân multă vreme în memorie erorile pe care, după ce ți se stinge în urechi ropotul de aplauze și ovații, încerci să le înlături noaptea, ceasuri de-a rândul, într-o pustie cameră de hotel…

Și poate de aceea e atât de greu să întrezărești legătura dintre cauză și efect în interdependența dintre oamenii-universuri, deși nu este exclus că tocmai acest lucru a făcut ca de-a curmezișul afișului să se afle acum, trandafirie ca aspida din serpentariul lui Ikonnikov, o bandă de hârtie pe care sta scris cu litere mari și negre: „SE CONTRAMANDEAZĂ”… Biletele puteau fi restituite la casă, deși rămâneau valabile, întrucât data unui viitor recital urma să fie „comunicată ulterior”.

Va trebui să aveți răbdare, tovarăși spectatori. Violoniștii geniali sunt și ei oameni: în ziua recitalului se pot îmbolnăvi, în familia lor poate interveni câte o „situație neprevăzută”. Ori pot constata că li s-a furat vioara…

— Așteptați și pe altcineva?

Lavrova își ținea mâinile în buzunarele fulgarinului și mă privea încruntată.

— Numai pe dumneata, Lenocika…

— Dar astea ce sunt? arătă spre mănunchiul de flori.

— Astea? Sunt flori, i-am răspuns. Pentru dumneata.

Dădu din cap cu un aer indiferent - chipurile, îmi mulțumea - ca și când până atunci i-aș fi oferit în fiecare zi câte un asemenea mănunchi - mai ales în zilele când ne duceam, ca acum, să facem percheziție. Pesemne că expresia chipului îmi trădă aceste gânduri, căci Lavrova izbucni în râs:

— Sunteți sentimental ca toți oamenii răutăcioși. Ați vrea cumva să vă sar de gât?

— Chiar ești convinsă că sunt răutăcios?

— Nu știu. Așa mi se pare.

— Poate că adevărul e cu totul altul? Poate că nu port decât masca unui asemenea om, iar în realitate am un suflet delicat și sensibil. Ba chiar tandru. Și poate că am

șapte copii înfiați.

— Numai că nu-i aveți! înălță ea din umeri.

— Și asta-i adevărat, am căzut eu de acord. Spune-mi, cum e cu Obolnikov?

Mă privi cu părere de rău: pesemne că ar fi dorit să continuăm mai multă vreme discuția privitoare la defectele mele. Poate că nici eu n-aș fi avut nimic împotrivă dacă n-ar fi trebuit totuși să întreprindem percheziția aceea. Mai ales că mi se făcuse și somn: mă simțeam tare obosit.

— Seria și numărul biletului erau intacte, spuse Lavrova. Cei de la Direcția transportului public mi-au spus că această serie au purtat-o biletele folosite la depoul 1 de troleibuze…

— Asta o știu…

— Atunci vă rog să nu mă întrerupeți, făcu, supărată, La secția de mișcare de la depoul unu am aflat că seria SE-42… a fost eliberată vehiculelor de pe linia 20. Numerele 423… ale biletelor au revenit troleibuzului 14-76. La capetele de linie șoferii tuturor troleibuzelor notează într-un carnet numerele biletelor existente în casă. Biletul găsit de noi are numărul 4237592. În ziua de 16 octombrie, șoferul Ksenofontov a notat la stația „Serebreannîi bor”, la ora 22.48, numărul 4237528, aflat pe biletul respectiv. După alte 64 de numere a venit rândul biletului nostru. După părerea lui Ksenofontov, acest bilet putea fi luat între stațiile „Frigorifere” și „Ipodrom”. Or, garajul de taximetre unde lucrează Obolnikov se află exact între aceste stații.

— Interesant, am remarcat eu. Totuși la 16 octombrie el se și afla…

— … internat la spital, îmi sfârși vorba Lavrova. N-am uitat-o nici eu. Și totuși cred că nu putem neglija aceste informații.

— Sigur că nu putem. Pentru nasturele ăsta va trebui să găsim însă și un costum potrivit. Altfel să știi că n-avem unde să-ți agățăm informațiile.

— Și-atunci nu mai facem nici percheziția?

Am stat pe gânduri câteva clipe, după aceea i-am spus:

— Nu știu. Cred că ar fi mai bine să stăm mai întâi de vorbă cu nevastă-sa.

— În ce sens?

— În sensul că la ora asta Obolnikov stă liniștit la spital, împreună cu alții ca el, iar percheziția o vom avea de făcut la nevastă-sa. Pe el asta o să-l doară în cot, asemenea indivizi nu cunosc rușinea, pe când nevesti-si îi va crăpa obrazul de rușine, căci va trebui să apelăm la vecinii ei ca să ne fie martori la percheziție. Mai ales că el și așa îi sapă mormântul…

Lavrova înălță din umeri:

— Asta-i o vulcanică explozie de sentimentalism. Doar v-am mai spus că…

— Îhî, am dat eu din cap. Sunt om rău și tocmai de aceea… Dar cu asta nu mai e nimic de făcut. După cum mi-a spus astăzi Ikonnikov: fiecare om își are propriul său adevăr.

Intrarăm în vestibulul clădirii.

— Ar trebui să aruncăm florile, am fost eu de părere.

— De ce să le aruncăm?

Lavrova se înălță în vârful picioarelor și depuse mănunchiul pe cutia cofretului electric, unde se afla zugrăvit un craniu.

— Când vom pleca de aici, le vom lua cu noi. Până atunci să le păzească tigva asta…

— Parcă n-am săvârșit cine știe ce păcate ca să fiu atât de crunt pedepsită, spuse cu un aer ostenit Evdokia Petrovna Obolnikova.

Mâinile ei butucănoase, trudite, îi zăceau lipsite de vlagă pe tăblia mesei.

— Să știți, Evdokia Petrovna, că nici noi nu vă punem întrebări numai pentru că n-am avea altceva de făcut, spuse Lavrova. Soțul dumneavoastră s-a introdus totuși într-un apartament străin…

— Nu mă privește ce-a făcut, rosti femeia. Să piară din ochii mei, ticălosul. Și-a bătut joc de toți și de toate…

Odaia în care ne aflam era ciudat de pustie, ca și când nici n-ar fi fost locuită. Evdokia Petrovna își ridică ochii la mine și pesemne că-mi surprinse privirea.

— Vă miră că odaia parcă-i o baracă pustie? Ce să-i faci, asta-i situația. Într-o zi, chiar când să-l ia la armată, Ghena, fecioru-meu, și-a cumpărat o scurtă de piele. I-a părut tare bine, că doar e tânăr, vrea să fie și el bine îmbrăcat. Și ce credeți, nici nu știu cum a făcut blestematul ăsta de bărbatu-meu, că a pus mâna pe scurtă, a vândut-o cine știe cui și banii i-a băut. Și-atunci toate câte se mai găseau prin casă le-am dus să le adăpostesc la fiică-mea…

— Dar lucrurile soțului dumneavoastră unde sunt? o întrebă Lavrova.

— Păi ce lucruri să mai aibă? se miră Obolnikova. Nu mai are decât ce-i pe el și-atât. De curând mi-a luat fiică-mea ea un frigider dintr-ăla care se dă în rate și când am plecat după aceea să stau la ea câteva zile - se îmbolnăvise nepotu-meu - dumnealui mi-a scos și frigiderul din casă. Atât de tare s-a îmbătat atunci, că a fost cât pe ce să moară. Din păcate, „cât pe ce” ăsta n-are nicio valoare… Spuneți și dumneavoastră: oare nu-i rușine ca nevasta unui om bătrân, cu nepoți, să fie nevoită a-i ridica salariul de la întreprindere?

— Cum ajungeți acolo? o întrebă Lavrova. Vreau să spun: cu ce mijloace de transport?

— Cu troleibuzul douăzeci, că doar n-oi lua taxi pentru asta. Vai și amar de sufletul meu! Oare de ce o fi trebuit să îndur atâtea? Până și un ucigaș osândit la ocnă iese odată și odată la lumină. Numai pedeapsa mea e pe viață…

Capitolul 6
Faza de calcinare

Canonicul Piezello își trecu palma peste cvintă, apoi mângâie cu arcușul coarda de bas, făcând ca un sunet prelung și grav să plutească multă vreme, aidoma unei raze de soare, prin liniștea și penumbra atelierului.

— Încredințează căile tale Domnului, crede în el și Domnul ți le va desăvârși… rosti canonicul, iar slovele scripturii răsunară prin liniște ca o ascunsă amenințare.

În colțul lui, Antonio se mișcă neîndemânatec. Amati îi aruncă discipolului său o privire pe sub sprâncene, apoi făcu câțiva pași prin odaie și se opri, cătând gânditor pe fereastră, spre jăratecul care se stingea al amurgului târziu, de vară. Mătăniile de chiparos sunau stins între degetele uscățive ale călugărului, iar profilul lui colțuros, cu tonsura teșită, se distingea limpede pe fondul alb al peretelui. Nevolnică și lipsită de apărare, parcă de tot goală, zăcea pe masă vioara, iar atunci când o atingea mâna aspră a călugărului, Antonio simțea o durere pătrunzătoare, ca și când canonicul s-ar fi atins de trupul iubitei lui. Cât despre meșterul Niccolò, acesta se cufundase în mutenie.

— Doar ai spus tu însuți, Amati, că o vioară este aidoma omului… vorbi canonicul cu o voce scăzută, blândă. Iar dacă ești cu sufletul curat și însuși Domnul Dumnezeu îți călăuzește pașii, atunci sfânta abluțiune în cristelniță îi va face glasul încă mai limpede și mai puternic, căci îi va insufla harul divin. Și-atunci de ce să te împotrivești?

Amati străbătu din nou, cu pas încet, atelierul și Antonio își dădu seama cât de bătrân îi este meșterul. Niccolò își

târî anevoie picioarele groase, umflate, apoi se lăsă greoi pe scaunul lui din lemn sculptat, luă vioara de pe masă, și-o lipi de obraz, ca și când ar fi stat să-i asculte răsuflarea gingașă, somnolentă. Deodată își trecu degetele peste strunele ei și vioara se trezi brusc, iar acest pizzicato scurt, întâmplător, îi smulse din piept un hohot de râs și altul de plâns, răsunând în ele bucuria, dar și tristețea despărțirii care avea să vină curând; ecoul tremurător al înfricoșării sale mai stărui multă vreme în odaia de sus.

— Truda mea e o trudă cinstită, rosti cu glas ostenit Amati. Și pentru a vedea dacă îi este plăcută Domnului, nu se cade să stricăm vioara…

— Nu te-am înțeles, fiul meu, spuse repezit canonicul Piezello. Oare un lucru bun și cinstit se poate strica prin cufundarea lui în apă sfințită?

Amati își aținti asupra călugărului ochii mici, adânciți în orbite și lui Stradivari i se păru că dascălul său surâde ironic.

— Deși sfințită, e totuși apă, spuse Amati.

— Cum? își mișcă buzele Piezello.

— Lemnul viorii, zic, se va înmuia. Se va prăpădi bunătate de instrument…

Călugărul se aplecă peste masă, strângându-și mâinile cu atâta putere la piept, încât i se albiră încheieturile.

— Poate că te înspăimântă altceva? Te temi poate ca nu cumva sfânta împărtășanie să izgonească glasurile diavolești din vioara asta, a ta? Ca nu cumva să piară glasul satanei? Asta te înspăimântă? Te temi de pedeapsa lui Belzebuth? Dar de judecata lui Dumnezeu nu te temi?

Amati așeză vioară pe masă, se ridică de pe scaun, creștetul lui pleșuv se acoperi cu pete roșii, întunecate, și Stradivari se temu că dascălul său să nu facă un atac de apoplexie. Ori să-l ucidă pe călugăr.

— Bezna ignoranței ți-a întunecat mintea, sfințite părinte, făcu cu glas răgușit Amati. La viorile mele se cântă în capela papei și la catedrala sfântului Petru!

Vru să mai spună ceva, dar în clipa următoare o durere ascuțită îi săgetă prin inimă, îi țiui prin tâmple, îi plescăi ritmic în dreptul gâtlejului. Călugărul spuse cu glas scăzut, dar în așa fel, încât păru că vorbele i se lipesc de pereții atelierului:

— Preasfinția sa episcopul de Mantua îți poruncește să te înfățișezi la sfânta împărtășanie. Până atunci, nimeni nu are voie să se atingă de viorile tale…

— Vioara asta a fost comandată pentru infantele Spaniei, dădu glas Antonio.

Călugărul, fără, măcar, a-și întoarce capul spre Stradivari, spuse:

— Și ți se va da pentru ea unsprezece mii de piaștri…

Amati îi întinse canonicului vioara:

— Ia-o, părinte! Nu-mi trebuie pentru ea niciun *baiocco*! Înmânează episcopului darul acesta al meu, să se încredințeze el însuși că vioara nu are păcate mai multe decât un lemn oarecare, cât despre un suflet curat…

Nu-și mai sfârși fraza, căci durerea îl împiedica să vorbească. Se așeză din nou și își sprijini capul în pumni. De nu și-ar da seama blestematul de popă cât de tare îl doare inima. Piezello își lipi de sutana murdară lemnul lucios al viorii, înălță din umeri și rosti gânditor:

— Bănuiesc că preasfinția sa va încuviința ca vioara să fie doar stropită cu aghiazmă. Ritualul abluțiunii va fi îndeplinit și în acest fel…

— Bine! Bine! Stropiți-o! Muiați-o în apă! Faceți ce vreți cu ea, numai să mă lăsați în pace! țipă Amati cu glasul înecat de durere.

— Trufia ți-a copleșit inima, fiul meu, rosti călugărul.

— Pleacă, sfințite părinte, murmură cu buzele vinete Amati. Ți-am dat și așa tot ce-am avut mai scump. Mai mult decât atât nu mai am…

Când umbrele serii se îngroșară, Antonio aprinse o lumânare, aduse de sus, din sufragerie, o sticlă cu chianti de Toscana, un calup de brânză de oaie și niște pâine albă.

Rândui totul pe masa de lucru și spuse:

— Ia și mănâncă, meștere. Totdeauna când sunt tulburat mi se face foame…

Amati surâse în colțul gurii:

— Minți. Ție mereu ți-e foame. Chiar dacă nu ești tulburat, ci, dimpotrivă, vesel…

Bătrânul muie în vin un codru de pâine, îl mestecă fără nicio poftă, apoi spuse:

— Frica este încercarea cea mai cruntă, cea mai nesuferită din câte ne trimite Dumnezeu. Un om înfricoșat e pe jumătate cadavru.

— De ce le-ai dat, meștere, vioara asta fără seamăn?

Amati își trecu palma peste ceafa încinsă, cu pielea adunată în cute groase. Capul îi vâjâia, pătruns de o durere surdă, neostoită.

— Ține minte ce-ți spun, băiatule: când omul e fugărit de un câine, trebuie să-i arunce un os…

— Bine, dar ei nu pot să-ți facă nimic! Viorile dumitale au fost binecuvântate de însuși papa!

— Așa este. Ba chiar aș fi putut să capăt de la papă și o scrisoare de împuternicire.

— Și-atunci?

— Timpul nu-mi îngăduie să lupt împotriva lor. În tinerețe ai timp din belșug să lupți, să faci dragoste, să muncești. Mie însă nu mi-a mai rămas timp decât pentru muncă și chiar acesta se împuținează văzând cu ochii. Urechile nu-mi mai deslușesc decât două feluri de sunete: glasul viorilor mele și vuietul roților timpului. Cândva, peste ani și ani, vei auzi și tu, căci ești muritor ca și mine, vuietul acestor roți nevăzute care mișcă întreg universul, și cu fiecare răsucire a lor zilele ți se vor împuțina și-atunci va trebui să-ți dai ție însuți socoteala: ai făcut, oare, tot ce ți-a stat în putință, ești mulțumit de viața pe care ai trăit-o?

— Dumneata ai făcut? întrebă Stradivari.

Amati râse:

— Zilele încă nu mi s-au sfârșit, de aceea n-am făcut

chiar totul. Și tocmai din această cauză nu-mi pot îngădui să pierd timpul pentru a lupta împotriva episcopului de Mantua. De murit, aș vrea să mor chiar aici, la masa mea de lucru, să mă sting ușor, într-o clipă, fără înjositoare chinuri trupești și-atunci sufletul mi s-ar duce îndată în paradis, căci eu n-am avut timp să păcătuiesc, eu n-am făcut în viață altceva decât să muncesc…

— Păcatul e plăcut sufletului, spuse Antonio. Și pocăindu-se, omului i se iartă păcatele, în timp ce amintirea lor dulce îți rămâne în minte pentru totdeauna. Oare nu regreți nimic din trecutul dumitale?

— Nu știu, rosti Amati privind gânditor flăcăruia jucăușă a lumânării. Se zice că pentru a fi fericit omul trebuie să cunoască sărăcia, dragostea și războiul. Sărăcia n-am cunoscut-o niciodată: neamul Amati era prosper și în trecutul acela îndepărtat când am apărut eu pe lume. Marea dragoste - cea care îți poate lumina întreaga viață - m-a ocolit și ea. Și nici de război nu m-am războit niciodată, cu nimeni. Timp de șaizeci de ani n-am făcut altceva decât să construiesc viori. Și totuși sunt fericit. Munca m-a călăuzit prin toate ipostazele fericirii omenești.

— Cum adică? îl întrebă, neîncrezător, Antonio.

— Când am venit în atelierul bunicului meu eram tot atât de sărac ca și vagabonzii de pe cheiurile tarranteze, cu alte cuvinte nu cunoșteam nimic. În timp ce bunicul mi se părea că știe totul și tocmai de aceea neștiința mea ieșea încă mai mult la iveală. Au trebuit să treacă ani îndelungați ca să pot căpăta avuția cunoștințelor mele de astăzi. Tocmai această avuție îmi luminează acum bătrânețea, îmi dă acea pace și încredere pe care nu ți-o pot da averile bănești. Nu mă despart de ea niciodată…

— Dar dragostea?

— Când am construit prima mea vioară, glasul i-a fost ascuțit și vulgar, precum țipetele prostituatelor genoveze de prin Passo di Gatto. Mă încânta și totodată mă pătrundea de scârbă. Mă atrăgea aidoma unui magnet,

pentru ca o clipă mai târziu s-o arunc înciudat cât colo. Se înfruntau în ea pofta mea aprinsă și visul pur al copilăriei, care nu pot trăi laolaltă. Stăteam să ascult îndelung glasul păsărilor și cântecele copiilor, șuierul valurilor și răpăitul picurilor de ploaie, plânsul molcom al femeilor și scâncetul îndurerat al ghepardului pe care îl aduseseră la bâlciul din Padova niște circari ambulanți. Seara, la dans, priveam fetele și flăcăii care jucau furtunoasele *saltarelle*, cadențatele *lombarde*, ca și *forlanele* pătrunse de tandrețe și voluptate, și încercam să surprind ritmurile vibrațiilor pe care trebuia să le adăpostesc pentru totdeauna în lemnul viorilor. Pesemne că am izbutit s-o fac, pentru că încetul cu încetul viorile mele au căpătat un glas mai catifelat și mai profund, s-a făcut simțită în ele adevărata voluptate și o neprefăcută emoție și cei dintâi care și-au dat seama de acest lucru au fost desigur popii, căci ascultând glasul viorilor mele oamenii izbucneau în plâns, iar lacrimile acestea erau lacrimi de bucurie și de tristețe: viorile mărturiseau astfel marea mea dragoste. Le iubeam ca un părinte și totodată ca un soț, ca un amant. În ele răsună amărăciunea celui respins și bucuria posesorului, măreția și frumusețea brazilor alpini din lemnul cărora erau construite, țipătul ghepardului captiv și zbuciumul *forlanei*, vuietul apei la pragurile Trebbiei, precum și întreaga mea recunoștință față de universul care mi-a dăruit fericirea de a mă naște și de a crea în atelierul meu mici, sonore și vii universuri în lemn, capabile să cuprindă în ele toate acestea…

— Te gândeai la asta, meștere, când îți construiai viorile? întrebă Antonio.

— Da, mă gândeam totdeauna. Nu mă apucam niciodată de lucru dacă mă simțeam fără chef în ziua aceea, pentru ca nici măcar o crestătură să n-o fac la voia întâmplării, să nu fie bine gândită și simțită. Tocmai acesta a fost războiul pe care l-am purtat toată viața: înțelesesem de mult că un sunet frumos nu-l poți obține prin farmece, abluțiuni și alte

asemenea bazaconii. De ani și ani mi-am dat seama că totul în lumea asta se supune unor anumite legi, și, prin urmare, glasul sublim al unei viori nu este decât consecința unei legi înțelese. Legile sunetelor sunt multe la număr, o bună parte din ele încă nu le cunoaștem, dar asta nu înseamnă că ele n-ar exista. De aceea, încet, încet, folosindu-ne întreaga răbdare, memorie și înțelepciune, ne străduim să aflăm adevărul, chiar dacă de explicat încă nu-l putem explica. Orbecăim astfel în căutarea lui, a adevărului, și, aidoma unor ființe lipsite de vedere, încercăm să-i aflăm relieful gingaș, iar auzindu-i glasul, spunem la un moment dat: e un glas frumos! Abia după mulți ani va veni cineva care să poată arăta de ce este așa și nu altfel. Cineva însă trebuie să fie un înaintemergător și să facă primul ceea ce până la dânsul n-a mai făcut nimeni. Dacă izbutește, înseamnă că războiul pe care l-a purtat întru cunoașterea propriului său suflet și a fericirii a fost câștigat...

.....

Grigori Belaș se prezentă la ora zece fix.

Citind procesul-verbal al primului său interogatoriu, nu-i reținusem data nașterii, astfel că acum am rămas surprins: nu părea să aibă decât cu puțin peste treizeci de ani, ceea ce însemna că era aproape de aceeași vârstă cu mine. Până atunci mi-l închipuisem ca pe un omuleț în vârstă, iute în mișcări, îmbrăcat cu un paltonaș jigărit: nu știu de ce, dar cam așa aveam impresia că trebuie să arate un acordor de piane.

Mă salută, apoi mă întrebă bine dispus:

— Urmează interogatoriul de gradul doi cu constrângere simplă?

— Ba nu. Un interogatoriu simplu cu gradul doi de constrângere.

— Ca la școală: cu ridicare la pătrat?

— Exact, am dat eu din cap. Cu ridicare la pătrat.

— Mă iei tare de tot! exclamă el zâmbind. Data trecută o tânără de aici m-a strâns tot așa cu ușa, încât mi-am spus că până ce nu veți găsi vioara nu mai văd nici eu lumina zilei. Totuși fata s-a milostivit: mi-a dat drumul…

Râse zgomotos: un râs sincer, molipsitor, care mă făcu să zâmbesc și eu fără voie, imaginându-mi tonul sec, oficial, cu care i s-o fi adresat Lavrova.

— Să știi însă că și-a făcut despre dumneata o impresie foarte frumoasă, i-am spus într-un târziu.

— Haida de! exclamă el privindu-mă neîncrezător. Serios? Dacă aș fi știut, îi ceream fără doar și poate numărul de telefon. Cred că-i o senzație cu totul neobișnuită să-i fixezi o întâlnire unei asemenea fete, s-o cuprinzi apoi de mijloc și să dai acolo… de un pistol! O senzație nemaipomenită…

Am înălțat din umeri:

— Nu știu. N-am încercat. Adică la fete înarmate cu pistoale…

Poate că ar fi vrut să continuăm discuția pe această temă. Eu însă l-am întrebat:

— Așadar, în momentul când se comitea furtul dumneata te aflai într-o deplasare?

— Să-mi sară ochii dacă te mint, îmi răspunse pe același ton vesel, apoi redeveni serios și adăugă: Știu că nu m-ai invitat aici ca să mă țin de glume. Având acces la casa lui Poleakov, bănuiala plutește și asupra mea. De aceea sunt gata să răspund cu un maximum de precizie la tot ce te poate interesa...

— Foarte bine. În cazul acesta te-aș ruga să-mi vorbești mai amănunțit despre deplasarea pe care ai făcut-o.

— Mă rog, înălță el abia vizibil din umeri ca un om invitat să relateze pentru a doua oară unul și același lucru. După cum îți este cunoscut, lucrez la Filarmonică. Sunt acordor de instrumente muzicale. Dacă ai cules informații despre mine, ai și aflat desigur că în țară nu mai sunt decât trei specialiști cu aceeași calificare: Isopatov, Gurevici și

Kosîrev. Gurevici însă e foarte bătrân și aproape că nu mai lucrează. Eu și ceilalți doi acordori avem în grija noastră instrumentele muzicale de care se folosesc cei mai cunoscuți muzicieni din țara noastră. Trebuie să adaug că nu ne ocupăm decât de instrumentele care au fost repartizate inițial fiecăruia dintre noi.

— De ce?

Pe buzele acordorului flutură un zâmbet fugar. Îl înveselise pesemne ignoranța de care dădeam dovadă.

— Pentru că fiecare instrument are timbrul său propriu, iar pianistul de geniu, interpretul de înaltă clasă, e obișnuit numai și numai cu acest timbru. El cunoaște pe dinafară sonoritatea instrumentului și acesta i se supune ca o ființă. Dacă eu voi greși acordând instrumentul și sunetele lui vor fi numai cu puțin mai înalte sau mai coborâte ca de obicei, pianistul își va putea rata recitalul. Ceea ce nimeni din sală nu va fi în stare să observe, să audă, pe interpretul de geniu îl va tăia la ureche aidoma unui ferăstrău.

— Am înțeles. Mai departe.

— În ziua de 14 octombrie, cred că era într-o joi, am plecat la Leningrad, unde am rămas până luni, inclusiv, revenind la Moscova în ziua de marți. Raportul privind deplasarea, notele de plată, precum și biletele de călătorie le-am predat la contabilitate. Le poți verifica.

— Le-am și verificat, am dat eu din cap. Totul corespunde întocmai. Cu cine te-ai întâlnit la Leningrad?

— În ordine cronologică?

— Da, ar fi mai bine.

Belaș se scărpină la ceafă.

— Atunci să nu mă grăbești. Dă-mi voie să-mi amintesc totul, pe rând.

— Nu mă grăbesc. Amintește-ți.

— Care va să zică de la gară, am plecat la hotel: îmi fusese reținută o cameră la „Evropeiskaia”. De acolo, m-am dus pe jos la Filarmonică: e peste drum de hotel. Pe la ora patru mi-am terminat treaba și am plecat cu autobuzul în

strada Moika, la Evgheni Konstantinovici Preobrajenski. Dânsul are un „Steinway” de-a dreptul fermecat și foarte sensibil. Ai fost la vreun recital de-al lui Preobrajenski?

— Nu. Nu l-am auzit decât la radio.

— Mă rog, n-are importanță. La Preobrajenski am rămas până seara târziu, deși crezusem că-mi voi isprăvi treaba mult mai devreme. Grupul alto nu făcea acordul cum trebuie. În ziua aceea cam asta a fost totul. Ba nu, avusesem tot atunci de gând să-mi vizitez niște prieteni, familia Medvedev, dar se făcuse târziu și am plecat la hotel. L-am sunat de acolo pe Lioșa Medvedev, m-am înțeles cu el să ne vedem a doua zi, pe urmă m-am culcat. În ziua următoare am lucrat la Conservator, după aceea m-am dus la familia Medvedev, de unde am revenit abia pe la ora trei, amețit în lege. Duminică am luat masa târziu, mai fiind încă mahmur, pe urmă am plecat la Filarmonică unde am lucrat un timp; tot acolo am cunoscut o fată cu care am și cinat la restaurantul „Moskva”…

— Coordonatele fetei le ai?

Belaș mă privi derutat:

— Coordonatele fetei? Cum să nu? Dar de ce mă întrebi? S-a întâmplat ceva?

— Nimic deosebit. Vreau doar să mi le notez și eu.

Belaș scoase un carnețel din buzunar, îl răsfoi, apoi citi notița însemnată pe una din pagini:

— „Valia Morozova, Leningrad, strada Gromov, numărul șapte, apartamentul cincizeci și șase”.

Mi-am notat totul. Belaș închise carnetul și clătină nedumerit din cap.

— Ca să nu mai lungesc vorba, îți spun că luni m-am ocupat de instrumentele de la Teatrul mic de operă, seara, la cină, am mâncat mreană, peștele meu preferat, iar la miezul nopții am spus: „Arrivederci, Piter!” Asta-i tot. Acum poate că vom trece la jocul „întrebări și răspunsuri”? …

— Întocmai. Deci, te întreb: îl cunoști pe Ikonnikov?

Belaș zâmbi:

— Îți răspund: există oare vreun muzician care să nu-l cunoască?

— Vă cunoașteți de mult?

— S-ar putea să fie cinci ani…

— Sunteți prieteni?

— Cum să-ți spun? Prea apropiați n-aș putea să afirm că suntem, totuși relațiile dintre noi sunt bune.

— Ce anume vă apropie?

— Cea de-a doua lege a dialecticii: unitatea și lupta contrariilor.

— Mai precis.

— Mai precis? Legăturile noastre sunt mai vechi și nu ți-aș putea spune totul în câteva cuvinte. În principiu însă treburile stau cam așa: eu îl socotesc un geniu care nu mai e în toate mințile lui, iar el pe mine un tip cu intelectul prea puțin dezvoltat, însă nelipsit de talent. Nu încercăm, prin urmare, decât să ne reeducăm unul pe celălalt.

— Pe lângă asta, dumneata reprezinți canalul de legătură dintre dânsul și Poleakov?

— Dacă vrei, e valabil și acest aspect. Dacă n-aș fi fost eu, tâmpitul ăsta de bătrân i-ar fi dat demult cu făcălețul în cap lui Poleakov. Așa însă, încerc mereu să-i bag mințile în cap…

— Pe ce se bazează conflictul dintre ei?

— Eh! E o poveste veche, de când lumea. Invidia unui trântor talentat față de un talent cu putere de muncă și care în felul acesta a ajuns la izbândă. De fapt, conflictul este unilateral. Poleakov, om bun la suflet, dorește fără încetare să-l salveze pe Ikonnikov și să-l redea artei, deși ideea este tot atât de realistă ca și posibilitatea de a vedea pe această fereastră orașul Nahicevan. Dacă am socoti numai banii pe care mi i-a dat Poleakov pentru Ikonnikov…

— Ikonnikov i-a primit?

— Vai de mine! Dacă ar fi știut că sunt banii lui Poleakov, s-ar fi repezit chiar atunci să dea o

reprezentație, aruncându-i, de pildă, în foc, la Casa compozitorilor. De preferat, în condițiile unei cât mai mari afluențe de public…

— Ikonnikov afirmă că Poleakov se simte vinovat față de dânsul, că ideea îl torturează și că asta îl face să…

— Nu-l mai asculta pe netotul acela, mă întrerupse Belaș. Nu spune decât prostii. Le-am auzit de o mie de ori, ca și asigurările lui cum că lumea va mai vorbi despre dânsul. Și cum va mai vorbi! Poleakov nu este decât un om foarte bun și foarte timid. E drept, tot el este acela care confirmă versiunea lipsită de sens cum că altcândva Ikonnikov a fost mult mai talentat decât dânsul. E o prostie, de-a dreptul o prostie! Un maestru de nivelul lui Poleakov se naște o dată la o sută de ani. Cât despre amicul meu Ikonnikov, om fără îndoială înzestrat și el, are un mare aplomb, calitate care lui Poleakov îi lipsește cu desăvârșire. Tocmai de aceea, înainte ca Poleakov să se fi format ca muzician, Ikonnikov reușea pur și simplu să-l eclipseze. Numai timpul a avut darul să clarifice toată această situație.

— În general, ce atitudine ai adoptat față de Ikonnikov?

— Naiba știe! Fiecare întâlnire a noastră ia sfârșit printr-o ceartă serioasă. După aceea însă ne împăcăm din nou. Desigur, nu este un om lipsit de calități, deși are o mulțime de trăsături pe drept cuvânt dezgustătoare…

— De exemplu?…

— Cum să-ți spun? Dacă s-ar înființa, de pildă, o societare menită să apere memoria lui Herostrat[13], lui i s-ar cuveni de drept postul de președinte…

Prin minte îmi fulgeră o idee monstruoasă și n-am izbutit să-mi rețin întrebarea:

— Îl stăpânește dorința de a distruge?

Belaș mă privi cu luare-aminte, apoi clătină din cap:

---

[13] Herostrat - (sec. 4 î. Hr.), locuitor din Efes. În dorința de a deveni celebru, a incendiat, în 356 î. Hr., Templul zeiței Artemis din acest oraș, considerat una dintre cele „șapte minuni” ale lumii.

— Nu, să știi că nu m-ai înțeles. El nu-i dă dreptate lui Herostrat. Consideră pur și simplu că Herostrat nu a săvârșit fapta pentru care a fost acuzat. Cum ar fi, de exemplu, că templul lui Artemis să fi luat foc de la un muc de țigară, iar vina să-i fi fost atribuită lui Herostrat, De curând, Ikonnikov mi-a mai relatat o teorie de-a lui, privitoare la acuzația neîntemeiată adusă lui Cain…

— I-am aflat-o și eu.

— Atunci îți este clar și felul lui de a gândi. Să știi însă că-mi inspiră multă compasiune. Este un om foarte capabil, dar pierdut pentru societate.

— N-aș zice asta. Doar și-a găsit o ocupație la serpentariul acela!

— B-r-r-r!

Belaș avu un gest de repulsie.

— Prietenul meu nu s-a dezmințit nici de data asta: dintre toate ocupațiile posibile și-a găsit-o pe cea mai scârboasă. Desigur, veninul de șarpe și toate experiențele acelea constituie o treabă folositoare. Cred însă că nu te poți ocupa de așa ceva, decât dacă ești animat de o mare dragoste pentru oameni. Altfel, devine un fel de perversiune…

Tăcurăm amândoi câteva clipe, după aceea l-am întrebat:

— Ce zici: ar fi putut Ikonnikov să participe la furtul viorii „*Stradivarius*”?

Belaș rosti pe un ton ferm:

— Sunt convins că nu. E un tip scârbos, dar să fure vioara - asta n-o pot crede.

— Văd că nu-l agreezi deloc pe amicul dumitale, am remarcat eu.

— Nici nu-i de mirare, înălță din umeri Belaș. E un tip prea puțin simpatic. Să-l stimezi, să-l disprețuiești, să te interesezi de ceea ce întreprinde - mă rog, n-ai decât s-o faci. Dar ca să-ți fie drag, asta nu mai e o treabă pentru cei cu nervii slabi. Cât privește furtul viorii, aș putea garanta

că nu-i opera lui. Deși îmi închipui că nu țineți seama de garanții.

— Nu, nu ținem seama, am confirmat eu. În orice caz când e vorba de așa ceva.

— Păcat. Să știi că și în cazul când garanția mea s-ar dovedi să nu fie valabilă, tot aș avea o explicație: că e vorba de un act huliganic pe bază de scleroză senilă. Cu alte cuvinte: nici mie, dar nici ție…

— Câte nu se întâmplă în viață, am rostit eu evaziv. Dă-mi, Grigori Petrovici, bonul dumitale de intrare, să ți-l semnez…

— Care va să zică, tot îmi dai drumul, râse el și scoase bonul din buzunar.

— Păi ce-mi rămâne să fac? am dat eu din umeri.

Apoi am scos ștampila din sertar și am suflat peste ea.

— M-da, păcat, era un „*Stradivarius*” frumos, rosti Belaș. Aș zice chiar - excepțional…

— De ce spui „era”, mi-am ridicat eu privirea.

Belaș dădu din umeri:

— Cel ce fură asemenea obiecte o face în așa fel ca să nu fie prins…

Am apăsat ștampila pe pătrățelul de hârtie, m-am iscălit mai jos, i-am întins bonul și i-am spus:

— Cel ce fură o rublă dintr-o poșetă o face și el în așa fel ca să nu fie prins…

Am meditat îndelung asupra celor relatate de Belaș. Era desigur în afară de orice bănuială, dar ceva din felul lui de a fi mă pusese pe gânduri. Aveam impresia că omul mai știa ceva, pe care n-a vrut să-mi mărturisească, deși nici eu nu știam cam ce fel de întrebări ar fi trebuit să-i pun, pentru că din răspunsurile lui - folosind sistemul binar: da-nu - să pot trage concluziile necesare. Mi se părea astfel că ar fi trebuit să cunoască mult mai multe lucruri despre Ikonnikov. Oricum ar fi, în relațiile dintre oameni există anumite legități, altfel doi inși atât de diferiți n-ar fi putut să rămână prieteni ani și ani de zile. Firile celor doi -

Ikonnikov și Belaș - erau pe drept cuvânt diametral opuse.

Sună telefonul. Receptorul îmi rosti la ureche cu vocea domoală a lui Haleți:

— Tihonov? Bună ziua, sunt eu.

— Bună ziua, Noe Markovici, i-am răspuns cu căldură. Aveți vreo veste bună?

— Încă nu știu cum s-o califi. Vino la laboratorul grafologic să vezi și dumneata…

— Am ce să văd?

— În orice caz, ai să asiști la o experiență interesantă.

— Vin îndată. Vă rog să-mi asigurați primirea…

Haleți râse:

— Am impresia, Tihonov, că în fiecare dimineață, când somnul e mai dulce, trebuie să-ți apară în față o mereu aceeași viziune…

— Și anume?

— O dimineață însorită, sunet de fanfare, fâlfâit de steaguri. Dumneata, cu o „Ceaika” vișinie, decapotabilă, te apropii de poarta imobilului din strada Petrovka, 38. Toți lucrătorii sunt adunați în careu. Dumneata cobori din mașină, iar șeful direcției, desigur în uniformă de gală, îți prezintă raportul: „Tovarășe comisar general de miliție…”

— Asemenea grade nici nu există, am remarcat eu.

— Mai demult au existat, țin bine minte.

— Atunci să așteptăm, până ce s-or reînființa special pentru mine, am râs eu și am așezat receptorul în furcă.

Pe biroul grafologului-expert Așukin erau rânduite resturile arse ale foilor de caiet pe care le găsisem în apartamentul lui Poleakov. Haleți le pregătise pentru expertiză, iar acum specialiștii noștri aveau să depună toate eforturile pentru a obține o informație din nimic, într-adevăr, aceste foițe puteau fi considerate fără exagerare un nimic: nu erau decât niște petece de hârtie arse, murdare, cu însemnări absolut indescifrabile. De aceea termenul de „documente pentru expertiză” cu care le înzestrase Haleți mi se păru întrucâtva ridicol…

— Documentele sunt liniate transversal, ceea ce complică problema, rosti îngrijorat Haleți̇ki.

N-am reacționat în niciun fel, însă eram convins că a vorbi acum despre complicații nu are niciun sens, întrucât însăși problema nu stă în picioare: până acum nimeni n-a obținut ceva din nimic.

Folosind pense cu burete la capete, experții ridicau cu multă îndemânare și precizie fiecare din fragmentele carbonizate și le așezau unele lângă altele pe placa microproiectorului OI-18. Mai văzusem o dată un asemenea aparat în funcțiune: reprezenta o complicată combinație dintr-un microscop binocular și un proiector care emite un fascicol foarte subțire de lumină.

— O urmă de grafit produsă prin apăsare… urma e deteriorată… o altă urmă… aici hârtia e distrusă… urmează o însemnare făcută cu o soluție de anilină… o serie de urme longitudinale… adânci, apăsate… urme lăsate de un pix cu pastă… textul e neclar…

Așukin își ațintise privirea în aparat, iar ocularele microscopului îl făceau să arate a marțian cu ochi lungi, tubulari. Haleți̇ki sta alături, pătruns de nerăbdare: ar fi vrut să arunce și el o privire asupra foițelor, dar aici primul cuvânt îi revenea lui Așukin. În ceea ce mă privește, ședeam călare pe un scaun și așteptam liniștit, căci, oricum, la treburi dintr-astea nu mă pricepeam deloc. Și nici n-aveam prea mare încredere în toată această operație.

Așukin își luă ochii de la microscop și întrebă:

— Există la noi un muzician pe nume Salerno?

— Există, rosti în grabă Haleți̇ki. Pianistul Salerno. Cred că-l cheamă Vasili.

— Înseamnă că fila asta din caiet cuprinde numele care încep cu litera „S”, rosti cu glas sigur Așukin. Priviți, vă rog…

Haleți̇ki trecu în locul lui la microscop. Privi lung prin ocularele aparatului; partea de sus a chipului său mi se

păru acoperită de o mască greoaie, ciudată, și nu-i vedeam decât buzele mișcându-se încet, fără ca prin ele să răzbată vreun sunet. O rază albă, subțire, alerga cu o iuțeală nemaipomenită peste fila arsă, apoi se oprea pentru o clipă, înainta încet, ca și când ar fi pipăit-o, și din nou își începea dansul peste petecul carbonizat, negru-cafeniu.

— Vreau să mă uit și eu, m-am auzit spunând.

Haleți, fără a-și lua ochii de la ocularele aparatului, mă scoase însă cu fermitate afară din joc:

— Chiar dacă ai să te uiți, să știi că n-ai să poți înțelege nimic. Și-acum se poate nota că numele următor este Sitkoveți…

Se părea că Haleți este acum în măsură să mă facă de râs cu tot scepticismul meu la un loc. După câteva clipe se ridică de pe scaun și-i spuse lui Așukin:

— Sunt de părere că documentele să fie calcinate.

Așukin dădu din cap în semn că este de acord, iar eu am izbucnit cât mă ținea gura:

— Ce înseamnă asta? Abia am dat de un text și dumneavoastră depuneți armele?

Cu toții mă priviră nedumeriți, apoi izbucniră într-un râs cu hohote. Ștergându-se la ochi și mai râzând încă, Haleți rosti:

— Ți-am spus, Tihonov, că ai s-o pățești într-o zi cu diletantismul dumitale.

Apoi, săturându-se de râs, adăugă:

— În momentul de față, documentele sunt arse pe margini și aproape în întregime carbonizate. Pentru a fi cercetate la macroreproducător, este necesar ca ele să fie trecute în faza următoare: cea de calcinare…

Așukin fixă foița carbonizată pe o placă de ceramică, o introduse într-un cuptor din material refractar și suci comutatorul. Apoi, împreună cu Haleți se așezară pe scaun și își aprinseră câte o țigară, ca niște dulgheri care se așază în timpul pauzei să mai stea de vorbă. De fapt nu se auzi decât glasul lui Haleți. Căci din câte îl cunosc pe

Așukin, acesta nu se pricepe deloc să stea la palavre, în orice caz nu-i place s-o facă. Nu stă decât să asculte, calitate mult prețuită de Haleți̇ki. Vorbiră despre faptul că în toamna asta vremea a rămas călduroasă, totuși ciuperci nu se prea găsesc, că dăunătorii din livezi se tem cel mai mult de trifinil-fosfat, că în curând va veni iarna, căci, oricum, căldura asta e înșelătoare, și că ar fi bine ca nepoțica să urmeze școala de patinaj artistic, numai că nu are cine s-o ducă la stadion, iar s-o lași să se ducă singură e cam primejdios, căci circulația mașinilor e din ce în ce mai intensă și ce-o să mai fie când va intra în funcțiune uzina de automobile din orașul Togliatti... Trecură apoi la situația din Vietnam. Întrebându-se: își vor scoate oare americanii trupele de acolo sau convorbirile de la Paris nu constituie decât una din fentele lor obișnuite?

Cât despre mine, ședeam pe scaun și mă gândeam: va renaște oare adevărul din cenușă și se poate oare obține ceva din nimic? Pesemne că niciodată nu trebuie să negi ceva ce nu se vede, căci iată, doar cu câteva zile în urmă, „*Izvestia*” relata despre un meșter care a construit un lacăt atât de mic, încât poate să încapă în circumferința unui fir de păr. Lacătul nu-l poți vedea, totuși el există.

— Gata! rosti Așukin și scoase placa din cuptor.

Foița se făcuse de un cenușiu-deschis și pe suprafața ei apăruseră niște semne de neînțeles. În odaie pluti un miros de hârtie arsă. Așukin așeză pentru câteva minute placa de ceramică într-o cameră de răcire.

— Cea de acolo este instalația universală Maslov pentru macroreproducere, îmi arătă Haleți̇ki un aparat asemănător cu cel de raze Roentgen, doar că ecranul acestuia era așezat în poziție orizontală.

Aparatul fu pus la priză. Pe foaia calcinată căzu o rază de lumină. Lumina venea chiar din centrul obiectivului, era foarte puternică și în același timp nu făcea umbre. Cei doi schimbară mai multe filtre, răsuciră o serie de manivele, iar lumina se făcu albastru-verzuie, apoi de un roșu-

sângeriu, pe urmă din nou albă. Pe ecranul cu vid imaginea prindea tot mai mult contrast, iar Haleți, privind în ocular, dădea dispoziții:

— Lumina din dreapta mai tare, mai tare, încă cinci diviziuni, încă puțin… semnul face umbră puternică… lumina din stânga încă două diviziuni… ceva mai puțin… a-ta-ta!…

Când Haleți voia să spună „gata”, „ai nimerit-o” făcea „a-ta-ta”. Am înțeles astfel că-i „a-ta-ta” și acum: cenușa a început să ne servească informații.

— Privește prin vizor, îmi spuse Haleți.

Mi-am lipit ochii de marginea cauciucată a vizorului binocular, încălzită încă de obrazul lui Haleți, și în primele câteva clipe n-am văzut nimic. Pe urmă privirea mi se obișnui cu aspectul ireal al acelei lumini orbitoare care nu lăsa umbre și pe foaia cenușie, ca de aluminiu vechi, apărură în fața mea din nimic urme adânci, luminoase, de grafit, alcătuind cuvintele: „SCULERUL: NENEA P… VEL, ȚEL. 157… 2”.

Cifra „2” se afla chiar la marginea timpului cenușiu care părea s-o fi ocolit numai și numai ca ea să nu dispară. Dincolo de această cifră foaia era ruptă și nu se mai zărea decât licărul pustiu, mat, al plăcii de susținere.

— Numărului de telefon îi lipsesc trei cifre, i-am spus lui Haleți. Asta înseamnă cam o mie de abonați. Este cu neputință să-i verificăm pe toți…

— E tot ce am putut să facem, rosti Haleți. Urma a fost ștearsă cu totul…

Și-atunci am înțeles că „nimic” înseamnă ceva care dispare, într-adevăr, cu desăvârșire. Dacă mai rămâne însă o urmă cât de mică, adâncă de numai un micron, atunci te poți cățăra mai departe…

Poleakov era acasă. Se îmbolnăvise de gripă și făcuse febră. Nasul i se înroșise, pleoapele îi erau umflate și din când în când strănuta, ferindu-se, ca o pisică: „p-s-s-t!” Se

fâstâcea de fiecare dată, își întorcea capul ca să se șteargă la nas cu batista și-mi spunea cu un aer vinovat: „Ah, cât e de neplăcut”, ca și când uneori ți-ar face plăcere să ți se fure o vioară „*Stradivarius*” ori să ai gripă. L-am întrebat despre Ikonnikov și îndată se întristă și mai mult.

— E un om nefericit, pentru care viața n-a avut niciun pic de milă, oftă din greu Poleakov. Cel mai ușor ar fi să spui că este chiar el de vină. Dar nu-i adevărat…

— Cum adică?

— Împrejurările n-au fost chiar atât de limpezi, cum ar putea să pară. Trebuie să ținem seama și de personalitatea unui om cum este Ikonnikov…

Aerul din odaie era cald și uscat, mirosea pătrunzător a boromentol și, poate, a validol. Pe masă se afla deschisă o cutie pentru vioară, în care lucea stins lemnul cafeniu al instrumentului. Fără voie, am privit într-acolo. Poleakov se ridică de pe canapea, se înfășură mai bine în halatul care atârna pe el ca pe un umeraș, apoi se duse la masă și scoase vioară din cutie.

— E un „*Vuillaume*”, îmi spuse. Un instrument foarte bun…

Își trecu arcușul peste tendoanele încordate ale strunelor și în aceeași clipă prin aerul fierbinte, stătut, al încăperii, păru să treacă șuierând un vârtej subțire. Poleakov își coborâse pleoapele, aplecându-și capul peste vioară, ca și când ar fi ascultat cu luare-aminte sunetele numai de el știute ale respirației micului piept de lemn, cu cele două despicături prelungi, răsucite bizar, care purtau denumirea de efuri. Nu știu ce cânta Poleakov, cred că era vorba de un rondo-capriccioso, însă ceea ce auzeam era într-adevăr magnific și îmi aduc aminte că m-am gândit atunci la bizarele căi ale întâmplării, datorită cărora se amână un concert la care ar fi dorit să asiste sute de cunoscători ai talentului acestui mare violonist, și totuși nu-l ascult acum decât eu, un detectiv care nu se pricepe câtuși de puțin la muzică…

Privindu-i silueta uscățivă, înveșmântată în halatul cu poalele până la pământ, chipul galben, cu pleoapele coborâte, mi-am închipuit uimitor de limpede cum trebuia să arate tânăr, în urmă cu aproape patruzeci de ani, când eu încă nici nu mă născusem. Îl vedeam cântând de unul singur, într-o cameră de hotel, noaptea, după un recital ovaționat, în cadrul căruia făcuse o greșeală neobservată de nimeni în cea de-a doua parte a compoziției lui Gaetano Pugnani. Și când în spatele ușii sta nemișcat Ikonnikov și-l asculta fără să audă clopotele propriului său destin…

Brusc, Poleakov încetă să cânte și așeză vioara în cutie.

— Vuillaume a fost un meșter foarte talentat, spuse. Și toată viața lui a visat să facă o vioară mai bună decât cele ale lui Stradivari. În unele cazuri aproape că a atins nivelul cremonezului, dar de întrecut, n-a izbutit niciodată să-l întreacă…

Aș fi vrut tare mult să-i pun în momentul acela o întrebare, dar n-am îndrăznit să-l întrerup și-atunci Poleakov spuse el însuși:

— Există oameni care izbutesc să-și dezvăluie dintr-o dată darul cu care au fost înzestrați. Și-atunci auditoriul, criticii, toți cei din jurul lor le acordă titlul de geniu, întrucât nivelul dovedit de acele talente îl privesc ca un fel de garanție. Cu alte cuvinte, omul are viitorul în față. Pavel și-a dezvăluit talentul tocmai în felul acesta și, dacă ar fi lucrat mult, ar mai fi realizat o vreme acumulări cantitative. Dar el în primul rând n-a lucrat astfel și-n al doilea rând a fost cel dintâi care și-a dat seama că talentul lui nu va mai prezenta de-aci încolo salturi calitative. Pavel a arătat din capul locului tot ce era în stare să facă.

— Bine, dar e un om cu voință, am remarcat eu.

— Cine? Pavel? făcu mirat Poleakov. O jumătate din viață și-a irosit-o ca să arate altfel de cum îi este firea. E un om slab și blând. Restul nu e decât fandoseală, niște măști bizare pe care și le pune…

Mi-am luat inima în dinți și l-am întrebat:

— Spuneți-mi, vă rog: excludeți cu desăvârșire participarea lui la furtul viorii?

Poleakov mă privi lung, cu nedumerire, ca și când aș fi vorbit într-o limbă necunoscută, apoi spuse rar, lungind vorbele:

— Îți dai seama ce spui, tinere?! Pavel Ikonnikov să fi participat la furt? Îți dai seama ce spui?

Și deodată mi se adresă pe un ton foarte oficial:

— Să știi că protestez energic până și împotriva unor presupuneri de acest soi!

Dintr-un talent viguros și cuceritor se transformase brusc într-un om naiv, lipsit de apărare, depărtat de noroiul și ticăloșia vieții, credul și lipsit de artificii, ca un copil.

— Lev Osipovici, să știți că în munca noastră presupunerile poartă denumirea de ipoteze și e de datoria mea să le verific pe toate.

— Bine, dar nu cu asemenea metode! făcu el, revoltat.

— Dar cum? l-am întrebat cu iritare în glas. Există un om pe care lumea îl vede într-o lumină proastă și care, la rândul lui, vă este extrem de ostil dumneavoastră. Trebuie oare sau nu să verific ce atitudine are față de furtul viorii?

— De ce vorbești de ostilitate, rosti pe un ton plângăreț Poleakov. El nu-i decât un pic supărat pe mine și, în felul lui, are dreptate: puteam să-i acord mai multă atenție…

— Asta nu-i decât un amănunt al relațiilor dumneavoastră de altădată. Pe mine însă mă interesează cum se prezintă lucrurile astăzi. Și nu-mi pot îngădui să-l ocolesc pe Ikonnikov!

— Înțeleg, făcu Poleakov pe un ton de scuză. Totuși situația asta e de-a dreptul absurdă, te rog să mă scuzi…

— Mă rog, să nu mai discutăm despre Ikonnikov, i-am răspuns. Să știți că am izbutit să descifrăm patru cifre din numărul telefonului pe care vi l-a lăsat sculerul acela: lăcătușul. N-ați putea încerca să vi le amintiți pe celelalte?

— Nu prea izbutesc să memorez cifrele, îmi spuse,

încurcat.

— Și-atunci ce faceți dacă vă aflați în oraș și nu aveți la îndemână o carte de telefoane? Poate aveți o agendă de buzunar?

— Nu, n-am așa ceva. Numerele de telefon de care am nevoie le memorez… păru că se rușinează și, zâmbind stingherit, își sfârși vorba: …după note.

— Cum?

Păru că se rușinează și mai mult:

— După note. Adică do înseamnă unu, re - doi, mi - trei, fa - patru și așa mai departe… Așa îmi vine mult mai ușor să le țin minte.

Am tăcut o clipă, apoi l-am întrebat:

— Va să zică, în locul unei combinații de cifre, în minte vi se fixează o frază muzicală?

Poleakov dădu din cap:

— Întocmai. Dar ia spune-mi: care sunt cifrele pe care le-ați găsit? Poate că îmi vor sugera ceva. Doar le-am notat chiar eu în caiet.

— Primele trei cifre sunt 157, iar ultima 2. Trei cifre din mijloc n-am izbutit să le reconstituim.

Poleakov începu să mormăie pe nas, apoi spuse gânditor:

— Do-sol-si… re. Do-sol-si… re. Îmi amintesc că era o îmbinare îngrozitoare de sunete. Pur și simplu te tăia la ureche. Do-sol-si… re.

Se ridică în picioare, se duse la pian și se apucă să alcătuiască mai multe fraze muzicale, începutul cărora era mereu același pentru ca de fiecare dată să-i urmeze un soi de improvizație, aidoma improvizațiilor unui muzicant începător ce încearcă să dibuie o anumită melodie. O melodie scurtă, fără har, dar care acum îmi era mai necesară decât toate simfoniile din lume.

— Da, sunt convins că este do-sol-si-si-fa-la-re, spuse Poleakov. Nu cred că greșesc. Este într-adevăr do-sol-si-si-fa-la-re!

— Traduceți-mi, l-am rugat. Mi-e teamă să nu greșesc.
— 157-74-62.

Capitolul 7
Genial precum Rode și tot atât de nefericit

Antonio Stradivari împlinise o mie de zile - aproape trei ani - de când venise ca ucenic în atelierul lui Niccolò Amati. Era primăvară, fluviul Trebbia, adăpat de zăpezile albastre ale Alpilor lombarzi, își revărsa în șuier și foșnet apele plumburii pe lângă orășelul potopit de lumina soarelui, livezile de piersici erau învăluite în aburul liliachiu al florilor și pe Antonio nu-l mai părăsea senzația că triumful acesta al naturii nu e decât un decor pentru propria lui fericire. Într-adevăr, Antonio era fericit.

Cu câteva zile în urmă, Achillino Parelli, contrabandist, speculant și hoț, adusese în sfârșit de la Spezzia, unde învârtea afaceri cu turcii din Trebizonda, care își abăteau pe acolo galerele, o amforă de lut plină cu un fel de lapte vâscos, de culoare gălbuie. Era sucul otrăvitor al plantei *euphorbia marshalliana* care crește în munții înalți ce despart Europa de Asia, adică mult căutatul alior de Caucaz.

Sucul *euphorbiei* i se lipea de mâini, uscându-se îndată în chip de pojghițe murdare, negre: de trei ori îl distilase Antonio, diluându-l, purificându-l, lăsând să se ostoiască în retorte extractul străveziu. Era ultimul adaos care venea să întregească secretul faimosului lac al meșterului Niccolò Amati. Antonio își dăduse seama demult că, pentru a-l obține, este necesar sucul veninos al aliorului, însă zecile de soiuri ale acestei plante pe care le încercase până atunci, deși îi dăruiau viorii efectul sonor trebuincios,

făceau totuși să dispară culoarea și frumusețea lacului. Dar iată că, din *euphorbia marshalliana* obținuse atât sunetul, cât și culoarea dorită a lacului: palid-gălbuie, cu un licăr ușor, aidoma străvechiului aur levantin…

Niccolò Amati își cufunda mâna în lacul fierbinte, întindea între degete pojghița lui elastică, îl mirosea, apoi se apucă să-l aștearnă cu o pensulă pe scândurele din lemn de păr, le plimbă cu mișcări repezi peste flăcăruia pâlpâitoare din vatră și, în cele din urmă, freca scândurica de poala hainei sale: lemnul poleit cu lac răspândea un licăr viu și fiecare fibră a lui se întrevedea limpede prin pojghița străvezie.

Antonio, urmărindu-i cu luare-aminte mișcările, izbucni în râs, veni în fugă la dânsul și îl prinse de umeri:

— Meștere, n-are rost să te îndoiești! Este cu adevărat lacul folosit de neamul Amati!

Bătrânul îi dădu jos cu băgare de seamă brațele de pe umerii săi, azvârli scândurica în foc, își întinse ostenit mădularele, apoi spuse:

— E timpul să prânzim. Spune-le celor de dincolo să ne aducă de mâncare aici, în atelier…

Mestecară cu poftă carnea de vită gătită cu prune, brânza, macaroanele, stropindu-le cu un vin din recolta anului trecut, iar Antonio, amețit de masa copioasă, de vinul tare și de fericire, încercă să-i explice bătrânului cum i-a dat prin gând că pentru lacul Amati e de trebuință tocmai această *euphorbia marshalliana*.

Niccolò Amati își înălță capul greoi, cercetă cu privirea chipul radios al lui Antonio, apoi rosti cu tristețe:

— Oamenii nu s-ar fi apucat niciodată de munca câmpului dacă ar fi recoltat tot atâtea boabe câte le-au avut la însămânțat…

Antonio îl privi cu mirare.

— O recoltă bogată răsplătește munca omului. Trebuie să știi că nici eu, Niccolò Amati, nici tatăl meu, nici unchiul, nici moșul meu Andrea nu am folosit n i c i o d a t ă

euphorbia marshalliana pentru a ne pregăti lacul despre care vorbești…

Chipul lui Antonio se acoperi de paloare, iar Niccolò rosti cu o voce tristă și solemnă:

— Ziua de astăzi este cea mai fericită zi din viața mea. Și totodată ziua cea mai tristă, căci este semnul propriului meu sfârșit. Să știi că ceea ce ai făcut tu nu este câtuși de puțin lacul lui Amati…

Antonio sări cu atâta repeziciune în picioare, încât lavița din lemn sculptat pe care șezuse se răsturnă și căzu pe dușumea. Amati își sfârși vorba pe același ton egal:

— Este lacul lui Stradivari. Și lacul acesta… este mai bun decât faimosul lac al lui Amati…

Antonio rosti, gâtuit:

— Meștere…

Amati îl întrerupse:

— Să nu-mi mai spui așa, fiul meu. Tu nu-mi mai ești ucenic. Acum ești și tu meșter, iar eu mă simt fericit că peste sute de ani oamenii își vor aduce aminte de mine fie și pentru faptul că am izbutit să te învăț o seamă de lucruri. Dar tu vei ajunge să faci mai mult decât am făcut eu.

— Mai mult decât atât nu se poate, spuse din toată inima Antonio. Mai mult decât atât înseamnă nemurire…

Amati râse:

— Oare nu ți-a povestit nimeni cum a fost cu nemurirea bunicului meu?

Stradivari clătină din cap.

— Se știe că toate viorile noastre sunt făcute din lemn de păr. Poate din cauză că bunicul meu Andrea, copil fiind, a avut de pătimit de pe urma unor copaci de acest soi. Asta s-a întâmplat acum o sută de ani. Vecinul familiei sale era meșter de viori și bunicul petrecea zile întregi în atelierul acestuia, urmărindu-l cum muncește. Într-o zi vecinului i-a trebuit un lemn de păr pentru placa de sus a viorii pe care o construia, și-atunci bunicul, știind că tatăl său e plecat

din oraș, a dat poruncă să fie tăiați toți perii din livadă. Străbunicul meu era pesemne un om aspru, căci întorcându-se acasă l-a mâniat atât de cumplit fapta băiatului, încât, niciuna, nici două, l-a vârât la închisoare.

Gurile rele ziceau mai târziu că, din pricina spaimei, băiatului i s-ar fi tulburat mințile. Ieșind din închisoare, el nu s-a mai întors acasă, ci a ajuns ucenic în atelierul vecinului și de atunci toată viața lui a construit viori. Când a făcut prima sa *viola da gamba* n-avea decât șaptesprezece ani. Chiar atunci la atelierul de viori s-a abătut un muzicant smintit, pe nume Maurizzio - un bătrân zdrențăros și murdar, cu o barbă stufoasă, nepieptănată. Avea obiceiul să umble pe străzile Cremonei și să cânte pe rând în dreptul tuturor caselor, fără să ia un *baiocco* drept plată. Nimeni nu știa ce mănâncă și unde își petrece nopțile. Lumea zicea că este un vrăjitor, pentru că știa să cânte la toate instrumentele, cânta minunat, și totuși trăia ca un vagabond, neavând nici casă, nici masă. Și iată că acest Maurizzio, auzind cum sună *viola da gamba* construită de moșul meu, i-a propus să facă un schimb: bunicul să-i dea vioară, iar el să-i dezvăluie taina vieții. Bunicul a consimțit, căci fiecare tânăr ajuns la șaptesprezece ani e dornic să afle o asemenea taină. Și-atunci Maurizzio i-a spus moșului meu că acesta trebuie să mai facă trei sute nouăzeci și nouă de viori. Cea de-a patru suta îi va aduce nemurirea.

Din ziua aceea bunicul Andrea păru că a ajuns stăpânit de un demon. Muncea zi și noapte, ca un condamnat la galere. Uneori zăcea în atelier câte trei zile și trei nopți de-a rândul. Mâinile îi erau arse de acizi și diluanți, pline de răni și de bătături, iar la trei degete i se rupseseră unghiile și n-au mai crescut deloc.

Până la sfârșitul vieții sale a făcut aproape cinci sute de instrumente, iar în ceasul cel de pe urmă, eu, având pe atunci nouă ani, l-am întrebat după plecarea duhovnicului:

— Spuneți-mi, signor, nu-i așa că Maurizzio, vrăjitorul

acela nebun și scârbos, v-a mințit?

Bunicul era tare bătrân, anii aproape că-i stafidiseră chipul galben ca pergamentul. Numai ochii și mâinile păreau să mai aibă viață. A râs și mi-a răspuns cam așa:

— Niccolò, băiatule, când ai să te faci mare, ai să înțelegi că Maurizzio n-a fost nici vrăjitor și nici nebun. El a fost un muzicant înțelept și bun. La numai șaptesprezece ani, cât aveam eu pe-atunci, el nu m-ar fi putut îndemna să muncesc cum am muncit, decât promițându-mi în schimb nemurirea. Maurizzio știa prea bine în ce sălășluiește adevărata nemurire a omului. De aceea mor acum păstrându-i adâncă recunoștință și nădăjduind că și-a îndeplinit măcar în parte promisiunea…

Bătrânul meșter Niccolò Amati și meșterul cel tânăr, Antonio Stradivari, rămaseră multă vreme tăcuți, cufundați în gânduri, apoi dascălul îi spuse ucenicului său:

— Să știi că numai natura creează ușor și simplu frumosul. Frumosul creat de mâna omului se naște în chinuri, sudoare de sânge, nemulțumire de sine, durere trupească și sufletească. Dacă vei avea putere să treci prin toate acestea, să știi că la fel cum i-a promis Maurizzio bunicului meu, îți promit și eu ție nemurirea, întru cunoașterea adevărului. Și să ții minte toată viața că prin durere se dobândește adevărul…

……

Telefonul 157-74-62 era instalat într-o locuință comună, de trei camere, aflată în strada Belomorskaia. Până la ora de închidere a J.E.K.-ului nu mai rămăseseră decât vreo douăzeci de minute și tehnicianul de aici se vedea că este foarte grăbit. Mă întrebase pentru a treia oară cu o mirare care nu izbutea să mascheze aluzia: „N-o să vedeți astăzi meciul de hochei la televizor?” Într-adevăr, transmiterea meciului Ț.S.K.A. - „Spartac” începuse de câteva minute, iar eu tot mai cercetăm cartea de imobil; fără a izbuti să iau o hotărâre. Apartamentul care mă interesa era locuit

de șase persoane: A. S. Ignatiev, mecanic-ajustor la un laborator de instalații și utilaje automate, N. P. Ignatieva, economistă-planificatoare la Direcția serviciilor comunale, P. K. Babaițev, inspector de sector la circumscripția 28 de miliție, G. I. Babaițeva, secretară-dactilografă la trustul „Stroidormehanizația”, R. N. Filonova, plasatoare la Sala mare a Conservatorului din Moscova. Telefonul era comun, astfel că a stabili care dintre locatari avea legătură - fie și cea mai indirectă - cu furtul viorii constituia o problemă foarte greu de rezolvat. Pe Babaițev l-am scos numaidecât din cauză. Desigur, și printre milițieni se pot întâlni oameni necinstiți, ba câte o dată chiar criminali, însă un asemenea fapt este atât de ieșit din comun, încât n-am considerat necesar să-l includ în calculele mele și așa destul de complicate. Iar dacă e să vorbesc pe șleau, atunci trebuie să recunosc că felul în care înțeleg eu onoarea de breaslă exclude pur și simplu o asemenea posibilitate. De aceea, atenția principală am acordat-o lui Alexei Sergheevici Ignatiev și Raisei Nikonovna Filonova.

Ușa mi-o deschise o femeie tânără, îmbrăcată cu un capot de stambă. Pe chipul ei plin, trandafiriu, sclipeau broboane străvezii de sudoare. Ținea în brațe un băiețel înfășurat într-un cearșaf plușat. Pesemne că abia isprăvise să-i facă baie.

— Ușa! Închideți ușa mai repede! îmi strigă, apărând copilul cu brațele de curent.

— Bună ziua! Sunteți Nina Petrovna Ignatieva? am întrebat-o.

— Da, spuse femeia. Dar dumneavoastră cine sunteți?

Mi-am adus aminte de afișul pe care îl văzusem în vestibulul clădirii și m-am recomandat cu multă siguranță:

— Sunt agitatorul din cartierul dumneavoastră. Mă numesc Stanislav Pavlovici.

Băiețelul își scoase mâna de sub cearșaf și, arătând cu degetul spre mine, rosti grav:

— Nenea…

Nina Ignatieva îi vârî mâna la loc sub cearșaf:

— E nenea, nenea. Nenea agitatorul.

— Nenea… ata… toru… repetă copilul.

— Intrați, vă rog, îmi spuse Nina. Doar să culc copilul și după aceea stăm de vorbă.

— Știți ceva, i-am spus. Până ce îl culcați pe dumnealui, eu am să discut cu Babaițev: după alfabet.

— Bine, consimți tânăra. Mă duc să-l chem. Se uită cu soțul meu la meciul de hochei.

Ignatieva deschise ușa odăii și strigă:

— Piotr! Ia-ți bagajele și vino încoace: te caută tovarășul agitator.

Glasul îi fu acoperit de urletul prelung care țâșni din televizor: pesemne tocmai atunci fusese înscris un gol. Apoi se auzi drăcuind o voce de bărbat și pe sală ieși în fugă un flăcăiaș cârn, cu părul cânepiu.

Babaițev avea niște buze ușor umflate și scoase în afară, ca și când ar fi ținut în gură o bomboană ori s-ar fi pregătit să sărute pe cineva. De vorbit, vorbea repede, azvârlind ca dintr-un automat pumni de cuvinte, aidoma unor monede mici și strălucitoare, și lăsând să i se întrevadă dinții mari, albi, ca de iepure.

— …Trebuie să fie o greșeală, tovarășe inspector principal, căută cu multă ardoare să mă convingă Babaițev. Sunt de trei ani vecin cu Lioșa Ignatiev. Ăsta-i un apartament comun, pereții sunt subțiri și n-avem niciun fel de secrete: știm totul unul despre altul…

— Dar pe prietenii lui îi cunoști? l-am întrebat.

— Nu mă are prieten decât pe mine. Să vedeți cum s-a-ntâmplat: camerele astea trei au fost repartizate inițial la trei persoane necăsătorite. Una a ocupat-o Filonova, alta - Nina și cea de-a treia - eu. Pe urmă eu m-am însurat, iar după un timp Nina s-a măritat și ea cu Alexei și i-a făcut mutația aici. Alexei e un băiat liniștit, și chiar dacă ar fi fost altfel, Nina l-ar fi potolit cât ai clipi din ochi. De aceea nici nu-l lasă să-și facă prea mulți prieteni. Mai ales că nici

el nu-i un tip prea sociabil: e cam tăcut, ba chiar timid.

— La locul lui de muncă are de făcut și lucrări de lăcătușerie?

— Cum să nu? Doar e maistru de instalații și utilaje. Numai că asta n-are niciun fel de importanță. Parcă e prea complicat să ajustezi o cheie. Cred că și eu aș putea s-o fac, dacă ar fi nevoie…

— Dar Filonova? Despre ea ce-ai putea să-mi spui?

Babaițev plescăi din buze: păru mirat ori poate își exprima astfel nedumerirea:

— Ce pot să spun? În primul rând, că-i o băbuță cultă și citită. Duce o viață așezată, e o femeie politicoasă, se limitează la ceea ce câștigă…

— Câți ani are băbuța asta?

— Mulți, clătină din cap Babaițev. Cred că atinge cincizeci…

Deodată râse:

— Să mori de râs; nu alta! Are și ea un cavaler… Vine aici cam o dată pe lună și cu ocazia asta s-o vedeți ce pregătiri știe să facă! Se coafează, gătește, pune pe masă tot soiul de bunătăți…

— Zău? Dar dumnealui cine e?

Babaițev îmi aruncă o privire mirată, apoi înălță din umeri:

— Să nu vă gândiți la cine știe ce! Ăsta nu numai că nu-i lăcătuș, dar cred că nici măcar o pilă n-a văzut-o decât prin vitrine. E un tip cu pretenții…

— Câți ani să aibă?

— Cine? își arătă dinții de iepure Babaițev.

— Doar nu eu! Tipul ăsta! Câți ani crezi că are?

— Vreo șaizeci și ceva, rosti nesigur Babaițev. Nu m-am uitat prea bine la el… Știu că-i cam adus din umeri și poartă cioc.

— E unul palid și cu părul roșu? Nițel cărunt, cu ochi mari, albaștri? Cu nas mare și drept? Cam așa arată?

— Cam așa, făcu prudent Babaițev. Dumneavoastră

căutați unul cu semnalmentele astea?

— În orice caz, pe unul care îi seamănă, i-am răspuns evaziv.

Tocmai atunci se auzi trântindu-se ușa din vestibul. Tăcurăm amândoi și, prin liniștea care se lăsase, am auzit zgomotul unor pași rari, de om ostenit. Parchetul scârțâi încet, ritmic. Un clinchet de chei, țăcănitul unei broaște care se descuie, un scârțâit de ușă, apoi din nou liniște.

— A venit Filonova, îmi spuse Babaițev în șoaptă, ca și când ea ar fi putut să ne audă din odaia în care intrase.

Mai rămaserăm câteva clipe tăcuți, pe urmă i-am spus lui Babaițev:

— Bagă de seamă: pentru vecinii dumitale eu îmi păstrez mai departe calitatea de agitator. Deocamdată nu e cazul să dăm prilej pentru discuții inutile. În afară de asta, nu vreau ca tipul ăsta, roșcatul, să afle că m-am abătut pe aici. M-ai înțeles.

— Firește. Vreți să stați de vorbă și cu Filonova?

— Da. Dar mai întâi am să discut cu Ignatiev: agitatorii, spre deosebire de detectivi, acordă atenție tuturor…

Poate că părerea mea despre vârsta oamenilor era diferită de cea a lui Babaițev, ori poate că față de soția lui cu aspect de fetișcană Filonova arăta într-adevăr a băbuță, în orice caz am dat ochii cu o femeie între două vârste, încă destul de atrăgătoare. Nu mai era, desigur, foarte tânără, însă datorită faptului că nu încerca s-o ascundă, folosind acele jalnice metode la care recurg de obicei femeile ajunse la o vârstă tomnatică, nu putea fi în niciun caz considerată o bătrână. Aveam în față o femeie plăcută, cu un chip blând și rotund, cu obrajii păstrându-i amândoi o culoare egală, de piersică coaptă. După cinci minute de conversație pe teme generale, mi-am și dat seama că nutrește o bunăvoință uriașă, aș zice globală, față de tot și de toate, și că posedă în același timp, un debit verbal uimitor de bogat, de-a dreptul vulcanic. Acesta se revărsa

ca un fluviu larg, nesecat, amintind totodată felul de a cânta al unui cioban de stepă: ce-i văd ochii, aceea cântă. Raisa Nikonovna Filonova îmi vorbea, într-adevăr, despre tot ce nimerea în raza ei vizuală și, de fiecare dată, cu aceeași bunătate, blândețe și căldură. Întrucât în timpul întregii noastre convorbiri eu aproape că nu mi-am luat ochii de la un portret aflat pe peretele dinaintea mea, Filonova îmi surprinse în cele din urmă privirea și-mi spuse pe un ton solemn și pătruns de emoție:

— Este portretul unui mare muzician…

— Serios? am remarcat eu în șoaptă.

A fost cu totul suficient pentru ca ea să abordeze de îndată această nouă temă:

— Este Pavel Petrovici Ikonnikov. A avut o soartă asemănătoare cu cea a marelui Rode[14].

— Cum, adică?

— Este tot atât de genial, dar tot atât de nesigur pe sine și nefericit că și Rode…

Am clătinat din cap cu compasiune. Raisa Nikonovna luase avânt. Subiectul discuției îi era pesemne deosebit de familiar și aducător de emoție, astfel că reacția mea n-a preocupat-o câtuși de puțin.

— Pierre Rode își depășea cu mult rivalii ca să le ia în seamă uneltirile, dar tocmai acest lucru i-a grăbit pieirea. Ziarele și recenzenții începuseră să-i defăimeze măiestria, afirmând că arta lui a devenit rece și plină de prudență, că a început să simplifice cu bună știință fragmentele mai dificile ale partiturilor pe care le interpreta. În cele din urmă n-a mai putut îndura toate acestea și, astfel, i-a fost dat să soarbă până la fund cupa amară a defăimării și a invidiei.

— L-ați cunoscut personal pe Ikonnikov? am întrerupt-o la un moment dat.

— Îmi este singurul om apropiat, rosti cu simplitate, ca

[14] Pierre Rode (16.02.1774 - 25,11,1830) - compozitor și violonist francez.

și când ar fi vorbit despre un lucru mult prea bine știut. Eu nu trăiesc decât ca să-i pot fi măcar întrucâtva de folos…

Am apreciat această situație ca fiind o urmare logică a celor pe care le aflasem până atunci. Într-adevăr, Ikonnikov, astăzi un om decăzut, înrăit, izolat de lume și cuprins de patima beției, nu putea să nu-și găsească o asemenea femeie, a cărei principală funcție vitală o constituia compasiunea și caritatea. Aflându-se la două poluri opuse, cei doi iscau astfel tensiunea necesară vieții amândurora.

— Firește, dacă soarta lui Pavel Petrovici n-ar fi fost atât de tragică, drumurile noastre nu s-ar fi încrucișat niciodată, continuă Filonova. Îmi dau seama perfect de bine că nu-i pot înlocui lumea pe care a pierdut-o. Tot ce i-a mai rămas din viața de atunci este dragostea și respectul pe care i-l port…

— Îl cunoașteți demult pe Pavel Petrovici?

Femeia surâse cu melancolie:

— Aș putea să spun - dintotdeauna. Părinții mei erau niște muzicieni modești, dar devotați cu trup și suflet artei. Odată, când abia împlinisem treisprezece ani, m-au luat eu ei la un recital al lui Pavel Petrovici. A fost ca într-un basm, iar Pavel Petrovici mi s-a părut a fi un adevărat vrăjitor. Îmi amintesc de asemenea cum a venit el cu avionul, împreună cu Lev Osipovici Poleakov de la Paris, premiați amândoi la un concurs muzical. Erau tineri, frumoși, fericiți, aureolați de glorie și de marele lor talent. Personal însă l-am cunoscut cu mult după terminarea războiului…

Filonova tăcu, iar eu m-am temut că o să schimbe firul convorbirii noastre, de aceea am rostit în grabă:

— Foarte interesant!…

— Da, e interesant, fu ea de acord. Părinții mi-au murit în timpul blocadei, iar eu, după ce am fost evacuată din Leningrad, eram foarte slăbită și de aceea mi s-a propus să prestez temporar o muncă mai ușoară la sala de concerte a conservatorului. După aceea însă m-am obișnuit cu acea

sărbătoare continuă a muzicii și am rămas acolo pentru toată viața. Acum lucrez tot la conservator.

— Spuneți-mi, Raisa Nikonovna, de ce a încetat să concerteze Ikonnikov?

— Vă spusesem adineaori că a urmat într-o nouă variantă soarta lui Rode. Lumea nu are o atitudine obiectivă față de genii, le cere să rămână astfel în permanență, ori sunt și ei oameni, pot avea și ei câte o nereușită. Lumea însă le cere să fie mai presus decât alții și ceea ce i se iartă unui interpret mediocru, nu i se iartă niciodată unui mare talent…

— Pavel Petrovici a avut o astfel de nereușită?

— Da, asta i s-a întâmplat în timpul războiului. A trebuit atunci să plece împreună cu Poleakov la Leningrad, să dea un concert în orașul asediat. Era, într-adevăr, o acțiune de o importanță deosebită: concertul a doi celebri muzicieni organizat în ciuda bombardamentelor, a foametei, a trupelor nemțești aflate în imediata apropiere. Și Poleakov a plecat…

— Dar Pavel Petrovici?

Filonova rămase pe gânduri, ca și când ar fi încercat pentru a mia oară să rezolve o problemă demult rezolvată, a cărei soluție se află la sfârșitul manualului, o poți găsi oricând acolo, totuși mai păstrează în mecanismul ei interior ceva neclar, de neînțeles, ba chiar aducător de neliniște.

— Cu o zi înainte, Pavel Petrovici s-a îmbolnăvit și n-a mai putut să plece. La concert s-a prezentat numai Poleakov. În ziua aceea se lăsase un ger cumplit, în sala neîncălzită a Filarmonicii lumea ședea îmbrăcată cu paltoane și cu căciuli pe cap, dar Poleakov a apărut pe scenă numai în frac, cu plastronul cămășii alb ca zăpada. După fiecare piesă interpretată, pleca în culise să-și încălzească măcar un pic mâinile înghețate bocnă, iar deasupra capului îi pluteau continuu aburii respirației. Eu așteptam cu înfrigurare să se întâmple o minune și pe

scenă să apară Pavel Petrovici. Nu știam că se îmbolnăvise…

— Și după aceea? am întrebat-o, cuprins de curiozitate.

— Din cauză că n-a putut să plece la Leningrad, a devenit foarte nervos și, poate acest lucru, poate altceva, l-a făcut să nu-și mai ducă la bun sfârșit nici concertul următor. A suferit mult și s-a pregătit îndelung pentru alt recital, care l-a și doborât. În timp ce interpreta un concert de Haydn, viorii sale i-a pierit sonoritatea. Asta se întâmplă o dată la o sută de ani, totuși se întâmplă. Spectacolul a trebuit să fie întrerupt. Pavel Petrovici a fost cuprins de disperare și cu cât repeta mai mult, pregătindu-se pentru alte concerte, cu atât mai necruțător îl cuprindea tracul. Ajunsese să pregătească două programe de mare amploare, dar n-a mai prezentat niciunul din ele și, la un moment dat, a declarat spre mirarea tuturor că nu va mai concerta niciodată. De atunci nu l-a mai văzut nimeni pe scenă… Să știți totuși că este un om foarte dârz și foarte curajos, sfârși Filonova prin această încheiere atât de neașteptată, încât mi se păru o clipă că încearcă astfel, într-un mod poate mult prea categoric, să se convingă pe ea însăși de adevărul celor spuse.

Am socotit nepotrivit, ba chiar riscant să-i mai pun vreo întrebare, de aceea n-am mai stat de vorbă cu ea decât vreo câteva clipe, după care mi-am luat rămas bun… Dincolo, în pragul scării, i-am spus în șoaptă lui Babaițev:

— Cum îl vezi pe omul cu barbă, sună-mă neîntârziat…

Era o noapte calmă, rece, și vântul se potolise cu totul. Urmând șoseaua Leningradskoe, am ajuns la Gara fluvială, m-am îndreptat spre stația metroului și abia atunci mi-am adus aminte că în ziua aceea nu mâncasem nimic, deși ziua începuse tare de mult, încă din ceasul când îl invitasem pe Belaș la interogatoriu. Am stat doar o clipă pe gânduri, apoi mi-am întors pașii spre clădirea slab luminată a gării. Se înălța acolo, la malul apei, ca o navă împietrită, cu un

singur catarg, luminile strecurate prin ferestre așterneau pete gălbui pe asfalt, treptele de granit de la intrare păreau zbaturi încremenite pe vecie.

În salonul restaurantului era lume multă și plutea un zgomot înăbușit, monoton. Șeful de sală - o blondă îndesată, purtând un smoching de culoarea nisipului, cu revere de atlaz nu tocmai curate - mă așeză la o masă dintr-un colț al salonului și, aproape în aceeași clipă, orchestra de jazz izbucni cu un zgomot aidoma celui pe care l-ar face un butoi de metal rostogolit de pe o înălțime. După câteva măsuri, orchestra tăcu, iar bateristul le azvârli celor din salon un strigăt promițător și plin de bravură:

— Solista ansamblului… Galina Jaworowska-a-a!

Apăru, surâzând timid, o femeie între două vârste și începu să cânte cu o voce minusculă un cântec de tristețe:

Curând vine toamna, e luna lui august,
Și ploaia întunecă frunzele moi…

Doi bărbați bine amețiți se duseră să danseze tango.

M-da, cam așa stau lucrurile: toamna e pe sfârșite, mâine-poimâine ne pomenim cu iarna. Îmi frecam palmele înghețate, simțindu-mă de pe acum rebegit de frig. Am băut un păhărel mare de votcă și am simțit cum mi se încălzește pieptul, stomacul, căldura urcându-mi apoi spre umeri, șerpuind cu blândețe de-a lungul brațelor, strecurându-mi în cap o ceață umedă, legănătoare. De undeva, de departe, acoperită de vuietul jazzului, îmi ajungea la urechi o voce:

…Am aflat abia astăzi că-ți plac…

Naiba să mă ia, în ce hal s-a încurcat totul! Sculerul-spărgător lasă la Poleakov telefonul Filonovei, Obolnikov a intrat și el în apartamentul jefuit, dar neagă cu

încăpățânare acest lucru, iar cu o zi înainte de a se comite furtul se internează la spital. Apoi Ikonnikov cu teoriile lui herostratice și cu aspida care îi țâșnește din mâini ca un vârf de sabie, telegrama acelui Taratuta necunoscut de nimeni...

Zgomotul înălța valuri ondulate, lunecoase, gândurile îmi lunecau și ele pe spinările lor netede, se răspândeau prin unghere, se înțepeneau în fundăturile incertitudinii, se adunau din nou într-un ghem prăpădit, pentru ca din nou să dispară în agitația și vuietul din salon.

Pe debarcader nu era nimeni. Nu se auzea decât duduitul motoarelor venind dinspre unica motonavă ancorată la chei, o motonavă albă, pustie de lume, venită pesemne în ultima ei cursă pe fluviul care sta să înghețe. Snopul îngust de lumină al unui proiector luneca peste apa netedă, încremenită ca o suprafață de bazalt, și mi se păru atunci că aud cum o încătușează pe nesimțite o subțire pojghiță de gheață. Plutea în jur o mireasmă iute de ierburi putrezite, de lemn umed, frunze veștede și omăt proaspăt, acea aromă tulburătoare a iernii care se apropie. Am simțit în clipa aceea o vie dorință de a lăsa totul baltă, de a mă urca pe un vapor ca acesta, pustiu, plecând cu el în ultima lui cursă de-a lungul fluviului. La Uglici sau la Dmitrov vaporul va sosi într-o dimineață sură, cețoasă, peste apă vor pluti trâmbe de aburi, iar siluetele arborilor desfrunziți de pe maluri vor fi aidoma celor din vechile gravuri: negre, sumbre, cu margini estompate. Ulicioare tăcute, trotuare albe, dincolo de fereastră firele oblice ale ploii de toamnă. Clădirile hotelurilor sunt vechi, primitoare, sobele, încălzite cu lemne, sfârâie și trosnesc, zvârlind pe grătare tăciuni încinși, învăluiți în fum subțire, albăstrui. Liniștea este aici aproape materială: îi simți atingerea catifelată ca pe o lăbuță de pisică. Și în camera singuratecă, pustie, a hotelului va răsuna continuu - reluat mereu, fără încetare, spulberându-mi liniștea și odihna - concertul de Gaetano Pugnani, unduios și liric, melodios și inspirat, stăruitor ca

un clopot al destinului, concertul pe care nu l-am auzit niciodată, dar care mi-a pătruns în viață ca un simbol al datoriei ce trebuie împlinită, a pătruns samavolnic, ferm, implacabil…

De la telefonul public aflat în vestibul l-am sunat pe ofițerul de serviciu de la M.U.R. pentru a afla dacă n-a survenit vreo noutate. De serviciu era Kabanov de la circumscripția a doua, un flăcău flegmatic și lenevos, cu calități de detectiv ieșite din comun. Se specializase în cercetarea crimelor de omor, fapt pentru care comisarul nostru îl poreclise în glumă „*Inspectorul Cadavru*”.

— Să știi, Stas, că te-a căutat de trei ori la telefon o femeie, îmi spuse cu glas tărăgănat Kabanov. Și-a lăsat numărul să-i poți telefona, ba chiar ne-a rugat s-o suni neîntârziat.

— Și-a spus numele?

— Stai o clipă să mă uit. Am aici notat totul, îl auzeam în receptor răsuflând din greu - netulburat, egal, metodic, la fel cum își organiza cercetările. Uite că l-am găsit. E vorba de doctorița Konstantinova. Ne-a spus că o cunoști.

— Da, da, o știu. Altceva n-ai să-mi spui?

— Deocamdată ne-a ferit Domnul de noutăți. Către miezul nopții s-ar putea să apară…

— Bine, bătrâne, ține-o tot așa. Îți doresc servici ușor. Salutare.

— Cu bine, îmi răspunse alene Kabanov și lăsă receptorul.

M-am uitat la ceas: se făcuse ora zece și cinci minute. De sunat o mai puteam suna. Curios lucru: de ce i-o fi trebuit să stea de vorbă cu mine? Am format numărul. Un timp n-a ridicat nimeni receptorul, apoi veni o fetiță și-mi spuse cu glas subțirel:

„Mama nu-i acasă. E de gardă la spital…” Am format numărul clinicii și, în clipa următoare, am auzit vocea doctoriței Konstantinova.

— Bună seara, aici e Tihonov. Abia acum am aflat că m-

ați căutat la telefon.

— Da, voiam să vă vorbesc în legătură cu Obolnikov. Nu știu ce planuri v-ați făcut dumneavoastră, însă eu am de gând să-i rezolv chiar mâine cazul. Într-un fel sau altul…

— Cum adică? am întrebat-o mirat.

— Mâine ori îi vom face ieșirea, ori vom începe aplicarea unui tratament forțat…

— Dar ce s-a întâmplat?

— Astăzi, o infirmieră l-a găsit întâmplător cu o sticluță de acid clorhidric…

— De acid clorhidric? am întrebat-o din nou, nepricepând nimic.

— Da. Alcoolicii cu experiență care ajung la noi beau uneori o asemenea soluție slabă, ca să anuleze acțiunea celorlalte preparate.

— Stați nițel, păi în felul ăsta tratamentul pe care îl fac nu mai are niciun efect, tot nu izbuteam eu să dau de rostul celor auzite.

— Cred și eu! spuse răstit Konstantinova. Ce este aici de neînțeles? Eficacitatea tratamentului nostru se bazează tocmai pe apariția unei incompatibilități biologice a organismului față de alcool. Dumnealor însă nu doresc să se lipsească de această distracție…

— Bine, dar Obolnikov s-a prezentat el însuși la clinică, spre a urma tratamentul!

— Nu știu, spuse cu glas obosit Konstantinova, nu știu de ce a făcut-o. Poate că a urmărit vreun alt scop.

— Cum s-a comportat în ultima vreme?

— Foarte rău. Ne-a tot amenințat, a pretins să-i facem ieșirea, ne-a cerut să-i dăm hainele și să-l lăsăm să plece. Desigur că l-am refuzat.

— V-a cerut să-i dați hainele? am repetat eu, gândindu-mă la șifonierul gol din odaia lui. Spuneți-mi, dacă aș veni la dumneavoastră, mi le-ați putea arăta.

— Acum sora-gospodină lipsește, iar cheile de la garderobă le are la ea. Veniți mâine dimineață: până la ora

zece mai sunt și eu aici.

— Bine. La revedere.

În sfârșit, ziua cea grea se terminase.

Capitolul 8
La bine omul poate fi adus și cu forța

Meșterul Stradivari a mai lucrat trei sute de zile la bătrânul Niccolò Amati. Pe acesta îl chinuiau picioarele: i se umflaseră într-un chip înfiorător, arătând ca niște stâlpi diformi, de vată. Îi venea greu să mai lucreze la masă și dăduse comanda să i se facă un scăunel înalt, asemănător cu cele folosite pentru copiii care nu ajung la tăblia mesei. Ceas de ceas, în afara primelor zile ale Paștelui și Crăciunului, continua să coboare greoi scara care ducea spre atelier și, ajuns acolo, să taie cu ferăstrăul, să dea la rindea, să traforeze și să lipească lemnul pentru viori, viole și violoncele.

În ajunul unei vineri a Patimilor, don Sebastiano, vraciul, îi lăsase sânge, meșterul Niccolò se simțise prea slăbit ca să poată lucra, totuși coborâse și în ziua aceea în atelier, iar acum, cocoțat pe scaunul lui, urmărea cu privirea mișcările lui Antonio, care întindea corzile unei viori abia terminate. Privirea îi era mohorâtă, supărată, căci întreaga poveste a acestei viori i se părea prostească, nedemnă de un meșter care se respectă. Stradivari irosise pentru ea mai multe luni de zile, or în lume nu poate exista o scamatorie, pentru realizarea căreia un meșter să aibă dreptul a pierde atâta timp. Căci vioara aceea nu era, într-adevăr, decât o scamatorie, o toană, capriciul unui talent.

— Asemenea mofturi le-am mai cunoscut la un elev de-al meu, spuse cu un aer nemulțumit Amati. A încercat să facă o vioară dintr-un lemn de arțar ondulat, n-a izbutit, ca să

se apuce după aceea să construiască un violoncel din lemn de pin alpin. Nici sunetul acestuia nu-l puteai asculta, căci te tăia la urechi ca scârțiitul unei roți de fântână…

Uimit, Antonio fu cât pe ce să scape vioară din mâini.

— Meștere, ai mai avut elevi? O aflu pentru prima oară!

O umbră de îmbujorare coloră slab obrajii palizi, buhăiți ai lui Amati: bătrânul își dădu seama că-l luase gura pe dinainte. Ochii pătrunzători, încruntați, lăcrămară tulbure, bătrânește, a neputință.

— Nu-mi place să-mi aduc aminte de el, căci de fiecare dată inima mi se umple de amărăciune.

— S-a dovedit a fi un om rău?

— Nu. Mai curând m-am dovedit eu a fi un prost.

Meșterul privea pe fereastra deschisă, spre cerul foarte albastru, pe care, peste câmpia Lombardiei, lunecau către Alpii de la miazănoapte turme albe de nouri. Azaleele din grădină răspândeau o mireasmă pătrunzătoare, iar o pasăre solitară ciripea continuu, speriată: ciri-itt! Era o atmosferă întru totul nepotrivită cu starea de boală, de bătrânețe și neputință, mai ales că însuși Stradivari își simțea, bătându-i în trupul uscățiv și osos, mii de pulsații repezi, zglobii, puternice…

— Se chema Andrea Guarneri[15], rosti meșterul Niccolò, nedându-și osteneala să azvârle măcar o punte peste pauza încărcată de liniște, de mireasma florilor, de umbra deceniilor pierite pentru totdeauna. Când a venit la mine, avea vârsta pe care o ai tu acum. Sunt prea bătrân pentru a fi ipocrit, de aceea pot să-ți spun adevărul: era mai talentat decât tine. De la grădinarul cu experiență poți afla multe lucruri despre un boboc încă neînflorit. Așa eram și

[15] Andrea Guarneri (c. 1626 - 7 decembrie 1698) a fost un ucenic în atelierul lui Niccolò Amati din 1641 până în 1646 și a revenit pentru a produce viori pentru Amati din 1650 până în 1654. Primele sale instrumente sunt în general bazate pe modelul „*Grand Amati*” dar mereu a încercat să atingă nivelul de sofisticare al instrumentelor Amati. Andrea Guarneri a produs câteva viole deosebite, pe una din ele interpretând *William Primrose*.

eu, așa că mi-am dat seama îndeajuns de repede că peste câțiva ani elevul meu avea să fie tot atât de iscusit ca și mine. Se afla în pragul nemuririi. Și totuși oamenilor le va rămâne opera ta și nu a lui.

— De ce? întrebă, cu un aer jignit, Antonio.

Amati îl privi pe sub sprâncene și buzele îi schițară o umbră de zâmbet:

— Nu te supăra, fiule. Doar un prost se înfurie când îi spui adevărul. Omul trebuie să știe totdeauna cât prețuiește. Andrea Guarneri și-a distrus viața tocmai pentru că nu și-a cunoscut deplina valoare. Își dădea seama că e un om talentat, dar nu știa sau nici nu voia să știe că în același timp este leneș, ușuratic și lipsit de voință.

— Adică nu-i plăcea să lucreze? întrebă Stradivari.

— Cum să-ți spun?... Într-un timp foarte scurt a descoperit o formulă matematică pentru construirea celor două plăci ale viorii mult mai bună decât cea pe care o găsisem eu. Izbutea de asemenea să găsească soluții de-a dreptul miraculoase pentru realizarea efurilor și a punții. Și totuși n-a fost în stare să descopere secretul lacului. Mă-nțelegi, acolo unde era nevoie de sârg și de perseverență, Guarneri nu era bun de nimic. El se deosebea de tine prin aceea că scopul vieții tale stă în născocirea necontenită a unor noi tipuri de viori...

— Iar a lui? întrebă cu încordare Antonio.

— Pentru Guarneri treaba asta nu era decât una din numeroasele distracții pe care i le putea oferi viața. Construia, spre exemplu, o vioară nemaipomenită, însă chiar de a doua zi dispărea pentru o săptămână, ca să petreacă în compania unor vagabonzi și fete de stradă. Se îmbăta laolaltă cu ei, se lua la bătaie, iar într-o zi a ajuns până acolo, încât a aruncat în aer bariera de la hotarul ducatului de Verona, lucru pentru care a făcut și pușcărie. Andrea știa să călărească mai bine decât un cuirasier și să mânuiască spada aidoma unui mușchetar care a tras la

măsea. Îi plăcea jocul de cărți și era prieten cu toți pungașii din Livorno. Avea însușiri de escroc ca un genovez, era vesel ca un napolitan și rău, asemenea unuia venit de pe coclaurile Siciliei. Să jure strâmb pe Biblie îi venea mai ușor decât să-și sufle nasul. În cele din urmă l-am dat afară, dar nici atunci nu s-a potolit: mi-a furat o vioară pe care abia o făcusem, a scris pe placa de jos: „*… și Andrea Guarneri*”, apoi a vândut-o unui negustor bogat din Pavia.

— Ai fost îndreptățit să-l alungi! exclamă cu ciudă Antonio. Nu era decât un hoț!

— Da, făcu, dus pe gânduri, Amati. Mă supărasem atunci foarte tare. Și totuși a fost vina mea că n-am izbutit să fac din el un meșter vestit. Pe atunci însă nu-mi dădeam seama că la bine omul poate fi adus și cu forța.

— Ba nu, cred că binele nu poate fi impus, spuse Stradivari.

— Cu forța poți însă învinge răul, se încruntă Amati. Să știi că răul i se cuibărise în suflet aidoma unui demon. Și demonul acesta, al leneviei, orgoliului și lăcomiei, s-a dovedit a fi mai puternic decât Guarneri… Iar eu n-am fost în stare să-i dau o mână de ajutor… De atunci rătăcește printre oameni o umbră cu chip de om, susținând că este Andrea Guarneri. E o minciună sfruntată: aș putea să jur că pe meșterul Guarneri l-a devorat pe dinăuntru demonul acela mic și rău, zămislit de propria lui inimă lacomă și pătrunsă de spiritul deșertăciunii…

Stradivari nu-l mai asculta pe dascălul său. Cufundat în meditație, pornise să măsoare cu pași mari atelierul. Murmură, dus pe gânduri:

— Va să zică, își îndreptase căutările tot într-acolo?…

Amati cercetă cu privirea vioara cea nouă, apoi spuse:

— Rezonanța lemnului de brad se deosebește mult de cea a lemnului de arțar…

Și clătină din cap, cu neîncredere.

— Păi tocmai despre asta e vorba! exclamă Stradivari.

Lemnul de brad este mult mai sensibil decât cel de arțar. De aceea am și calculat că iuțeala cu care o să vibreze placa de jos, făcută din lemn de arțar, va fi cu un sfert mai scăzută decât cea a plăcii de sus, pe care am tăiat-o dintr-un ciot de brad. Fiecare placă va avea un sunet cu totul și cu totul aparte, iar diferența dintre rezonanțele lor va fi egală cu un ton. Asta va face ca sunetele să se contopească între ele, spre a alcătui o armonie nouă, nemaiauzită…

— În ce poziție se vor afla plăcile ca să dea o asemenea rezonanță? întrebă tot atât de neîncrezător Amati.

— Tocmai asta mi-a dat cel mai mult de lucru! exclamă cu un zâmbet fericit Antonio. Am stat să le potrivesc vreme de opt săptămâni încheiate!…

Niccolò rămase multă vreme tăcut, apoi înălță din umeri și spuse:

— Fiule, văd că în meseria noastră ai ajuns să te pricepi mai bine decât mine. Eu știu doar atât, că în viața de toate zilele înfruntarea dintre două firi neînduplecate, deosebite între ele, le face de cele mai multe ori să răbufnească, sfărâmând totul în jurul lor. Poate că în lumea sunetelor ea va duce la armonie…

Vestitul meșter Niccolò Amati era bătrân, bolnav și ostenit de viață. Nu izbutea să-și dea seama că discipolul său, Antonio Stradivari, deschisese o eră nouă în istoria muzicii…

……

În strada Radiodifuziunii am ajuns la orele nouă. Chipul doctoriței Konstantinova era palid și obosit, sub ochi i se așternuseră cearcăne vineții, pometii cu pielița lor străvezie păreau mai proeminenți, iar buzele i se veștejiseră și ele.

— …De ce vă interesează hainele lui Obolnikov? mă întrebă.

— Pentru că acasă nu mai are nicio haină…

— Am înțeles, dădu din cap Konstantinova. Poftim lista

cu toate lucrurile pe care i le-am pus la păstrare.

Am parcurs în grabă foița acoperită cu rânduri strâmbe, așternute cu cerneală violetă. Un sacou de culoare cafenie, una pereche pantaloni de bumbac, una cămașă din material sintetic, un maieu albastru, una pereche pantofi bej, una legătură cu chei, un buletin identitate, numerar 67 copeici.

Cheile, cheile trebuia să le verific!

Vestiarul se afla la etaj, alături de sala de mese, pe coridorul unde Obolnikov îmi făcuse mie și Lavrovei scena aceea de pomină. N-aș fi vrut să dau acum ochii cu el, însă, în virtutea principiului că un sandviș trebuie să-ți cadă neapărat cu untul în jos, am zărit și eu, încă de pe scară, botul lui surâzător, de pește. Mă salută fugitiv, fără să-mi acorde prea multă atenție și i se adresă doctoriței:

— Vă fac preaplecat o rugăminte. Cunoscându-vă bunătatea, cred că nu mi-o veți respinge…

— Te ascult, spuse ea rece.

— Vă rugasem deunăzi să-mi faceți ieșirea doar așa din prostie și din slăbiciune sufletească de o clipă, întrucât tratamentul de aici și toate suferințele de care am avut parte m-au zguduit atât trupește, cât și sufletește. Mi-am adunat însă gândurile și mi-am dat seama că de mă supuneți aici la unele restricții și interdicții, n-o faceți decât spre binele meu și al sănătății mele. De aceea m-am răzgândit și vă cer acum să nu-mi mai faceți ieșirea, ci să-mi continuați tratamentul cu aceeași osârdie și tragere de inimă…

Impertinența lui, pătrunsă de duhul blândeții, avu darul să mă amețească. Konstantinova își vârî mâna în buzunar, căutându-se de țigări, își aminti pesemne că în incinta clinicii fumatul e interzis, căci doar își frecă palmele ca și când ar fi trecut-o un fior de frig, apoi rosti, mijindu-și ochii:

— Prin urmare nu mai vrei să ți se aducă hainele și să ți se facă ieșirea?

— Nu, nu mai trebuie, nu mai trebuie, dădu el din cap, cu aceeași blândețe și veselie. Mai rabd eu, mă mai chinuiesc, căci numai așa pot să-mi refac sănătatea.

Konstantinova îmi aruncă o privire întrebătoare. Abia atunci am prins grai și i-am spus lui Obolnikov:

— Te rog să nu te duci prea departe. S-ar putea să mai am nevoie de dumneata.

— Minunat și foarte bine, consimți el cu bucurie, dar aș fi putut să jur că în ochii lui decolorați sclipi o bucurie răutăcioasă, deși nu-mi puteam da seama ce anume îl făcuse să se bucure.

Sora-gospodină deschise ușa vestiarului. Era o încăpere mică, plină de dulăpioare cu pereți din placaj, la fel cum sunt și cele de la vestiarele unor fabrici sau terenuri de sport. Pe dulăpiorul care purta scris cu negru numărul „63” era lipit un dreptunghi de hârtie: „S.S. Obolnikov”. Sora-gospodină vârî cheia în lacătul prins de două belciuge.

Chiar în clipa aceea, se petrecu una din întâmplările despre care se spune de obicei că dirijează reguli demult stabilite. Nici astăzi nu-mi dau seama dacă lui Obolnikov i-au cedat atunci nervii, ori a fost victima propriei sale viclenii obtuze, primitive, știu doar că în clipa în care sora vârî cheia în lacăt, din spatele nostru i se auzi pe neașteptate vocea tăioasă, scârțâitoare:

— Asta ce-o mai fi însemnând? Cine v-a dat voie să-mi controlați prin haine?

Surpriza o făcu pe sora-gospodină să tresară cu putere și chiar atunci lacătul, împreună cu unul din belciuge, căzu din ușa dulăpiorului. Rămase atârnat de un singur belciug, în timp ce belciugul celălalt, agățat de brațul lacătului, se mai legănă câteva clipe, cu un clinchet ușor.

— De ce îmi umblați în șifonier? V-a permis cineva să comiteți asemenea fărădelegi? țipa tot mai tare Obolnikov.

Pe pardoseala cenușie, din plăcuțe de ceramică, căzuse un șurub subțirel. De ușa dulapului belciugul ar fi trebuit

să fie prins cu trei șuruburi. Pesemne că și cel de jos, singurul care mai rămăsese, fusese prins acolo mai mult de formă. Mi-am dat seama că Obolnikov mi-o luase înainte. În ceea ce mă privește, consimțisem aseară s-o aștept pe sora-gospodină. El însă n-a stat câtuși de puțin s-o aștepte. Bravo, Serghei Sergheevici, ai jucat tare!

— Acum vă dați seama de ce s-a răzgândit dumnealui să-și facă ieșirea? m-am adresat doctoriței.

Konstantinova însă nu se dumirise pe deplin despre ce era vorba și mă privea derutată.

— Ce-i asta, oameni buni? urla Obolnikov. Oare nu mai este dreptate pe pământ?

— Încetează, Obolnikov, i-am spus furios. Poftim ordinul semnat de procuror pentru efectuarea unei percheziții la domiciliul dumitale. Se include aici și percheziția corporală.

Obolnikov tăcu, mă privi îndelung cu ochii lui apoși, nemișcați, și doar vârful nasului îi tresărea când și când. Pe urmă, omul mă întrebă pe un ton foarte calm:

— Oare ce-ai fi vrut să găsești, preastimate, asupra mea?

— Îți propun să-mi predai de bună voie dublurile cheilor de la apartamentul lui Poleakov.

Oftă adânc, iar eu mi-am dat seama că-i un oftat de ușurare. Ce să-i faci, trebuia să mă împac și eu cu nereușitele. De data aceasta, victoria îi aparținea lui Obolnikov: fusese mai expeditiv decât mine.

— N-am așa ceva. Mă acuzați pe nedrept. Iar dacă nu aveți încredere într-un om simplu, muncitor, care nu-i șef și n-are nici merite deosebite, poftiți de căutați, de vreme ce v-ați luat dreptul să comiteți fărădelegi…

Toate obiectele enumerate în listă se aflau la locul lor, în dulăpior. Nu lipseau decât cheile. Nu numai cheile de la apartamentul lui Poleakov, ci întreaga legătură cu chei, predată spre păstrare, la internarea lui Obolnikov în clinică.

— Unde îți sunt cheile? l-am întrebat.

Dădu cu întristare din umeri:

— După cum știți, cetățene milițian, eu v-am raportat încă de data trecută că n-ar strica să vă ocupați și de personalul ăstui spital. Dumnealor o încep cu haleala gratuită din porțiile bolnavilor, iar de isprăvit - hehei! - cine știe unde isprăvesc. Numai că alde dumneavoastră n-aveți vreme să luați apărarea unui om simplu…

Mi-am dat seama că sorei-gospodine, o femeie ștearsă, liniștită, îi veni în clipele următoare tot sângele în obraz. Konstantinova își mușca și ea buzele, clătină din cap și rosti, gânditoare:

— Ticăloși ca dumneata, Obolnikov, chiar că sunt greu de găsit…

— De vreme ce m-ați găsit vinovat pentru toate celea, sigur că-mi puteți spune cum vă vine pe limbă. Numai că judiciara n-o fi ea instituția a mai de seamă. Și nici pușcăria voastră de spital, dărâma-s-ar el să se dărâme. De-ar fi să-mi tocesc o sută de încălțări, și tot am să ajung la adevăr!

Mi-am scos briceagul din buzunar, m-am apropiat de ușa vestiarului, am vârât cu băgare de seamă lama de oțel în broască încuietorii și am răsucit-o ușor. Încuietoarea veche, slăbită, scârțâi, mi se împotrivi câteva clipe, apoi țăcăni ascultătoare și se deschise. Am râs:

— Uite, ăsta ție-a adevărul, Obolnikov…

— Poftim? ciuli el urechile.

— Până ce eu am stat să mă moșmondesc, dumneata ai forțat azi noapte încuietoarea, ai desfăcut belciugul, ai pătruns în dulap și ai sustras cheile.

— Păi noi nu le dăm pe mână cuțite, interveni Konstantinova.

— Credeți că are vreo importanță? am privit-o eu pe sub sprâncene. Dumnealui e lăcătuș calificat! Poate găsi oricând un fier pe care să-l folosească. Iar în ceea ce privește șuruburile, nu le-a pus la loc numai pentru că era foarte grăbit…

— Asta mai trebuie s-o dovediți! țipă Obolnikov.

Am zâmbit în colțul gurii:

— La ce bun să-mi dovedesc propria mea prostie și lipsă de operativitate? Dumitale, să știi că ți-am adunat alte dovezi.

I-am privit urechile stacojii, buzele vinete, nasul prelung, care îi tot tresălta mereu, și am simțit cum mă gâtuie din nou o aprigă antipatie pentru acest individ.

— Scoate-ți halatul și pune-ți hainele, i-am spus.

Se înfășură și mai strâns în poalele halatului, ca și când ar fi încercat să se apere, și mă întrebă cu voce răgușită:

— De ce? De ce să mă îmbrac?

— Ca să te iau cu mine.

— Pentru ce? Unde să mă duceți? întrebă din nou, repezit.

— La închisoare.

Konstantinova făcu, speriată, un pas înapoi, iar chipul sorei-gospodine începu să pălească, până ce din roșeața de mai adineaori nu-i mai rămaseră decât vreo câteva pete stacojii pe gât și pe sub bărbie. Obolnikov se lăsă încet, moale, pe un scaun, rămase nemișcat, și numai mărul lui Adam, enorm și osos, îi sălta ritmic - ca și când ar fi înghițit o minge de ping-pong - în sus și în jos. În încăperea vestiarului se lăsă o liniște încordată, întreruptă doar de răsuflarea zgomotoasă a lui Obolnikov. Trecură astfel câteva clipe foarte lungi, căci povara acelei tăceri provocate de spaimă îmi fu mie însumi greu de suportat. Îndată, ca să-mi întăresc hotărârea pe care o luasem, am repetat:

— Îmbracă-te. Te duc la comandament și îți întocmesc acolo formele pentru arestare…

Obolnikov se ridică de pe scaun, se duse la dulăpior, își luă de acolo hainele, apoi își scoase halatul și, pe măsură ce-l vedeam îmbrăcându-se, mișcările îi deveneau tot mai repezi, până ce ajunseră aproape dezordonate, ca într-o criză de isterie. În același timp, îl auzeam bolborosind:

— Îndată… îndată… n-am să vă rețin… încă o clipă și am isprăvit…

„… Având în vedere cele de mai sus și luând totodată în considerație:

— că pentru verificarea datelor culese cu prilejul anchetei penale este necesară o anumită perioadă de timp;

— că, aflându-se în libertate, S.S. Obolnikov poate interveni activ, spre a împiedica stabilirea adevărului, - după cum o demonstrează, de exemplu, furtul pe care l-a săvârșit la vestiarul clinicii de dezalcoolizare,

DECIDE:

Drept măsură restrictivă împotriva numitului S.S. Obolnikov, în conformitate cu articolul 90 din Codul Penal al R.S.F.S.R., și până la înaintarea către numit, într-un termen de 10 zile, a datelor de acuzare, acesta să fie a r e s t a t…”

Comisarul isprăvi de citit, își scoase stiloul, apoi îl așeză pe birou și mă întrebă:

— De ce numai pentru zece zile? De ce nu vrei să-l ții arestat până la proces?

— În primul rând, pentru că nu ne este încă limpede rolul pe care l-a jucat în toată afacerea asta. În al doilea rând, pentru că ar trebui să-i prezentăm toate datele de acuzare și, în felul acesta, ar ști precis ce anume cunoaștem și unde mai avem nevoie de date suplimentare.

Comisarul spuse:

— La ce părere ai ajuns în momentul de față?

— Cred că Obolnikov i-a înlesnit „sculerului” accesul în apartamentul lui Poleakov, dar n-a participat direct la comiterea furtului. Cât despre chei, cel mai probabil lucru e că le-a oferit hoților ca să se folosească de ele.

Comisarul, fără a se uita la mine, aținti o privire meditativ-distrată spre fereastră, apoi, stând tot așa, mă

întrebă.

— Crezi cu adevărat în varianta asta?

Câteva clipe am în rămas tăcut, apoi, oftând din greu, i-am răspuns:

— Nu, nu cred aproape deloc…

— De ce?

— Faptul că Obolnikov a pătruns în apartamentul lui Poleakov este aproape neîndoielnic. Dar dacă ar fi trebuit să acționeze laolaltă cu hoții, pentru ce a mai fost nevoie de vizita sculerului? Doar Obolnikov avea cheile asupra lui.

— Excluzi orice coincidență?

— Absolut. Dacă vă aduceți aminte, Poleakov ne-a declarat că în timp ce sculerul se apucase de lucru în apartament, pe dânsul l-a sunat cineva din partea unei școli, rugându-l să organizeze acolo un recital?

— Da, îmi aduc aminte, dădu din cap comisarul.

— I s-a spus că este vorba de o școală pentru copii suferinzi. Întâmplarea asta i-a atras atenția tovarășei Lavrova…

— Apropo: ce părere ai despre ea? Se descurcă?…

— E o fată deșteaptă. Și așa cum vă spuneam, a stat o zi întreagă să telefoneze pe la toate școlile speciale din Moscova…

— Ca să afle că Poleakov n-a fost invitat la niciuna din ele? făcu pe un ton mai mult afirmativ, decât de întrebare, comisarul.

— Exact. Un complice a încercat, de bună seamă, să abată atenția celor din casă, pentru ca sculerul să poată lua în voie tiparul cheilor. Din acest punct de vedere, rolul lui Obolnikov îmi este cu totul de neînțeles…

— Dar al lui Ikonnikov? mă întrebă comisarul. Despre el ce ai de zis?

— Nu știu, am clătinat eu din cap. Sigur că-i un om antipatic…

Comisarul râse:

— Strașnic argument! Ce zici: dacă l-ai întreba pe

Obolnikov, ți-ar spune că-i ești simpatic?

— Păi tocmai de aceea tac din gură. Totuși variantă „hoțul viorii este Ikonnikov” o exclude pe cea care presupune participarea lui Obolnikov…

Comisarul îmi aruncă o privire peste rama ochelarilor:

— În asemenea situații complicate, să știi că eu nu m-aș lipsi de cuvintele: „am impresia” sau „este posibil”…

— Se poate și așa. Ideea ar fi expusă într-un mod mai diplomatic. Totuși convingerea că între Ikonnikov și Obolnikov n-a existat nicio legătură îmi este foarte fermă.

— În orice caz ea nu se observă la prima vedere, remarcă pe un ton sarcastic comisarul. Dar ia spune-mi: când l-a vizitat Ikonnikov ultima oară pe Poleakov? De treaba asta. Te-ai interesat?

— Cum să nu? Ultima lor întrevedere a avut loc în urmă cu vreo doisprezece ani…

Răspunzându-i la întrebare, mi-am și dat seama că cel dinaintea mea cunoaște ceva, un lucru de mare importanță, pe care nu mi-l spune într-adins, ca să mă „întărâte” și mai rău. Comisarul se lăsă pe spătarul fotoliului, se uită lung la mine, apoi trase sertarul și scoase de acolo un plic expediat prin poștă.

— Poftim, citește, și îmi întinse plicul pe care stă scris cu pastă: „Șefului miliției judiciare. Strada Petrovka, 38”. Pe o foaie de caiet „dictando” se zăreau rânduri așternute cu îngrijire:

> „Vă rog să-mi citiți cu atenție scrisoarea și să meditați asupra ei cu toată seriozitatea. În cazul când faptele pe care vi le relatez nu intră în competența dumneavoastră, vă rog să înaintați scrisoarea forurilor corespunzătoare. Vă aduc la cunoștință că în noaptea în care a fost comis furtul din apartamentul lui L.O. Poleakov, mă aflam cu totul întâmplător în preajma acelui imobil și sunt convinsă că l-am văzut pe P.P. Ikonnikov ieșind pe poartă, cu un pachet la subțioară. De atunci mă aflu într-o situație din cele mai penibile. Fapt e că Poleakov,

Ikonnikov și cu mine ne cunoaștem îndeaproape de multă vreme, și, în cazul când Ikonnikov n-ar avea nicio legătură cu furtul, declarația referitoare la cele de mai sus m-ar pune într-o situație îngrozitoare. Țin însă și la Poleakov suficient de mult ca să nu rămân pe o poziție neutră. Poate că mi-aș fi impus totuși să nu vă scriu, dacă nu l-aș fi auzit aseară pe Ikonnikov, care era beat, vorbind vrute și nevrute și spunându-mi printre altele că așteaptă o scrisoare. Aceasta, chipurile, va rezolva totul. Cele auzite mi-au întărit convingerea că este vorba de soarta viorii „*Stradivarius*”. Tocmai de aceea m-am decis să vă scriu, rugându-vă să verificați datele pe care vi le comunic. În cazul când veți dispune de dovezi incontestabile în acest sens, declar că voi depune și eu mărturia necesară. Ca urmare a motivelor pe care vi le-am expus, nu pot să semnez scrisoarea de față, deși știu că este un procedeu nedemn. Vă rog totuși să nu mă judecați prea aspru, căci nu este ușor să-i spui unui om, pe care îl cunoști de atâția ani, că este un hoț, fără să fii convinsă de justețea acestei monstruoase acuzații”.

Am împăturit fila de hârtie, am vârât-o în plic și i l-am întins comisarului. Acesta surâse pe sub mustață:

— De ce mi-l dai înapoi? Înregistrează-l, pune-l la dosar și continuă-ți investigațiile…

— Va să zică, e totuși vorba de Ikonnikov? am dat eu glas gândului. Dar dacă nu-i decât o provocare?

— S-ar putea să fie. Deși după tonul ei, declarația pare verosimilă.

— Cazul ăsta o să-mi întoarcă creierul pe dos, am rostit eu.

— Nu-i nimic, se grăbi să mă liniștească comisarul, ți-l vom pune la loc. Cine crezi că ar fi putut să ne trimită scrisoarea?

Am clătinat din cap în semn că nu presupun nimic.

— Ai vreo altă idee? mă întrebă comisarul.

— Am. Trebuie să obținem aprobarea procurorului pentru a deschide și citi toată corespondența adresată lui

Ikonnikov…

— E o idee genială. Prin ingeniozitatea și istețimea de care dă dovadă. Dar să admitem că o vom face. La ce rezultate vom ajunge?

— În cazul când declarația nu constituie o provocare, vom putea pune mâna pe scrisoarea de care a pomenit Ikonnikov. Dacă nu-i decât o calomnie, Ikonnikov nu va avea nimic de pierdut.

— Just. Dar e o metodă imorală. Nu se poate accepta, mi-o tăie comisarul.

— De ce?

— Pentru că nouă, celor de aici, ne-a fost sortit să ne bălăcim în rahat. Ca să nu ne murdărim, n-avem în față decât o singură soluție: înaltele noastre obligații să le rezolvăm numai prin metode curate.

— Am impresia că nu țin să deschid niște scrisori amoroase de-ale vecinilor, am replicat cu ciudă.

— Asta ar mai lipsi, înălță din umeri comisarul. Să știi un lucru, Tihonov: în cazul când ai fi avut la îndemână dovezi zdrobitoare privind vinovăția lui Ikonnikov, ți-aș fi aprobat și operația de care mi-ai pomenit. Ți-aș fi aprobat-o în scopul demascării făptașului și a restituirii obiectelor furate. Dumneata însă vrei să folosești o metodă operativă excepțională doar cu scopul de a verifica: o fi hoț Ikonnikov sau e doar o impresie a noastră. Asemenea experiențe știi unde l-ar putea duce pe un anchetator?…

Și comisarul scoase un fluierat foarte expresiv, după care mă privi din nou: oare ce aș mai avea să-i spun? N-am mai avut să-i spun nimic. Ce îi mai puteam spune? Se vede că îmi intui gândurile, căci după câteva clipe de tăcere, rosti fără grabă:

— Îmi dau seama că ești nemulțumit de mine. Să știi însă că asta-i situația: trebuie să te împaci cu decizia pe care am luat-o. Când ai să te așezi după un anumit timp pe scaunul pe care șed eu acum, atunci ai să poți lua și dumneata decizii în conformitate cu legea și cu dreapta

dumitale judecată.

Nu i-am spus nimic nici de data aceasta, doar am înălțat din umeri: ce puteam să-i spun, dacă întreaga discuție căpătase acest ton neserios? Comisarul își netezi părul cu palma și îmi vorbi din nou, arătându-și dinții de aur, iar eu am simțit că în clipele acelea nu-mi este câtuși de puțin simpatic:

— Detectivul model, Tihonov, trebuie să aibă totdeauna un chip de nepătruns. Or pe fruntea dumitale, întocmai ca pe acoperișul „*Izvestiei*”, textul rulează acum cu litere luminoase de un metru. Vrei să ți-l citesc? Că doar nu poți să-ți vezi propria frunte, ca să știi ce scrie acolo…

— Pentru un text scris, nicidecum rostit, știu că n-am să fac carceră. Așa că puteți citi în voie…

— Îți mulțumesc, Tihonov. De scris, scrie acolo cam așa: îi vine foarte ușor șefului să-și demonstreze virtuțile, atâta timp cât castanele din foc i le scot subalternii. Dar ia să fi alergat dumnealui pentru ancheta asta cât am alergat eu, să vezi cam cum ar fi început să cânte. „Cazul nerezolvat” apasă pe umerii mei, iar nu pe ai comisarului. Precum și multe alte idei cu un conținut analog… Ce zici, Tihonov, am citit corect?

— Asta s-o judecați dumneavoastră, i-am răspuns cu prudență. Eu doar nu pot să văd ce-mi stă scris pe frunte.

— Atunci e în regulă, dacă trebuie s-o judec eu, se învioră comisarul. Eu nu vreau însă decât să-ți amintesc că în ultimele zile nu ți-am tulburat deloc pacea sufletească prin întrebări lipsite de tact: „Ce ai mai realizat, Tihonov, în problema viorii furate?” Asta pentru că dumneata lucrezi la secția judiciară numai de opt ani de zile, iar eu mi-am tocit aici douăzeci de perechi de cizme și știu că cel mai prost lucru în activitatea noastră e să-l tot înghiontești pe lucrătorul în cauză. Mai sunt însă și alți șefi de instituții preocupați de soarta viorii, niște persoane civile, care treaba asta n-o cunosc. Necunoscând-o, îmi telefonează de zece ori pe zi și mă tot întreabă: când ne dați vioara

înapoi?

— Aici nu facem economie planificată, am încercat să ripostez.

— Ei însă nu știu acest lucru și nici nu vor să-l știe. Și asta pe bună dreptate. Oare te-ai gândit vreodată că pe lângă depistarea criminalilor noi mai îndeplinim o sarcină foarte importantă pentru societate?...

— Ce fel de sarcină?

— Orice om doarme liniștit, știind că miliția îi stă de pază. Or în cazul când noi nu izbutim de două săptămâni să găsim o vioară furată, lumea din jur începe să se întrebe: dar dacă la noapte hoții îmi vor părădui și mie apartamentul?

— Tocmai de aceea ar trebui să deschidem și să citim scrisorile lui Ikonnikov. Ca să nu apuce lumea să se sperie...

— Ba nu, amice! Curiozitatea să ne-o satisfacem prin metode care să nu lezeze demnitatea oamenilor. Să convenim că fiecare om e cinstit, până în clipa când putem să-i dovedim contrariul.

Am clătinat din cap:

— Într-adevăr, e foarte frumos să gândim așa. Numai că în activitatea noastră e o treabă cam dificilă.

— Ușor nu e decât să bei ceai cu fursecuri, ripostă comisarul. Și e greu în general să lucrezi la secția judiciară. Căci adevărul îl afli gândind, nicidecum folosind viclenia...

Din cabinetul comisarului am ieșit indispus, furios și, cu toate că ziua încă nu trecuse de amiază, încercam un sentiment de oboseală, mușchii îmi erau sleiți, ca și când n-aș fi dormit îndeajuns. Întărită fiindu-mi și mai mult presupunerea că în furtul viorii sunt implicate două persoane - Ikonnikov și Obolnikov - nu izbuteam totuși să pricep ce anume ar fi putut să-i apropie pe acești oameni atât de diferiți unul de celălalt.

La ușa biroului meu sta în așteptare soția lui Obolnikov: n-am recunoscut-o decât după ce-mi dădu bună-ziua. Obrazul i se umflase și mai mult, ochii îi erau înfundați mai adânc în orbite, părea acum bolnavă de-a binelea.

— Mi s-a telefonat să vin la dumneavoastră… mi se adresă femeia.

— Da, știu, poftim în birou, i-am făcut eu loc să intre pe ușă. Scoate-ți haina, așază-te aici, la masa asta…

Mâinile schilodite, cu pielea plesnită, cu rosături și cu unghii scorojite, îi zăceau fără vlagă în poala hainei, iar de privit mă privea cu sfială, gata să primească fără a protesta o nouă lovitură. De ce i-o fi fost dat să îndure atâta suferință?

— Evdokia Petrovna, azi dimineață l-am arestat pe soțul dumitale.

Dădu din cap, ca și când s-ar fi așteptat la aceasta, ca și când ar fi fost gata s-o afle încă de data trecută, dar iată că oamenii au amânat să i-o comunice până astăzi, fie și așa, doar întreaga ei viață chinuită o pregătise demult pentru această clipă rușinoasă.

— Suntem de părere că este implicat în furtul comis la familia Poleakov.

Clătină din cap, iar pe obraz îi lunecă și i se pierdu printre zbârcituri o lacrimă cenușie.

— Nu ești de acord? Ai vreo altă presupunere?

Clătină iar din cap cu aceeași indiferență. De sub broboadă îi lunecară câteva șuvițe cărunte.

— Îți este cunoscut faptul că în ajunul furtului soțul dumitale a vizitat apartamentul lui Lev Osipovici?

Obolnikova încuviință:

— Da, cunosc.

Pe chipul ei veșted, lipsit de culoare, am întrezărit o oboseală milenară. Părea că s-ar fi așternut peste el colbul suferinței îndurate de toți oamenii nefericiți, măcinați de roțile timpului.

— Când a fost asta? La ce dată a pătruns acolo?

Își aținti asupra mea privirea ochilor ei străvezii, adânci ca două genuni, iar eu am încercat senzația că mă prăvălesc într-o fântână.

— Cu o zi înaintea furtului, rosti femeia.

— Cum ai aflat?

— L-am văzut chiar eu, îmi răspunse cu aceeași voce lipsită de expresie. M-am trezit noaptea - el nicăieri. Parcă m-ar fi împuns ceva drept în inimă. M-am sculat din pat, mi-am pus paltonul peste cămașă și am ieșit pe palier. Când colo, îl văd ieșind din apartamentul lui Lev Osipovici…

— Ținea ceva în mâini?

— Nu, nimic.

— S-a folosit de cheile dumitale?

— Nu, clătină iar din cap. Cred că n-a furat nimic de acolo. O fi făcut niște chei și le-o fi dat altcuiva…

— Ce i-ai spus, când l-ai văzut la ușa lui Poleakov?

— Ce-aș fi putut să-i spun? Pentru el vorbele mele nu mai au demult niciun preț.

— Bine, dar trebuia într-un fel să-și explice comportarea.

— Mi-a spus că nici n-a intrat în apartament. Cică i s-ar fi părut că umblă cineva pe scară și-atunci a ieșit să vadă cine e. Așa mi-a spus.

— Și dumneata l-ai crezut?

— Nu. M-a mințit ca de obicei. Își făcuse el alte chei.

— Și-atunci de ce ai tăcut? De ce nu mi-ai spus-o atunci, la început?

Stătu amuțită multă vreme, pe urmă își ridică privirea și-mi spuse rar, cu o voce răgușită:

— Să te ferească Dumnezeu, tinere, să ai de răspuns vreodată la asemenea întrebări…

Începu să plângă și cu cât mai multe lacrimi îi șiroiau din ochi, cu atât îi sporea și plânsul, până când hohote spasmodice, dar aproape tăcute, începură să-i zguduie tot trupul istovit și bolnav, iar aceste suspine, aidoma șuvoaielor care spală un stăvilar de pământ, veniră să-i

surpe acum întreaga încordare și spaimă, pe care le îndurase în decursul celor două lungi săptămâni de așteptare. Printre lacrimi îi scăpară crâmpeie de fraze:

— Ai și dumneata o mamă… înțelege-mă… nu vreau să se afle asta în unitatea lui Ghenadi… el e viața mea… să nu le scrieți celor de la unitate…

I-am întins un pahar cu apă:

— Cum de te-ai putut gândi că am să le scriu? Așa ceva nici nu mi-a trecut prin minte!

Bău cu înghițituri mari și dinții îi clănțăniră de marginile paharului, iar picăturile, căzând peste parchetul gălbui, iscară pe el pete mari, întunecate…

Anna Alexandrovna Iablonskaia, profesoară de canto la școala „Gnesinski”, se grăbea să intre la oră, astfel că n-am avut la dispoziție decât vreo câteva minute. De vorbit vorbea repede, alcătuind fraze distincte, rotunde, țintuind aceste informații în mintea mea, așa cum un nituitor priceput ar țintui un șir de nituri într-o tablă de oțel.

— …Fostul meu soț, Pavel Petrovici Ikonnikov, este un om înzestrat cu aptitudini multilaterale și cu har bogat. Încă în timpul căsătoriei noastre mă gândeam că este o fericire să-și fi închinat viața unui țel nobil. Căci dacă o personalitate ca a lui ar fi fost bântuită de patimi rele, ar fi devenit cu timpul o veritabilă calamitate…

— Aș vrea să știu dacă Pavel Petrovici e un om mercantil, am întrebat-o.

— Un asemenea sentiment îi este cu desăvârșire străin. Banii nu l-au interesat niciodată. Până și gloria, ca, de altfel, întreaga lui situație, și-a irosit-o ca un petrecăreț lipsit de judecată…

— Cum de a putut să facă așa ceva? Doar e o fire tare?

— Dimpotrivă. Este un om foarte slab, lipsit de carcasa interioară…

— Cum, cum? n-am înțeles-o eu.

— Îmi vine greu să vă explic. El și-a format propria

personalitate ca un constructor lipsit de aptitudinile trebuincioase. Mă-nțelegeți?

— Nu prea, i-am răspuns cu prudență.

Scutură înciudată din cap, supărând-o pesemne lipsa mea de agerime. N-avea decât să se supere. Din fericire, nu cunoștea faptul că, în cazul unui asemenea dialog, virtutea principală a unui detectiv n-o constituie agerimea, ci numai atenția și răbdarea. Când interlocutorul se pornește să vorbească, nu este cazul să-l derutezi prin tot soiul de supoziții și presupuneri.

— Sunt de părere că pentru edificarea unei personalități umane, ca și pentru înălțarea unei clădiri, este nevoie de o anumită cantitate de materiale, care să fie folosite cât mai rațional. Asta, ca să zic așa, într-o variantă optimă. Ikonnikov însă a înălțat o fațadă luxoasă, un vestibul cu coloane, un portic cu sculpturi, dar în momentul acela materialele i s-au terminat. De aceea, în spatele unei fațade atât de impozante, locuința propriu-zisă n-a mai putut fi construită, iar el a fost nevoit să-și facă culcuș în vestibulul de marmoră. V-ați gândit vreodată cum ar putea să locuiască cineva într-un vestibul?

— Poate nici n-a știut un timp că este vorba de un vestibul? Poate a crezut că-i o locuință adevărată?

Femeia zâmbi cu tristețe:

— Ba a știut. Cum să nu știe? Nici pe mine nu m-a putut ierta, aflând că o știu și eu…

— Bine, dar situația n-a fost chiar așa de la început?

Înălță din umeri:

— Într-adevăr, n-a fost așa. Totuși soarta i-a fost pecetluită.

— Ce vă face s-o credeți?

— Ce mă face s-o cred? repetă femeia. Am meditat la asta multă vreme, dar n-am înțeles-o decât cu mult mai târziu. Fapt e că Ikonnikov purta în el sâmburele propriei sale ratări. Și cu cât făcea mai multe eforturi să se realizeze, cu atât mai adânc își înfigea sâmburele acela

rădăcinile. Până când l-a cuprins cu totul…

Tăceam. Femeia continuă, gânditoare:

— Nu știu dacă avea cu adevărat calitățile necesare unui violonist de geniu, cred însă că le avea. În orice caz se considera un geniu pe deplin realizat. Tocmai acest lucru l-a dus la ratare, căci întreaga lui concepție despre viață putea fi rezumată printr-o singură deviză: „unui geniu totul îi este permis”. Într-adevăr, geniului îi este permis orice, dar numai în domeniul în care este geniu. În rest nu-i este permis nimic. Dar absolut nimic! Cu alte cuvinte totul îi este interzis!

— N-aș zice că geniile pe care le cunoaștem ar fi niște asceți, am rostit, sceptic.

— Nu-i vorba să fii un ascet. Însă geniul este în primul rând un om ca toți ceilalți, înzestrat fiind cu o singură aptitudine ieșită din comun. În rest, prin calitățile lui fizice și morale, prin timpul de care dispune, este egal cu toți ceilalți oameni. Așadar, pentru ca geniul lui să evolueze, să capete strălucirea necesară, el trebuie să renunțe la foarte multe lucruri, accesibile celorlalți. Altfel, nu va avea nici răgazul, nici puterile necesare…

— Dar Poleakov? am întrebat-o.

— Poleakov? avu ea un surâs scurt. În afara orelor rezervate concertelor, Leovușka mai exersează și astăzi câte șase ore pe zi. Și o face el, care de treizeci de ani se bucură de o faimă universală. Și-a interzis el singur o mulțime de drepturi, impunându-și tot el nenumărate obligații…

— Cum vă explicați ostilitatea lui Ikonnikov față de Poleakov?

— N-o pot explica în două cuvinte. Cauza principală cred că o constituie însăși prăbușirea concepției lui despre viață.

— Ce legătură a avut cu asta Poleakov?

— Legătura a constat în ciocnirea a două concepții diametral opuse. Poleakov își îndeplinește și astăzi

îndatoririle pentru a sluji muzica și pe oameni, în timp ce Ikonnikov nu-și urmărea decât interesele, așa fel ca muzica și oamenii să-l slujească pe el. Și pentru că nu te poți lua la harță cu viața, el s-a rezumat în această problemă la o hărțuială cu o persoană în carne și oase.

— Au avut și confruntări directe?

— După câte știu, n-au avut. Relațiile dintre ei, însă, s-au întrerupt demult, încă din timpul războiului.

— Care a fost cauza?

Femeia rămase pe gânduri și am avut impresia că nu dorește deloc să-și amintească despre acest lucru. Totuși înălță din umeri și spuse:

— Aș fi vrut să evit această discuție, mai ales că de atunci au trecut atâția ani. Am să-ți relatez totuși întâmplarea, și aceasta cu un singur scop: să-ți dai seama chiar dumneata că Ikonnikov nu are nicio legătură cu furtul viorii. E un om slab și fricos. Am înțeles limpede acest lucru în ziua când i s-a propus să dea un recital împreună cu Poleakov în Leningradul asediat. Îmi amintesc că în ziua aceea a fost de-a dreptul cuprins de groază. A făcut o adevărată criză de nervi. Cu mine se obișnuise cum s-ar fi obișnuit cu un obiect casnic, de aceea prezența mea nu l-a jenat câtuși de puțin. L-a cuprins o asemenea panică, încât noaptea a plâns cu hohote…

— Din ce cauză? am întrebat-o cu sinceră uimire.

Femeia mă privi cu condescendență:

— Dumneata nu aveai pe vremea aceea decât vreo cinci anișori, așa că îți vine greu să-ți imaginezi ce reprezenta orașul Leningrad în iarna anului nouă sute patruzeci și trei.

— Și ce v-a spus Ikonnikov?

— Mie? După ce i s-a telefonat, a lăsat receptorul în furcă și mi-a spus: „Până aici mi-a fost: vor să mă bage în mormânt!…”

— Chiar a refuzat să plece?

— Ba nu, a fost de acord. Dar toată noaptea a umblat

agitat prin casă, și a țipat: „Eu nu știu să înot!… Fiecare a zecea mașină de pe lac[16] se prăvălește sub gheață!” Asta îmi striga, cuprins de adevărate crize de nervi, în clipele când încercam să-l liniștesc. Spre dimineață i s-a ridicat temperatura…

— Și Poleakov?

— A plecat de unul singur.

— Au avut vreo discuție înainte să plece?

Iablonskaia râse, dar ochii îi pluteau în lacrimi.

— Leovușka are un suflet de copil. Înainte de a pleca, a alergat prin toată Moscova să-i facă rost lui Pavel de niște sulfidin. A găsit în cele din urmă, plătind pentru el o sumă fantastică. Pe atunci medicamentul ăsta nu-l găseai nicăieri…

Se întoarse cu spatele, își deschise poșeta și, găsind acolo o batistă, și-o trecu peste ochi cu o mișcare ușoară, aproape de neobservat.

— Împreună cu Leovușka a plecat și un alt prieten de-al nostru Mark Solomonovici Pritzker, administratorul filarmonicii. Mai târziu, el mi-a povestit că, ajungând la Drumul de gheață[17], Leova a oprit mașina și a cerut o anvelopă de rezervă…

— O cameră?…

— Mă rog, nu știu precis cum se numește. Aceea care se așază pe roată. Pe urmă a scos două corzi de vioară, a legat de cameră cutia cu vioara „*Stradivarius*” și a urcat toată chestia aceea în autocamionul care venea în urma lor. „Cine știe ce se poate întâmpla pe un asemenea drum, i-a spus lui Pritzker. Acum, însă, nu mai am grijă pentru soarta viorii: de bună seamă o vor putea pescui din apă…”

Nu și-a mai ascuns boabele mari de lacrimi care

---

[16] Lacul Ladoga. În timpul încercuirii Leningradului de către trupele hitleriste, singura legătură cu orașul asediat se făcea cu ajutorul automobilelor și autocamioanelor care treceau peste lacul înghețat, bombardat și acesta de inamic.

[17] Drumul peste lacul Ladoga.

continuau să i se rostogolească pe obraji. A încercat doar să schițeze un surâs, însă acesta i-a fost nevolnic, pătruns de sfială, ca și când ea n-ar mai fi avut șaizeci de ani, ci din nou douăzeci.

— Vezi ce feste ne poate juca amintirea? îmi spuse. Eram convinsă că totul s-a stins de mult, că a pierit fără urmă…

Tăcu, pe urmă adăugă:

— Hotărârea cea mai de seamă omul n-o poate lua decât o singură dată în viață. Și adeseori se întâmplă să greșim, pentru că atunci n-avem înaintea noastră decât două soluții: să spunem fie „da”, fie „nu” Un al treilea răspuns nu există…

Abia în clipa aceea mi-am dat seama că în spatele acestor cuvinte se ascunde încă un aspect al relațiilor dintre acești oameni, un domeniu în care eu nu mai aveam acces, căci de data aceasta femeia nu se mai referea numai la Ikonnikov, ci și la ea însăși, Poleakov aflându-se undeva între ei. Hotărârea însă fusese luată demult, și nu mai putea fi schimbată, căci soțul nu ți-l alegi după geniul de care dă dovadă, iar concordanța dintre talentul unui om și caracterul lui constituie aceeași iluzie ca și o cale ferată pe care o vezi unindu-și șinele la capătul zării…

Capitolul 9
Fumul amar al spaimei

Într-una din zilele de primăvară ale anului 1667, pe porțile orașului Cremona intră o caleașcă luxoasă, trasă de patru telegari albi și trupeși. Pe portiera lăcuită a caleștii sclipeau monograme și însemne heraldice. Aparțineau lordului Cunning, sosit în oraș pentru a prelua de la meșterul Amati comanda pe care i-o făcuse acestuia însuși Carol al II-lea. Violoncelul, viola și două viori - micul ansamblu - erau gata împachetate. Lordul Cunning, fără să ascundă că se consideră doar executantul unui capriciu absurd, așeză în șir lung pe masă fișicuri de galbeni sclipitori, îi înmână lui Amati o scrisoare de mulțumire din partea regelui, refuză să ia parte la masa sărbătorească, pregătită în cinstea lui, și plecă în goana telegarilor spre Genova, unde îl aștepta fregata „Empire” cu patruzeci de tunuri la bord: regele nu voia ca instrumentele de-o asemenea valoare să fie expuse unei călătorii primejdioase pe drumurile Europei bântuite de războaie, dezbinări și răzmerițe.

Amati și Stradivari rămaseră în dreptul ferestrei, privind cum se lasă pe drum colbul stârnit de roțile înalte ale caleștii. Halebardierii de la barieră își ridicară alene armele, scândurile punții de lemn duduiră înăbușit, apoi trăsura luxoasă pieri din vedere.

Amati spuse:

— Fiule, cred că e timpul să te gătești și tu de drum…

— Mă gonești, meștere? îl întrebă, mirat Antonio.

Amati râse cu tristețe și clătină din cap:

— Cât timp ai fost lipsit de vedere, ți-am slujit eu de

călăuză. Acum ochii ți s-au deschis, iar spatele meu nu te mai lasă să vezi soarele…

Stradivari vru să spună ceva, dar Amati îl opri printr-un gest scurt:

— Nu mă întrerupe, fiule, și nu mă contrazice. Acești galbeni - făcu el un semn spre fișicurile de pe masă - îți vor îngădui să-ți cumperi o casă și să-ți înjghebezi un atelier. Trebuie să-ți găsești o tovarășă de viață care să-ți fie credincioasă și să-ți aducă pe lume copiii buni. Geniul n-are prea mult timp la îndemână și nu poate rătăci prin lume în căutarea dragostei. O zămislește el însuși, spre a o dărui apoi oamenilor.

— Știi prea bine, meștere că nu mi se cuvine niciun fel de plată, făcu încurcat Stradivari. M-ai plătit îndeajuns prin cunoștințele pe care mi le-ai împărtășit.

Amati înălță din umeri:

— Meșterii nu se pot plăti cu bani unii pe alții. Banii sunt un nimic față de ceea ce își dăruiesc unul celuilalt. Tu ai înflorit ca un ram tânăr pe trunchiul ce se veștejește al vieții mele și nu suntem niciunul în măsură să judecăm care dintre noi este mai îndatorat față de celălalt…

Stradivari se lăsă într-un genunchi și îi sărută lui Amati mâna grea și colțuroasă ca un bolovan din colbul drumului.

— Îți mulțumesc, meștere, pentru tot…

— Taci, spuse cu năduf Niccolò. Nu mă îndemna să rostesc cuvinte care ne împodobesc conștiința, dar care, rostindu-le cu glas tare, ne fac să ne rușinăm…

Prânziră tăcuți, într-o atmosferă solemnă, și cu toate că Stradivari, plecând de sub acoperișul lui Amati, n-avea de gând să părăsească Cremona, amândoi se simțiră întristați, ca în preajma unei despărțiri îndelungate, poate pentru totdeauna. Când fu adus desertul însoțit de plăcuta licoare mănăstirească a călugărilor benedictini, Amati spuse:

— Toată viața m-am temut de bătrânețe, pentru că e un fel de despărțire continuă, care ține decenii întregi. Aproape în fiece zi îți iei rămas bun de la cineva. Mi s-au

stins din viață părinții, mi-au murit prietenii, copiii mi s-au căsătorit și au plecat de acasă, nu mai e în viață nici câinele, iar în livadă a trebuit să dobor o seamă de meri uscați, care, odinioară, când i-am sădit, nu erau decât niște puieți subțiri. Să petreci șaptezeci de ani încheiați într-un singur loc, e foarte mult. De trecut, însă, timpul a trecut iute ca o clipită!

— Dar viorile? îi întrebă Antonio.

Amati îi aruncă o privire pe sub pleoapele grele, umflate:

— Viorile? Viorile rămân. Zilele trecute am fost cuprins de spaimă - am încercat să-mi amintesc chipul mamei și n-am izbutit. Pricepi? Am uitat chipul mamei mele! Atât de multă vreme s-a scurs de la moartea ei. Viorile însă mi le amintesc pe toate. Pe fiecare dintre ele. După timbrul lor, după înfățișare, iar mâinile îmi păstrează și astăzi căldura lemnului din care au fost zămislite. Îmi amintesc de ele ca un părinte și le iubesc cu duioșie și cu durere, așa cum își iubește un soț bătrân frumoasa lui soție, știind prea bine că ea va trăi mai mult, că atunci când el va fi praf și pulbere, ea își va oferi altcuiva căldura inimii. Totuși, simțământul acesta nu-l face să se întristeze, ci, dimpotrivă, îi trezește în suflet speranța că și după moartea lui ea va rămâne frumoasă și va fi din nou fericită... Să știi că sunt și eu foarte bătrân...

.....

Intrând a doua zi dimineața în birou, mi-am dat seama că Lavrova a și început interogatoriul lui Obolnikov. Dus fiind în camera de arest preventiv, i se luaseră șireturile de la pantofi și centura, astfel că acum, trăgându-și necontenit pantalonii și târșindu-și pantofii, avea o înfățișare și mai jalnică.

— Va să zică, nu ești de acord cu declarația soției dumitale - cum că te-ar fi văzut ieșind din apartamentul familiei Poleakov? îl întrebă Lavrova.

— Nu sunt de acord, cetățeană comandant. Așa ceva nu

s-a întâmplat.

— Prin urmare, ea nu te-a putut vedea nici pe palierul de lângă ușa acelui apartament?

— Bineînțeles că n-a putut să mă vadă, țipă Obolnikov. Eu, cetățeană comandant, n-am obiceiul să mă furișez noaptea pe la ușile altora.

Mi-a venit să râd, auzind felul caraghios în care i se adresa Obolnikov. Lavrova pesemne că-și dădu seama și ea de acest lucru, căci spuse încruntându-se:

— Te-am rugat până acum de trei ori să nu mi te mai adresezi în felul ăsta. Folosește-mi numele de familie sau funcția și lasă în pace formula asta absurdă: „cetățeană comandant”…

Obolnikov oftă, apoi recurgând la tonul lui didactic, de care părea că nu se mai poate despărți nici acum, când își ținea pantalonii să nu-i cadă, spuse:

— Oricum m-aș adresa, tot comandant îmi sunteți. Aflându-mă aici, vinovat fără vină, până și un câine îmi poate fi comandant. Cu atât mai mult dumneavoastră, cetățeană inspectoare…

M-am așezat la masa mea de lucru, ascultându-le în continuare convorbirea. Eram curios să știu: va adopta oare Obolnikov un ton lingușitor sau, dimpotrivă, un ton obraznic. La un al treilea fel de a fi desigur că nu mă puteam aștepta.

— Acum, la bătrânețe, și-a bătut joc soarta de mine, începu să filosofeze Obolnikov. Mi-am crescut copiii, am avut grijă de familie, iar soarta m-a răsplătit cu chinuri și cu durere…

— Ia te uită la noul rege Lear! rosti cu ironie în glas Lavrova. Spune-mi, la ce i-ar folosi soției dumitale să te calomnieze?

Obolnikov stătu o clipă să se gândească, apoi își înălță arătătorul subțire, pătruns parcă și el de răutate:

— Doar n-oi tăcea din gură. Sigur că am să vă spun. Și dumneavoastră am să vă spun și la cei mari am să ajung cu

adevărul meu, dacă aici nu veți binevoi să mă ascultați…

— Ba te vom asculta, făcu Lavrova. Spune…

— Mă ascultați într-adevăr, dar cu mare neplăcere și neîncredere în cuvântul unui om obidit! Pe câtă vreme ar trebui să căutați din răsputeri adevărul, să luptați pentru el necontenit și fără a ține seama: o avea omul cu pricina niscaiva grade sau titluri înalte, sau numai bătături în palme și lacrimi în ochi. Oare dânsul nu v-a învățat așa ceva?

Și arătă spre portretul mare al lui Dzerjinski, agățat în peretele de lângă biroul meu.

De uimire, am rămas cu gura căscată. Lavrova însă făcu răstit:

— Dumneata să nu ne înveți pentru ce să luptăm! Auzi, pedagogule? Mie să-mi răspunzi la întrebări! Ca să vezi unde era victima, căutătorul de adevăr în stacanele cu rachiu!…

Obolnikov o băgă pe mânecă și îndată, aidoma unui cărăbuș, își ridică lăbuțele:

— Păi eu… Am spus eu ceva? Eu vă răspund la orișice întrebare…

— Te-am întrebat clar: ce te face să nu fii de acord cu declarația soției dumitale?

— Păi cum să fiu de acord? spuse repede Obolnikov. Nevastă-mea îi un om rău, vrea să mă bage în pușcărie.

— Uite acum totul e limpede. Dânsa e un om rău, iar dumneata cel mai cumsecade. De aceea vrea să te bage în pușcărie?

— Sigur că da, încuviință Obolnikov și, după înviorarea care îl cuprinse, mi-am dat seama că-i venise în minte o nouă idee. Să știți că are interes să scape de mine. Pe bază de imoralitate…

— Cum, cum? făcu, mirată, Lavrova.

— Are un drăguț. Ibovnic, care va să zică…

— Cine? nu-l înțelese Lavrova.

— Nevastă-mea, preaiubita! Că doar despre ea e vorba!

Pe mine, adică, la zdup, iar pe dumnealui în casă, în patul meu care nici nu s-a răcit ca lumea…

Făcu o pauză și ne privi cu o licărire de curiozitate în ochi. Încerca pesemne să aprecieze rezultatul acestui atac prin surprindere.

Noi însă ramaserăm tăcuți. Eu mai avusesem prilejul să întâlnesc asemenea specimene, iar pe Lavrova cazuri de acest fel o tulburau profund. Pe chip i se putu citi îndată o expresie de chin și de silă, pe care o capeți nimerind cu mâna peste un șobolan.

— Asta-i o… asta-i o… începu ea să se bâlbâie, și-atunci mi-am spus că este cazul să intervin.

— O clipă, tovarășă inspectoare, am întrerupt-o. Știi, Obolnikov, așa cum stăm acum și te priveam, m-am gândit că în unele cazuri nu e bine că legile și morala noastră exclud cu desăvârșire pedeapsa corporală. Dumneata, de exemplu, ar trebui să fii bătut la fundul gol. Nu oricum, ci chiar așa: la fundul gol. Cu nuiele muiate în sare. Numai frica de o asemenea pedeapsă te-ar putea opri, măcar pentru un timp, să mai faci ticăloșii…

Obolnikov sări în picioare, își smuci gulerul cămășii - e drept, cu suficientă băgare de seamă că să nu-i rupă nasturele, căci în camera de arest nu era chiar din cale-afară de cald - și strigă cu voce tragică:

— Poftim! Dați în mine! Oi avea eu grijă să-mi ajungă plângerea la oameni care știu să facă dreptate! N-o să vă fie deloc moale când s-o afla că m-ați amenințat cu bătaia! Cu mine o pățiți!…

— Stai jos, Obolnikov, i-am spus încet. Îți irosești în mod neeconomic forțele. Păstrează-ți-le pentru reclamațiile pe care vrei să le faci. Dar nu uita să scrii acolo adevărul adevărat: că mi-ar face multă plăcere să te bat la fundul gol cu propriile mele mâini. Și că n-aș înceta să te bat până ce n-ai răcni că te căiești cu adevărat. Un om zău că n-are voie să ajungă un ticălos atât de mârșav ca dumneata.

— Și pentru insulte aduse persoanei mele veți răspunde,

urlă din nou Obolnikov cu un glas strident, cu o furie neputincioasă.

Zbârnâi soneria telefonului. Am ridicat receptorul: era ofițerul de serviciu. Obolnikov continua să mai spună ceva, să gesticuleze, dar eu nu mai auzeam nimic, ca și când m-ar fi asurzit o salvă de artilerie.

Într-un atelier pentru repararea aparatelor de radio de lângă halta Nemcinova, fusese găsit magnetofonul furat din apartamentul lui Poleakov.

Pe ușa cu geamuri a atelierului atârna o placardă cu inscripția: „ÎNCHIS PENTRU INVENTAR”. Intrând înăuntru l-am zărit pe inspectorul Sevastianov de la miliția economică stând călare pe un scaun și conversând fără grabă cu responsabilul.

Acesta, un tânăr vesel și iute în mișcări, surâdea nepăsător. Sevastianov părea și el bine dispus. Doar gustarea și sticluța cu băutură mai lipseau, atât de prietenească și plină de căldură le era convorbirea, atât de calm și de natural li se desfășura, dovedind umor și deplină senătate. Sticluța însă lipsea. În locul ei, se afla pe masă un magnetofon portativ. Cât despre responsabilul magazinului, trebuie să mărturisesc că avusese un mare ghinion să nimerească în brațele primitoare ale lui Sevastianov. Cu vreo trei ani în urmă, anchetând împreună cu el cazul privitor la asasinarea președintelui unei cooperative, amestecat până peste cap în niște afaceri necurate, mi-am dat seama limpede că cel care intră pe mâna lui Sevastianov nu mai are șanse de scăpare: cu aceeași blândețe de om cumsecade, cu aceleași glume și anecdote îi înghesuise în așa hal pe escrocii aceia, încât, până la urmă, au fost nevoiți să mărturisească totul.

Zărindu-mă, Sevastianov spuse:

— A-a, iată-l și pe șeful nostru.

I-am salutat pe cei doi și m-am așezat în fotoliul de lângă tejghea.

— V-am invitat aici, tovarășe comandant, ca să vă întreb cum ar trebui să procedez. Nu-i un caz important, totuși am zis că-i mai bine să-l cunoașteți și dumneavoastră…

Nu-i sunt câtuși de puțin comandant… Sevastianov lucrează în cadrul unei alte direcții, și-apoi avem amândoi același grad: cel de căpitan. De vreme ce adoptase însă această versiune, trebuia bineînțeles să-i țin isonul.

— Am descoperit aici, la tovarășul Komov, responsabilul atelierului, o încălcare a legislației în vigoare. Vreau să spun că n-a eliberat chitanța și devizul necesar pentru repararea unui magnetofon…

— De ce faceți atâta caz pentru un fleac de nimic, tovarășe inspector? îl întrerupse Komov. Cum să fie asta o încălcare a legislației? A trecut pe la mine un prieten și m-a rugat să-i pun la magnetofon o altă siguranță. Ce trebuia să fac: să-i iau omului opt copeici? Dacă țineți cu tot dinadinsul, poftim: le dau eu din buzunarul meu și-i fac și toate formele!

Sevastianov rosti pe un ton didactic:

— Prietenia are rostul ei, iar banii rostul lor. Mai ales când sunt banii statului. Unul vine cu opt copeici, altul cu opt ruble, iar un al treilea poate să…

— Ce poate să facă un alt treilea? se răsti Komov. Doar în afara acestui „Philips” n-ați mai descoperit nimic. Atunci de ce să generalizați? Noi vorbim acum despre cele opt copeici. Deși, drept să vă spun, mi-e și rușine să amintesc despre o sumă ca asta…

— Ce om rușinos și cu inima largă ești dumneata, Komov. Nici nu te poți compara cu noi, niște calici, niște cărpănoși, râse Sevastianov. Cum ar putea însă un nepriceput ca mine să știe precis: e vorba, într-adevăr de opt copeici sau, poate, de opt ruble?…

Komov îi aruncă o privire piezișă:

— N-aveți decât să verificați…

— Păi nu ți-am spus că nu mă pricep la așa ceva? înălță Sevastianov din umeri.

— Atunci nu acuzați lumea de pomană, spuse cu gravitate Komov.

Sevastianov îl privi cu ochii mijiți și mi-am dat seama că-l distrează de-a binelea aerele pe care încerca să și le dea flăcăul. Apoi îmi spuse:

— Stanislav Pavlovici, dumneavoastră sunt convins că vă pricepeți la aparatele astea. N-ați vrea să vă uitați: e vorba într-adevăr numai de-o siguranță arsă?

Privirea lui Komov mi se înfipse în obraz ca o suliță. Simțeam, parcă, apăsarea ochilor lui întrebători, tulburați, pătrunși de spaimă. Și tot atunci, în clipa aceea scurtă, l-am zărit pe Sevastianov făcându-mi cu ochiul. Am luat de pe masă magnetofonul micuț, alb, închis într-o carcasă de material plastic. Pe placa din spate purta o etichetă cu însemnele firmei și cu seria: HB-182-974. Era, fără îndoială, magnetofonul lui Poleakov. Primul obiect din cele furate, care îmi cădea în mână.

Am sucit magnetofonul în mâini, apoi l-am pus pe tejghea și l-am împins spre Komov:

— Deschide-i capacul, să ne uităm…

Toată frumusețea constă în faptul că a mă uita într-un magnetofon ori într-un sincrofazotron pentru mine era absolut același lucru. În treburile astea sunt, cum se spune, tămâie. Și totuși Sevastianov o fi avut el ceva în vedere, propunându-mi să-mi arunc ochii peste împletirea aceea de sârmulițe, condensatori și rezistențe. În clipa în care capacul îi sări împins de resorturi, mi-am și amintit. Mi-am amintit foarte clar! Doar eu însumi am stat să întocmesc datele orientative, necesare identificării obiectelor care i se furaseră lui Poleakov.

Aruncându-mi o privire peste măruntaiele magnetofonului, am pus mâna pe el și m-am adresat lui Komov:

— Susții prin urmare că nu i s-a ars decât o siguranță?

Dădu, nervos, din umeri:

— Nu știu. Omul mi-a vorbit doar de-o siguranță. Nici n-

am apucat să mă uit prea bine.

— Aș putea să pariez că acestui magnetofon i s-a ars tot motorul! am rostit eu pe un ton sfidător. Și că dumneata ți-ai luat obligația să-l rebobinezi…

— Nu mi-am luat obligația să rebobinez nimic, rosti pe un ton lipsit de vlagă Komov. Până și sclipătul dintelui său de aur păru să pălească. Amicul meu m-a rugat doar să mă uit ce are. Am amânat-o pentru diseară…

— Va să zică, diseară amicul va reveni? l-am întrebat.

— Poate diseară, poate mâine dimineață. Nu-i o treabă urgentă.

— Cum îl cheamă pe amicul dumitale? dădu glas Sevastianov, care, până atunci, se mulțumise să tacă. Unde locuiește? Cu ce se ocupă? Am dori să-l cunoaștem, cum s-ar spune, toate datele de pe buletin…

— Nu știu, făcu, fără să se controleze, Komov.

— Asta-i bună! se miră Sevastianov. Nu știi cum îl cheamă pe amicul dumitale?

— Ba nu, asta o știu. Îl cheamă Kolea. Atâta știu și nimic mai mult.

— Urâtă treabă! spuse cu multă expresivitate Sevastianov. Ți-a făcut un serviciu prost amicul Kolea…

— Mă rog! explodă Komov. M-ați prins cu mâța în sac! N-aveți decât să vă bucurați! Mare lucru am făcut: o să dea statul faliment pentru o treabă ca asta. Vă rog să întocmiți procesul-verbal și s-o terminăm…

— Stai, stai. Ia-o încet că n-avem unde să ne grăbim, rosti alene Sevastianov. De pornit, va să zică, am pornit-o de la opt copeici. Acum suma a crescut. Te pomenești că om afla și alte lucruri, încă mai interesante. Mai întâi să auzim amănunte despre amicul dumitale. Adică, de unde îl cunoști, cum și cu ce prilej v-ați cunoscut, cum arată la față și așa mai departe…

— Glumiți, tovarășe inspector? La ce vă trebuie toate astea? se oțărî responsabilul, iar dintele-i de aur aruncă scântei.

— Să știi că-i într-adevăr un om glumeț, am dat eu glas. A venit aici de la Moscova numai pentru așa ceva. Haide, prezintă-ne toate amănuntele despre amicul dumitale!

— Serios?

Furia îl înecă pe Komov.

— Atunci chiar că nu vă mai spun nimic! N-are decât miliția economică să mă amendeze pentru lipsă de chitanță ori să mă scoată din funcția de responsabil. Mai mult de-atât n-are ce să-mi facă. Și de dumneavoastră să știți că nu mă tem…

— Va să zică, nu te temi de miliția economică? am rostit cu o voce gâtuită. Dar de miliția judiciară te temi? După cum poate că știi, tăinuirea de obiecte furate nu se pedepsește cu amendă…

I-am întins legitimația mea pătrată, roșie:

— Ce zici: pentru miliția judiciară nu ți-ai putea aminti câte ceva despre amicul dumitale? Care te-a rugat să-i repari un magnetofon furat?

Komov se lăsă pe scaun, mutându-și privirea uluită când la mine, când la Sevastianov. Acesta clătină cu mâhnire din cap și spuse:

— Ai văzut unde te pot aduce rublele și copeicile? Termenul de onorare a comenzilor pe care le primești e de două săptămâni, nu-i așa? Amicului care nu ți-a cerut chitanță, i-ai promis pesemne c-o să-i faci magul până mâine dimineață?…

— Ei, ce zici, Komov. Ești de acord să-ți aduci aminte? l-am întrebat și eu. Adineaori erai gata să plătești pentru el întreaga reparație. Oare chiar n-ai să ne spui nimic altceva?

Responsabilul înghiți în sec. Cred că i se uscase gâtlejul.

— Îți propun, Komov, să ne prezinți în mod oficial o declarație despre modul în care ai ajuns în posesia acestui magnetofon, am continuat eu. Te previn că va fi un interogatoriu consemnat într-un proces-verbal și că mărturia falsă este pedepsită de lege. Dacă vei începe iar

să ne minți, vei suferi tot dumneata consecințele.

Komov păru că abia acum revine la realitate:

— Păi eu... Dacă aș fi știut... Măcar să-mi fi trecut prin minte... Am vrut să fac și eu un ciubuc de vreo cinci ruble, asta așa e... Pe urmă mi-am dat seama că m-ați prins cu ocaua mică... Zic: s-a dus ciubucul... Dar să fi știut că-i furat! Asta vă jur că nici nu mi-a trecut prin minte...

— Acum ai aflat, îi spuse pe un ton împăciuitor Sevastianov. Cum s-ar zice: ai conștiința curată - pe-aici ți-e drumul...

Komov pesemne că se mai liniști, căci îl privi chiorâș și mormăi:

— Luați-mă mai încet, că doar n-am ajuns în colonie să citesc asemenea îndemnuri. Și nici n-am de gând să ajung...

— Asta-i foarte bine! rosti cu convingere Sevastianov. Prin urmare cum a fost treaba?...

— Ieri mi-au adus mașinăria asta doi puști. Să tot aibă vreo șapteșpe ani fiecare. Lățoși. Dintr-ăia care îi imită pe cântăreții „Beatles”. M-am uitat la mag și le zic: trebuie să-i schimbăm bobina. O trimitem la fabrică, și peste vreo două săptămâni e gata. Pesemne că le ardea buza să danseze dansurile lor aiurite, că nu m-au lăsat în pace: n-aș putea să le-o repar mai de grabă? Și-atunci m-am gândit... cum să-i zic... să rămân adică după orele de serviciu și să le rebobinez morișca. Ne-am tocmit la cinci ruble, iar mâine trebuie să vină să-și ia magul în primire. De unde să bănuiesc că l-au șterpelit?

— Cam la ce oră trebuie să vină? îl întrebă Sevastianov.

— Mâine, în cursul dimineții.

Am schimbat o privire cu colegul meu și i-am citit în ochi întrebarea pe care mi-o pusesem și eu: ce era de făcut cu Komov? De lăsat în atelier nu-l puteam lăsa.

— Of, Komov, Komov, oftă din greu Sevastianov.

— Ce mai vreți de la mine? făcu el posomorât.

— Dar dacă ne duci și acum cu vorba? Îm? îi aruncă

Sevastianov o privire, mijindu-și ochiul verzui, cu irizări mărunte, cafenii.

— Acum la ce bun să mai mint? rosti iritat celălalt.

— Nu așa se pune problema, am intervenit eu. Niciodată nu-i frumos să minți. Într-un fel, nici nu-i folositor. Și totuși omul mai minte. Se mai întâmplă…

— Astea sunt, cum s-ar zice, reminiscențe urâte din conștiința noastră, observă Sevastianov. Oare n-am dat și eu mai adineaori de-o asemenea reminiscență?

— Păi eu n-am știut, bolborosi Komov,

— Ce n-ai știut? îl întrebă, eu mult calm, Sevastianov. Că nu trebuie să minți? Asta învață până și pruncii de la creșă?

Komov tăcu. Fără ca el să observe, Sevastianov îmi aruncă o privire fugară și se bătu cu degetul în piept. Îți mulțumesc, Sevastianov, ți-oi face și eu cândva un serviciu.

— Acasă cu cine mai stai? l-am întrebat pe responsabil.

— Nu stau cu nimeni. De ce?

— E o simplă întrebare. Să știi că astăzi tovarășul Sevastianov va lucra aici ca ajutor de responsabil, până la ora închiderii.

Komov înălță din umeri:

— N-are decât. Să lucreze și până la sfârșitul anului.

— Până atunci ar fi prea mult. După ora de închidere însă am să te rog să nu părăsești atelierul.

— Cum așa? se miră Komov.

— Uite așa. Va trebui să înnoptezi aici. Iar ca să nu te plictisești, o să-ți țină de urât tot tovarășul Sevastianov. Și-or să mai vină și alți doi tovarăși de-ai noștri. E clar?

— Clar, rosti cu jumătate gură Komov. Asta cum se cheamă? Arestarea subsemnatului?

— Nu. Asta se cheamă capcană, spuse cu glas scăzut Sevastianov.

Am deschis ușa și l-am auzit pe Obolnikov zicându-i Lavrovei:

— Cred și eu: cine are de gând să crească porci, nu mai aude în jur decât grohăit…

Lavrova îi spuse, calmă:

— Ai dreptate: fiecare cu ale lui. Dumneata, de exemplu, ai căutat în apartamentul lui Poleakov o pasăre măiastră…

Obolnikov avu un gest de renunțare:

— Ce să mai zic: acum chiar că nu mai pot să vă dovedesc adevărul…

Privindu-l gânditoare, Lavrova spuse:

— Știi Obolnikov, poate că… își roti arătătorul în dreptul tâmplei, poate că într-adevăr ești cam plecat de acasă? Dacă vrei să susții o asemenea variantă, să știi de pe acum că ai să capeți pedeapsa maximă. Încerci să negi niște lucruri evidente pentru toată lumea…

Obolnikov își îndreptă spre mine o privire de animal hăituit și spuse:

— Pot să beau niște apă?

— Te rog.

Ținându-se cu o mână de pantaloni, își turnă cu cealaltă puțină apă într-un pahar, și bău cu sete. Mărul lui Adam îi săltă din nou, ca un bolovan, de-a lungul gâtlejului. Nici acum însă nu-și părăsi atitudinea afectată: până și paharul îl ridică într-un fel aparte. Îl susținu doar cu trei degete - cu cel mare, cu arătătorul și cu cel mijlociu. Inelarul îl lăsă mai depărtat, iar cel mic îi stătu cu totul în lături, ca o nuielușă uscată. Privindu-i în clipa aceea degetele răschirate, am simțit că în minte începe să mi se zbată, încercând să se smulgă de acolo, dar neizbutind să capete o formă concretă, poate un gând, o idee, poate doar o vagă impresie - nu izbuteam să-mi dau seama ce anume. Impulsul îmi tresăltă câteva clipe în minte, dar, negăsind o cale de ieșire, păli, apoi se stinse cu totul. Și de amintit nu mi l-am mai amintit decât mult mai târziu…

Obolnikov fu scos din birou. Lavrova îmi spuse:

— Mâine o să mărturisească totul.

Am zâmbit:

— De unde atâta optimism?

— Asta-i un om de nimic. N-a stat decât o zi la arest, dar de azi dimineață a și început să mă sâcâie: cam cum ar reacționa instanța dacă ar afla că de intrat dumnealui a intrat în apartament, dar că n-a furat nimic de acolo? În fine, să-l lăsăm deocamdată în pace. Spuneți-mi, ce-ați făcut cu magnetofonul?

— Până acum nimic. Am organizat în atelier o capcană.

Tăcurăm o vreme, apoi Lavrova îmi spuse:

— Știți ce mă neliniștește în toată treaba asta?

— Nu. Ce anume?

— Faptul că până la ora actuală nu ne-am formulat nici măcar o ipoteză aproximativă despre felul în care au decurs lucrurile. Întâlnim în calea noastră o mulțime de fapte concrete, obiecte și oameni, le pipăim ca niște orbeți și încercăm din răsputeri să ne închipuim: au vreo legătură cu furtul, ori nu sunt decât niște elemente întâmplătoare?

— Dar despre Ikonnikov n-ai nimic de spus?

— Ce pot să spun? rosti apăsat Lavrova. Că dispunem, într-adevăr, de-o scrisoare? Dar dacă încearcă cineva să ne mistifice?

— Pe lângă scrisoare, am aflat și numărul de telefon al Filonovei, mai cunoaștem și faptul că de ani de zile Ikonnikov dovedește o ostilitate profundă față de Poleakov și mai există, în fine…

Eram gata să-i amintesc de aspida care țâșnise spre mine din mâinile lui Ikonnikov, de spaima cumplită pe care o încercasem în clipa aceea. Dar am renunțat. Nimic din toate acestea nu putea constitui o probă concretă. Nu erau decât niște impresii de-ale mele și atât.

— Ce mai există? mă întrebă Lavrova.

— Nimic deosebit. O simplă impresie… Să știi însă că în cazul când scrisoarea nu este o mistificare, înseamnă că totul se datorește maniei de distrugere a lui Ikonnikov. Dacă, dimpotrivă, e un fals, atunci putem fi siguri că am stat de vorbă cu hoțul. Am stat frumușel de vorbă și l-am

lăsat să plece acasă…

— Nu vă înțeleg.

— Conținutul scrisorii este edificator: autorul ei a și aflat că l-am prins pe Ikonnikov în obiectivul nostru. Scrisoarea nu conține nicio indicație privitoare la personalitatea lui, însă e alcătuită în așa fel, de parcă autorul ar ști că deținem despre el date foarte concludente. Cum de cunoaște anonimul acest lucru? Căci dacă nu l-ar fi cunoscut, ar fi amintit măcar în treacăt cam ce fel de om este Ikonnikov și în ce relații se află cu Poleakov…

— Dar de ce aveți impresia că ați și stat de vorbă cu hoțul?

— Nu afirm asta, decât pentru cazul când scrisoarea ar reprezenta un fals. Nu ne poate mistifica decât hoțul însuși, or dacă el e cel care ne-a trimis scrisoarea, atunci reiese clar că e pe deplin edificat asupra cercetărilor pe care le-am întreprins.

— Scrisoarea a fost concepută de-o femeie, remarcă Lavrova.

— Just, dar numai în cazul când cele relatate acolo ar reprezenta adevărul, am zâmbit eu. Altminteri, trebuie de știut, în primul rând, că femeile comit și ele furturi, iar în al doilea rând, că autorul epistolei nu ne-a trimis și fotografia lui, ceea ce duce la concluzia că ar putea fi și un bărbat.

— Personal, ce părere aveți: trebuie să credem ceea ce ne-a scris el sau nu trebuie?

Am rămas pe gânduri, apoi am ridicat din umeri:

— Nu știu. Să mă omori și nu știu. S-ar putea să nu fie o minciună. Azi noapte am stat și m-am tot gândit la afacerea asta și deodată mi-a venit în cap o idee amuzantă…

Lavrova avu în ochi o sclipire ironică.

— N-ai decât să râzi, i-am spus. Dacă presupunerea mea se va adeveri, să știi că vă fac pe toți de rușine. Mi-am dat seama unde ar putea Ikonnikov să țină vioara, dacă,

bineînțeles, a luat-o el.

— S-auzim, mă întărită Lavrova.

— O ține sub cușca aspidei. Ori sub cea a craitului albastru…

Lavrova scoase un fluierat:

— Aveți o imaginație bogată, tovarășe inspector principal.

Apoi râse cu veselie:

— Este o ipoteză superbă, numai că are un mic neajuns…

— Ce neajuns? am întrebat-o, curios.

— Conține prea mulți „dacă”…

Când mă și pregătisem să ies pe ușă, Lavrova îmi strigă din urmă:

— V-a căutat un reporter de la „*Vecerneaia Moskva*”. N-am știut dacă o să veniți astăzi și i-am comunicat numărul dumneavoastră de telefon. De acasă.

— Bine, mulțumesc. La revedere.

Liftul, bineînțeles, nu funcționa. Am urcat încet scara, numărându-i treptele. Până la locuința mea de la etajul al treilea aveau să fie șaizeci și două. În drum spre casă îmi cumpărasem o sticlă de lapte și o franzelă. Aveam să le înfulec în grabă și să mă culc fără nicio întârziere, ca să realizez până la ora deșteptării zece ore de somn și să recuperez astfel restanțele din ultima vreme. Încuietoarea ușii nu funcționa cum trebuie și am stat un timp să răsucesc cheia în broască. Încuietoarea se defectase de vreun an de zile, însă nu găseam timpul necesar pentru a chema un lăcătuș, iar vecinii mei se mulțumeau și cu ea stricată.

Am intrat în apartament. Vecinii pesemne că plecaseră mai demult de la bucătărie, căci culoarul era pustiu. Ușa locuinței mele sta întredeschisă. Lucrurilor mele nu le duc grijă: actele mi le țin la birou, în rest hoții n-ar prea avea ce să-mi fure. În dreptul ferestrei luminate de licărul slab

al felinarelor de afară, se reliefa limpede, ca într-un teatru de umbre, silueta unui om.

În clipa aceea nici n-am apucat să mă sperii: pesemne că tărâmul reflexelor mi se află mai la suprafață decât cel al gândirii, căci îndată am și făcut un pas lateral din dreptul ușii, mi-am smuls pistolul de la subțioară, iar cu mâna stângă am pipăit în grabă peretele, în căutarea întrerupătorului. De apăsat însă n-am mai avut timp să-l apăs. În clipa următoare, la urechi îmi ajunse susurul unui râs potolit.

Mi-am șters cu palma nădușeala care îmi și aburise fruntea, apoi am rostit pe un ton pe care îl voiam cât mai vesel și nepăsător:

— De ce stați pe întuneric? Dacă tot ați intrat fără să-mi cereți voie, măcar să fi aprins lumina…

— Nu-i nimic. La ce bun să-ți fac pagubă, îmi răspunse bezna. Mai ales că de întuneric nu mă mai tem demult.

Am apăsat butonul întrerupătorului, încăperea fu năpădită de lumină și spaima mea de adineaori mi se păru acum cu totul ridicolă.

— Să știți că m-ați speriat de-a binelea, am rostit din nou. M-ați speriat pentru a doua oară. Văd că vă cam face plăcere s-o faceți.

Ikonnikov, care șezuse pe pervazul ferestrei, sări jos, pe dușumea, își vârî mâinile în buzunare și mă privi cu atenție.

— Ba deloc. Nu-mi face nicio plăcere să te sperii și nici n-am nevoie de așa ceva.

— Nu credeți că-i o treabă cam riscantă să mă băgați în sperieți?

— Cum adică? se miră el.

— S-ar putea să dovedesc într-o zi că ați luat vioara lui Poleakov…

Ikonnikov surâse cu răutate, dezgolindu-și dinții lungi, îngălbeniți de nicotină.

— N-o să dovedești nimic, îmi spuse.

— Om vedea, am rostit eu. Cum de ați ajuns aici? De unde mi-ați aflat adresa?

Își luă o atitudine bătăioasă, înălțându-și barbișonul roșcat, ascuțit la vârf:

— A fost desigur o treabă mai dificilă decât să-i împuiezi capul toantei de Filonova. Să știi că de-aș lucra la miliția judiciară, aș fi un detectiv mai bun decât dumneata…

Am râs cu foarte multă sinceritate:

— De treaba asta nu mă îndoiesc! Ar fi de dorit, totuși, să-mi răspundeți la întrebare.

Ikonnikov se așeză din nou pe pervaz, își scoase din buzunar o pungă cu tutun, își răsuci cu îndemânare o țigară lungă, și-o aprinse, apoi rosti fără grabă:

— Vreau mai întâi să-ți atrag atenția că nu sunt obligat să-ți răspund la această întrebare. Totuși, văd că te interesează și-am să-ți îndeplinesc dorința. În primul rând mi-am dat seama imediat ce fel de agitator a fost acela care o vizitat-o pe Filonova. Aflând, prin urmare, că te ții după mine, m-am decis să-ți fac jocul chiar pe terenul dumitale. Căci atunci când ai fost la mine, nu te-ai prea simțit în apele dumitale.

Și râse din nou cu glas răgușit.

— Aveți dreptate. M-ați speriat zdravăn cu aspida aceea a dumneavoastră, am confirmat cu mult calm.

— A fost doar o glumă, rosti Ikonnikov pe un ton condescendent. Prin urmare, am vrut să stăm de vorbă, însă cei de la biroul de informații din oraș n-au putut să-mi dea adresa dumitale. Mi-au spus că fișa respectivă le-a fost luată. Atunci ți-am telefonat la serviciu, iar o fată foarte amabilă, auzindu-mă că sunt reporter la „*Vecerneaia Moskva*”, mi-a comunicat pe loc telefonul dumitale de acasă. După aceea a fost un fleac să-ți aflu și adresa. Ușa locuinței ți-am găsit-o deschisă. În legătură cu toate astea, ți-aș da un sfat: de aci încolo ar fi mai bine să te recomanzi drept reporter: foarte multă lume le poartă gazetarilor un respect deosebit, aproape absurd.

Îi ascultam vorbele și mă gândeam cât de limpede se conturează în momentul de față răspunsul la întrebarea pe care de atâția ani și-o pun juriștii: are sau nu are dreptul un reprezentant al legii să folosească în exercitarea funcției sale minciuna? Poate sau nu poate fi folosit, în numele celor mai umane scopuri, un cât de neînsemnat neadevăr? De ce adică n-ar avea dreptul un anchetator să folosească în numele cinstei sale profesionale câte o minciună de proporții minuscule, orientată împotriva necinstei de proporții uriașe a criminalului? Într-adevăr: de ce?

Răspunsul, roșcovan, plin de satisfacție, se afla acum chiar în fața mea și își dezvelea într-un rânjet obraznic dinții îngălbeniți. Demascându-mi ideea nesăbuită de a-mi împrumuta identitatea unui agitator, își egalase pe plan moral procedeele cu metodele mele, își crease astfel o impresie deformată cu privire la eficiența și justețea acestor procedee, încetase să se mai considere un om urmărit, și devenise astfel un partener cu drepturi egale, ba chiar unul care se simte îndreptățit să întindă ei însuși capcane urmăritorului său. Nu-i nimic, de aici încolo avea să-mi fie limpede cu desăvârșire că adevărul nu-ți este permis să-l întinezi cu nimic. Situația era stupidă. Într-adevăr, cât se poate de stupidă. Și rușinoasă… Ikonnikov însă nu-mi spusese adevărul: ceea ce îl adusese la mine nu putea fi în niciun caz o simplă dorință de a se revanșa. Fără îndoială că-l preocupa cu totul altceva.

Mi-am dat jos pelerina de ploaie, mi-am agățat-o tacticos în cuier, am scos din buzunarele ei franzela și laptele, le-am pus pe masă, mi-am netezit părul în fața oglinzii, apoi, rugându-l pe celălalt să mă ierte pentru câteva clipe, am ridicat receptorul telefonului și am format un număr.

— Aici ofițerul de serviciu pe capitală, am auzit îndată glasul plin de vioiciune al lui Zarodov.

— Bună-ziua, tovarășe locotenent-colonel, i-am spus. Raportează inspectorul Tihonov. Vă rog să notați în darea

dumneavoastră de seamă următoarele…

— Tu ești, Stas? mă întrebă, nedumerit, Zarodov.

— Da-da. Vă rog să notați. Astăzi, la orele 19.20, revenind la domiciliul meu, l-am găsit aici pe cetățeanul Ikonnikov, care figurează ca martor în cazul privitor la furtul unor obiecte din apartamentul familiei Poleakov. În momentul de față, cetățeanul Ikonnikov se mai află la mine. Întrucât faptul că un lucrător operativ se întâlnește la domiciliul său cu o persoană care figurează în cazul sus-amintit ar putea căpăta o interpretare nedorită din punct de vedere etic, rog conducerea Direcției să examineze oportunitatea menținerii mele în desfășurarea acestei anchete. Punct. Raportul îl voi înainta mâine…

Zarodov întrebă:

— Stas, tu vorbești serios?

— Absolut.

— Vrei să-ți trimit pe cineva dintr-ai noștri?

— În niciun caz. Vă salut.

Și am așezat receptorul în furcă.

În timp ce vorbeam la telefon, Ikonnikov mă urmări cu o privire atentă și calmă, păstrând o atitudine netulburată, ca și când n-aș fi vorbit despre dânsul. Doar colțul gurii i se zbătea ușor, când și când.

— Spune-mi, nu te temi că te pot ucide? mă întrebă deodată.

— Nu, asta n-ați mai izbuti s-o faceți, am râs eu. Mă credeți chiar atât de tont?

— Nu te cred tont. Numai că ne deosebim foarte mult unul de celălalt.

— Aici aveți dreptate, am încuviințat eu. Aș zice chiar că n-avem nimic comun.

— Nu-i așa, zâmbi el pe sub mustață. Toți oamenii au între ei ceva comun și se văd legați într-un fel unul de celălalt. Nu sunt decât împărțiți în mai multe categorii, care diferă între ele atât prin natura sarcinilor pe care le au de îndeplinit, cât și prin aspectul legăturilor reciproce.

Cum ar fi de pildă un meci de box și concertul unei orchestre simfonice.

— S-ar putea să aveți dreptate, am rostit cu indiferență. Vreți un pahar cu lapte?

— Vreau, se învioră Ikonnikov. Nu știu de ce, dar mereu mi-e foame…

Am scos din bufet două pahare, am turnat în ele laptele și am frânt franzela în două.

— Poftim.

— Mulțumesc. Vezi că în lume nu-i nimic nou: astăzi am frânt amândoi pâinea, iar mâine…

Ikonnikov oftă din greu.

— Nu văd aici niciun sens simbolic. Nu sunt decât obosit și mi-e lene să mă scol ca să iau cuțitul.

— Tocmai asta ziceam și eu. Istoria nu s-a călăuzit după simboluri, ci, dimpotrivă, în diversitatea istoriei au fost căutate tot felul de precedente.

Am isprăvit de mestecat bucata de pâine și i-am răspuns:

— Pentru aprecierea precedentelor istorice există bunul simț…

— Aș! dădu el din mână. Bunul simț nu se ghidează niciodată după rațiune, pentru că în el înțelepciunea acumulată de omenire s-a amestecat iremediabil cu prejudecățile la modă și cu superstițiile ieftine…

— Ca să vă ofer un exemplu contrariu, vă pot aminti că datele de care dispun mi-ar fi permis de mult să vă arestez. N-am făcut-o tocmai pentru că m-am călăuzit după bunul simț.

— Să mă arestezi, ar fi fost o samavolnicie. Însăși etimologia acestui cuvânt presupune folosirea voinței și nu a rațiunii. Iar voința lipsită de rațiune n-a dus niciodată la aflarea adevărului. Mai ales că și așa ai comis destule greșeli…

Mi-am băut tot laptele din pahar, pe urmă m-am lăsat pe spătarul scaunului și l-am privit lung pe cel dinaintea mea. Chipul i se acoperise de o paloare nenaturală, era pătruns

acum de ură și de o inexplicabilă suferință. Printre firele bărbii roșcate i se încurcaseră fărâmituri de pâine, ceea ce nu-l făcea să semene câtuși de puțin cu un predicator, ci mult mai degrabă cu un bețivan.

— Ce să-i faci, am spus eu, greșelile au și ele câte o dată un rol pozitiv.

— Permite-mi să-ți spun că nu înțeleg.

— După cum știți, eu nu urmăresc decât descoperirea adevărului. Imaginea lui o întrezăresc pornind de la bunul simț, iar de conturat mi-o conturez mai bine, eliminându-mi, una după alta, greșelile.

— Dar e un drum ocolit și prea lung.

Am înălțat din umeri:

— Este singurul de care dispun.

Ikonnikov bătu gânditor darabana în masă, apoi rosti pe un ton distrat:

— M-da, poate că ai dreptate. Nimeni nu poate oferi altuia mai mult decât posedă el însuși.

Apoi, fără niciun preambul, continuă pe un alt ton:

— Știi, simt că viața m-a obosit peste măsură…

Nu i-am răspuns nimic. Își sprijini barba în pumni și mă privi cu multă curiozitate drept în ochi, ca și când atunci m-ar fi văzut pentru întâia oară:

— Oare nu-ți trece prin minte că mi-ai devenit un dușman de moarte?

— Nu, nu-mi trece, i-am răspuns cu prudență.

— Cum de nu pricepi că atentezi la singurul bun care mi-a mai rămas: un nume nepătat? Și că de nu mi-l voi apăra cu strășnicie, voi ajunge desigur la un crah total?

M-am aplecat peste masă și i-am spus răspicat:

— Vă purtați atâta grijă, încât ați cam întrecut măsura. Vă pot asigura că miliția judiciară a Moscovei nu și-a propus câtuși de puțin scopul de a vă compromite. Eu nu caut decât vioara „*Stradivarius*” și în cazul când dumneavoastră nu aveți nicio legătură cu furtul ei, numele vă va rămâne nepătat și neamenințat de nimic.

O vreme tăcu, rostogolind cu repeziciune pe masă cocoloașe de pâine, apoi oftă din nou:

— De fapt, lucrul ăsta nu are nicio importanță. Nu știu de ce, dar prostia și meschinăria omenească m-au obosit din cale afară…

Am clătinat din cap:

— Nemulțumirea față de alții vă este compensată din plin prin mulțumirea față de propria dumneavoastră persoană.

Își trecu palma peste față și rosti, deloc supărat, ba chiar pe un ton blând, condescendent:

— Ești încă un copil. N-ai simțit încă accesele lui „*taedium vitae*”.

— Nu știu, i-am răspuns. Ce înseamnă asta?

— Silă față de viață. Boala asta n-are leac…

E de-a dreptul ciudat cât de multă grijă au față de ei oamenii cruzi și răi, cu câtă blândețe și atenție își ascultă pulsul propriului lor suflet. Poate pentru că celor lași le place, la rândul lor, să-i sperie pe alții?

Ikonnikov se frecă pe obraji cu degetele sale turtite, apoi spuse:

— Ah, cât de mult aș dori să-mi iau viața de la capăt! Cu toate că și acest lucru ar fi inutil…

— De ce? Totul s-ar putea întâmpla într-alt fel…

— Ba nu, dădu el înciudat din cap. Mi se pare adeseori că am mai trăit o dată și că tot ce mi se întâmplă acum mi s-a mai întâmplat și altcândva, că nu s-au schimbat decât decorurile, iar subiectul și toate conflictele sunt la fel ca și altădată…

Tăcu, pe urmă spuse încet, dus pe gânduri:

— Am citit în cărțile vechi că nicicând omul nu trăiește mai fericit ca în pântecul mamei sale, pentru că vede atunci roadele vieții omului de la un capăt la celălalt al lumii și îi sunt pe înțeles toată înțelepciunea și toată deșertăciunea lumească. Dar în clipa în care se ivește pe lume și dorește să-și vestească prin țipăt marea

cunoaștere, îngerul îl lovește peste buze. Și îl face să uite totul…

Ikonnikov se ridică de pe scaun și abia în clipa aceea mi-am dat seama că tot timpul șezuse îmbrăcat cu paltonul: un palton din stofă neagră cu un guler ros, de catifea.

— Toată recunoștința mea pentru cina oferită, îmi spuse. Ca și pentru această convorbire. Poți fi convins că nu uit niciodată binele care mi se face, și cu atât mai mult răul.

Recunoștința îi era în mod vizibil amestecată cu amenințare, și din această pricină avea un gust amar, ca fumul pe care îl stârnește praful de pușcă.

— Mai gândește-te la cele ce ți-am spus. Să nu sari cumva peste cal, mai adăogă din pragul ușii.

— V-am mai spus și eu: încercați zadarnic să mă speriați, i-am răspuns cu ciudă. Nu-i decât o impresie de-a dumneavoastră că mă puteți înfricoșa. Și v-aș ruga să nu mai veniți aici. Dacă va fi nevoie, știu prea bine unde vă pot găsi.

— Mă rog, cum crezi. Dumneata doar mai ai de trăit…

Capitolul 10
Detectivule, găsește hoțul!...

— Antonio Stradivari, fiul lui Alessandro, consimți s-o iei de soție pe Francesca Feraboschi, fiică a lui Vincenzo?

— Da.

— Francesca Feraboschi, fiică a lui Vincenzo, consimți să-l iei de soț pe Antonio Stradivari, fiu al lui Alessandro?

— Da.

— În numele lui Dumnezeu cel atotputernic, vă declar soț și soție. Amin.

De la biserica sfântului Dominic, toată lumea porni spre casa cea nouă a tânărului soț. De fapt, casa nu era nouă decât pentru Antonio, căci de împlinit, împlinise cel puțin o sută de ani, schimbându-și între timp peste o duzină de proprietari. „*Casa del pescatore*” avea însă și o mare calitate: nu costase prea scump. Or pentru Antonio aceasta reprezenta însușirea cea mai de preț a unei case proprii. Francescăi îi spuse:

— Nu-i așa că n-avem nevoie de-o odaie anume unde să luăm masa? Putem prânzi foarte bine și în atelier. Cât despre bucătărie, o putem rândui în curte: va fi chiar mai plăcut să gătești afară, la aer curat...

Și ocupă întreaga clădire pentru atelierul său, amenajând dormitorul la mezanin, într-o odăiță minusculă. Francesca cea sfioasă, care încuviința dinainte orice hotărâre a lui Antonio, își luă totuși inima în dinți și îl întrebă:

— Dar când vom avea copii, ce vom face? Nu ne-a mai rămas loc nici să așezăm un leagăn.

Și tăcu, înfricoșată: oare nu și-a supărat bărbatul?

Antonio însă nu-și schimbă buna dispoziție:

— Doresc să ocup întreaga casă pentru atelierul meu, pentru că atunci când mă vei dărui cu urmași să avem în locul acestei colibe un palat.

— Se poate întâmpla și așa ceva? îi întrebă cu sfială Francesca.

— Se poate, se poate, căută s-o asigure soțul. Numai să nu ne trimită Dumnezeu vreo pedeapsă nemeritată, căci celelalte le vom avea negreșit și vom trăi fericiți o sută de ani…

— Și vom muri amândoi în aceeași zi? îl întrebă ea și glasul îi mărturisi speranța că așa se va întâmpla.

— Bineînțeles, îi răspunse distrat Stradivari și începu să robotească prin atelier.

În zorii celei dintâi zile de după nuntă, pe Francesca o trezi un vâjâit subțire, care se repeta la intervale scurte. Somnoroasă, întinse mâna: perna de alături era pustie și rece. Coborî din pat și merse la ușă: jos, în atelier, tânărul ei soț tăia cu ferăstrăul scândurele subțiri și drepte dintr-un uriaș butuc de arțar. Antonio purta pantaloni albi de pânză, un șorț din piele albă și o scufie, albă și ea, tot din pânză. Chipul îi vădea blândețe și multă luare-aminte. În clipa aceea Francesca își dădu seama cu o limpezime neobișnuită că pe ea Antonio n-o privise niciodată așa cum privea acum scândurelele acelea drepte, lipsite de viață. Îi veni să izbucnească într-un plâns cu hohote, să-i strige cuvinte care să-l jignească, dar îndată o cuprinse teama că nu cumva Antonio să se supere. Închise fără zgomot ușa, coborî în curte, se spălă pe ochi și pregăti masa de dimineață, iar când îi aduse și-i așeză pe masa de lucru gustarea, Stradivari rosti gânditor:

— Îți mulțumesc… Într-adevăr, n-am nicio îndoială că butucul trebuie despicat tangențial și nu radial…

De lucrat, lucra din zorii zilei și până la apusul soarelui, iar în dreptul pereților se înșirau acum mereu alte viori, care păreau poleite cu aur, violoncele care licăreau

molcom, și viole învăluite într-un abur de lumină. Numărul instrumentelor creștea necontenit, pentru că niciunul din ele nu părăsise încă atelierul în care fuseseră zămislite. Nu le cumpăra nimeni. Oamenii bogați nu-i făceau nicio comandă, iar ca să le vândă ca pe niște mandoline de bâlci nu se îndura, căci până și materialul din care erau făcute îl costa mai mult. Cu banii primiți de la Amati își cumpărase casa, precum și o mare cantitate de lemn prețios. Acum nu mai avea nici bani, dar nici clienți. Ar fi consimțit să lucreze un timp și fără a-i fi plătită munca, doar să-și poată recupera costul materialelor, însă și aceste sume pesemne că păreau prea mari, căci nu găsise pe nimeni care să-i ofere pentru o vioară măcar două livre.

Către seară, când mâinile începeau să-i tremure de oboseală, iar încordarea îi împăienjenea ochii, pornea să se preumble agale prin atelier - opt pași încolo, alți opt înapoi - să ia din perete câte un instrument, să-l mângâie, să-l cerceteze încă și încă o dată, să-și treacă degetele peste firele încordate ale strunelor și să mormăie nedumerit, căci niciunul nu se deosebea câtuși de puțin de instrumentele lui Niccolò Amati. Și-atunci de ce oare bătrânului meșter i se făceau comenzi cu multe luni înainte - amatorii fiind prea mulți la număr - în timp ce dincoace, în atelierul meu, s-a adunat un întreg depozit? Oare glasul viorilor mele e prea slab? Oare nu cântă ele duios și limpede? Oare spirala sculptată nu incintă ochiul prin frumusețea și grația ei? Oare nu vezi respirând fiecare fibră de lemn ce se întrevede prin pojghița aurie a lacului? Și-atunci ce-i mai poate lipsi unui meșter, ca să poată ajunge la izbândă? Poate un pic de noroc? Poate o anumită șansă? Sau izbânda i se mărginește numai și numai la talentul cu care l-a înzestrat natura? Oare un om talentat trebuie, într-adevăr, să fie totdeauna lipsit de izbândă?

Stradivari nu-și putea răspunde la aceste întrebări și se ducea să se culce devreme, căci și a doua zi trebuia să se scoale la revărsatul zorilor.

Curând, i se născu primul fecior: Paolo. Peste un an, cel de-al doilea: Giuseppe. Stradivari însă nu-i mai promitea soției sale palate luxoase, căci până și Quadrelli, băcanul, le spusese de curând că nu le va mai da pe datorie decât până la Crăciun, iar apoi va veni cu judecătorul să ia în contul ei toate viorile: bine ar fi să scoată și trei ducați pentru lemnăria asta netrebuincioasă. De aceea nici copiii nu i-au adus lui Antonio bucuria la care se așteptase, căci ce poate fi mai rău pentru niște copii decât să aibă un tată nepriceput și lipsit de har. Timpul se scurse astfel, fără să aducă vreo schimbare, doar că pe timp de iarnă, în locul scufiei de pânză, Stradivari își punea una de lână și, mereu, cu aceeași stăruință, mânuia din zori și până seară, rindeaua și ferăstrăul, își pregătea tot soiul de cleiuri, vopsele și lacuri. Numai din când în când izbutea să vândă câte o vioară vreunui străin abătut prin partea locului, îndepărtând astfel sfârșitul care îl amenința. Anii treceau, Antonio se gârbovise, iar primele fire cărunte îi poleiseră ca o brumă părul aspru, de multă vreme netuns. Începu să îmbătrânească pe nesimțite și Francesca cea tăcută, iar Antonio, dându-și seama de această schimbare, gândea cu deznădejde că femeia lui nu împlinise nici treizeci de ani… De altfel toți ai casei erau la fel de tăcuți și niciodată sătui pe deplin, copleșiți de sărăcie și disperare. Un singur lucru care izbutea să le bucure ochiul erau mereu alte și alte instrumente care veneau să se înșire pe pereții atelierului. Purtau în alcătuirea lor atâta cântec, veselie și frumusețe, încât cu greu ai fi izbutit să crezi că le făcuse un meșter ajuns la deznădejde, la picioarele căruia scânceau niște copii înfometați…

Și totuși, norocul, reușita, șansa aceea în care Antonio sperase de-atâta vreme își făcu într-o zi apariția. Îi bătu la ușă sub înfățișarea rotofeie a unui franțuz zâmbăreț, care se lingea într-una pe buzele lui groase, și care se chema Duvernois.

Privirea pătrunzătoare a franțuzului cântări la iuțeală

mizeria care domnea în „*Casa del pescatore*”, apoi noul venit îi spuse lui Antonio:

— Doresc să-ți cumpăr de probă câteva instrumente. Mi te-a recomandat Amati.

Cu mâinile sale pricepute și cu privirea de cunoscător alese la iuțeală trei viori, un violoncel și o violă, oferindu-și totodată și prețul: câte două livre pentru fiecare din aceste instrumente.

— Bine, dar lui Amati i le-ați plăti cu câte o mie de livre! exclamă, cu mânie și durere în glas, Stradivari.

— Două livre înseamnă patru ducați de aur, rosti surâzând Duvernois. E o sumă colosală. E drept, o mie de livre înseamnă și mai mult. Pe Amati, însă, îl cunoaște o lume întreagă. Iar dumneata cine ești? Nimeni. Ești ca un fir de abur. Pfu! și gata: ai pierit cu desăvârșire.

— Dumneavoastră sunteți însă un cunoscător și nu puteți să nu vă dați seama că instrumentele mele sunt tot atât de bune. Ascultați-le cum sună, priviți-le construcția, rosti cu un glas scăzut, rugător, Stradivari. Sunt oare mai prejos decât celelalte?

— Ba gândesc că viola asta e chiar mai izbutită, spuse Duvernois și se linse pe buze. Mai ales dacă pe placa dinăuntru ar fi scris: Amati. Fii un Amati și-atunci instrumentele dumitale se vor vinde cu un preț și mai mare.

— Eu sunt Stradivari și nu doresc câtuși de puțin să fiu un Amati, mormăi cu glas obosit Antonio.

— Nici n-ai izbuti să fii, râse franțuzul. Nimeni n-ar avea nevoie de un al doilea Amati. N-ai în față decât o soluție: să fii mai presus decât el. Altminteri vei rămâne pentru toată viața un nimeni. Va să zică, ne-am înțeles: câte două livre fiecare. Până ai să ajungi să-l întreci pe Amati, să știi că-i un preț foarte bun…

……

Cei doi „beatles” care aduseseră magnetofonul furat la

atelierul pentru reparații au fost arestați la orele zece și cincisprezece minute. Flăcăii, care purtau plete și niște pantaloni evazați, împodobiți cu tot soiul de catarame și lănțișoare, năvăliră în atelier, răcnind în unison încă din pragul ușii:

— E gata?

Nu știu cât de priceput ca meșter și ca responsabil de atelier era Komov, dar ca actor se dovedi să fie cât se poate de slab. Nervii nu-l ajutară deloc. În loc să-i invite pe cei doi în odăița de alături, începu să bâiguie:

— Care va să zică… asta… cum îi spune… dispozitivul acela… Mă întreb unde aș putea găsi și eu un magnetofon ca ăsta?…

— Cum, cum? făcu unul din flăcăi.

Mi-am dat seama că suntem la un pas de eșec. Sevastianov, obosit și prost dispus, o înțelese înaintea mea, căci se și precipită în încăperea de dincolo și li se adresă celor doi:

— Salutare, fraților!…

— Salutare, îi răspunseră ei, apoi se întoarseră din nou spre Komov: Ai reparat magul sau nu?

— L-am reparat eu, spuse Sevastianov. Dumnealui nu s-a priceput.

Flăcăii ciuliră urechile:

— Asta nu ne privește, spuse cel care părea mai mare. Noi cu dânsul ne-am înțeles, ba i-am dat și banii. Vă privește cum îi împărțiți, că noi mai mult de atât nu vă dăm. Aș fi putut să rebobinez și eu motorul, numai că n-am avut sârmă potrivită.

Sevastianov râse:

— Ți-am cerut eu vreun ban? Nu vreau decât să-ți arăt marfa.

Chipurile flăcăilor se luminară:

— Dacă numai despre asta e vorba, atunci e-n regulă…

— Treceți dincolo. Aici nu e cazul să vi-l aduc, rosti Sevastianov și le făcu loc să intre pe ușa acoperită cu o

draperie plușată.

Komov cu ochii holbați rămase în dreptul tejghelei. Sevastianov îi făcu semn spre ușa de intrare și celălalt, pășind ca un lunatec, se duse într-acolo, trase zăvorul și agăță în dreptul geamului cartonașul eu inscripția „ÎNCHIS”.

Flăcăii intrară în odăița de lângă magazin, dar în locul magnetofonului mă găsiră pe mine. Își întoarseră mirați privirile, dar Sevastianov li se oprise la spate, tăindu-le calea de retragere.

— Mâinile sus, am rostit eu încet. Haide, haide, mișcați-vă!

Băieții, cu chipuri încremenite, își ridicară încet mâinile, părându-li-se pesemne că visează. Sevastianov le pipăi pe rând buzunarele și cutele de la pantaloni: nu aveau nici cuțite, nici boxuri.

— Vă puteți lăsa mâinile în jos, le spuse. Așezați-vă aici, lângă masă…

Nelăsându-i să răsufle, am scos magnetofonul la iveală.

— E al vostru?

Fără să scoată o vorbă, dădură din cap, ca niște automate.

— Al cui este, totuși? Al tău? Sau al tău? i-am întrebat pe fiecare.

— E al nostru, comun, răspunse cel mai mare, apoi, ca și când s-ar fi temut că nu-l voi înțelege, adaogă: E și al meu, și al lui…

— De unde l-ați luat?

— L-am c-cumpărat, îmi răspunse, bâlbâindu-se de emoție.

Cu pletele sale lungi, castanii, nu aducea câtuși de puțin a hoț. Mai degrabă, a școlăriță mai răsărită.

— Unde l-ați cumpărat?

— În tren…

— Când?

— Alaltăieri…

„N O T Ă

...Minorii Alexandr Bulavin și Konstantin Diakov au mărturisit în declarația făcută inițial, iar după aceea la interogatoriul ce li s-a luat în prezența profesoarei K.N. Sutîrina, la sediul Miliției judiciare din Moscova, că au cumpărat magnetofonul de la un bărbat necunoscut, în trenul care face legătura cu unele suburbii ale capitalei.

Portretul vorbit al sus-numitului se anexează.

În cursul cercetării întreprinse la domiciliul lor, atât Bulavin, cât și Diakov, au fost caracterizați pozitiv. Niciunul din ei nu a fost niciodată arestat, judecat și nici n-a întreprins vreo acțiune compromițătoare. Bulavin și Diakov lucrează ca ucenici lăcătuși la autobaza 12 a Glavmosavtotrans-ului, urmând totodată cursuri serale în clasa a 9-a la Școala muncitorească Nr. 119, și având o situație bună la învățătură. La locul de muncă au fost caracterizați ca fiind băieți cinstiți, silitori, asimilând rapid cunoștințele legate de meseria lor, și ducând o activitate susținută pe tărâm obștesc. Sunt și membri ai unei drujine[18] populare...”

După descrierea făcută de cei doi băieți, bărbatul care le vânduse magnetofonul părea să semene mult cu sculerul care „reparase”, cu puțin timp înaintea comiterii furtului, încuietoarea de la ușa lui Poleakov. Am intrat în birou, unde încă de dimineață, Lavrova reîncepuse să-l interogheze pe Obolnikov.

[18] Echipă de tineri care ajută miliția în prevenirea și depistarea actelor de huliganism.

Cele două zile petrecute la arestul preventiv avuseseră asupra lui un efect deprimant. Se ștergea mereu la nas cu mâneca hainei și rostea pe un ton plângăreț:

— Sunt vinovat, n-aveți decât să mă pedepsiți. Oi fi, mă rog, un om prost și neștiutor, căci boala asta mi-a întunecat demult creierul. La închisoare însă n-aveți de ce să mă țineți…

— Dar unde să te ținem: la casă de odihnă? îl întrebă Lavrova. Chiar dacă te-am crede pe cuvânt, o infracțiune tot ai comis. Povestește-i și inspectorului Tihonov ce ispravă ai făcut, să vedem ce-o să-ți spună…

Obolnikov se răsuci spre mine, gata să mă copleșească din nou cu o avalanșă de smiorcăieli. Dar tocmai atunci sună telefonul.

— Aici, Tihonov.

— Să trăiți! Vă salută Babaițev…

— Noroc! Ia spune, de ce nu mi-ai comunicat nimic despre roșcatul nostru?

Babaițev începu să vorbească grăbit, cuvintele îi loviră, aidoma unor monede mărunte, membrana receptorului.

— V-am sunat ieri de zece ori, dar nu v-am putut prinde. Să știți că alaltăieri către seară roșcatul a vizitat-o pe Filonova, iar astăzi, când am coborât la cutia pentru scrisori, ca să-mi iau ziarul, am văzut un plic sosit pe adresa Filonovei. Avea dedesubt o notiță: „pentru P.P. Ikonnikov”…

— I-au mai sosit și până acum asemenea plicuri?

— Eu nu le-am mai văzut, spuse Babaițev. De obicei ridic toate scrisorile de la cutie, dar un plic ca ăsta n-am mai văzut. Plicul mi-a mai atras atenția și prin altceva: adresa parcă ar fi fost scrisă de un copil sau de un analfabet: cu litere de tipar…

Pesemne că asta era depeșa despre care ne scrisese autorul anonimei. Fără îndoială că ea trebuia să fie. Și poate tocmai în plicul ăsta să se găsească cheia întregii afaceri!… Oare cum am putea afla ce stă scris în depeșă?

— Alo, mă ascultați? îmi ajunse la ureche vocea depărtată a lui Babaițev.

— Da, te ascult. Ce ai făcut cu scrisoarea?

— N-am făcut nimic. Filonova încă n-a venit de la serviciu. Eu am astăzi zi liberă. Deocamdată scrisoarea e la mine. Vreți să vi-o aduc dumneavoastră?

Mi-am amintit de cuvintele comisarului și am surâs în colțul gurii.

— Nu, nu e cazul. S-o primească destinatara.

— Poftim? nu pricepu Babaițev.

— Dă-i-o Filonovei și-atât. Îți mulțumesc că m-ai anunțat…

Priveam chipul, îngust, alungit, al lui Obolnikov, care își tot căsca și își închidea ca un pește, fără să scoată un sunet, deschizătura strâmbă a gurii. Pe sub pielea flască a obrajilor îi umblau niște noduri mărunte, iar ochii - două orificii minuscule - mă aținteau precum țevile unei arme de vânătoare, iar eu nu izbuteam să pricep deloc: oare omul ăsta, pe care îl am în față, apoi ceilalți - sculerul, autorul depeșei, Ikonnikov - să alcătuiască într-adevăr un șir de persoane având legătură între ele sau nu e decât o înșiruire de nume, cu totul întâmplătoare?

— Spune, Obolnikov…

— Ce să vă spun? Doar nu mai puteți afla de la mine nimic nou. Că nici până acum nu v-am spus minciuni. N-am vrut decât să vă relatez unele fapte adevărate privitoare la viața și la comportarea mea. Să nu rămâneți cumva cu impresia cum că Obolnikov ar încerca să trăiască aidoma unui trântor. Ori, mă rog, să se folosească de bunul altuia…

Înșira toate inepțiile astea cu o voce monotonă, plângăreață, înecându-se întruna, sâsâind cu limba și înghițind sfârșitul cuvintelor.

— Destul. Oprește-te, Obolnikov, l-am întrerupt eu. Să știi: ori ai să vorbești omenește, ori te trimit înapoi, la

arest. Aiurelile dumitale mi-au ajuns uite până aici, și mi-am dus tăișul palmei la gât.

Obolnikov clipi de câteva ori, apoi începu să vorbească cu o voce normală:

— Să știți că m-am decis să-mi prezint în mod sincer depoziția. Am toată încrederea în corectitudinea și conștiința dumneavoastră. Depoziția asta o să fie pentru mine una din principalele circumstanțe atenuante. În sensul stării în care mă aflu cu boala…

— Să ți-o auzim, am rostit eu cu o voce indiferentă.

Pesemne că nepăsarea mea avu darul să-l cam dezumfle, căci spuse îndată, pe un ton grăbit:

— Să știți că am pătruns într-adevăr în apartamentul vioristului…

— Asta o știm. Altceva…

— N-am furat însă nimic de acolo…

— Dar ce ai făcut: o excursie de agrement?

— Cam așa ceva, dădu din cap Obolnikov. În seara aceea eram cu organismul suferind.

— Adică erai beat? am precizat eu.

— Cam așa. Mă pilisem zdravăn și mă culcasem să trag un pui de somn. M-am trezit pe la miezul nopții. Simțeam că-mi crapă capul, dar ca să mă dreg n-avem unde mă duce: la ora aceea magazinele sunt închise, iar ca să mă duc la un restaurant, mie, om sărman, nu-mi dă mâna să mă duc…

— La unu noaptea se închid și restaurantele, am observat, întrerupându-l.

— Păi asta ziceam și eu, rosti foarte calm Obolnikov. Care va să zică m-am văzut într-o situație din cele mai proaste. Ziceam că nici nu mai ajung până dimineața. Când am simțit că mă sfârșesc, m-am hotărât să cobor la vioristul nostru, să beau de la el pe datorie. A doua zi aveam să-i cumpăr băutura și să i-o pun la loc. Și chiar dacă n-aș fi făcut-o, lumea tot nu s-ar fi prăpădit, că omul avea în frigider o duzină întreagă de sticle. Stăteau și așa

de pomană: oare un om normal poate lăsa o sticlă fără s-o bea până la fund? Ele însă nu erau decât începute și lăsate așa, irosindu-se bunătate de băutură. Vioristul ăsta primește musafiri în fiece zi și tot nu-i pot da de capăt!

— Ț-ț-ț! am făcut eu. Cred că nu-și dă seama pe cine ar trebui să invite…

Obolnikov mă privi chiorâș, apoi, pentru orice eventualitate, scoase un chicotit.

— Tocmai de aceea, m-am gândit și eu că n-o să rămână în pierdere, spuse în cele din urmă. Nu voiam să trag decât o dușcă, două. Băutura lui poate că m-a salvat de la moarte…

Tăcu, pesemne amintindu-și cu voluptate întâmplarea, și chiar atunci, în momentul acela, i-am văzut limpede, ca pe un ecran de cinematograf, cele trei degete cu care ținuse paharul: degetul inelar mai depărtat, iar cel mic stându-i cu totul în lături, ca o nuia uscată. La fel cum sunase și concluzia expertizei: „… amprentele de pe cupa de cristal coincid cu amprentele pe care le lasă degetul mare, arătător și mijlociu de la mâna stângă…”

— Și? am rostit eu pe un ton rece.

— Am urcat, care va să zică, și am tras pe gât niște vin de Porto, străin…

— Cum de ți-ai dat seama în ce sticlă se află vinul de Porto?

— Păi am gustat din toate, spuse Obolnikov, mirându-l în mod vădit nepriceperea mea.

— Ai băut direct din sticlă?

— Se poate?! făcu el, jignit. Am turnat câte puțin în pahar, apoi mi l-am umplut cu totul. Este acolo o măsuță pe roate, mi-am luat de pe ea un pahar și-am turnat în el…

— Pe urmă?

— Am mai băut unul și-am plecat acasă.

— Iar pe scară te-ai întâlnit cu soția dumitale?…

— M-am întâlnit, așa este, dădu el din cap.

— Și-atunci cum rămâne cu ibovnicul dumneaei, despre

care ne-ai povestit? îl întrebă Lavrova, care, până atunci, stătuse tăcută.

Obolnikov se răsuci spre ea, zâmbind cu blândețe:

— Câte nu se pot întâmpla într-o căsnicie? Lăsați că ne împăcăm noi. O să mă ierte. Nu-i o femeie rea. Iar la supărare omul poate trânti vorbe și mai scârnave…

— La supărare ai fi putut să ne povestești totul. Cum de te-ai hotărât așa târziu? l-am întrebat eu.

— Înainte de a afla povestea cu furtul, mi-am zis că m-o fi reclamat vioristul la miliție. M-am gândit atunci: ia să tac din gură, că n-are nicio dovadă împotriva mea: poate că a băut chiar el și dă vina pe mine.

Obolnikov vorbea acum cu o obrăznicie blândă, pătrunsă de sinceritate, ca și când un al șaselea simț, un simț de fiară hăituită, i-ar fi suflat la ureche că de aci încolo va trebui să-i susținem și noi această versiune, care era aproape sigur cea adevărată, iar el știa precis că de vreme ce ne-a spus adevărul, chiar noi aveam să ne străduim a înlătura acuzația privitoare la furt care plutea asupra lui, cât despre faptul că era o atitudine josnică, așa ceva desigur că nici nu-i trecea prin minte, sau chiar dacă i-o fi trecut, și-o fi spus îndată că e ridicol să-i fie rușine: noi doar pentru asta suntem plătiți: să căutăm adevărul.

— M-da, prin urmare încă nu aflasem pe-atunci că vioristul a fost jefuit și că o să facă pentru asta atâta scandal. Aflând mai târziu povestea cu furtul, m-am speriat de-a binelea: dovedește dacă poți că n-ai niciun amestec, că nu i-ai umflat tu boarfele. Ziceam că miliția o să mă ia la întrebări o zi, două, pe urmă o să mă lase în pace. Când colo ia te uită ce v-a trăsnit prin minte: să mă băgați la răcoare. Pentru ce? Pentru un pahar de Porto? Păi când oi ieși de aici, îi iau o sticlă întreagă: n-are decât să și-o bage pe gât. Auzi dumneata: pentru un pahar de vin să bagi omul în pușcărie!

Juca acum un rol nou: acela de a se simți în mod sincer victima lăcomiei de care dădea dovadă un muzician plin de

bani și în bufetul căruia zăceau de pomană sticle cu băutură desfundate și nebăute, precum și a samavolniciei noastre, a anchetatorilor.

— Cum vine asta? rostea cu glas tragic. Ca pe timpuri: să fii vârât la pușcărie pentru un codru de pâine? Sau pentru un pahar de vin?

— N-o lua razna, Obolnikov. Spune-mi, pe ce dată s-au întâmplat toate astea?

— Joi, pe data de paisprezece. Adică în noaptea de joi spre vineri.

— Vineri însă te-ai prezentat la clinică. De ce?

— Păi m-am trezit prea târziu și nu m-am mai putut duce la lucru. Vineri dimineața trebuia să mă duc la întreprindere, dar cum să te duci când ți-e capul cât un butoi? Ce mai încolo și încoace: mă simțeam rău de tot. Și-apoi la policlinică avem niște tipi care nu ți-ar da învoire nici de-ai naibii. Care va să zică, aș fi avut o absență nemotivată. Ăia de la serviciu m-ar fi dat afară cât ai clipi din ochi. Și-atunci mi-am adus aminte că am o foaie de internare la clinica de dezalcoolizare. Mi-o dăduse doctora cu vreo lună de zile în urmă. Și-apoi dacă vii tu singur la spitalul acela, ți se dă ajutor medical sută la sută, iar dacă te bagă acolo forțat, nu-ți dă nicio copeică. M-am dus, deci, să mă internez de bunăvoie. Să-mi întăresc organismul…

— Fără a uita să iei cu dumneata sticluța cu acid clorhidric. Asta pentru orice eventualitate, nu-i așa? i-am spus eu cu compătimire.

— Aici doctora m-a încondeiat pe degeaba. Eu îi zic totdeauna adevărul în față, îi vâr, cum s-ar spune, pumnul în gură, și nu-i place deloc. Caută întruna să scape de mine…

Lavrova zâmbi ironic:

— Mai întâi i-ai vârât tovarășei Konstantinova pumnul în gură la spital, pe urmă ai făcut-o la primele interogatorii și văd că o faci și acum. Mă mir că mai rezistă femeia…

Obolnikov se limită să înalțe din umeri: cu alte cuvinte,

la ce bun să-mi mai răcesc gura?

— Acum o să-mi dați drumul să plec? întrebă într-un târziu.

— Nu, n-o să-ți dăm, i-am răspuns.

— De ce, mă rog, întrebă supărat.

— Chiar dacă tot ce ne-ai povestit se va adeveri, l-am lămurit eu, vei rămâne aici până ce vom rezolva problema tratamentului dumitale forțat. Povestea cu acidul clorhidric n-o să-ți mai meargă, voi avea personal grijă ca organismul să-ți fie întărit cum trebuie. De-aci încolo n-ai să mai bei, asta ți-o garantez…

— Ba am să beau, țipă el eu glas ascuțit. În ciuda voastră a tuturor! Am să beau!

— Ba deloc! am râs eu cu multă satisfacție. N-ai să mai bei deloc! Ții foarte mult la pielea dumitale și știi prea bine că după tratamentul de acolo, o singură înghițitură de alcool va fi de ajuns ca să te doboare. Medicamentele acelea sunt făcute pentru oamenii care doresc într-adevăr să se vindece. Sunt bune însă și pentru „artiști” ca dumneata. Să vă țină în frâu măcar de frica morții!…

— Credeți că ne-a mărturisit adevărul? mă întrebă Lavrova.

— E greu de spus. S-ar putea să fie și așa.

— Am și eu impresia asta. Totuși…

Lavrova se opri, nehotărâtă.

— Ce anume? am întrebat-o.

— Mi-e teamă că vrem noi înșine să-i găsim o portiță de scăpare.

— Cum așa?

— Vreau să spun că în momentul de față suntem ca niște copii care au demontat din curiozitate un ceas deșteptător. După aceea l-au montat la loc, însă le-au rămas niște piese de prisos. Iar deșteptătorul nu mai vrea să meargă…

— Obolnikov ar fi piesa aceea? am întrebat-o cu o voce lipsită de expresie.

— În orice caz, nu intră în angrenajul care ar face deșteptătorul să meargă din nou. Cel puțin în angrenajul pe care ni-l închipuim noi…

— Nu știu, am clătinat eu din cap. Băieții care au cumpărat magnetofonul ne-au lăsat portretul vorbit al celui care l-a vândut. Un portret foarte amănunțit. L-am alcătuit chiar eu la fotorobot.

— E Ikonnikov? mă întrebă în grabă Lavrova.

— Nu. Mai curând e scuterul. Adineaori însă m-a sunat Babaițev, ca să-mi spună că Filonova a primit o scrisoare pe numele lui Ikonnikov…

— Și ce aveți de gând să faceți?

— Deocamdată stau în așteptare. Astăzi Filonova o să-i dea scrisoarea. Și Ikonnikov va trebui să întreprindă ceva…

— De ce trebuie să așteptați treaba asta? mă întrebă Lavrova, pe un ton de provocare.

— Pentru că altceva nu-mi mai rămâne de făcut. După cum spun șahiștii, nu pot să mă desfășor. Comisarul nu mi-a permis să deschid scrisoarea…

— Drept să vă spun, ideea asta nu mi-a surâs nici mie.

Am zâmbit cu ciudă:

— Mie, în schimb, îmi face o nespusă plăcere să citesc scrisorile altora. Mai ales pe cele intime, cu amănunte picante.

Lavrova se îmbujoră la față:

— Nu trebuie să vă supărați. N-am vrut să vă jignesc. Pur și simplu m-am exprimat greșit…

— Mi-am dat seama. Tocmai de aceea aș vrea să stabilim împreună niște măsuri operative care să-ți fie pe plac…

Sună telefonul. Am ridicat receptorul și am auzit vocea comisarului:

— Tihonov? Vino, te rog, la mine în birou.

— Am înțeles.

— Să iei cu dumneata și șperaclul găsit la locul infracțiunii.

— Bine, i-am răspuns eu, deși nu puteam să înțeleg la ce i-o fi trebuind șperaclul cu pricina.

Își înălță capul, mă privi pe deasupra ochelarilor și schiță un gest spre scaunul de lângă birou: mă invită să iau loc. Continuă apoi să citească dosarul pe care îl avea în față, pesemne un dosar penal. Cred că-l citea mai demult, căci am zărit printre pagini fâșii subțiri de hârtie cu mai multe însemnări pe ele. Am stat astfel o vreme, urmărindu-l cum își mișcă buzele groase. Aș fi vrut să-și ude și degetul cu scuipat, înainte de a întoarce paginile, dar comisarul nu voia s-o facă, limitându-se să citească foarte atent filele vechiului dosar, să-și încrețească, caraghios, nasul și să se scarpine la tâmplă cu vârful creionului. Din când în când, îmi arunca pe deasupra ochelarilor câte o privire piezișă, ca și când ar fi aflat despre mine un lucru pe care eu n-aș fi vrut să-l știe, totuși el l-a aflat, iar acum mă privește nemulțumit, gândindu-se cum ar putea să-mi tragă o săpuneală mai zdravănă. A mai citit o vreme dosarul, pe urmă l-a închis și, dându-și jos ochelarii, i-a așezat pe birou.

— Să știi că ți-am văzut raportul, îmi spuse ca și când n-ar fi dat la o parte mapa groasă al dosarului penal, ci foița cu raportul privitor la vizita pe care mi-o făcuse Ikonnikov. Ce crezi, de ce o fi venit la dumneata?

Și prin această întrebare îmi spulberă dintr-o dată toate îndoielile.

— Cred că a fost din partea lui o recunoaștere ofensivă.

Comisarul schiță un zâmbet:

— Pentru așa ceva îți trebuie mult curaj. Într-o asemenea operație, nouă din zece ostași își pierd viața.

— De data aceasta cred că a fost un curaj al disperării. Omul n-a mai putut suporta să nu știe și el ce avem de gând să întreprindem.

— Dumneata ziceai că-i un tip deștept. Cum de nu și-a putut da seama că n-o să afle nimic nou? ripostă comisarul.

— Noutățile nici nu l-au interesat. Voia doar să știe dacă ne aflăm pe un drum bun.

— Orice informație este prin ea însăși o noutate.

— De acord cu dumneavoastră. Vreau să vă spun totodată că scrisoarea pe care ați primit-o pare să nu fie un fals.

I-am relatat pe larg convorbirea cu Babaițev. Apoi l-am întrebat:

— Punctul de vedere v-a rămas neschimbat?

— Neschimbat. Poate o fi într-adevăr depeșa despre care am aflat din scrisoarea anonimă. Dar dacă nu-i decât o invitație pe care i-o face un prieten? Atunci ce ne-ar rămâne să facem? Să-i cerem scuze? Mai ales că, într-un fel, ai mai făcut-o și nu se cuvine să sărim peste cal…

— Altă soluție să știți că nu văd, am dat eu din umeri. Dacă Obolnikov iese din competiție, iar împotriva lui Ikonnikov nu avem dovezi concrete, atunci…

— Atunci, ce?

— Atunci nu ne rămâne decât misteriosul sculer. După portretul robot însă l-am putea căuta ani de zile. Iar viorii putem să-i punem cruce.

Comisarul își netezi părul albicios, își puse din nou ochelarii și mă privi peste lentile.

— Știi, copiii au un joc: „Detectivule, găsește hoțul!” Scriu pe niște bilețele: „împăratul”, „detectivul”, „călăul”, „hoțul”, le aruncă în sus, și cei care le prind trebuie să procedeze în consecință. Cea mai ușoară sarcină o are împăratul. Detectivul însă trebuie să-l găsească pe hoț. Dacă greșește și arată spre altcineva, călăul îl ia pe el la întrebări. Ai auzit de jocul ăsta?

— Am auzit. Numai că acolo rolurile se împart la întâmplare. Cum s-o nimeri…

— Tocmai asta vreau să spun și eu. Dumneata nu lucrezi aici din întâmplare. Asta înseamnă că nu se cade să-ți cauți subterfugii.

— Nu-mi caut niciun subterfugiu, am ripostat, încercând

să rămân calm. Am revăzut însă toate combinațiile posibile și nu pot să-mi mai imaginez nimic nou…

— Chiar toate combinațiile? spuse comisarul. Să știi că nici Keldîș cu mașinile lui electronice n-ar putea s-o facă…

— Cu atât mai mult. Eu nu sunt Keldîș și nu mânuiesc mașini electronice. N-am decât un creier și nici acela prea grozav, mi-am sfârșit vorba și l-am văzut pe comisar că se uită zâmbind la șperaclul pe care îl mai țineam în mâini.

Știu că am încercat atunci un oribil sentiment de neputință, de ciudă față de încetineala lenevoasă, inerția și slăbiciunea creierului omenesc. Mă uitam în ochii comisarului - mici, incolori, verde-albaștri, cu gene rare, albicioase, mărginindu-i pleoapele grele, buhăite, niște ochi inteligenți, vădind în același timp veselie și încăpățânare - și-mi dădeam seama că șperaclul pe care îl țineam strâns trebuie să fie cheia întregii afaceri. Cu toate acestea, nu izbuteam să-i găsesc o fisură cât de mică, în care să pot vârî capătul lui subțiat, capătul dălții aceleia înguste, de oțel, cu semnul ștanțat reprezentând două zigzaguri scurte…

Comisarul continua să tacă, iar eu nu înțelegeam de ce o face: poate voia să-mi sublinieze astfel, ca printr-o linie groasă, neagră, incapacitatea de a găsi vreo idee, ori poate că stă doar așa, dus pe gânduri, încercând să-și reînvie cine știe ce amintire. În cele din urmă îmi spuse:

— Vezi dosarul ăsta? și-mi arătă mapa de pe birou. A fost întocmit în urmă cu doisprezece ani. Știu că mi-a dat zdravăn de furcă. Dar nu despre asta e vorba. Zilele trecute mi-am adus aminte că am găsit atunci asupra unui spărgător, pe nume Kalaganin, un șperaclu de foarte bună calitate. Îl lucrase, pesemne încă înainte de război, un meșter de înaltă clasă, - astăzi, slavă Domnului, nu mai avem dintr-ăștia. Spărgătorul acela era și el un maestru, astăzi s-a cam isprăvit și cu ei. Li se zicea „hoți de lux”. Știu că șperaclul lui mi-a stârnit curiozitatea: tare mult aș fi vrut să-l cunosc și eu pe meșterul care îl făcuse. Numai

că hoțul a tăcut din gură, n-a vrut să ni-l dea pe mână, așa că nu l-am mai găsit. Și uite că adineaori am primit de la arhivă dosarul ăsta, pe care l-am întocmit atunci. Iar celor de la muzeul nostru le-am cerut și șperaclul…

Comisarul trase de sertar, scoase de acolo un alt șperaclu și mi-l întinse:

— Compară-le între ele. Ce zici, seamănă?

Cele două șperacluri aveau aceeași mărime, formă și culoare, aceleași zigzaguri scurte, ștanțate pe partea lor subțiată, cu alte cuvinte, erau absolut identice.

— Seamănă foarte bine. Cred că le-a făcut același meșter. Dar cu spărgătorul acela ce s-a mai întâmplat?

Comisarul își trosni degetele:

— M-am interesat și despre asta. Nu mai este în oraș. A fost închis din nou…

Își așeză mâinile mici, cu degetele scurte și groase, peste mapa vechiului dosar penal și spuse gânditor:

— Atunci, în cursul anchetei, am fost cât pe ce să aflu ceea ce doream: la un moment dat Kalaganin consimțise să ni-l pună în brațe pe fabricantul de instrumente. S-a jurat însă că nu-i cunoaște nici numele și nici domiciliul. Ne-a spus că ne va duce acolo unde știe că lucrează, adică pe undeva, în apropiere de Moscova. Ne-a spus-o însă noaptea târziu, și-atunci l-am trimis în celulă, să mai tragă un pui de somn. Până dimineața însă omul s-a răzgândit: ne-a purtat cu el până la Serpuhov, am umblat pe-acolo vreo două ceasuri printre chioșcurile din piața gării, ca să ne spună în cele din urmă că pesemne a confundat locul, că a uitat, chipurile, unde anume se întâlniseră. Mi-am dat seama că ne-a mințit…

— Nici n-ați fi putut să nu vă dați seama, am remarcat eu, cu o oarecare ironie.

Comisarul mă privi, pe sub sprâncene:

— Dumneata însă nici acum nu prea îți dai seama despre ce vreau să-ți vorbesc. Să știi că n-am înțeles atunci cu totul altceva. Gândindu-mă că în ziua precedentă

Kalaganin mi-a cerut cu multă insistență să-l ducem și pe dânsul la locul pe care ni-l indicase, am ajuns ulterior, după eșecul suferit, la următoarea concluzie: sosind împreună cu noi în piața gării, Kalaganin i-o fi făcut semn respectivului că e însoțit de miliție. Asta, ca una din variante. Altă variantă ar fi fost că ne-a cerut să-l ducem acolo cu gândul de a încerca să evadeze… Oricare ar fi fost adevărul, în legătură cu fabricantul acela de șperacluri Kalaganin nu ne-a mai mărturisit nimic. Abia acum sunt îndemnat să cred că în noaptea aceea pur și simplu s-a răzgândit să ni-l indice și nu ne-a purtat cu el decât așa, de florile mărului…

Bănuind pesemne că nici acum nu pricepusem unde vrea să ajungă, comisarul rosti trăgând parcă o concluzie:

— Trebuie să cercetezi încă o dată, cu atenție, toată arhiva. Ca să dai dumneata de cel care a fabricat șperaclul lui Kalaganin…

Ieșind din biroul șefului, m-am gândit că pesemne sunt tare obosit. O toropeală ca aceasta nu mă cuprinde decât atunci când nu mai știu deloc ce-i de făcut. Pesemne că există în jurul meu lucruri, a căror esență misterioasă nu sunt în stare s-o întrezăresc numai pentru că mi-o doresc foarte mult. Se întâmplă cu mine că în istorisirea aceea a lui Poleakov despre meșterul Vuillaume care și-a dorit toată viața să facă o vioară mai bună decât viorile lui Stradivari… Cu toate că nu voiam decât binele oamenilor, nu izbuteam să ajung la niciun rezultat. Pesemne că binele trebuie să fie cu adevărat uriaș, căci un bine pricăjit și nevolnic nu generează decât răul. Sunt pesemne și eu încă prea nevolnic, de vreme ce dorința mea de a face bine nu izbutește decât să-mi trezească în inimă un mohorât și rău sentiment de ciudă…

Timp de două zile am stat să citesc tot felul de dosare vechi, să alcătuiesc extrase și să solicit referințe, simțind necontenit o oboseală grea, vâscoasă, care se abătea peste

mine ca o negură. Nimeni nu venea să mă tulbure, telefoanele tăceau și ele, pe Lavrova parcă o înghițise pământul, comisarul încetase să mă mai cheme la el în birou, procuratura nu mai îmi cerea nici ea informații - o liniște nenaturală, ca de vată, plutea peste tot, lumea întreagă părea că-și ține răsuflarea, așteptând parcă o explozie, dar eu nu observam nimic, ședeam ore în șir în biroul meu pustiu și rece, frunzăream vestigiile îngălbenite ale unor drame demult apuse, aproape lipsite de suflul vieții, și mi se părea că totul în jurul meu se cufundase într-un fel de anabioză. Gândeam astfel, deși știam prea bine că timpul nu stă în loc, că el nu cunoaște linii de rezervă și nici stații terminus, ci curge continuu, linear, și doar pe mine mă lasă în acel Ieri care a și trecut, în acel conglomerat de minute sau de secunde, când cineva a îndrăznit să atenteze la fermecata cutie născătoare de armonii. Știam prea bine că am rămas cu totul singur în acea frântură a timpului, așa cum rămâne un călător neatent pe un pustiu peron de gară, cu ochii la trenul care a plecat, o știam tocmai pentru că ceilalți oameni, pe care îi privea direct furtul ce se comisese, nu izbuteau deloc să stea potoliți în așteptarea clipei când aveam să dau în sfârșit de capătul ghemului aceluia încâlcit, alcătuit din fapte și destine omenești…

Detectivule, găsește hoțul!… Detectivule, găsește hoțul! …

A doua zi către seară, m-am hotărât să stau de vorbă cu Ikonnikov. Scrisoarea despre care aflasem, ar fi trebuit să-i parvină încă din ziua trecută, de aceea am tot stat și-am așteptat să-mi telefoneze.

Nu știu de ce am făcut-o, era pe drept cuvânt o prostie, totuși am stat numai în birou, citind dosarele acelea vechi și am așteptat să țârâie telefonul. Într-adevăr, ar fi avut timp suficient să ia o hotărâre și să-mi telefoneze. N-a făcut-o însă, și-atunci m-am decis să-i telefonez eu. I-am format numărul de la serviciu, am stat să ascult îndelung

țârâitul de la celălalt capăt al firului, desenând totodată pe-o hârtie drăcușori cu cornițe negre, însă dincolo nu veni nimeni să ridice receptorul și abia într-un târziu, când mă și hotărâsem să închid telefonul, am auzit o voce slabă și parcă speriată, de femeie.

— Vreau să vorbesc cu Pavel Petrovici.

— Cine întreabă?

— N-are importanță. Un prieten.

— Pavel Petrovici nu mai este…

— A plecat acasă?

— Nu. A murit…

Ti-ti-ti… Salieri a murit înaintea lui Mozart? Ti-ti-ti… Minotaurul a sfâșiat un om. Ti-ti-ti… Lumea n-are nevoie de Cain. Ti-ti-ti… Va să zică, e adevărat că soarta omului stă în propriul lui caracter! Ti-ti-ti… Dumneata nu cunoști boala care se cheamă „*taedium vitae*”. Ti-ti-ti… El așteaptă o depeșă și-atunci cică totul va fi în ordine. Ti-ti-ti…

Semnalele sfârșitului de convorbire se zbăteau în receptor, bubuiau, făceau tumbe, vâjâiau, țipau, mă loveau în cap aidoma unor ciocane grele, ascuțite, gata să mi-l facă țăndări.

Detectivule, găsește hoțul!…

Capitolul 11
Intrarea în labirint

Senatorul Picenardi, un bătrân cu plete cărunte și cu înfățișare maiestoasă, părea în ziua aceea pătruns de tulburare. De fapt, încă de dimineață începuse să-l chinuie foamea, de aceea se simțea mai nefericit că oricând. În cele din urmă, pierzându-și cu desăvârșire răbdarea, se răsti la prostănacul acela de meseriaș care sta neliniștit în fața lui.

— Pricepe o dată, naiba să te ia: casa mi-o vând datorită unor împrejurări nefericite. Dar numai casa! Mobilierul pe care l-au adunat aici înaintașii mei și care îmi trezește amintiri despre un trecut minunat îmi este drag și nu am de gând să-l vând. N-am s-o fac niciodată! Chiar dacă te-aș vedea înghițit de focul gheenei. Ți-e de ajuns că vei locui în palatul strămoșesc al seniorilor Picenardi!…

Celălalt nu stătu să-l contrazică. Îl privi calm pe bătrânul care făcea spume la gură, apoi dădu din cap și repetă cu o aceeași încăpățânare de catâr:

— Bine. Atunci nu vă cumpăr nici casa…

Simțind că-l părăsesc puterile, senatorul se lăsă în fotoliu, întrebă însă cu o vădită curiozitate:

— La ce ți-o fi trebuind un mobilier vechi?

— Cândva i-am promis soției mele că o să locuiască într-un palat. Fără mobilierul acesta, casa dumneavoastră nu e palat.

Chipul prelung, slăbit, al lui Picenardi fu strâmbat de un rânjet veninos:

— Ce zile am ajuns să trăiesc! Cu câțiva ani în urmă ardeai de dorință să-mi vinzi măcar o vioară. Astăzi ai venit

să-mi cumperi casa. Nu te temi, Stradivari, că Domnul cel atotputernic va reașeza totul așa cum a fost cândva?

— Nu. Dumneavoastră ați trăit din ceea ce v-au lăsat strămoșii, iar eu câștig ca să am ce lăsa urmașilor.

— Strămoșii mei au câștigat și ei ca să-mi lase mie. Și ce s-a ales din toate astea?

— Strămoșii dumneavoastră nu v-au lăsat decât banii și numele. Eu le voi lăsa urmașilor și ceea ce am învățat.

— Asta contează prea puțin, spuse răstit bătrânul. Și în general totul în lume a ajuns să conteze prea puțin, de vreme ce unul ca dumneata capătă îndrăzneala să-și asemuiască numele de plebeu cu acela al falnicului neam Picenardi.

Pentru prima oară de la începutul convorbirii Stradivari schiță un surâs:

— Cine știe, signor Picenardi, ce ne făgăduiește viitorul? Noi nu-l putem cunoaște. S-ar putea prea bine ca numele dumneavoastră să ajungă cunoscut viitorimii numai pentru că eu am fost acela care v-am cumpărat palatul și am șezut în aceste jilțuri. Ce ziceți, nu s-ar putea întâmpla?

Furia îl amuți cu totul pe bătrân. Abia într-un târziu izbuti să gâfâie.

— Nu-ți mai vând nimic… Ieși afară, ticălosule…

Și totuși signor Picenardi își vându casa și întreg mobilierul meșterului de viori Antonio Stradivari. Nimeni nu-i dăduse un preț mai bun - șapte mii de lire imperiale - decât cel pe care i-l oferise Stradivari pentru casa aceasta cu două caturi, cu câte trei ferestre la fiecare etaj. Cu subsol și cu mezanină. Pe acoperișul clădirii Stradivari amenajă uscătoria - „seccadora” - unde, agățate cu lațuri din pergament, aveau să se zvânte noile lui viori.

Viorile acestea aveau culoarea aurului întunecat, care, la lumină, trecea într-un cafeniu gingaș. Sculptura volutei le era mai simplă, forma efurilor mai sobră, însă alcătuirea și întreaga înfățișare a instrumentelor mai păstrau și acum pe cele ale viorilor marelui meșter Amati. Tocmai de aceea

peste Antonio plouau comenzile pentru aceste instrumente, cunoscute sub denumirea de viori „amatis”. Dimensiunile lor creșteau necontenit, și sunetul le devenea mereu mai profund, mai puternic și mai duios. Iar în ziua în care Antonio găsi varianta acordului de quartă, realizat prin potrivirea plăților cu un semiton mai sus, el își dădu seama că de aci încolo trebuie să caute un alt principiu de construcție: celui de până atunci îi găsise toate variantele posibile.

Viața își urma cursul potolit, măsurat, și lui Stradivari i se părea că tocmai aceasta e fericirea, că ea avea să dăinuiască veșnic...

Oamenilor nu le este dat să-și cunoască sorocul vieții. Niccolò Amati fusese convins că va muri curând, dar zilele au tot trecut, el a mai trăit încă șaptesprezece ani și a izbutit să creeze nemuritorul ansamblu de la Trianon - care număra două violoncele, șase viole și optsprezece viori - destinat orchestrei de la curtea Franței.

În ziua de douăsprezece aprilie 1681, s-a culcat să se odihnească după masă și nu s-a mai sculat.

Printre cei care veniseră să ia parte la procesiunea funerară, urmară sicriul lui Amati și doi oameni care nu se cunoșteau deloc între ei: un bătrân zdrențăros și amețit de băutură, pe nume Andrea Guarneri, și un senior care purta o pelerină de catifea împodobită cu un lanț de aur și o pafta de smaralde, acesta din urmă fiind meșterul Antonio Stradivari. Undele străvezii ale întristării se sfărâmau în mii de stropi, izbindu-se de monolitul sufletului lui Stradivari, căci în urma lui pășeau acum cei patru fii ai săi, patru continuatori ai meseriei și visurilor sale. Patru băieți - Paolo, Giuseppe, Francesco și Omobono - purtând berete purpurii de marochin, caftane albastre cu manșete și gulere albe de dantelă își urmau tatăl, în mâini cu galbene lumânări de ceară.

Dar unde e del-Gesù? Geniul săvârșit din viață îți așteptase până în ultima clipă sosirea, del-Gesù!

A, da! Giuseppe Guarneri[19] încă nici nu se născuse...

.....

Brigada de reanimare a muncit timp de patru ore încheiate. Mașina gălbuie, cu cruci roșii pe caroserie, străbătea în goană străzile Moscovei, farul de deasupra parbrizului pulsa în țipătul luminii lui portocalii, iar sirena suna prevestitor încă de departe: Ca-az gra-a-av! Faceți dr-u-um! În interiorul mașinii - o sală de operații în miniatură - medicii continuau să-i facă lui Ikonnikov transfuzii, să-i injecteze dopinguri și antitoxine. Din ghiulelele de sticlă ale tuburilor pentru perfuzii se scurgea limfă proaspătă, iar o scânteie electrică lovi inima, îndemnând cocoloșul acela moale de mușchi neînsuflețiți să se contracte din nou.

Ikonnikov însă nu mai revenea la viață. Ea îl părăsise pentru totdeauna, căci din colții craitului albastru îi țâșnise în trup o picătură de venin care ar fi putut să vindece o sută de oameni, dar care pentru o singură, vlăguită inimă omenească avusese un efect mult prea puternic.

Medicul-șef îmi spuse:

— E un accident nefericit... Pesemne că șarpele i-a scăpat din mâini și l-a mușcat de încheietură...

— În cât timp ați sosit acolo? l-am întrebat.

— Cam într-o jumătate de oră. Când s-a întâmplat accidentul, rămăsese în laborator de unul singur. Era pauza de prânz. Dacă am fi aflat imediat, l-am fi putut salva. A fost un accident stupid...

Am ieșit în stradă. Frigul uscat, pătrunzător, al toamnei, încătușase pe deplin orașul. Băltoacele înghețaseră, iar vântul țiuia strident prin ulicioare. Felinarele și farurile

---

[19] *Giuseppe Giovanni Battista Guarneri* (25 noiembrie 1666 - 1739 sau 1740), fiul cel mic al lui Andrea, s-a alăturat afacerii tatălui său în Cremona pe care a moștenit-o în 1698. Este inclus în rândul celor mai buni lutieri deși a fost într-o permanentă competiție cu Stradivari. Din jurul anului 1715 a fost ajutat de fiii săi și probabil de Carlo Bergonzi.

automobilelor licăreau stins. Trecătorii, cu obrazul înfundat în gulerele paltoanelor, grăbeau spre casă. Un troleibuz cu geamuri aburite lunecă vâjâind pe dinaintea mea, ca un dirijabil. În vitrina unui magazin cu articole radio funcționa un televizor în culori: se transmitea spectacolul oferit de ansamblul „Beriozka”. Pe ecran, fete tinere, absolut identice între ele, se mișcau într-un mod absolut identic, aplecându-se, tropăind ușor, învârtindu-se, apoi înaintau lin, tot atât de identic, iar faptul că asta se petrecea fără niciun zgomot, dincolo de geamul gros, aburit, al vitrinei, le dădea un aer nenatural, ca și când ar fi fost vorba de-o uriașă jucărie cu resort: douăzeci de fete îmbrăcate în sarafane și diademe multicolore dansează dincolo de un geam înghețat, în timp ce la o sută de metri distanță de ele zace un om mort, pe care viața l-a părăsit pentru totdeauna dintr-un motiv care altor o sută de oameni le-ar fi adus vindecarea.

Poate că accesele bolii „*taedium vitae*” se sfârșesc totdeauna prin asemenea accidente?... Ori poate că urmările ei nu poartă nicidecum - numele de „întâmplare”? Poate că accidentul n-a fost întâmplător? Doar nu din cauză că s-a întâlnit cu mine a căpătat Ikonnikov dezgustul acesta pentru viață? De ce a murit? Tot convorbirea noastră să-i fi fost pricina? Doar eu nu i-am dorit moartea. N-am venit la el decât să aflu adevărul. Oare adevărul poate provoca moartea cuiva? Și oare să fie el necesar dacă aduce cu sine moartea? Dar dacă adevărul nu va triumfa, atunci minotaurii nu vor mai sta ascunși prin labirinturi. Ei vor putea ieși liniștiți la suprafață și-i vor sfâșia pe oameni de vii. Asasinilor li se va spune atunci „Înălțimea voastră”, în inima viorilor „*Stradivarius*” se vor vârî pietricele, ca ele să slujească drept jucării pentru puii de minotaur, iar lui Poleakov i se vor tăia urechile, ca el să nu mai poată auzi, și să nu mai îndrăznească a arăta altora frumusețile lumii. Dacă adevărul va pieri, atunci simbolul credinței va fi crima și violența. Nu, nu, nu, adevărul nu

poate să ducă la moarte! Nimeni nu are nevoie de un asemenea adevăr!

Doar ca măsură de pedeapsă, moartea ar putea fi considerată drept adevăr. Eu însă nu cunosc adevărul care să-l fi putut pedepsi pe Ikonnikov, și-apoi adevărul nu pedepsește pe ascuns, printr-o mușcătură de șarpe. Poate că el, Ikonnikov, s-o fi pedepsit singur? Dar pentru ce? Pentru ce?

Nu mai pot! Îmi plesnește capul! Poate că întreaga vină n-o port decât eu? Poate că n-am căutat cum se cuvine adevărul? Poate că l-am căutat cu răutate și cu cruzime? Poate că Minotaurul meu este cel care l-a sfâșiat pe Ikonnikov? Ce să fac? Ce să întreprind de aci înainte? Să mă retrag?

Ikonnikov a spus: doar unui detectiv poate să nu-i pese dacă e primul sau al optsprezecelea…

Belaș a spus: un „*Stradivarius*” îl furi în așa fel ca să nu fii prins…

Aspiranta Kolesnikova: el a trebuit să-l învingă pe Minotaur…

Filonova: ceea ce i se iartă unui om obișnuit, nu i se iartă unui geniu…

Poleakov: unii oameni sunt în stare să descopere foarte curând harul cu care au fost înzestrați…

Doctorița Konstantinova: parcă ar fi cel de-al optulea cerc al infernului!…

Obolnikov: adevărul nu-i o monedă: chiar dacă nu pare falsă, tot nu poți s-o încerci cu măseaua…

Lavrova: ai încercat să-i vâri pumnul în gură… mă mir că mai rezistă femeia…

Soția lui Ikonnikov: hotărârea cea mai de seamă omul n-o ia decât o singură dată în viață…

Haleți̇ki: fii mai blând, asta n-o să-ți strice…

Comisarul: pentru a afla adevărul, trebuie să-ți folosești inteligența, iar nu viclenia…

Ikonnikov: soarta omului stă în propria lui fire.

Să mă retrag? Dar ce voi realiza prin asta? Oare procedând astfel voi contribui cu ceva la găsirea soluției dorite? Și-apoi ce anume mă nemulțumește: soarta mea ori propria mea fire?

Cu aceste gânduri colcăindu-mi în minte, continuam să străbat Moscova cuprinsă de umbrele amurgului și de frigul pătrunzător al toamnei, poleită de luminile reci ale firmelor de neon. Sute de întrebări îmi sfâșiau creierul cu furcile lor încinse, se agitau furioase, aidoma creditorilor la ușa zăvorâtă a unui falit, îmi cereau cu insistență răspunsuri pe care nu puteam să le dau, și nimeni nu-mi putea veni în ajutor în seara aceea de toamnă, când continuam să străbat ulițele pustii, înconjurându-mă cârdul de minotauri flămânzi, cu colții rânjiți, iar eu auzindu-i cum scrijelesc asfaltul străzii și simțindu-le în spate răsuflarea puturoasă. Mergeau la pas cu mine într-un cerc strâns, ca o haită de lupi polari și nu așteptau decât să le spun: până aici mi-a fost, v-ați dovedit mai tari decât mine. În clipa aceea aveau să strângă și mai mult cercul, iar Minotaurul meu avea să-și câștige în sfârșit libertatea dorită și să-mi zbiere la ureche, lingându-se pe bot cu limba lui aburindă, năclăită de sânge: **tu l-ai ucis pe Ikonnikov: va trebui să răspunzi pentru asta!...**

Ușa biroului meu era întredeschisă: în odaie se afla Lavrova. Așteptându-mă, răsfoia revista „*Inostrannaia literatura*”. Mi-am scos, tăcut, paltonul, l-am agățat în cuier și m-am așezat la masa mea de lucru. Lavrova închise revista și o puse deoparte.

— Trebuie să-mi cumpăr o căciulă, am rostit eu. Afară e frig.

— Da, e frig, replică Lavrova. Dacă vreți, luați-o pe a mea. Eu mai am încă una, și dădu din cap spre scufița ei de lână, împletită în ochiuri mari, ca o tichie de Buratino.

— Îți mulțumesc. Ar fi cam nepotrivit să port o căciulă

de damă.

— Și! înălță ea din umeri. Parcă e potrivit să porți căciulă cu clape? Gândiți-vă numai: cincizeci de milioane de oameni poartă căciuli de aceeași croială!

— De, știu și eu, m-am auzit spunând, apoi o tăcere prelungă și pustie se lăți prin încăpere, ca o pată de cerneală.

În cele din urmă, i-am spus din nou:

— Lena, comunică-i te rog comisarului că Ikonnikov a murit fără a-și mai fi recăpătat cunoștința. Mie îmi vine greu să stau acum de vorbă cu comisarul…

Lena spuse:

— Comisarul a și aflat. Mi-a telefonat și mi-a spus să vă duceți acasă și să vă culcați.

— Să mă culc? n-am înțeles-o eu.

— Exact, dădu ea din cap. După câte îmi dau seama, comisarul consideră somnul drept un medicament universal împotriva tuturor neplăcerilor.

— Da, da, mi-am adus și eu aminte.

— Oare se anunță vreo neplăcere.

— S-ar putea, am dat eu din umeri. Dacă ancheta specială va ajunge la concluzia că moartea lui Ikonnikov nu s-a produs în urma unui accident, ci prin sinucidere, atunci, fără doar și poate că va continua altcineva și nu eu cercetările…

— Cum așa? spuse pe un ton revoltat Lavrova.

Am încercat să schițez un zâmbet, însă judecând după chipul Lenei, fu un zâmbet jalnic, lipsit de siguranță.

— În asemenea cazuri, mama mea obișnuiește să spună: nu poți să le povestești totul tuturor. În orice caz, însă, opinia publică trebuie să fie ferm convinsă că cercetarea respectă întocmai litera legii. Or, în situația de față, unul din martorii mei sfârșește prin a se sinucide…

— Nu pot să înțeleg așa ceva, repetă cu încăpățânare Lavrova. Dacă la verificare se va dovedi că ați procedat absolut legal…

— Ce poate fi aici de neînțeles, am întrerupt-o. Pentru cercetarea cauzelor care au dus la moartea lui Ikonnikov a fost deschisă o anchetă penală pe care o va efectua procuratura împreună cu Inspecția specială. Dar chiar dacă aceste foruri vor stabili că între acțiunile mele și moartea lui Ikonnikov nu este o legătură de la cauză la efect, totuși, din considerente de ordin etic, este mai bine ca de acest caz să se ocupe în continuare un alt lucrător. Răuvoitorilor nu le poți închide gura și desigur se vor găsi destui ticăloși care să șușotească pe la colțuri: Ai văzut? Ăștia își fac de cap. Au băgat omul în mormânt! Trebuie să avem în vedere și așa ceva…

Lavrova se ridică și își puse mâinile în șolduri: pesemne că voia să mă ia la rost zdravăn de tot, însă tocmai atunci țârâi soneria telefonului. Am ridicat receptorul.

— Stas, tu ești? Aici e Zarodov, ofițerul de serviciu.

Vocea îi era nesigură, pătrunsă parcă de compasiune. De bună seamă au și aflat cu toții…

— Te ascult. Ce vrei? i-am spus cu o voită grosolănie.

Să-i ia naiba pe toți! Parcă îi și vedeam oftând, compătimindu-mă, dându-mi sfaturi: „În locul tău, eu aș face așa și așa…” Cred și eu că-i ușor să dai sfaturi. E ca și când ai bea bere după o baie bună…

— Ce ești așa furios? se miră Zarodov. Vezi că poșta ți-a adus o scrisoare și m-am gândit să te sun: știu că stai aici până seara târziu…

— N-am s-o mai fac, am spus eu.

— Ce anume? nu mă înțelese Zarodov.

— N-am să mai stau aici până seara târziu.

— Procedează cum crezi că-i mai bine, spuse cu diplomație Zarodov. Ia zi-mi: ce fac cu scrisoarea? Ți-o trimit acum sau o iei mâine dimineață?

— Fii amabil și trimite-mi-o printr-un curier.

Lavrova așteptă să las în furcă receptorul, apoi mă întrebă:

— Ancheta nu poate să ajungă decât la o singură

concluzie: că ați acționat corect. Nu-i așa?

— Nu-i un lucru obligatoriu, am clătinat eu din cap.

— Cum adică?

— În cel mai bun caz se va ajunge la concluzia că vina mea în ceea ce privește moartea lui Ikonnikov nu poate fi dovedită. Or între o vină nedovedită și o nevinovăție dovedită e o mare diferență…

— Nu pot totuși să înțeleg de ce trebuie neapărat să vă dovediți nevinovăția.

— Nu înțelegi? Ia închipuie-ți că Ikonnikov lasă un bilet prin care mă face vinovat de moartea lui. Lucrul ăsta e pe deplin posibil, căci ultima noastră convorbire nu s-a soldat cu un rezultat din cele mai bune. Asta s-a întâmplat numai cu trei zile în urmă…

— Nu-i decât o simplă impresie de-a dumneavoastră. Neconfirmată de nimeni și de nimic. Nu cred că puteți fi lipsit de încrederea celorlalți pe baza unor simple impresii…

— Nutresc și eu această speranță. Totuși nu cred c-o să mă lase să-mi continui ancheta. Ea a căpătat acum un iz dubios…

Cineva bătu la ușă, apoi în odaie intră un plutonier din echipa de serviciu, îmi întinse un plic, ne salută și se retrase. Pe plicul lipsit de adresa expeditorului stătea scris: „Tovarășului inspector Tihonov, M.U.R., strada Petrovka 38”.

Lavrova mă întrebă:

— Putem pleca?

— Da. Îmbracă-te că viu și eu, i-am răspuns, apoi am rupt plicul.

Conținea o foaie de hârtie și un alt plic, închis. Am parcurs la repezeală biletul, dar de emoție n-am priceput nimic. Mâinile începură să-mi tremure, literele îmi săltară pe dinaintea ochilor, iar sensul scrisorii mi se păru tulbure, neclar, ca o imagine privită printr-un obiectiv nepus la punct. De undeva, de departe, răsună ca prin vată glasul

Lavrovei:

— Ce s-a întâmplat?!

— Nimic, nimic…

Mi-am frecat cu palmele obrazul dintr-o dată înghețat, încercând să-mi potolesc vuietul asurzitor din tâmple, să mi-l astâmpăr, să-l fac să înceteze.

Scrisoarea o primisem de la un mort.

„Într-o situație analogă, Cervantes scria: «Nu renunț la adevăr, chiar dacă nu mai sunt în stare să-l apăr». Nu mai sunt în stare nici eu să apăr adevărul, nici să mă apăr pe mine însumi și nici măcar nu mai vreau s-o fac. Când vei primi această scrisoare, vei ști deja că boala «*taedium vitae*» este o boală incurabilă.

Să nu-ți închipui însă că plec din viață datorită dumitale. Nu am nicio legătură cu furtul viorii „*Stradivarius*”. Pur și simplu mi-am trăit viața într-un mod stupid, superficial, mi-am irosit zilele cu totul prostește. Oamenii din jurul meu însă și-au făcut despre mine o părere greșită: unii m-au crezut mai bun, alții mai rău decât sunt în realitate. Nu mi-a înțeles exact firea decât un singur om pe care nu-l cunosc, dar care, în afacerea viorii furate, m-a folosit drept paravan. Nu-l cunosc, însă pot afirma că este un om deosebit de inteligent și, în același timp, un om rău, căci altminteri n-ar fi putut calcula totul cu atâta precizie. Un singur lucru n-a izbutit să prevadă: expedierea acestei scrisori. De altfel, nici boala «*taedium vitae*». Sunt un om bătrân, slab și - de ce s-o ascund - lipsit de curaj. Boala de care am amintit a avansat prea mult și astfel îmi este mai ușor să mor, decât să suport o anchetă judiciară.

Te rog să transmiți salutul meu lui Leovușka, să-i ceri din partea mea iertare pentru toate prostiile

mele și să-i spui că mor considerându-l o personalitate eminentă, un geniu muzical care nu poate fi asemuit în istoria muzicii decât cu unul ca Pierre Gavinier.

Și încă ceva: roagă-l pe Leovușka - dacă vei dori, bineînțeles - să-ți cânte Concertul nr. 2 de Pugnani. Va fi pentru mine un recviem, iar pentru dumneata un clopot al soartei. Nu vei putea să nu-l auzi, căci să știi că te-am mințit spunându-ți că un detectiv poate sta și pe locul al optsprezecelea. Omul trebuie să tindă totdeauna a fi primul, altminteri n-are sens să trăiască. Eu nu voi mai putea fi primul din niciun punct de vedere. Adio.

Pavel Ikonnikov.

29 octombrie, ora 9 și 15 minute.”

Scrisoarea fusese scrisă cu numai douăsprezece ore în urmă, dimineața, când Ikonnikov se pregătea să plece la lucru, la întâlnirea lui cu craitul albastru. Plicul dinăuntrul scrisorii era cel pe care cu două zile în urmă îl ținuse în mână Babaițev: „Tovarășei Filonova pentru P.P. Ikonnikov”. L-am desfăcut și am dat la iveală un bilet al cărui conținut era din cele mai laconice: „*P.P! Totul este în ordine. Flașneta e la loc sigur. Stau potolit, aștept indicații*”.

Textul acesta era scris cu niște litere prelungi, drepte și totuși neregulate, semn că au fost așternute cu mâna stângă. Asta era tot ce-mi adusese poșta de seară.

Scrisoarea mă năucise. În penumbra minții mele păreau să se agite niște siluete neclare, să răsune frânturi de cuvinte, să răsară niște imagini uitate de mult, totul se amestecase, se prăbușise, pierise în beznă…

Am plutit multă vreme în vidul acela lipsit de gânduri și de idei. Tăcerea din jurul meu se umpluse de-o lumină mohorâtă, gălbuie, era pătrunsă de amărăciune, rușine, ciudă, miros de cerneală uscată și ceară roșie arsă,

carbonizată. Zăngănea istovitor geamul oberlihtului, plutea ca o părere mireasma parfumului preferat al Lavrovei, în fața mea zăceau pe tăblia mesei două file de hârtie, iar eu nu mai izbuteam să-mi iau ochii de la ele, păreau că mă hipnotizează, că-mi înfundă ochii adânc în orbite și-mi încătușează ceafă cu o durere surdă, continuă.

Nu mai știu cât timp am stat așa, fără să pot face o mișcare. Știu doar că în clipa când am deschis gura să vorbesc, vocea mi-am auzit-o spartă, zăngănind aidoma geamului prost fixat al oberlihtului.

— În competiție cu noi se află un bandit de-o excepțională forță și dârzenie. Încă nu mi-a fost dat să cunosc unul ca ăsta. Pricepi?

— Vă cred, spuse Lavrova.

— Trebuie să pun mâna pe el chiar eu. Altfel… Mă rog, cred că-ți dai seama ce vreau să spun. E o chestiune de onoare…

Lavrova dădu din cap, fără să spună nimic.

— Nu am decât foarte puțin timp la dispoziție. Chiar mâine pot fi chemat la Inspecția specială. Trebuie să reușesc înainte de a fi emisă decizia cu privire la înlocuirea mea.

— Ce avem de făcut? mă întrebă scurt.

Am privit-o gânditor și deodată am simțit o dorință pătrunzătoare de a-i spune câteva cuvinte pornite de la inimă, de a-i mărturisi cât îi sunt de recunoscător. N-am izbutit să formulez nimic potrivit. Nici locul în care ne aflam nu mă ajută s-o fac și nici timp nu-mi mai rămăsese pentru o asemenea mărturisire. De aceea i-am spus doar atât:

— Te rog să telefonezi acasă la dumneata și să spui că va trebui să mai întârzii…

— Aveți vreo idee? mă întrebă cu o voce potolită, fermă, ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic deosebit, ca și când n-am fi purtat convorbirea de mai adineaori.

— Da. Cred că am găsit cheia anchetei viitoare. Dacă nu-

i vorba de-o coincidență, s-ar putea să izbutesc. Chiar până mâine… Dumneata va trebui să pleci acum la Poșta centrală…

Lavrova reveni în birou pe la miezul nopții. Ideea urmăririi o și înfierbântase, chipul nu-i mai trăda oboseala zilei aceleia agitate, părea înviorată și bine dispusă.

— Ce-ai făcut? am întrebat-o, nerăbdător.

— Totul e așa cum ne-am gândit. Nu se constată nicio abatere de la itinerariu…

— Să-l deranjăm pe șeful nostru?

— Bineînțeles! spuse. Oare șeful nu prestează și el muncă nenormată?

— Dacă nu vom ajunge la niciun rezultat, să știi că pe lângă săpuneala din partea conducerii, am să ajung și de râsul lumii…

— Ce să-i faci! înălță ea din umeri. Doar se știe că activitatea noastră presupune și riscul…

— Zici să-i telefonez? am mai avut eu o clipă de ezitare.

— Telefonați-i! îmi tăie Lavrova retragerea.

Am format șapte cifre: numărul telefonului aflat la domiciliul comisarului; când îmi ajunse la ureche cel dintâi țârâit, m-am simțit ca un puști care, doar cu câteva clipe înainte, a spart un geam; locatarii încă n-au coborât în curte, dar toată lumea a și văzut că el e cel cu isprava, că de fugit nu are unde să fugă și curând urmează să fie urecheat cu strășnicie. Telefonul mai țârâi o dată, apoi încă o dată…

— Probabil că nu-i acasă, am presupus eu.

Lavrova clătină din cap și-mi spuse cu mult calm:

— Mai așteptați. Omul doarme. Judecând după burticica pe care o are, cred că obișnuiește să cineze târziu și să se culce numaidecât.

— Obosește mult, am spus eu, ca și când pântecul rotofei al comisarului ar fi avut nevoie să-i iau apărarea.

— Vă e teamă, mă întrebă ea cu compasiune.

— Nu mi-e teamă, totuși…

Țârâitul se întrerupse la jumătate, iar eu n-am mai apucat decât să gândesc că cei de la telefoane interzic să ridici receptorul, în timp ce telefonul sună.

— Alo, am auzit îndată vocea comisarului.

— Alo. Aici e Tihonov. Vă rog să mă scuzați. Cred că v-am sculat din somn?

— Ar fi trebuit să-mi pui întrebarea asta mai târziu, pe la ora patru. Ar fi fost mai nimerit…

Vocea îi era răgușită, neclară, de om care abia s-a trezit, și fără să mai păstreze obișnuita notă de ironie. Parcă îl și vedeam cum stă în dreptul telefonului, desculț, în pijama și dârdâie de frig. Părul alb i s-a zburlit, iar pe obraz i s-au întipărit dungi roșii de la fața de pernă…

— Cât e ceasul? mă întrebă îndată. E o beznă afară, ca în burta unui negru.

— Unu și cinci minute…

— Drace! spuse cu ciudă. Acum iar trebuie să-mi iau somniferul. Dar dumneata ce ai de nu te astâmperi?

— Vreau să rezolv o treabă.

— Până dimineață nu ți-o puteai amâna? Telefonezi de acasă?

— Nu. Mai sunt la birou. E și Lavrova cu mine.

Comisarul pufni, vesel:

— Of, Tihonov, să fi avut eu anii dumitale, aș fi știut prea bine unde să-mi petrec noaptea cu o fată drăguță… Ia spune-mi, de ce m-ai trezit?

— Unele considerente mă fac să cred că pot pune mâna pe infractor…

— Nu mi le puteai comunica dimineață?

— Dimineață pot să fiu îndepărtat de la cercetarea cazului.

— Dacă nu te-ai săturat cu o oală de ciorbă, n-ai să te mai saturi nici cu o lingură în plus. Și-apoi, te rog să nu mă tragi de limbă; știi prea bine că treaba asta n-o hotărăsc numai eu.

— Nu vă trag de limbă. Vreau doar să pun mâna chiar eu

pe ticălosul acela.

— Asta îți va face cinste, spuse comisarul. Stai să-mi iau o țigară…

De dincolo se auzi pocnetul receptorului lăsat pe tăblia mescioarei, apoi se făcu liniște. Lavrova mă întrebă:

— E furtună mare?

— Ba nu, e în limite acceptabile. Omul vrea să se trezească de-a binelea.

La celălalt capăt al firului se auzi un foșnet, apoi un zgomot sec: comisarul luase din nou receptorul.

— Ascultă, îmi spuse. Doar te rugasem să te duci acasă, la culcare. De ce nu-mi execuți ordinul?

— Decizia oficială privitoare la înlocuirea mea încă n-a fost emisă, iar timpul destinat muncii operative mi-l pot planifica așa cum doresc.

— Prostii. Un bun detectiv trebuie să gândească mult, iar ca să fie în stare s-o facă, trebuie să doarmă bine. Nu-și pierd nopțile decât tot soiul de alchimiști sau oamenii proști.

— Spuneți-mi, vă rog: cum stați cu nervii?

— Cu nervii? repetă el. Cum să stau? Bine. Altminteri m-ați fi făcut demult să mă internez la un spital de psihiatrie. Dar despre ce-i vorba?

— Vă aduceți aminte ce mi-ați povestit în legătură cu infractorul acela, cu Kalaganin?

— Da. Ce-i cu el?

— Cu ce mijloc de locomoție l-ați dus atunci până la Șerpuhov? Cu mașina?

— Nu. Cu trenul electric.

— De ce?

— Ascultă, Tihonov, dumneata vrei să-mi expui considerentele dumitale, ori să-mi iei un interogatoriu?

— Să vă expun considerentele. Numai că am o nelămurire. Așadar, ce v-a determinat să-l duceți cu trenul?

— Nu mai știu. Cred că n-am avut o mașină disponibilă.

Pe atunci nu eram încă șef al M.U.R.-ului și alergam așa cum alergi dumneata astăzi. Nu prea dispuneam de mașini.

— Ați luat trenul de la gara Kurski? l-am întrebat cu o voce gâtuită.

— De la gara Kurski? încercă el să-și amintească. Ba nu, stai nițel… Așa e, l-am luat de la gara Bielorusski… Doar este cu totul altă linie!

Comisarul rămase câteva clipe tăcut, plescăi din buze, trăgând din țigara care sta pesemne să se stingă, apoi am auzit un țăcănit de brichetă.

— Acum îmi aduc aminte foarte bine, rosti cu tărie comisarul. L-am dus cu trenul electric, pentru că ne-a spus că a fost acolo o singură dată și nu se poate orienta decât dacă repetă întocmai întreg itinerariul. Ne-a mai spus că a plecat atunci la Șerpuhov de la gara Bielorusski…

— Totuși Șerpuhov se află pe linia ferată Kurski, am continuat eu să-l „incit” pe comisar.

— Într-adevăr. Pornind însă de la gara Bielorusski, traseul străbate orașul pe la „Stankolit”, apoi de-a lungul liniei ferate circulare „Komsomolskaia”, până la gara Kurski, iar de aici pe itinerariul propriu-zis. Dacă vrei, cobori la Șerpuhov, dacă nu, mergi până la Gagrî…

— Vreți să știți cu adevărat de ce a preferat Kalaganin gara Bielorusski?

— Mă rog, spune, deșteaptă umbre ale trecutului..

— Spre deosebire de mine, Kalaganin știa mai demult că cele două gări, Bielorusski și Kurski, sunt unite între ele prin linia ferată care traversează orașul. Ba chiar a călătorit adeseori pe această linie. Printre materialele existente în dosar, se află și un interogatoriu al martorei Klavdia Stepanșina, amanta lui Kalaganin, pe care acesta o vizita adesea. Cu mult timp înaintea evenimentelor respective Stepanșinei i s-a interzis să mai locuiască la Moscova și atunci și-a fixat domiciliul la halta Kozino, adică la kilometrul o sută trei pe calea ferată Kurski. Kalaganin nu călătorea însă de la gara Kurski spre gara Bielorusski,

ci în sens invers. Mă-nțelegeți? Pleca de la Stepanșina, ajungea la gara Bielorusski, iar de acolo pornea mai departe…

— De ce?

— Pentru că tocmai în această direcție trebuia să se fi aflat domiciliul aceluia care îi fabrica instrumentele. După toate probabilitățile, trebuie să fie vorba de stația Golițîno.

— Argumente? făcu laconic comisarul.

— Am recitit cu foarte multă atenție dosarul pe care l-ați întocmit și mi-am dat seama că a existat într-adevăr un moment în care Kalaganin era gata să mărturisească totul.

— Îți mulțumesc pentru aprecierea modestelor mele merite!

Comisarul zâmbi ironic acolo, departe, unde se afla, însă mie mi se păru că-i disting și de aici sclipătul stins al danturii de aur.

— N-aveți pentru ce, i-am răspuns cu obrăznicie. Dacă i-ați fi cerut să vă ducă chiar în noaptea aceea la individul cu instrumentele, cred că în cele din urmă vi l-ar fi indicat. Pesemne că a stat în cumpănă toată noaptea, ba poate chiar și în ultima clipă, când ați ajuns cu el la gară. Abia acolo cred că și-a schimbat gândul ori s-o fi speriat de ceva, mă rog, asta n-o mai putem afla. Important pentru noi rămâne faptul că n-a mai vrut să-l trădeze pe individ. Și-atunci, urmând logica propriei sale spaime, a luat o hotărâre cu totul contrarie. Aflându-vă în momentul acela la gară, ea n-a putut fi decât una singură: să vă ducă într-o direcție opusă…

— S-ar fi putut să fie și așa, trase un căscat comisarul. Totuși astea nu sunt decât niște presupuneri. Dispui cumva și de date concrete?

— Știți, în asemenea cazuri Senia Kamburg, anchetatorul de la secția a treia, obișnuiește să spună cam așa: „Matale vrei date? Zic zău că le am!”

Comisarul râse:

— Numai că atunci când Senia Kamburg declară că are

date, poți să te bazezi pe ele, ca pe articolele din Codul Penal. Mai ales că tot el obișnuiește la ora asta să doarmă…

— N-are decât! Aici, în fața mea, e o schemă. Dacă doriți, pot să v-o explic acum. Dacă nu, lăsăm până dimineață.

Comisarul tăcu, pesemne ca să se așeze mai comod, apoi îmi spuse.

— Hai s-o discutăm acum. Cu nevricalele dumitale, te pomenești că ai să mă scoli din nou…

— Am înțeles. După cum știți, în apartamentul lui Poleakov am găsit un bilet de troleibuz de pe linia 20. Biletul a fost emis în noaptea când s-a comis infracțiunea, și anume, între stațiile Begovaia și piața Maiakovski. Asta-i una la mână.

— E, într-adevăr, o treabă impresionantă, spuse comisarul.

— Totodată, în cutia de scrisori a familiei Poleakov a fost găsită o telegramă, trimisă de la oficiul poștal din strada Begovaia, cu alte cuvinte chiar din fața hipodromului. Spuneți-mi: am putea considera că între toate acestea și cele amintite anterior există o legătură?

— Să presupunem, făcu, prudent, comisarul.

— Scrisoarea anonimă prin care s-a încercat să ni se abată atenția asupra lui Ikonnikov a fost expediată din Kunțevo. Lavrova a stabilit asta foarte precis, după ștampila poștei.

— Ea singură a stabilit?

— Nu. A discutat și cu cei de la Poșta centrală. Cât despre scrisoarea trimisă lui Ikonnikov, aceea pe care am vrut eu s-o desfac, a fost cartată la oficiul poștal 45, al cărui sediu se află chiar în clădirea gării Bielorusski.

— Asta de unde o mai știi? rosti bănuitor comisarul.

— Mi-a trimis-o Ikonnikov, împreună cu o altă scrisoare adresată mie și care mi-a parvenit după moartea lui. Mi-a scris că cineva a vrut să-l folosească drept paravan…

— De ce nu mi-ai spus-o până acum, cap sec ce ești? Eu îmi bat capul, caut argumente, ca să te pot apăra mâine la ședință, iar dumneata taci ca mutul! Ce ai, băiete, te-ai scrântit de-a binelea? Ia ceva, să-ți treacă!

— S-ar putea, am înălțat eu din umeri. Dar mai este și altceva.

— Haide, zi odată! Parcă ai merge după un dric!…

— Flăcăii care au cumpărat magnetofonul s-au dat jos din tren la stația Odințovo…

— Și ce-i cu asta? Până la Goliționo mai sunt destule stații!

— Tocmai că nu sunt. Adică sunt într-adevăr, numai că trenul acela nu circulă decât la orele de „vârf” și are mers de accelerat.

— Ai verificat treaba asta? Ești sigur?

— Absolut sigur. Pleacă din gara Bielorusski la ora 19.12 și oprește la stațiile următoare: Moscova-3, Begovaia, Kunțevo, Nemcinovka, Odințovo, după care nu mai urmează decât Goliționo. În felul acesta, traseul se potrivește foarte bine cu observațiile noastre anterioare: gara Bielorusski, apoi Begovaia, cu stația aceea de troleibuz, pe urmă Kunțevo, Odințovo, unde băieții au coborât, iar cel care le-a vândut magnetofonul a plecat mai departe, și, în fine, stația Goliționo.

— Foarte bine. Dar ia spune-mi: odată ajuns la Goliționo, ce ai de gând să faci?

— Goliționo nu mai e Moscova, cu cele opt milioane de locuitori, inclusiv suburbiile. Pe urmă avem și acolo un cârlig…

— Ce fel de cârlig?

— În dosarele pe care le-am scos de la arhivă, cetățeanul ăsta, care face instrumente pentru spărgători, e amintit de două ori. Cei câțiva acuzați au declarat că știu cum arată la față și chiar că îi cunosc porecla. I se zice „Ceasornicarul”. Numele adevărat și domiciliul nu le era cunoscut, însă unul dintre acuzați presupunea că porecla ar proveni chiar de la

meseria individului.

Comisarul tăcu multă vreme. L-am auzit aprinzându-și o altă țigară, aceasta pesemne că nu lua foc și el pufăi îndelung, cu zgomot. În cele din urmă spuse:

— Stas, îți dai seama că nici în cazul când îl vei găsi, nu realizezi nimic deosebit? N-o să fie decât un început bun și-atât. S-ar putea să nici nu fie un hoț, ci doar un complice, care fabrică instrumente. Din câte cunosc, asemenea indivizi nu se prea încumetă să fure. Sunt oameni potoliți, au o meserie bănoasă…

— Da, îmi dau seama. Însă cel căruia îi voi preda cazul nu va mai avea de luptat cu fantomele, ci cu un ticălos în carne și oase. Asta va simplifica mult cercetările…

— Ai dreptate, ai dreptate. În cazul ăsta ce să-ți urez: noroc?

— Știți prea bine că pentru urarea asta nu se mulțumește. Fiindu-vă subaltern, mă puneți într-o situație penibilă…

Comisarul râse:

— Dacă e vorbă de o treabă ca asta, poți să nu te sfiești… Îți doresc succes.

— Vă mulțumesc. Somn ușor.

— Aici n-ai mai ghicit-o. Hai, dă-i drumul…

Și lăsă receptorul.

— Afară ninge, spuse Lavrova.

Se oprise în dreptul ferestrei, își lipise obrazul de geamul aburit și își ferea ochii cu palmele, ca să n-o supere lumina din odaie. Am apăsat butonul întrerupătorului, lumina se stinse și totul în jur se coloră în albastru, deveni misterios, fantomatic, aspectul de cancelarie al încăperii pieri ca prin farmec, căci pe fereastră pătrunse, ca un fum, irizarea tainică a zăpezii, poleind întunericul cald cu tușeuri prelungi, licăritoare.

M-am ridicat de la masă, m-am apropiat și eu de fereastră și mi-am dat seama că toată Petrovka a și

dispărut sub povara albă a omătului. Zăpada era pretutindeni: acoperise crengile arborilor din parc, streșinile caselor, se așternuse netedă pe trotuare, și numai prin mijlocul străzii automobilele - rare la ora aceea - lăsaseră urme lungi, negre, care păreau pe albeața zăpezii tot atâtea linii de portativ muzical. Felinarele încă mai erau aprinse și lumina lor presăra pe omăt puzderie de scântei violete.

Din cutia aparatului de radio răsună un fâșâit slab, ca și când ar fi respirat adânc însuși eterul, apoi prin încăpere plutiră bătăile lente, distincte, ale metronomului. Stăteam alături de Lavrova în dreptul ferestrei, priveam zăpada de afară, iar metronomul legăna tăcerea, precum leagănă hula o corabie în largul unei mări albastre. Glasul îi era toropitor, îndemnând la somn. Am simțit atunci că cele câteva minute petrecute în odaia cu umbre, la fereastra de unde se zărea strada pustie, înzăpezită, când fiecare secundă era întărită de bătăile metronomului, m-au apropiat de cea pe care o aveam lângă mine, mai mult decât un an întreg de activitate comună.

Din aparatul de radio se auzi un mic zgomot, apoi o voce de femeie, răsunătoare și veselă, dar totodată solemn-oficială - ca și când afară n-ar fi fost pe sfârșite noaptea aceea interminabilă, cu umbrele ei fumuriu-violete, ci un splendid răsărit de aprilie - spuse:

— Bună dimineața, dragi tovarăși! Este ora șase: ora Moscovei. Astăzi e vineri. Suntem în 30 octombrie 1970…

Lavrova plecă de la fereastră, aprinse lumina, și, îndată, toate himerele născute de clipa aceea a dimineții, toate nălucile străzii înfășurate în vălul primei ninsori, a așteptării, a unei tăceri legănătoare - pieriră fără urmă.

— Să ne gătim de drum, spuse Lavrova.

— Da, e timpul. De fapt, eu sunt gata.

Lavrova deschise seiful din colț și își scoase de acolo pistoletul. Trase de închizător, trimise un glonte pe țeavă, puse piedica, apoi așeză arma în poșeta ei frumoasă, de

lac. Nu știu de ce, însă treaba asta mi se păru nemaipomenit de caraghioasă. Am izbucnit într-un râs cu hohote, de nu mă mai puteam opri, râdeam din ce în ce mai tare, iar Lavrova mă privea nedumerită, neștiind ce ar fi putut să mă înveselească, eu însă nu eram vesel deloc, totuși nu mă mai puteam opri…

— E o tâmpenie! E o tâmpenie! răcneam, înecându-mă cu propriul meu țipăt. E o tâmpenie îngrozitoare ca o femeie să poarte pistol! Femeile trebuie să poarte pudră în poșeta lor, nicidecum pistoale! Nimeni nu trebuie să poarte pistoale...

Pe caldarâmul străzii, o mașină de curățat zăpadă își purta plugul, cu un duduit răsunător. De la stația de alături porni, vâjâind din greu, un autobuz și geamurile îi licăriră galben prin semiîntuneric. Gata! A început o nouă zi.

Afară nu era frig și trotuarul devenise lunecos. Ningea acum cu fulgi mari și ușori, ca de spumă. Fulgii mi se încurcau printre firele de păr, mi se scurgeau pe obraz în pârâiașe minuscule, miroseau a cetină, a mandarine, a ploaie. La intrare se și oprise „Volga” noastră de serviciu. I-am spus șoferului „Spre Golițîno”, apoi m-am lăsat pe spătarul banchetei și, în aceeași clipă, am adormit.

Către orele zece isprăvisem de verificat toate atelierele mai mari și mai mici de reparații sau de servire, care executau lucrări de lăcătușerie. De omul cu semnalmentele sculerului sau ale celui care vânduse magnetofonul - nici pomeneală.

— Nu mai aveam de verificat decât complexul pentru prestări de servicii casnice, spuse Lavrova. Dacă nu-l vom găsi nici acolo, înseamnă că ofensiva noastră trebuie să înceteze…

Am înălțat din umeri:

— În schimb, vom recurge la un asediu de lungă durată. Sectoriștii și lucrătorii operativi de aici, din Golițîno, vor cerceta fiecare casă, pe fiecare locuitor. Până la urmă, tot

trebuie să-l găsească.

— Numai cu condiția ca individul să-și aibă domiciliul la Goliționo, remarcă Lavrova. Poate că nu vine aici decât la lucru, iar de locuit locuiește, de exemplu, la Mojaisk.

— Avem douăzeci și șase de salariați, dintre care numai cinci bărbați, ne spuse directorul complexului. Astea sunt fișele lor personale: poftiți și vă uitați.

În timp ce stăteam să citesc cu atenție fiecare fișă, cercetându-le și fotografiile, în birou intră o femeie, contabila complexului, și îl rugă pe director să semneze statul de salarii. Directorul așternu pe foaia cu linii orizontale o semnătură complicată, îi aplică apoi o ștampilă și îi spuse contabilei să plece la bancă înainte ca afară să se întunece.

— Acum se înserează devreme, cine știe ce se mai poate întâmpla, ne spuse.

Femeia plecă. Lavrova, care ședea la birou, i se adresă directorului:

— Câți salariați ziceați că aveți la complex?

— Douăzeci și șase. De ce mă întrebați?

— Am observat adineaori că pe statul de salarii figurează douăzeci și opt de nume. L-ați semnat chiar după cel de-al douăzeci și optulea.

Am ciulit urechile. Directorul râse:

— A-a, despre asta e vorba? Păi, ultimii doi nu sunt salariați. Lucrează în calitate de colaboratori. Rastvorova e o pedichiuristă care deservește Casa de creație. Și mai e Melnik, moșneagul nostru.

Lavrova întrebă cu indiferență.

— Și cu ce se ocupă moșneagul?

— Face de toate. E de doi ani la pensie, ne ascute instrumentele de frizerie și are grijă de utilaje. Nu mai poate fi salariat că-și pierde pensia. Așa cum lucrează la noi, mai scoate și el un ban și ne convine și nouă…

Cu aceeași indiferență, Lavrova îl întrebă din nou:

— Ceasuri se pricepe să repare?

— Cum să nu? Parcă numai ceasuri? E ca și Kulibin[20]: se pricepe la toate.

— Unde locuiește Kulibin ăsta, al dumneavoastră? l-am întrebat eu.

— Aproape. De aici, a treia stradă. Ogorodnaia. Numărul șase. Are acolo o căscioară…

Căscioara cu pricina putea sluji foarte bine drept model pentru o ilustrată de Anul Nou. Toată era acoperită de zăpadă, doar cu potecile spre poartă îngrijit măturate, cu pomii purtând căciuli, albe, pufoase, și cu o trâmbă de fum ieșind pe coșul înalt, de cărămidă roșie.

De fapt nici nu era o căscioară, ci ditamai căsoaia. Construită din bârne groase de lemn, cu acoperiș de țiglă, cu mansardă și cu mai multe atenanse zărindu-se în spatele livezii bine întreținute, acoperită și ea de zăpadă. Se mai vedeau și niște straturi vălurite, pesemne cu căpșuni. O locuință trainică, clădită de un om harnic și priceput.

Deschiserăm portița de intrare și, în aceeași clipă, se repezi spre noi un dulău voinic, lățos, trăgând după el un lanț ruginit, lung de vreo cinci metri. Lătrând furios cu un glas spart, răgușit de frig, dulăul ne tăie drumul spre ușa de intrare.

Lavrova își desfăcu poșeta.

— Ce faci! am exclamat eu.

Se întoarse mirată spre mine, apoi scoase din poșetă o bomboană de ciocolată, îi desfăcu poleiala și i-o azvârli dulăului. Câinele se potoli pe dată, ca la comandă, mirosi bomboana și începu să dea din coada-i stufoasă. Hăpăi bomboana, apoi se duse alene spre cușcă. La una din ferestrele casei se ivi o figură.

— Să mergem, îmi spuse Lavrova.

Ușa căptușită cu mușama, având pe margini mai multe

[20] Inventator rus (1735-1818).

șiruri drepte, sclipitoare, de ținte ornamentale se deschise. O femeie în vârstă, îngrijit îmbrăcată, cu un palton aruncat pe umeri, ne întâmpină cu o întrebare:

— Vreți să închiriați o cameră pentru la anul?

— Până la începerea sezonului mai e timp, i-am răspuns. De ce să ne grăbim?

— De așa ceva oamenii prevăzători se îngrijesc din timp, spuse femeia. E și mai avantajos și mai sigur. Încearcă de găsește o cameră în luna mai!

— Aveți dreptate, am aprobat-o. Noi însă am venit să discutăm o treabă cu Stepan Andreevici. E acasă?

— Păi unde să fie? Poftiți înăuntru. E în odaia de dincolo, meșterește ceva…

Melnik era așezat la o masă de lemn, plină de tot felul de unelte, piese disparate și sârme. Își ridică spre noi privirea și în clipa aceea mi-am dat seama că, în sfârșit, ne-a fost dat să ne întâlnim față în față.

Un cap masiv, pleșuv, nasul unindu-se fără nicio adâncitură cu fruntea, maxilare puternice de om dârz, încăpățânat. Și o privire atentă, calmă, pătrunzătoare.

— Bună ziua, Stepan Andreevici! l-am salutat pe bătrânul de lângă masă, mirându-mă că nu sunt câtuși de puțin tulburat.

Iată-l, stând în fața mea, lângă un morman de piese vechi. Minotaurul! Un bătrânel curat, îngrijit, un sculer iscusit, un Minotaur modest, lipsit de fasoane, cel care a furat vioara „*Stradivarius*” și l-a băgat în mormânt pe Pavel Ikonnikov. Ieri, pe vremea asta, Ikonnikov încă mai trăia… Poleakov mai este și astăzi bolnav… Data concertului care urma să aibă loc va fi comunicată ulterior… Plâng cu lacrimi sure ochii, enormi ai Evdokiei Obolnikova… Harul, vocația, o îndelungată revelație… Cineva are nevoie de un Cain pentru a-l țintui la stâlpul infamiei… Clopotele soartei… E un om liniștit, scoate și el un ban…

Detectivul l-a găsit pe hoț!

Toate acestea n-au durat decât o clipă, căci în momentul următor, isprăvind să mă cerceteze cu privirea, bătrânul îmi spuse calm și apăsat.

— Bună să fie, dacă ziceți dumneavoastră. Ce vânt vă aduce pe la noi?

— Aș dori să comand și eu o unealtă, am rostit cu un glas care părea să nu mi se mai supună. M-a sfătuit lumea să mă adresez dumitale. Ce zici, ai putea?

— Depinde de unealtă, îmi răspunse cu o voce egală, însă aș fi putut pune rămășag, că una din sprâncenele stufoase îi tresări ușor. Ar trebui să-mi dau seama cam ce vă trebuie…

— Asta se poate, i-am răspuns îndată, simțind cum năvălește în mine un nestăvilit sentiment de satisfacție. Ar trebui să arate cam așa…

Și i-am întins șperaclul - fierul acela subțiat la un capăt, cu două zigzaguri scurte la celălalt. Bătrânul dinaintea mea îl privi tăcut, concentrat, fără să facă o mișcare.

— Ei, ce zici, ai putea s-o faci! Batem palma?

Își luă cu greu ochii de la șperaclu, ne privi lung, mai întâi pe mine, apoi pe Lavrova, care se oprise în spatele meu, și, în cele din urmă, spuse accentuând cuvintele:

— Care va să zică, sunteți de la judiciară?

— Chiar de acolo, am confirmat eu cu veselie în glas. Ce părere ai, Stepan Andreevici, am avea despre ce vorbi?…

Rânji scurt și maxilarele i se strânseră. Apoi îmi răspunse:

— Cu un om cumsecade, poți sta de vorbă despre câte și mai multe…

— Spre exemplu, despre spargerea comisă într-un apartament din piața Maiakovski?

— Dacă vei ști să te porți cum trebuie, vom sta de vorbă și despre așa ceva, rosti lungindu-și vorbele, iar în ochi i se zbătu, ca o pasăre captivă, o mereu aceeași întrebare: cum să scap?

— Asta o știu, i-am răspuns cu voce gâtuită. Dacă n-aș fi

știut, n-aș mai fi ajuns acum la dumneata. Pricepi?

— Pricep, replică el cu același calm. Te-am priceput eu de când ai intrat pe ușă. N-ar fi trebuit să-mi dai de urmă, dar pesemne că așa s-au rânduit lucrurile.

În aceeași clipă un țipăt ascuțit de femeie străpunse liniștea din odaie, ne tulbură tihna convorbirii, se zbătu prin coifuri, făcu parcă să vibreze geamurile și micile piese de metal de pe masă, apoi se stinse, se moleși, preschimbându-se într-un bocet abia auzit:

— Stepan, Stepan, ce-ai făcut? Ce e cu oamenii ăștia?…

Melnik își întoarse spre nevastă-sa capul masiv, pe chip nu-i mai tresări niciun mușchi, doar ochii i se îngustară, apoi spuse cu ciudă:

— Taci, femeie! A venit și peste noi năpasta…

Pe urmă, mi se adresă din nou:

— De mine îi făcută unealta. Să știți însă că-n casa mea n-a mai călcat picior de milițian, nevastă-mea nu știe nimic. Vă spun totul. Ați putea să nu-mi mai faceți percheziție?

— Nu, i-am răspuns. Nu putem. Ți-e teamă să nu te faci de râs? Trebuia să te gândești la asta mai demult.

Mă privi lung, apoi înălță din umeri și spuse, nepăsător.

— Aveți dreptate, acum mi-e totuna. Rușinea iese singură la suprafață. Faceți ce știți…

Timpul trecu în goană, în jurul nostru apăreau mereu alte chipuri, se auzea continuu, ca într-o baie comunală, un zumzet de glasuri, prin casă umblau milițieni, într-un colț se așezaseră, sfioși, martorii, în curte intrase o mașină înzestrată cu o stație de radio, de acolo venea mereu un locotenent tinerel cu tot felul de telefonograme și comunicări, prin odăi răsunau ciocănituri în perete, trosnet de scânduri smulse din dușumea, umbla, cu o figură de lunatic, un specialist, mișcându-și încet înaintea sa căutătorul de mine, pe masa curățită de piesele care se îngrămădiseră acolo până mai adineaori sclipea aurul și

purpura medaliilor și decorațiilor furate din casa lui Poleakov, își răspândea licărul auriu cheia de la porțile Strasbourgului, șerpuia ca o ghirlandă de flori tropicale lanțul de dirijor al orchestrei filarmonice din Tokio, descria o spirală de platină cheia de sol, darul simbolic al societății de muzicologie din Sydney, lucea stins jetonul onorific de învingător al concursului Ysaye. Lumea se agita, fiecare era preocupat de câte ceva, numai eu și Melnik ședeam nemișcați, unul în fața celuilalt, schimbând din când în când câte o frază.

— O să restitui totul și-atunci o să-mi scadă pedeapsa, îmi spuse bătrânul, ori poate vorbi doar așa, ca să-și facă curaj, iar eu n-am vrut să-l contrazic. Asta mi-e prima infracțiune, cetățeanul n-o să fie păgubit cu nimic, doar miliției i-am dat de lucru…

Percheziția se apropia de sfârșit.

M-am aplecat peste masă și l-am întrebat pe Melnik cu o voce gâtuită:

— Unde-i vioara?

Se dădu înapoi, ca și când ar fi vrut să mă vadă mai limpede, și-mi spuse mirat:

— Care vioară?

— Vioara aceea! i-am spus. Care se afla în șifonier, într-o cutie neagră. Ce-ai făcut cu ea?

Melnik clătină din cap:

— Nu știu. N-am luat nicio vioară. La ce-mi trebuie? Erau și-așa lucruri destule. De vioară n-am nevoie, că doar nu-s măscărici.

Ramaserăm o vreme tăcuți, apoi i-am spus din nou:

— Ascultă, Melnik, înainte de a-mi da răspunsul, gândește-te bine de tot…

— Eu mă gândesc totdeauna, înainte de a spune ceva.

— Furtul l-ai comis de unul singur?

De data aceasta, se gândi, într-adevăr, câteva clipe, totuși răspunsul nu fu cel scontat de mine.

— De unul singur. Că nu mi-a trebuit companie.

Tăcurăm din nou, îndelung, și deodată m-am gândit că toată această agitație, toată frământarea nervoasă a celor din jurul meu, se aseamănă foarte mult cu cea din ziua în care, îndată după comiterea spargerii, venisem să cercetăm locuința lui Poleakov.

— M-da, istoria se repetă, am rostit pe neașteptate cu glas tare.

— Mă rog? nu mă înțelese Melnik.

— Nimic. Dumneata, Melnik, mă induci în eroare. N-ai fi putut să comiți furtul de unul singur.

— La ce bun să vă induc în eroare, mormăi bătrânul. Doar e vorba de-o spargere și nu de un câștig la loterie, ca să-ți iei asupra ta toate drepturile…

— Și totuși e așa cum îți spun. Felul în care a fost organizată operațiunea să știi că te depășește. Unde-i vioara?

Clătină iar din cap:

— N-am luat nicio vioară…

— Bine. Treaba dumitale…

De aci încolo, în casa lui nu mai aveam ce face. Totul avea să se desfășoare într-o ordine stabilită de-a lungul anilor: Melnik avea să fie dus în stare de arest la M.U.R., obiectele găsite la domiciliul lui - inventariate, strânse și împachetate, spre a fi restituite proprietarului lor, bunurile lui Melnik - sigilate, procurorul avea să primească spre rezolvare rezultatul anchetei operative, după care ne așteptau săptămâni și luni de căutare a complicilor. Și nici nu mă mai puteam duce la Poleakov spre a-l ruga să-mi cânte concertul de Pugnani, căci clopotele soartei le-am și auzit. Găsisem Minotaurul în puturosul lui labirint. Dar nu-l învinsesem: vioara mai era și acum de negăsit.

Am chemat-o pe Lavrova și i-am dictat comunicarea specială, adresată celor rămași la Moscova.

„La data de 30 octombrie a.c., a fost arestat cetățeanul Stepan Andreevici Melnik, născut în

anul 1908, cu domiciliul în localitatea Goliț îno, reg. Moscova, str. Cgorodnaia nr. 6... Melnik a recunoscut că a comis furtul din apart. tov. L. O. Poleakov, artist al poporului din U.R.S.S., și a restituit obiectele însușite. Melnik neagă însă participarea la infracțiune a altor persoane și refuză să restituie vioara „*Stradivarius*”, obiect de inestimabilă valoare materială și culturală. Propun continuarea investigațiilor.

Căpitan S. Tihonov,
insp. princ. al M.U.R.-ului,
ora 18 și 28 minute.”

Am ieșit în stradă. Ningea ca și până acum, numai că se și lăsase întunericul. Fulgii îmi răcoreau plăcut obrazul încins. Dinspre gară se auzi răcnetul de bas al unei locomotive electrice și de pe cablu țâșniră scântei lungi, albastre. În aer plutea o mireasmă de frunze putrede și de mimoze. Părea că încerc să-mi amintesc un lucru foarte important nu numai pentru mine, dar și pentru Poleakov, și pentru Ikonnikov, cel care nu mai era în viață, și pentru comisarul nostru, și pentru Lena Lavrova, ajunsă acum la capătul puterilor, însă gândul mi se părea atât de imens și diform, încât nici nu-mi încăpea în creier. Mai ales că alte gânduri, mici, încărcate de ciudă, nu-l lăsau nici ele să capete formă, să prindă puteri, trăgeau de el ca niște șobolani, destrămându-l chiar înainte de a se zămisli. Și totuși era un gând de-o mare însemnătate, dar nu izbuteam deloc să-mi dau seama ce anume reprezintă, îmi sunau în cap doar niște cuvinte pe care le auzisem cândva, sau le citisem, ori poate că le cunoscusem în vis:

„... Nicicând omul nu trăiește mai fericit ca în pântecul mamei sale, pentru că vede atunci roadele vieții omului de la un capăt la celălalt al lumii și îi sunt pe înțeles toată înțelepciunea și toată deșertăciunea lumească. Dar în clipa în care se ivește pe lume și dorește să-și vestească prin

țipăt marea cunoaștere, îngerul îl lovește peste buze. Și îl face să uite totul...”

Cartea a doua
ADEVĂRUL ÎL AFLI GÂNDIND...

Capitolul 1
Un Minotaur de paie

Omului nu-i este dat să-și cunoască viitorul. Tocmai de aceea greșelile pe care le va avea de săvârșit în viitor, sunt strâns legate de însuși trecutul său. Ceea ce abia ieri n-a fost decât un proiect, astăzi devine faptă, pe care mâine omul poate că o va aprecia drept greșeală. Mâine însă fapta săvârșită va aparține trecutului, prin urmare aprecierea greșelii va deveni și o măsură pentru aprecierea trecutului. Asta face ca greșelile să fie ireversibile. Trecutul nu mai revine, ducând cu el greul tribut al pierderilor pe care le-am suferit cândva. Greșeala săvârșită e greu de reparat și, de cele mai multe ori, o plătim foarte scump. Plata constă în faptul că trebuie să luăm totul de la capăt. Dar nimeni nu e scutit de săvârșirea unor alte greșeli…

La toate acestea medita cu amărăciune Antonio Stradivari, ascultând istorisirea lui Luigi Piccioni. Chiar în ziua aceea Luigi se întorsese de la Livorno, unde îl întâlnise, rătăcind prin port, pe Paolo, fiul cel mai mare al lui Antonio, care, în urmă cu o săptămână, fugise de acasă. Paolo Stradivari îi spusese lui Piccioni că se angajase ca marinar pe o corabie care pleca în Brazilia. Tatălui său nu-i trimisese salutări, în schimb se lăudase că se va întoarce din Brazilia plin de bani: doar de acolo toată lumea revine cu buzunarele doldora…

Așadar, unde i-a fost greșeala? Îi dăduse oare lui Paolo o proastă creștere? Ori poate că fiul său are dreptul de a alege el însuși între meseria tatălui său, pe care s-o continue, și între viața de aventurier, care să-l poarte peste

mări și țări? Într-adevăr, nimeni din casa lui Stradivari nu-și putuse închipui vreodată că Paolo ar putea face și altceva decât să construiască viori. Când băiatul împlinise doisprezece ani, tatăl său îi pusese în mână un compas de lemn și o rindea pe măsura lui, iar de atunci, ceas de ceas, în afara zilelor întâi de Paști și de Crăciun, stătuseră, umăr la umăr, în dreptul mesei de lucru. Pe urmă li se alăturase și Giuseppe. După aceea masa a trebuit să fie lungită, ca să i se facă loc lui Francesco. Și doar cu o lună în urmă și-a ocupat locul în atelier Omobono, împlinind și el vârsta de zece ani.

Prin urmare, în casa lui a crescut un trădător. Dacă Paolo i-ar fi spus că nu vrea să-și bată capul cu viorile, că nu-l interesează câtuși de puțin secretele lacurilor, că puțin îi pasă de felul în care trebuie să traforeze efurile ca să obțină un sunet cât mai melodios, și aceasta pentru că dorește să se facă dogar, pietrar, zugrav, olar sau agricultor, Antonio s-ar fi împăcat cu această idee, deși, bineînțeles, lovitura l-ar fi durut. Dar ca să dai la o parte tot ceea ce tatăl tău a izbutit să găsească după atâta trudă și ți-a împărtășit-o și ție, numai pentru ispita iluzorie a unui câștig ușor, a unor bani străini, de care poți face rost fără niciun efort, ei bine, lucrul acesta Antonio nu putea nici să-l înțeleagă, nici să se împace cu el, nici să-l ierte.

De aceea ședea și acum nemișcat, cuprins de durere și gândea că, pesemne, de aci încolo îi era sortit să treacă printr-o perioadă de grele încercări. Până nu demult fusese fericit așa cum rar i se poate întâmpla unui om, căci ajunsese să aibă tot ce și-ar fi putut dori cineva. Era sănătos, puternic, făcuse patru feciori, iar numele ajunsese să-i fie vestit în toată Europa.

Băieții îi creșteau și ei vânjoși, deștepți și cu mâini iscusite. Adeseori, șezând la prânz în capul mesei, Antonio gândea, cu inima tresărind de bucurie, că gloria casei Amati atinsese culmea prin cea de-a treia generație a meșterilor, încununată fiind de arta lui Niccolò Amati -

nepotul. Dacă propria lui soartă avea să fie la fel cu cea a lui Andrea Amati, însemna că numele de Stradivari avea pe drept cuvânt să dăinuiască prin secole. Surprinzându-și gândul, se închină grăbit, dornic să înlăture aceste vedenii atât de plăcute, dar totodată aducătoare de teamă.

Și iată că prima lovitură a destinului se abătuse…

Stradivari se ridică de pe scaun și merse cu pași grei de-a lungul atelierului. Cei trei băieți priveau cu nedumerire și spaimă la tatăl lor care părea că îmbătrânise într-o singură zi. Bârfitorul de Piccioni își umpluse tacticos luleaua cu tutun, iar acum se uita și el, cu multă curiozitate, la Antonio: oare ce avea să mai zică înfumuratul ăsta?

Stradivari se opri în mijlocul atelierului, cu mâinile încrucișate la piept, legănându-se ușor în tălpi. Apoi rosti domol, cu un glas care îi răgușise fără veste:

— Antonio Amati, mezinul lui Andrea și unchiul lui Niccolò, al celui care mi-a fost mie dascăl, s-a spânzurat în atelierul lui la vârsta de douăzeci și trei de ani. Totuși asta n-a dărâmat din temelii casa lui Amati. Îmi închipui că nici casa lui Stradivari nu va pieri datorită rătăcirii unuia dintre fiii săi…

— Cu ajutorul lui Dumnezeu, băiatul are să ți se întoarcă, rosti pe un ton împăciuitor Piccioni.

— Ba nu, aici n-o să se mai întoarcă, rosti cu glas ferm Stradivari. Du-te, Giuseppe, la canonicul nostru și roagă-l să slujească un parastas pentru fiul meu Paolo, cel adormit întru Domnul…

— Ce spui, signor Antoni! exclamă Piccioni.

— Ceea ce ai auzit, Piccioni. Antonio Stradivari nu poate avea un fiu vagabond și hoț.

— De ce îți închipui c-o să ajungă hoț?

— Pentru că oamenii nu se îmbogățesc ușor decât pe calea hoției și a înșelăciunii.. Așadar, cu asta am terminat. Iartă-ne, vecine, dar am irosit și așa cam prea multă vreme, trebuie să ne apucăm de lucru. Giuseppe, după ce

te întorci de la popă, să începi a șlefui plăcile pentru viola de colo. Tu, Francesco, apucă-te și taie efurile, ca să fie cam cu două fire de păr mai largi. Omobono, să știi de la mine, băiete, că lama rindelei trebuie să meargă de-a lungul fibrelor de lemn, căci numai atunci scândura va rămâne netedă… Haideți, copii, timpul nu ne așteaptă…

……

„…La încheierea anchetei oficiale, întreprinse de către Inspectoratul de cadre al Direcției afacerilor interne, s-a stabilit că moartea cetățeanului P. P. Ikonnikov este rezultatul sinuciderii, fapt pe care îl dovedesc atât împrejurările obiective, cât și textul scrisorii lăsate de sinucigaș, asupra autenticității căreia nu există dubii.

După părerea Inspectoratului, factorul determinant în provocarea puternicei tulburări sufletești, care l-a dus pe P. P. Ikonnikov la sinucidere, l-a constituit conștiința faptului că, fără voia lui, a devenit un element de provocare din partea unor criminali necunoscuți, provocare menită să deruteze organele de anchetă și să le îndrepte pe o pistă greșită.

…În ceea ce-l privește pe căpitanul de miliție S. P. Tihonov, inspector principal la secția judiciară, Inspectoratul consideră comportarea sa în cadrul desfășurării investigațiilor ca fiind în deplină concordanță cu normele eticii și neafectând în niciun fel onoarea și demnitatea sa de ofițer.

A vând în vedere cele expuse mai sus, ținând seama totodată de reputația excelentă a tov. S. P. Tihonov, precum și de lipsa vreunei legături dintre acțiunile sale și sinuciderea cetățeanului P. P. Ikonnikov; luând, de asemenea, în considerație interesele serviciului, Inspectoratul consideră că

ar fi nejustificată înlocuirea căpitanului de miliție S. P. Tihonov, inspector principal la secția judiciară, în cadrul investigațiilor privitoare la infracțiunea comisă…

Șeful Inspectoratului de cadre,
colonel Matiușin…”

Melnik intră în birou, se uită chiorâș în dreapta și în stânga, păși greoi spre masa mea de lucru și, fără să-mi aștepte invitația, se așeză pe scaun. Își trase de pe cap căciula de blană cu clape, își trecu palma peste chelia noduroasă, și, în loc de „bună-ziua”, îmi spuse:

— V-am scutit frizerul de-o muncă în plus.

— Dacă m-ai scuti și pe mine de așa ceva, ar fi și mai bine, i-am spus eu.

Își descheie scurta neagră, îmblănită, și râse:

— Păi nu te-am scutit? Doar am luat asupra mea totul. Dacă nici așa nu ești mulțumit, ce să-ți fac? N-ai decât să cauți ziua de ieri…

— Spune-mi, Stepan Andreevici, te-ai mai gândit la ceea ce te-am rugat?

— Nu ți-am mai spus că mă gândesc bine înainte de a spune ceva? Ce-am avut de spus, ți-am spus.

— Zău? Foarte bine.

M-am ridicat de la masă, am făcut câțiva pași prin birou, apoi l-am întrebat:

— Spune-mi, ești de acord cu acuzația care ți s-a adus?

— În parte, zâmbi ironic. Am făcut totul de unul singur, n-am avut alte ajutoare.

— Va să zică, și vioara ai luat-o de unul singur?

— Ce tot ai cu vioară aia? Nu mi-a trebuit mie așa ceva. Am găsit acolo boarfe, să încarci un vagon cu ele. La ce să mă mai încurc și cu o vioară? În afara magnetofonului, ați găsit totul. Magnetofonul am să-l plătesc. Doar nu sunt ciung, de muncă nu mă sperii. Bani am să fac și la pușcărie.

— Vioara însă lipsește?

— O ții una și bună, făcu înciudat Melnik. Mă rog, dacă altminteri nu se poate, scrie că am luat-o eu… La magazinul de pe Neglinnaia găsești câte vrei. Zece ruble bucata!

— Zece ruble, ai spus? am repetat eu. Mă rog… În cazul ăsta, povestește-mi încă o dată cum s-au petrecut lucrurile.

— Ce să mai povestesc? Am ochit mai demult casa ăluia, i-am tot dat târcoale, am așteptat până într-o seară, când era toată lumea plecată, am intrat și i-am luat boarfele.

— Chiar așa să scriem în procesul-verbal?

— Cred și eu. Dați-i drumul.

— Să scriem că ai luat și vioara?

— N-aveți decât.

I-am notat relatarea în procesul-verbal și i-am întins formularul:

— Dacă răspunsurile dumitale au fost consemnate corect, te rog să semnezi.

Melnik scoase din buzunar niște ochelari vechi, cu lentile rotunde și cu ramă de sârmă, și-i puse tacticos la ochi, citi cu atenție, mișcându-și buzele, procesul-verbal, apoi, cu mâna lui grea, țeapănă, își așternu semnătura, îmi întinse formularul și-mi spuse cu un aer preocupat:

— Vreau să-ți pun o întrebare…

— Te ascult.

— Când mi-ați făcut percheziție acasă, de-ați căutat boarfele acelea, ați dat totul peste cap: mi-ați desfăcut dușumelele, mi-ați găurit pereții, mi-ați sfâșiat până și tapetul. Acum stau și mă întreb: cine o să-mi plătească despăgubirile? Miliția? Ori ăl de sus, Dumnezeu prea-sfântul?

M-am lăsat pe spătarul scaunului și l-am privit lung:

— Cu Dumnezeu nu știu cum ai să te înțelegi, Melnik, cât despre miliție, știu sigur că n-o să-ți plătească nimic.

Melnik își scoase ochelarii și făcu un gest de nedumerire:

— Asta-i bună! Și-atunci cine o să-mi plătească pagubele?

Fără s-o știe, îmi sugerase el însuși metoda pe care trebuia s-o aplic neîntârziat. Am înălțat din umeri și i-am spus;

— Nu știu. Poate Sfatul comunal o să aloce niște fonduri. Ba ar putea să trimită și niscaiva muncitori…

Melnik mă privi bănuitor și rosti cu neîncredere:

— Sfatul comunal? Dacă-i vorba de ăștia, pot să aștept mult și bine. Și nici muierea mea n-ar putea să-i îndrumeze de una singură pe nepricopsiții care ar veni să-mi repare stricăciunile…

Am așezat procesul-verbal al interogatoriului într-o mapă, apoi am tras sertarul și am vârât mapa înăuntru.

— Eu aș zice, Stepan Andreevici, că n-are rost să-ți faci asemenea griji. Cred că te vom absolvi de ele.

— Cum vine asta?

— Foarte simplu. Nu reprezint, desigur, instanța penală, totuși cred că averea dumitale, inclusiv casa, vor fi confiscate. E o casă frumoasă, cu grădină de jur împrejur. Va putea fi o tabără pentru copii - clasa întâi!

— Ce vrei să spui cu asta? făcu Melnik cu o voce brusc răgușită și, pentru prima oară de când îl cunoscusem, i-am zărit în ochi licărul stins al spaimei. De ce, adică, să mi se confiște averea? Articolul în care intru nu prevede așa ceva…

— Ba da, am rostit cu fermitate. Să știi că nu-ți cunoști nici măcar articolul. Să-ți dau câteva lămuriri…

— Mă rog, mă rog, lămurește-mă. Oi mai învăța și de la alții, dacă n-am apucat să învăț de unul singur, spuse Melnik cu o vădită ostilitate.

— În regulă. Trebuie să știi mai întâi că un om care își pune în gând să comită o infracțiune, comite în felul acesta o primă greșeală. Adică este ferm convins că nu va fi descoperit. Altminteri nici nu s-ar apuca de așa ceva. Am sau nu dreptate?

— Mă rog, să zicem… Și ce-i cu asta?

— După aceea, când totuși izbutim să punem mâna pe unul ca dumneata, acesta comite în primele zile de arest o a doua greșeală: își închipuie că totul s-a petrecut din întâmplare sau dintr-o simplă neatenție de care a dat dovadă. Prin urmare, nu e cazul să divulge nimic. Noi însă nu vă arestăm din întâmplare. Noi vă căutăm într-un mod sistematic și tocmai de aceea ne cădeți în plasă. Ești de acord cu asta?

Melnik încuviință din cap.

— Bun! Îmi pare bine că începem să ne înțelegem…

— De început am început, să vedem cum om termina-o, avu el un surâs strâmb.

— O s-o terminăm tot atât de bine, l-am asigurat eu. De asta să nu te îndoiești. Dumneata ai ajuns aici pentru prima oară, în timp ce mie mi-a fost dat să văd în biroul ăsta, persoane mult mai drăcoase. Persoane care, ajungând la stadiul în care te găsești dumneata acum, comiteau de regulă o a treia greșeală. Aceeași greșeală pe care o comiți și dumneata, chiar în momentul de față.

— Ce fel de greșeală o mai fi și aia?

— Greșeala de a mă socoti pe mine mai prost decât dumneata. Lucru care este absolut inexact. Asta ți-o poate confirma oricine. Singurul dumitale avantaj este acela că știi cu cine și în ce fel ai jefuit casa lui Poleakov, în timp ce eu încă n-o știu. N-o știu acum, în clipa asta. De aflat însă, am s-o aflu cu siguranță. Și-atunci prostul nu vei mai fi decât dumneata. Iar în casa dumitale, se vor zbengui copiii veniți vara la odihnă. Vezi? Cam așa o să fie. Și-abia atunci ai să pricepi și mai limpede care dintre noi doi e prostul…

— Totuși n-am înțeles de ce vreți să-mi confiscați casa, spuse Melnik.

— Nu-i nimic. Vreau ca încetul cu încetul să înțelegi întreaga problemă. Tocmai ca să nu mă mai crezi prost.

— Te-o fi supărând treaba asta, nu-i așa? rânji Melnik cu ură.

— Da’ de unde! am exclamat eu. Numai că asta ne face să nu ne putem înțelege dintr-o dată. Acum te rog să mă asculți cu atenție. Am să-ți relatez cam ce gândești dumneata însuți despre situația care s-a creat în momentul de față. Sau, cel puțin, cam ce ar trebui să gândești.

— Sunt curios s-o aflu și eu, spuse Melnik și își încrucișă la piept brațele enorme.

— Dumneata gândești cam așa: de prins ăștia m-au prins într-adevăr cu mâța în sac: nu mai am cum să dau înapoi. O dovedesc, în primul rând, obiectele găsite, în casa mea. Totodată, voi fi recunoscut de către Poleakov, precum și de flăcăii cărora le-am vândut magnetofonul. Așa că de tras ponoasele, am să le trag în orice caz. Asta ar fi una la mână. Apoi îți mai rămâne de rezolvat și o altă problemă: să-ți trădezi complicii, ori să iei asupra dumitale întreaga vină? De fapt, nici nu mai e o problemă: sigur că trebuie să iei totul asupra dumitale. Și iată care îți sunt argumentele: în primul rând, un infractor care operează de unul singur primește o condamnare mai redusă. În al doilea rând, complicii dumitale sunt cu siguranță recidiviști, astfel că ar primi o condamnare serioasă, în timp ce dumneata ai operat, cum am mai spus, pentru prima oară, deci vei beneficia de circumstanțe atenuante. În sfârșit, toate obiectele pe care le-ai furat au fost găsite. Asta va face ca partea civilă să nu-ți pretindă decât o sumă minimă. Ținând seama de toate aceste fapte, tribunalul nu te va condamna decât la cel mult doi ani. Dumneata ai o etate respectabilă, vei lucra în colonie cu multă sârguință, așa că nu va trece mult timp și te vei putea ocupa din nou de cultivarea căpșunilor. Ce zici, ți-am expus corect ideile?

— Ca un avocat! scutură din cap Melnik. Te-aș lua la tribunal, să mă aperi…

— Asta nu pot s-o fac. În schimb am să încerc să-i dau avocatului dumitale cât mai mult de lucru…

— Cred și eu, oftă din greu Melnik.

— M-da. Prin urmare, cam așa s-ar prezenta situația,

dacă n-ar fi la mijloc vioara…

— Vioara? mă privi el, nedumerit.

— Exact. Vioara despre care crezi că poate fi cumpărată cu zece ruble în strada Neglinnaia.

— Ce legătură are cu mine? își strânse el maxilarele.

— O mare legătură. Datorită ei faci parte acum din categoria criminalilor deosebit de periculoși, care atentează la avutul statului.

Melnik, greoi ca un urs, se ridică dintr-o smucitură de pe scaunul pe care șezuse, se aplecă peste masă și-mi spuse cu un glas șuierător:

— Cu mine, tinerelule, să nu faci glume! Și să nu crezi că mă poți înfricoșa! Mai ești încă cu caș la gură!…

Am început să râd. Poate dacă m-aș fi supărat, ori mi-aș fi plecat ochii, sau aș fi țipat la el - poate că atunci nu m-ar fi crezut. Eu însă n-am făcut altceva decât să râd.

— Ehei, Stepan Andreevici, tocmai aici e buba, că nu glumesc câtuși de puțin! Dumneata ai crezut tot timpul că vei intra în prevederile articolului 144 - furt din avutul particular, pedeapsa maximă: cinci ani. Vioara, însă, despre care îți vorbesc, face parte din averea statului și numai suma ei de asigurare se ridică la 300 de mii ruble aur. Furtul este calificat, prin urmare, ca fiind unul de proporții deosebite. Intră în prevederile unui cu totul alt articol, iar condamnarea poate să meargă chiar mai departe de confiscarea averii…

Melnik se așeză pe scaun, de fapt nici nu se așeză, ci se lăsă greoi, sprijinindu-se de spătar. Încercă să spună ceva, dar gura i se căsca fără a scoate vreun sunet, buzele îi tresăreau, livide, o albeață de gips îi decoloră chipul. Am stat așa multă vreme, iar tăcerea din jur n-a mai fost întreruptă decât de răsuflarea șuierătoare a celui dinaintea mea. În cele din urmă, Melnik șopti anevoie:

— Pricep totul. Vreți să mă înfundați nevinovat…

— Lasă-te de prostii, am dat eu din umeri. Vrei s-o luăm iar de la capăt? Să știi însă un singur lucru: de aci încolo,

îmi vei fi cel mai bun ajutor în căutarea viorii…

— Cum așa? De ce, adică, să-ți fiu ajutor?

— Asta mi-o spune cea mai elementară logică. Din convorbirea noastră a rezultat că, într-adevăr, dumneata n-ai cunoscut deloc adevărata valoare a viorii furate. Să știi însă că cel care a făcut-o, nu putea fi îndemnat decât de unul din următoarele trei motive: întâi - să distrugă vioară, doi - s-o ascundă undeva, trei - s-o vândă peste graniță. S-o vinzi la noi în țară, e cu neputință: asemenea viori fac parte dintr-un anumit nomenclator, și fiecare din ele este cunoscută așa cum sunt cunoscuți, de exemplu, oamenii celebri. Tocmai de aceea, ori ai să ne declari cine te-a implicat în furtul ei, ori…

Melnik se ridică și strigă cu o voce întretăiată:

— Nu m-a implicat nimeni. Am lucrat de unul singur! Vioara nu am luat-o!

— Haide, stai pe scaun. Și de scene tragice să știi că n-am nevoie. Până și un copil și-ar da seama că aici a operat o bandă, iar dumneata vii să-mi împuiezi capul cu minciuni. Și mai vrei ca tot eu să-ți ușurez pedeapsa. La așa ceva să nu te aștepți. Ori ai să-mi relatezi exact totul, ori o să te socotim organizator al spargerii.

Melnik rămase tăcut, apoi rosti încruntându-se:

— Trebuie să mă gândesc…

— Asta se poate, i-am spus, știind precis că nu va mai putea găsi nicio portiță de scăpare. Dar să nu tărăgănezi lucrurile. Doar e și în interesul dumitale să-ți prindem mai repede complicii.

— N-am avut niciun fel de complici, făcu Melnik o ultimă încercare.

— Asta să n-o mai spui niciodată. Nu mai vreau să te prind mereu cu minciuna. Ești om bătrân, chiar mi-e rușine s-o fac.

Melnik surâse strâmb:

— E munca dumitale de-așa natură: să-ți fie rușine pentru oameni. Ca și a unui popă…

Comisarul se războia cu cineva la telefon:

— Într-adevăr, să știi că prețuiesc mult câinii noștri de urmărire… Cum să nu… Totuși nu sunt președinte al Sfatului capitalei… Află că pentru afectarea terenului necesar a fost înaintată la Comitetul executiv o solicitare de către tovarășii… Ai dreptate, ar fi un demers demn de atenție… Să știi, însă, Kuznețov, că am aici o listă cu treizeci și șase de ofițeri care ne solicită locuințe. Așa că influența mea am s-o folosesc mai întâi în această direcție… Cățelușii mai pot aștepta… În ordine, să trăiești…

Așeză apoi receptorul în furcă și mă întrebă:

— Câți ziceai că puteau să fie?

— Cel puțin doi.

Comisarul se scărpină la obraz cu capătul neascuțit al creionului pe care îl mai ținea în mână, apoi spuse gânditor, ca și când ar fi stat să-și trezească o amintire:

— Parcă îmi aduc aminte de cineva care era gata să jure că spargerea a fost comisă de-o singură persoană.

Am schițat un zâmbet silit:

— Ce să-i faci: ideile îmi vin cu întârziere. Dau dovadă, cum zice Lavrova, de-așa numitul „*l'ésprit de l'éscalier*".

— Ce înseamnă asta? mă privi curios cel de după birou.

— În franțuzește înseamnă „gândul de pe scară", adică ideea care îți vine după ce l-ai părăsit pe interlocutor.

— Așa? Da, e drept, de aici vine și cuvântul escaladare, dădu din cap comisarul. Dar ia spune-mi, Lavrova numai o zice, sau e și convinsă de acest lucru?

— E greu de spus. S-ar putea să fie convinsă.

— Asta nu-i bine. Un subaltern trebuie să-și respecte șeful: greutățile serviciului i se vor părea mai ușoare.

— Aveți dreptate, am surâs eu înveselit. Am observat asta din proprie experiență.

Comisarul spuse:

— Și, mă rog, la ce concluzie ai ajuns cu ideile dumitale

care se țin de escaladări?

— La concluzia că Melnik n-ar fi putut în niciun caz să organizeze de unul singur o asemenea operațiune. Mai curând a servit drept unealtă…

— Asta în ceea ce privește organizarea infracțiunii. Dar dacă ne gândim la realizarea ei practică? Câte persoane crezi că au participat la comiterea furtului? N-ar fi putut Melnik să fure totul și de unul singur?

— Nu cred să fi pătruns numai el în apartament. În primul rând, din cele trei viori aflate acolo infractorul a ales-o numaidecât pe cea mai prețioasă. În al doilea rând, urma de picior găsită nu a fost lăsată de Melnik. E vorba de un pantof elegant, numărul patruzeci…

Comisarul bătu darabana cu degetele lui groase și scurte, își netezi părul albicios, cu șuvițe drepte, apoi mă privi, mijindu-și cu șiretenie ochiul verzui:

— Nu exclud deloc presupunerea că Melnik nici nu s-a atins de vioară.

— Cum așa?

— Nu știu, înălță din umeri comisarul. Presupun doar că cei care aveau nevoie de vioară i-au lăsat, ca oricărui mercenar, orașul cucerit ca să-l poată prăda în voie.

Țârâi din nou soneria telefonului. Comisarul ridică receptorul:

— Alo. Poftim? Da, e la mine în birou. Dar despre ce e vorba? Cum să nu? Asemenea solicitări sunt oricând binevenite. Să fie adus direct aici.

Comisarul lăsă receptorul și, punctând aerul cu arătătorul, rosti apăsat:

— Melnik, arestatul nostru, cere să fie adus la interogatoriu. Numai că nu dorește să stea de vorbă cu dumneata, ci cu ăl mai mare general din cadrul M.U.R.-ului. Ce zici, să-i îndeplinim dorința?

— Bineînțeles!

Comisarul își puse ochelarii și mă privi, înveselit:

— Ai văzut, Tihonov, ce bine e să fii general?

— Cred și eu…

— Aia e! Dumneata te-ai dat peste cap să pui mâna pe gângania asta scârboasă, iar triumful îmi va aparține mie.

Am înălțat din umeri:

— Asta mai rămâne de văzut…

— Ce mai rămâne de văzut?

— Cam ce-o să vă spună…

Melnik se opri în mijlocul vastului birou, cu cojocul descheiat la piept, cu capul înălțat a încordare, cu mâinile la spate - chiar ca o căpetenie a streliților[21] înainte de execuție. Își mișcă supărat sprâncenele stufoase, mă privi în treacăt, își mută ochii spre epoleții argintii ai comisarului, se uită din nou la mine, pe urmă spuse nemulțumit:

— Dumnealui ce caută aici? Doar am spus că n-am de vorbit decât cu șeful?

Comisarul ieși de după masa lui de lucru, păși mărunțel spre Melnik și se opri, parcă încremenit de spaimă:

— Nu cumva te-am supărat, Stepan Andreevici? Ești nemulțumit că i-am permis inspectorului Tihonov să asiste la interogatoriu? Chiar ai vrea să-l dăm afară? Că doar convorbirea cu dumneata îmi este mult mai de preț!

— Ce-am avut de spus, am spus! i-o tăie Melnik.

Comisarul se întoarse spre mine:

— Ai auzit, Tihonov, o vorbă înțeleaptă? Nici nu știu cum să procedez. Melnik n-o să vrea să mai stea de vorbă cu mine. Ce rău îmi pare! De-o asemenea fericire s-ar putea să nu mai am parte în viață, iar dimineața vii să-mi încurci socotelile. Spune-mi, unde îl ții acum? La arestul preventiv?

Am dat din cap. Comisarul înălță, necăjit, din umeri, reveni la masa lui, apoi, oftând din greu, îmi spuse:

— Care va să zică, așa: întâi și întâi mi-l transferi la închisoare. Vreau să spun la secția de izolare pentru cei

[21] Membri ai unor corpuri de armată speciale (sec. XIV-XVI).

anchetați. În al doilea rând, îmi pregătești materialele necesare pentru acuzarea suplimentară privitoare la furtul deosebit de grav din avutul statului. Ce prevede pentru asta articolul nouăzeci și trei, că nu-mi amintesc prea bine?

— De la opt ani la pedeapsa capitală…

— Sunt niște limite pe deplin rezonabile, aprobă comisarul. În al treilea rând, te rog să-mi aduci de la arhivă dosarele lui Kalaganin, Fomka Șobolanul, Finoghei, Siavka-Sidorenko, mă rog, ale tuturor de pe lista noastră, care au folosit uneltele fabricate de dumnealui. Să știi, Stepan Andreevici, îl încredință cu multă blândețe comisarul, că și acesta va fi un cap de acuzare împotriva dumitale. Complicitate directă în pregătirea unei serii de infracțiuni penale. Și-acum, ca să zic așa, nu-mi permit să te mai rețin. Escorta te așteaptă afară…

Melnik nu se așteptase câtuși de puțin la o asemenea întorsătură a faptelor. Păru deodată că se cocoșează, devine mai mic de statură, își pierde elanul. Se întoarse încet și porni spre ușă, mișcându-și anevoie picioarele înțepenite. Ajuns în prag, se opri, își întoarse privirea spre comisar și rosti întristat:

— Am crezut c-o să putem vorbi ca de la om la om…

Deodată comisarul porni cu pași ușori, neauziți, de pisică, traversând cabinetul și tot atunci păru că-i dispare ca prin farmec burta rotofeie, că i se estompează cu totul epoleții, vipușca, baretele decorațiilor, întreaga lui ținută de general. Zburând acum prin cutia dreptunghiulară a încăperii, părea o piatră dură, zvârlită dintr-o praștie. Era din nou acel tânăr lucrător operativ, vestit prin îndrăzneala și uimitorul său curaj, care, în urmă cu un sfert de veac, avusese curajul să se introducă în sânul sinistrei bande „*Pisica neagră*”, izbutind astfel să pună mâna pe toți bandiții, până la unul. Această miraculoasă transformare se petrecu într-o clipită, ca și când comisarul și-ar fi lepădat ca pe o haină chipul bălai, întreaga înfățișare plină

de distincție, iar de acolo, din haina aceea de gală, ar fi țâșnit un bărbat uscățiv, vânos, negru la față de furie.

— De ce, adică, ar fi trebuit să vorbim ca de la om la om? întrebă cu glas scăzut comisarul și la auzul acestor cuvinte, rostite aproape în șoaptă, Melnik tresări cu putere.

Cele petrecute atât de rapid avură darul să mă sperie și pe mine. Comisarul se opri chiar în fața lui Melnik și totuși nu se observa parcă deloc faptul că celălalt e mai înalt aproape cu un cap decât dânsul. Comisarul îl privi drept în bărbie, fără să-și înalțe ochii, din care cauză Melnik se aplecă fără să vrea, se lăsă tot mai jos, încovoindu-și spinarea, încercând din răsputeri să întâlnească din nou privirea comisarului.

— Ce ai crezut dumneata? continuă acesta, cu glasul tot atât de scăzut, lipsit de expresie. Că va fi de ajuns să te învoiești, ca eu să-ți întind masă mare, să stăm amândoi ca niște buni amici, pentru a discuta despre viața dumitale pe care eu, chipurile, ți-am nenorocit-o? Așa ai crezut? Ei, iacătă că n-ai ghicit! Dumneata nu ești decât un hoț, un vechi infractor, mie și lui Tihonov și întregului nostru popor ne stai în gât! Ai furat vioara pe care un geniu a creat-o cu sudoarea frunții! Vioara la care a cântat un alt geniu, dăruind oamenilor noștri fericirea! Iar dumneata, după ce ai furat-o însuși poporului, te-ai gândit să-mi acorzi, vezi Doamne, o convorbire ca de la om la om? Ai crezut că eu, general sovietic, am să mă reped să-ți strâng labele spurcate, să mă umilesc în fața dumitale, să-ți cânt în strună: fă bine, Melnik, dragule, și povestește-mi, în numele prieteniei iscate între noi, cum ai făcut să pui mâna pe vioară? Poți s-o aștepți mult. Și bine!! O faci acum pe omul cumsecade! Dar de ce, mă rog, n-ai venit să stăm de vorbă ca de la om la om, înainte să te fi găsit? Abia după ce Tihonov te-a scos de coadă din ungherul dumitale ca pe un motan stricător, abia acum te-ai gândit să stăm de vorbă? Datorită unora ca tine să știi că am făcut un infarct, că mai

port și astăzi trei gloanțe în mine și că nici seara nu pot adormi fără să iau un somnifer! Prin urmare, să nu te aștepți la niciun fel de îngăduință de la mine - doar asta ți-o pot promite ca de la om la om. De aceea, ori îmi spui tot adevărul - dar absolut tot! - ori vom socoti discuția noastră încheiată. Că de probe dispunem chiar mai mult decât am avea nevoie!

Comisarul se răsuci în călcâie, merse fără grabă spre fotoliul său și, în timp ce se așeza în el, izbuti fără veste să-și îmbrace din nou haina obișnuitei sale înfățișări calme și binevoitoare.

— Să știi, Tihonov, că amândoi suntem niște oameni lipsiți de inimă, îi sclipi îndată dantura de aur. Nu izbutim să ne purtăm delicat cu un tânăr, care a greșit pentru prima oară în viață.

Am început să râd:

— Aveți dreptate. Melnik este într-adevăr un flăcăuaș sfios și visător. Ei, Melnik, la ce concluzie ai ajuns?

Bătrânul își dădu jos scurta de pe umeri, o împături tacticos, o lăsă pe dușumea, în dreptul ușii, apoi veni la masă, se așeză hotărât pe scaun, își trecu palma peste chelie și spuse:

— Păi ce-mi rămâne de făcut? N-am încotro, trebuie să vorbesc. Mai ales că vă văd tare iute la mânie, cetățene comandant: una, două, vă și sare țandăra. De ce să vă mai supăr: se vede îndată că nu vă jucați cu vorbele.

— Asta trebuia s-o vezi de la început. Pentru propriul dumitale folos, spuse comisarul și, apăsând butonul de lângă el, rosti în microfon: Să vină stenografa…

— De unde să încep? întrebă Melnik.

— Chiar de la început. De când ai fost copil.

— Ehei, povestea o să-mi fie cam lungă. Doar sunt mai bătrân decât dumneavoastră amândoi la un loc.

— Nu căuta să ne înduioșezi, spuse comisarul. Și-apoi nu ești mai bătrân ca mine decât cu vreo cinci ani.

— Am dus o viață grea, de aceea zic că-i mai lungă,

scutură Melnik din cap. Să te ascunzi îi totdeauna mai greu, decât să alergi după cineva.

— Ai dreptate, încuviință comisarul. Dar cine te-a pus să te ascunzi? Lumea zice că te pricepi, ca și Kulibin, să faci de toate. N-aveai decât să muncești după pofta inimii.

— Pe degeaba? îl privi cu ură Melnik. Dacă viața mi s-ar fi rânduit într-altfel, poate că astăzi aș fi fost milionar, proprietar de fabrică. Nicidecum n-aș fi stat să-mi înghit amarul la pușcărie, cot la cot cu pungașii…

— Și, mă rog, de ce nu ți s-a rânduit viața?

— Pentru că nu m-ați lăsat să trăiesc omenește. Dacă omul e dornic de muncă, oare nu trebuie să-și primească răsplata materială? De pildă, eu muncesc cu pricepere și cu spor, iar alături de mine e un trântor. Pentru muncă obștească, pentru vorbărie, iacătă-l cu diplomă, de care, ca orice pierde-vară, se bucură. Mie însă la ce-mi trebuie diplomă? Eu vreau să-mi iasă un câștig, când colo mi se dă acordul progresiv, niște gologani pe gât, și hai cu mine la panoul de onoare. Cică-s muncitor fruntaș. Or mie onoarea voastră îmi trebuie ca și ziua de ieri. Eu am nevoie de bănuțul meu, că atunci nu m-aș lăcomi niciodată la banul altuia. Și-apoi nici n-am făcut așa ceva până la treaba asta, din urmă. De făcut scule pentru ăi de pun mâna, asta da, le-am făcut. Numai că pentru așa ceva ei mă plăteau cu bani pești, iar la ce le foloseau, asta nu mă mai interesa câtuși de puțin.

— Frumoasă filosofie! murmură comisarul.

— De ce să fie urâtă? Va să zică, de mă duc și cumpăr un topor la prăvălie ca să vin acasă și să-i sparg cu el capul lui nevastă-mea, înseamnă că-i vinovat și ăl de mi l-a vândut? Eu am făcut o unealtă, mi-am dat pentru asta toată osteneala, și nu mă privește cum este ea folosită: ca șperaclu sau mai știu eu cum, într-alt fel.

Comisarul râse încet și întrebă:

— Dar ce te făcea să ștanțezi zigzagurile acelea pe șperacluri? Era un lucru care te putea înfunda mai ușor.

De ce le făceai?

Melnik înălță din umeri:

— Fără niciun motiv. Era un semn al meu… Să se știe…

Comisarul clătină din cap:

— Nu-i adevărat că ai făcut-o fără motiv. Că le ștanțai ca pe un semn al dumitale, asta da. Dar o făceai pentru ca hoții să știe o socoteală. Deși îți dădeai seama că riști, erai lacom. Hoții dădeau pe șperaclurile dumitale un preț mai mare. Vedeau în asta un fel al lor de a face lux și-apoi zigzagurile erau și un fel de garanție: știau cu toții că ești un meșter bun. De fapt asta nu mai are importanță: întrebarea ți-am pus-o numai pentru că a venit vorba de șperaclu. Prin urmare venitul pe care ți-l realizai prin muncă cinstită nu ți-a fost de ajuns, te-ai înhăitat cu cei puși pe furat. Așa-i?

— Cam așa, fu de acord Melnik.

— Să știi însă că mă și aflu în posesia datelor, privind întreaga dumitale activitate. Din ele nu rezultă câtuși de puțin că ai dus-o greu cu banii statului. Ba dimpotrivă, banii îți prisoseau: doar nu ai copii.

— Ce legătură au copiii? se miră Melnik. Eu zic că și unuia care nu-i are îi trebuie bănuțul lui.

— Pentru ce-i trebuie? îl întrebă cu o anume naivitate comisarul.

Melnik se plecă peste birou și rosti aproape gâfâind de lăcomie și invidie:

— Dumneavoastră cred că nu aveți alți vecini decât pe ăi de la celelalte etaje. Casa cred că vă este boierească, așa cum i se cuvine unui general. Mai aveți și o mașinuță neagră, lăcuită, care vă așteaptă dimineața, la scară, cu șoferul la volan, gata încălzită, ca nu cumva, Doamne ferește, să răciți pe drum. Apoi și-o vilișoară cu etaj, în afara orașului, una din cărămidă, cu grădină de jur împrejur, pe un hectar întreg. Nu-i așa că le aveți pe toate? Dar eu de ce să n-am? Doar la noi toți oamenii sunt egali. Ori poate că mie nu-mi permite mutra să ajung la

egalitate? Atunci spuneți-mi-o, rogu-vă, și-oi mai aștepta. Să mi se aducă, adicătelea, toate astea pe tavă…

Comisarul bătu gânditor darabana în masă, iar mie îmi veni să râd, căci Melnik chiar că nimerise pe alături: comisarul abia cu trei ani în urmă se mutase dintr-un apartament comun într-o garsonieră dublă, din principii de ordin sportiv venea la serviciu pe jos, iar vilă în afara orașului nu avea, întrucât ura din răsputeri căratul coșurilor, țânțarii, straturile cu căpșuni, precum și necesitatea de a pierde zilnic câte două ceasuri cu drumul. Din aceleași motive nu putea suferi pescuitul și nici vânătoarea.

Comisarul însă spuse:

— Da, le am pe toate. Am și un apartament bun și nici de vilă nu mă pot plânge. Mă folosesc și de mașină, cu șoferul ei cu tot, așa cum mi se cuvine după funcția pe care o am. Și ce-i cu asta? Ce rezultă de aici?

— Rezultă că toate astea vi le-a dat statul pentru ochii dumneavoastră frumoși, iar eu, ca să capăt măcar cât de cât din așa ceva, trebuie să-mi pun la bătaie mâinile astea, care-s pline de bătături. Și uite că dumneavoastră mă socotiți pe mine pungaș, iar eu pe dumneavoastră și mai rău, și asta numai pentru că vreau și eu să trăiesc omenește…

Comisarul râse și întrebă, curios:

— Ia spune-mi, Melnik, ce a fost tăticul dumitale? Cu ce s-a ocupat?

— Nu vă temeți, n-a fost nici fabricant, nici moșier și n-a exploatat pe nimeni. A fost om muncitor.

— Mai precis n-ai putea să-mi spui? Unde a muncit? A fost argat? Și-a trudit cocoașa la uzina lui Nobel?

— Argat n-a fost, dar a avut și el parte în viață de lacrimi și de necazuri. A fost meseriaș.

Comisarul trase de sertar și scoase de acolo câteva hârtii.

— Sunt niște informații sosite chiar din orașul dumitale

de baștină. Citindu-le, mi-am dat seama că tatăl dumitale a fost, într-adevăr, un meseriaș. Arhivele după cum știi au o memorie foarte bună. Oamenii mor, dar acolo totul rămâne așternut negru pe alb…

Chipul lui Melnik se înăspri, iar ochii își pierdură sclipătul întărâtat, rău, de până atunci. Comisarul își puse ochelarii și ridică una din filele pe care le scosese din sertar:

> „— …Andrei Nikandrovici Melnik, născut în anul 1882 la Samara, mic-burghez, cetățean de onoare al orașului, decorat cu medalia de aur a Uniunii industriașilor ruși, proprietar al unei case proprii de piatră și a două clădiri cu apartamente de închiriat. Are un atelier mecanic cu forjă și un magazin de fierărie, deține dreptul de arendă pentru executarea de montaje și reparații ale trăsurilor automobile produse de compania americană «Ford». În august 1916 a primit din partea ministrului de război o comandă pentru fabricarea de automobile blindate, dar n-a izbutit să organizeze producția acestora decât în anul 1918, livrând blindate armatelor atamanului Krasnov și ale generalului Denikin. A participat la complotul contrarevoluționar de la Samara și a fost executat conform sentinței Tribunalului militar revoluționar…”

Comisarul lăsă hârtia pe masă și spuse:

— După cum vezi, a fost cu adevărat un meseriaș tăticul dumitale.

— Credeți că trebuie să răspund eu pentru isprăvile lui taică-meu? Aveam doar opt ani când a murit.

— De ce să răspunzi dumneata! Ți-am amintit toate astea doar în legătură cu cele ce mi-ai spus despre marea mea avuție și situația dumitale de orfan. Tatăl meu a murit

și el. Numai că moartea l-a găsit luptând pe lângă Voloceaevka. Nu era meseriaș. Era țăran de pe la Kondopoga. Așa că rămânând amândoi orfani, de capul nostru, perspectivele de viitor ne-au fost egale. Dumneata însă erai deștept și ai vrut să-ți înjghebezi o gospodărie, iar eu eram prost și voiam să scap de mizerie întreg pământul. Dumneata te-ai apucat să cositorești oale în piață, iar mie chiaburul Spiridonov mi-a băgat cu o rangă în cap conștiința de clasă. Pe urmă dumneata ai început să vinzi pe sub mână obiecte furate, iar eu m-am angajat la uzina Putilov. Dumneata îți faci acasă atelier, iar eu mă înscriu la facultatea muncitorească. La radio începe să răsune: „La luptă, fii ai Patriei”, eu ajung la Elnia, iar dumneata, cu ulcerul dumitale închipuit, ești mobilizat pe loc, ca lăcătuș la o fabrică de pâine. Ce te uiți așa la mine? Să știi că ți-am citit biografia cu multă atenție...

— Se și vede! spuse Melnik.

— Bineînțeles, rosti, netulburat, comisarul. Care va să zică, eu trec ca cercetaș de batalion peste linia frontului, iar dumneata, cu o pâine sub haină, prin ghereta portarului. După aceea eu mă întorc de pe front și intru la S.L.B. - secția de luptă împotriva banditismului - iar dumneata te apuci de vechile năravuri. Eu fac descinderi pe la speluncile hoților, iar dumneata le fabrici scule marcate cu zigzaguri. Și iată că în cele din urmă ne aflăm amândoi în biroul ăsta. Numai că eu sunt șef, iar dumneata mi-ai venit ca inculpat. Vezi cum s-au descurcat ele, toate? Și te mai temeai că nu vom izbuti să discutăm ca de la om la om! Așa că ia-o acum de la început și lămurește-ne cum ai intrat în toată afacerea asta.

Melnik șezu îndelung, cu capul lui masiv, noduros, proptit în palme, și chiar după spatele pe care i-l vedeam mi-am dat seama cum se înfruntă, cum clocotesc în el ura, oboseala, mânia, ciuda, neputința, părerea de rău pentru ceea ce nu se mai poate întoarce, precum și o nemaipomenită părere de rău pentru cele realizate de-a

lungul întregii vieți și care acum se scurgeau fără urmă, precum apa din căușul palmei.

— În fine, am discutat până acum tot soiul de fleacuri. Să vorbim și despre ceea ce ne interesează, rosti la un moment dat.

— Să vorbim, fu de acord comisarul.

— Pe domnișoara o rog să scrie, îi făcu Melnik un semn stenografei. Dumneavoastră puteți să țineți minte și așa, sau, mă rog, cum vreți. Care va să zică, în urmă cu vreo cinci ani, mă pomenesc la mine acasă cu un individ. Tuns la modă, cu mașina numărul zero, se vedea imediat de la ce stațiune a picat. Am priceput că nu-i un borfaș de rând, căci mi-a transmis salutări de la mai mulți clienți de-ai mei, și că nici n-a venit doar așa, în plimbare, ci are cu mine o treabă serioasă.

— Ți-a propus ceva? l-am întrebat eu.

Melnik clătină din cap.

— Nu. Doar mi-a transmis salutările alea și mi-a spus c-o să mai vină, să mai stăm de vorbă. M-a mai întrebat cum o mai duc, cât câștig. Ce câștiguri mai pot avea, dacă pe hoții ăi mai mări, care îmi foloseau sculele, i-ați băgat pe toți la răcoare. N-au mai rămas decât niște găinari, așa că de-ale mele m-am lăsat nu de voie, ci de nevoie, că nu mai făceam nicio vânzare. Și mi-a mai dat omul de care vă spusei două sute de ruble…

— Pentru ce? l-am întrebat eu.

— Pentru nimic. Așa, sub formă de ajutor: cică ne-ar aștepta în viitor niște afaceri pe cinste și ăsta ar fi un fel de avans. Am înțeles atunci că mi-a venit în casă un grangur mare, că altul n-ar fi scos din buzunar două sutare doar așa, că am stat de vorbă…

— Va să zică, ți-ai dat seama că omul este un infractor și că are de gând să comită o faptă pedepsită de lege? i-am pus eu o întrebare directă.

— Te cred, că nu l-am socotit inspector financiar. Dumneata, de exemplu, doar n-o să-mi dai două foi din

salariu, numai așa, că m-ai cunoscut! Mă rog, omul a plecat și timp de aproape un an n-a mai dat niciun semn de viață. Iar când a venit din nou, aproape că nu l-am mai cunoscut: era înțolit de ziceai că-i turist străin. Am stat, zice, să-mi aranjez situația, să-mi clarific niște treburi. Din ziua aceea m-a vizitat întruna. Aducea cu el votcă, tot felul de gustări, îmi povestea anecdote, mă întreba de una, de alta, numai despre afacerea aceea nu sufla o vorbă. Sigur că nu-l iscodeam nici eu: calul doar nu-l îndeamnă el pe surugiu. Așa a ținut până într-o zi, când l-am văzut că vine încruntat, fără să mai aducă votcă, și-mi zice: hai să discutăm o treabă:

— Când a fost asta? întrebă comisarul.

— Pe la începutul lui octombrie.

— N-ai izbutit până atunci să afli câte ceva despre el: cine e, cum îl cheamă, unde stă, cu ce se ocupă?

Aveam impresia că în momentele acelea Melnik spunea adevărul, și, înainte de a se fi răzgândit să mai vorbească, voiam să obțin de la el cât mai multe informații.

— N-am aflat nimic și nimic nu știu nici în ziua de astăzi. De chemat, mi-a spus că-l cheamă Iakov Krest[22], dar de i-o fi numele adevărat sau doar o poreclă, cine s-o știe? Căci noi, ăștia, ne avem ca și spionii din filme: dacă punem prea multe întrebări, odată ne trezim cu limba tăiată. Și în general, cu cât știm mai puține lucruri, cu atât e mai bine.

— Dar despre el, ca om, ce ne-ai putea spune? întrebă comisarul. O fi hoț de talie mare? Sau e un simplu bișniță? Are ceva cultură sau n-are?

— Știu și eu? înălță Melnik din umeri. E un om cam greu de înțeles. La viața mea am văzut destui potlogari, dar pe ăsta nici că l-am putut ghici. Parcă ar fi uns cu săpun: numai nițel dacă îl strângi mai tare, țuști! și ți-a scăpat. Și-i un om crud, rău. Să-i taie cuiva beregata cred că i-ar veni mai ușor decât dumitale să-ți sufli nasul.

— Hm, hm, făcu comisarul. Și despre ce, mă rog, ați

[22] Cruce.

discutat în ziua aceea?

— Krest mi-a spus: să știi, zice, că te socotesc un om cu cap și de aceea nu mă tem să-ți vorbesc deschis. Mai ales, zice, că nu lucrez pentru mine. Există un om, o pasăre rară. Să nu mă întrebi cine e, că de m-ai pune la zid și tot nu-i ciripesc numele. E de o deșteptăciune cum nu mai găsești altul. Și iacătă că omul ăsta, patronul nostru, care va să zică, ne cere să-i facem o treabă foarte ușoară, dar pentru care ne va plăti cu bani grei. Ce fel de treabă? îl întreb pe Krest. Zice: păi să forțăm ușa unui apartament. Să știi de la mine, îi zic eu, că până acum n-am luat parte niciodată la hoții dintr-astea și nici n-am de gând s-o fac. Krest se pune pe râs: scoate-ți, zice, din cap, asemenea idei. Treaba asta nu-i o hoție. Patronul învârtește niște afaceri la care noi nici nu putem visa. Dumneata va trebui doar să faci o cheie potrivită și să-i descui apartamentul. Va intra acolo numai el singur: dumneata nu vei avea dreptul nici să treci pe-aproape. Patronul va cerceta niște hârtii care se află acolo, pe un birou, și va pleca, încuind și ușa. Ne va da gologanii și cu asta, basta.

— Și te-ai învoit? l-am întrebat eu.

— Nu dintr-o dată. Am stat mult pe gânduri și cu cât stam, cu atât mi se deschidea pofta. Că pentru mine chiar că era o treabă ușoară. Mai era la mijloc și o sumă frumușică, iar eu tocmai mă gândeam să-mi schimb tabla de pe casă și-un ban în plus nu mi-ar fi stricat deloc.

— Bine. Mai departe, spuse comisarul.

— Mai departe ce să fie: am căzut de acord. Krest însă, niciuna nici două, se pune iar pe râs: gândește-te. Zice, nenicule: cine se mai apucă la noi să spargă ușile, noaptea? Lucrarea trebuie s-o faci de așa finețe, ca să nu poată afla nimeni pe unde au pătruns oaspeții nepoftiți. Și-atunci, zic, ce-i de făcut? Zice: patronul a prevăzut și a asigurat totul. Dumneata vii într-o noapte, intri în blocul acela, urci la etajul cinci și vâri o pană de fier în broasca ușii. A doua zi îți iei o geantă cu scule te faci că ești

instalator, trimis de administrația blocului și suni la aceeași ușă: chipurile să verifici robinetele. Când ăia or sta să deschidă ușa, și-or da seama că broasca nu mai merge cum trebuie. Pentru grangurii ăștia instalatorii sunt același lucru cu sculerii, garantat că te-or ruga să le repari și broasca. Atunci scoți frumușel pana de fier, îi rogi să-ți dea cheile ca să vezi dacă broasca funcționează bine și le iei tiparul pe o bucată de ceară. Între timp, eu am să-l țin pe stăpânul casei de vorbă la telefon. Asta ca să nu te împiedice să lucrezi. După ce isprăvești treaba, stăpânul casei o să-ți dea desigur o rublă, două, bacșiș. Dumneata îi mulțumești și-i spui că dacă or mai avea nevoie de ceva să te cheme direct la telefon. Și-i dai numărul. Să știți că m-a mirat tare mult chestia asta, cu telefonul. Ce ne mai trebuie? îi zic eu lui Krest. Asta, zice, nu te mai privește și să nu te-apuci cumva să faci vreo treabă de capul dumitale. Nu trebuie decât să înveți numărul pe dinafară și să i-l spui gazdei. Apoi mi-a mai spus: atâta timp cât ai să mă asculți și-ai să faci totul precum te învăț eu, să știi că n-ai să pățești nimic. Numai să nu faci nimic de la dumneata putere.

— Ce număr de telefon ți-a dat? l-am întrebat eu.

— 157-74-62, spuse Melnik și clătină cu amărăciune din cap. Am să țin minte numărul ăsta cât oi trăi. Mare prostie am făcut atunci. M-a dus de râpă propria mea lăcomie…

— Când te-ai învoit să forțezi ușa? îl întrebă comisarul.

— Nu. Când n-am ținut seama de povața lui Krest. Toată viața am socotit că-s mai deștept decât alții și uite că m-am prostit pe mine însumi.

— Dacă l-ai fi ascultat pe Krest, crezi că nu te-am fi găsit?

Melnik mă privi pe sub sprâncene și surâse strâmb.

— Poate că m-ați fi găsit. Numai că nu v-aș fi fost de niciun folos. Am fi stat de vorbă și mi-ați fi dat drumul. Dovezi n-ați fi avut.

— S-ar putea, i-am spus. Asta nimeni nu poate s-o știe.

Zi-i mai departe.

— Păi ce s-a întâmplat mai departe, o știți și dumneavoastră. Am făcut cheile, dar simțeam că parcă mă împinge satana: mai fă-ți și ție un rând, ce te costă! De vreme ce ăștia caută cu atâta râvnă să pătrundă în apartament, înseamnă că și cheile i-or fi de preț. Până la urmă am mai făcut un rând, deși, în momentul acela, zău că nu știam la ce mi-or fi trebuind. Către seară vine Krest la mine, îi dau cheile, și îl văd că își tot râde în barbă. Oare ai mai auzit, Stepan Andreevici, zice, să dea careva atâta bănet numai pentru niște chei? Va trebui, zice, să te și duci acolo, împreună cu Patronul și să-i descui chiar dumneata ușa. Păi, zic, n-aveți cheile? Ba da, zice Krest, dar dacă ușa nu se va deschide dintr-o dată, dumneata ai s-o poți ajusta pe loc, pe câtă vreme Patronul n-o să stea să-și piardă timpul cu așa ceva. El va intra în apartament numai pentru două, trei minute, se va uita la hârtiile acelea și va ieși afară. Dumneata n-ai nevoie să intri în urma lui. Doar vei descuia ușa, și îl vei aștepta afară. Să știi însă că totul trebuie făcut de prima dată: nu e cazul să te duci pe acolo de mai multe ori. Patronul va ști precis când e momentul ca lucrurile să meargă strună și fără niciun fel de complicații.

— Patronul nu și-a exprimat dorința să te cunoască? l-am întrebat din nou.

— Krest îmi spusese că n-am să dau ochii cu el decât o singură dată: în momentul în care am să-i descui ușa. Și mi-a mai spus nu numai să nu-i pun, Doamne ferește, vreo întrebare, dar nici măcar să nu-i vorbesc. Dacă va avea nevoie de ceva, îmi va vorbi el singur.

Comisarul zâmbi în colțul gurii:

— Vezi Tihonov, ce corifeu ne umblă pe sub ferestre; iar noi dormim liniștiți și nici nu ne pasă.

Melnik spuse:

— Patronul ăsta nu-i din tagma hoților - v-o spun precis. Slavă Domnului, am văzut destui la viața mea. Ăsta-i un om

ca toți oamenii, doar că învârtește niște afaceri atât de grase, că până și unul cum e Krest îi umblă pe dinainte în patru labe. Toate astea desigur că le-am priceput mai târziu. Atunci, sâmbătă, pe data de 15, am avut cu Krest o întâlnire în oraș, iar el mi-a spus că treaba e plănuită chiar pentru seara aceea. Ba mi-a mai dat și un bilețel: să trimit chiar atunci o telegramă. Pentru ce, naiba, zic, mai e nevoie și de telegramă? Râde și-mi spune: ai îmbătrânit, Melnik, ai făcut și chelie, dar minte nici că ți-a prisosit. Dacă, venind acolo veți vedea telegrama jos, la cutie, veți ști precis că nu-i nimeni acasă și că puteți urca în voie. După aceea ne-am luat rămas bun, că aveam să ne vedem mai târziu, eu am plecat acasă, mi-am rânduit toate și știu că eram tulburat: doar nu mai făcusem niciodată așa ceva. Am cinat frumos cu baba mea, și pe la miezul nopții am plecat din nou la Moscova. În piața Maiakovski l-am întâlnit pe Krest. Era vesel și vorbea cu răutate în glas: „Ți-am pregătit, zice, un automobil personal” și-mi arată un GAZ mititel, din alea cu prelată. Pe urmă, hop că vine și un taxi, din el coboară un om, iar Krest îmi zice: „A sosit Patronul.” Dă fuga la el, începe să se gudure, îi șoptește ceva la ureche. Omul, nimic: sta ca de piatră. Pe urmă se sucește în călcâie și intră pe poarta unui bloc. Krest îmi face semn: ține-te după el. Patronul ajunge în vestibul, deschide ușa liftului, pe urmă stă o clipă pe gânduri și-mi spune: „Ia dumneata liftul, că eu am să urc pe scară.” Ce să vă mai spun: până să urce, i-am și descuiat toate încuietorile. Intră omul în apartament pe întuneric, pe urmă îl aud că-mi spune din vestibul: „Dumneata coboară pe trepte și așteaptă-mă afară, în stradă”. Îndată am și coborât, bucuros că mai scap de un risc. N-au trecut nici două minute, când îl văd că și iese pe poartă, fără să aibă ceva în mâini. Am ajuns amândoi la mașină, iar Krest s-a și repezit la el: cum a fost? Patronul doar a dat din cap, chipurile, că-i totul în ordine. Atunci Krest mi-a întins gologanii și mi-a spus: ia-o din loc mai repede. Mâine vin

să te văd. S-au urcat amândoi în mașină și au plecat înspre Samoteoka.

— Iar dumneata? întrebă comisarul.

— Eu am plecat către strada Gorki, oarecum necăjit. Mă gândeam: stă apartamentul acela deschis, țipenie de om pe scară, iar înăuntru sunt pesemne o groază de boarfe și de bănet. Pe lângă asta, m-a pătruns și o bănuială: de vreme ce ăia mi-au umplut buzunarele pentru te miri ce, înseamnă că o fi totuși ceva la mijloc. Și nici telefonul pe care îl lăsasem vioristului nu-mi dădea pace: mi-era frică să nu-mi fi întins Krest vreo cursă, deși nu-mi puteam da seama care o fi aceea. Îmi sunau și cheile în buzunar: parcă m-ar fi lovit în inimă. Și-atunci am făcut cale întoarsă…

— Nemaipomenit! am exclamat eu.

— Da, rosti cu fermitate Melnik. Am priceput că m-au înșelat, blestemații. Nici n-am intrat bine în cabinet, că am și văzut șifonierul cu ușa forțată și mi-am adus aminte: Krest îmi ceruse și un șperaclu. Găsiseră pesemne bani, bijuterii de tot soiul, și-o întinseseră. Nu-i nimica, zic, n-oi fi nici eu cu capul între urechi. Am dat acolo de niște valize și le-am umplut cu ce mi-a căzut în mână, că erau numai obiecte de valoare: orice aș fi luat și tot îmi era de folos. Pe urmă am smuls foile din caietul pentru telefoane, le-am dat foc am călcat scrumul în picioare și-am plecat. Uite așa s-au petrecut lucrurile. Ce-am avut de spus, v-am spus. Acum n-aveți decât să mă judecați…

Comisarul își aprinse o țigară, țăcăni de câteva ori cu închizătoarea brichetei, privi gânditor flăcăruia albastră care țâșni în sus, apoi spuse pe un ton lipsit de veselie:

— M-da, e o poveste interesantă. Acum Tihonov poți să-i pui întrebări. Ți-a venit și dumitale rândul…

— Cum arăta omul acela, Patronul? l-am întrebat pe Melnik.

Acesta își încreți fruntea:

— Cum arăta? Cam ca toată lumea: n-avea în el nimic

deosebit. Un pic mai scund decât dumneatale, nici slab, nici gras. Cu o șapcă adusă pe frunte și cu gulerul hainei ridicat. Purta și niște ochelari foarte mari: nu erau chiar negri, mai mult fumurii.

— Dacă l-ai mai vedea, l-ai recunoaște?

— Știu și eu? înălță Melnik din umeri. Nu l-am văzut decât prea puțin timp și mai mult pe întuneric.

— Dar pe Krest? Pe ăsta ai putea să mi-l descrii?

— De bună seamă. Dar cu ce folos? Uite, parcă îi și văd chipul, însă dumitale nu ți-l pot băga în creier!

— De asta să n-ai grijă! i-am spus. Avem noi un aparat special și dacă ți-l amintești după cum îmi spui, ai să ni-l poți desena cu aparatul ăsta, ca la fotograf.

— De unde știi că aș fi în stare să desenez?

— N-ai să desenezi chiar dumneata. Aparatul are s-o facă singur. Câți ani să aibă Krest?

— În jur de cincizeci. Însă se ține bine.

— Dar Patronul?

— N-aș putea spune, că nu l-am văzut prea bine. Judecând după ținuta pe care o avea, cred că nu-i un om în etate.

— Krest a venit la dumneata a doua zi, așa cum ți-a promis?

— N-a venit. Ba chiar am crezut că nici n-o să mai vină. Drept să spun, chiar eram bucuros să nu-i mai văd mutra vicleană. Îmi părea însă și rău că pierdusem un client gras. Numai că peste o săptămână a apărut din nou.

— Și ce ți-a spus?

— Mi-a spus cum că totul e în ordine. Că Patronul, adică, e mulțumit. În felul ăsta mi-am dat seama că nu știe nimic despre vizita pe care o făcusem și eu în casa aceea. Mă rog, am băut o votcă, am mai stat de vorbă. Pe urmă Krest s-a apucat și a scris nu știu cui două scrisori. Una a luat-o cu el, iar pe cealaltă mi-a dat-o mie și mi-a spus: fii atent, Stepan Andreevici, nu uita s-o pui la cutie peste trei zile. Dar exact peste trei zile! Zic: ce scrisoare o mai fi și asta?

A râs și mi-a spus: e o scrisoare foarte importantă, să nu cumva să uiți ce te-am rugat. Printr-însa Patronul va face ca în locul nostru să ajungă în strada Petrovka altcineva. N-am prea înțeles, desigur, despre ce e vorba, însă Krest mi-a vorbit și mai departe cam tot așa, în doi peri: să asculți, zice, de Patron, că-i un om de-o deșteptăciune rară, nu face nimic fără socoteală. Păi, zic, dacă totul s-a aranjat în folosul nostru, la ce bun să mai trimitem epistoliile astea? Și-atunci Krest m-a lămurit. Zice: când se comite o infracțiune de mai mari proporții și nu se găsește niciun fel de urmă, milițienii turbează, nu alta. Dacă n-au de ce să se agațe, te poți aștepta de la ei la toate relele. De aceea trebuie să-i ajutăm. Să găsească adică niște urme, ba chiar și un om potrivit, asupra căruia să cadă bănuiala și de care să se ocupe cât le-o pofti inima. Căci timpul trece, iar fiecare clipă ne folosește nouă și nu lor. Când or ajunge la capăt și n-or găsi nimic, înapoi n-or să mai dea, altminteri șefii lor le-ar freca ridichea de să-i usture. Și-n felul ăsta toate oalele s-or sparge în capul ăluia care va primi scrisoarea de față. Doar are și miliția socotelile ei: planul îi va fi îndeplinit, cazul - bifat, dosarul se va închide…

Melnik tăcu. Stenografa încetă și ea să-i mai noteze vorbele, comisarul continua să-și răsucească bricheta pe tăblia mesei, iar eu încercam din răsputeri să mă concentrez, să găsesc o ieșire cât de mică din toată această situație. Zadarnic însă: intrarea în labirint se dovedise a fi o intrare falsă, dincolo de ușa zugrăvită se înălța un zid amenințător, iar Minotaurul nu era nici el autentic: în locul celui adevărat, indivizii ne vârâseră în ochi o dublură chelboasă și posomorâtă. Un Minotaur de paie…

— „…Doar un singur om pe care nu-l cunosc, dar care, în afacerea viorii furate, m-a folosit drept paravan…” am rostit cu glas scăzut.

— Ce tot mormăi acolo? își înălță privirea comisarul.

— Sunt cuvintele lui Ikonnikov din ultima lui scrisoare. În toată povestea asta există cineva care știe precis tot ce întreprindem și care își planifică în mod corespunzător acțiunile. Este cel căruia i se spune Patronul.

— S-ar putea să fie așa, înălță din umeri comisarul. S-ar putea să fie și altminteri…

— Credeți că ar mai putea fi și altcineva, care să tragă sforile?

Comisarul râse:

— S-ar zice că Patronul împreună cu Krest se și află aici, în anticameră, și nu ne mai rămâne decât s-o căutăm pe cea de-a treia persoană misterioasă care, după cum spui, ar putea să tragă sforile. De fapt nici pe ăștia doi încă nu-i cunoaștem. Mă rog, pentru Krest, o să alcătuim un fotorobot. Dar pentru Patron ce-o să facem? Nu dispunem nici măcar de semnalmentele lui cât de cât mai precise…

— Poate că ar trebui să ne adresăm cartotecii centrale? Să ne trimită fișele celor porecliți „Krest”?

Comisarul dădu din mână a pagubă:

— O să ne trimită cel puțin două sute de fișe. Știi ce înseamnă „Krest” în argoul lumii interlope?

Am mormăit ceva, în doi peri:

— „Krest” înseamnă „hoț”. Cu verificarea celor care poartă o asemenea poreclă putem să ne ocupăm mult și bine.

— Și-atunci ce-i de făcut? Doar nu dispunem de nicio ipoteză!

Comisarul mă privi peste ochelari:

— Ascultă, Tihonov, nu cumva ți-ai pierdut cumpătul? Ț-ț-ț! făcu el cu compătimire.

— Oricine și-ar pierde cumpătul nu numai eu! Simt că mă apucă amețeala!

— Vai-vai-vai! Ești cam slab de înger, Tihonov. Și asta numai din cauză că-ți porți prea mult de grijă…

— Mă rog… Ce ziceți că ar trebui să facem?

— Ar trebui, amice, să gândim. Din datele de care

dispunem reiese clar că avem de a face cu un grup alcătuit din trei persoane. Aceste persoane sunt: Melnik, Krest și Patronul. Cunoaștem și distribuția rolurilor în grupul de criminali: Patronul reprezintă centrul de concepție, Krest - partea administrativă, Melnik - execuția tehnică. Asta în etapa pregătirii și comiterii infracțiunii. Grupuri dintr-astea nu sunt pentru noi o noutate. În etapa următoare însă au început să se petreacă lucruri mai puțin obișnuite…

Am înțeles încotro bate comisarul și mi-am amintit de celebra lui „sită”: chiar acum va începe să cearnă metodic oamenii și faptele intrate în câmpul nostru de investigații.

— Deci ne dăm seama că cineva încearcă să orienteze ancheta pe un drum greșit. Până în prezent a izbutit s-o facă?

— Într-o anumită măsură.

— Tocmai asta îmi spun și eu. Infractorii n-au procedat orbește, ceea ce desigur ar fi fost o prostie și ar fi putut să atragă atenția asupra lor. Ei au acționat într-un mod bine gândit, precis, ba chiar aș zice că au urmărit îndeaproape desfășurarea anchetei, dezinformându-ne cu multă eficiență. Ce rezultă de aici?

— Că erau bine informați în ce direcție se poartă investigațiile și ce se întâmplă în diferitele lor etape.

— Cum le proveneau informațiile? întrebă repede comisarul.

— Nu văd decât două căi: fie că a existat o cale de informare de care noi n-am știut, fie că infractorul a trecut pe la noi în cursul anchetei fără să ne fi sesizat. La interogatoriu și-ar fi putut da seama de întreaga situație.

Comisarul își aprinse o țigară, împrăștie fumul cu mâna, tăcu un timp, apoi mă întrebă:

— Ce cale ți se pare mai potrivită pentru continuarea deducțiilor?

— O prefer din toate punctele de vedere pe cea de-a doua.

— Ia-o mai calm. Cu mai puțin patos… Să știi că o prefer și eu. Calea aceasta ne arată însă că trebuie să studiem cu foarte multă atenție însuși obiectivul atacului pe care l-au întreprins. De ce crezi că și-au pornit ofensiva generală asupra lui Ikonnikov și nu asupra altcuiva?

— Cred că se înțelege de la sine. Ikonnikov se afla ani de-a rândul în conflict cu Poleakov și avea reputația unui om ciudat, ba chiar cu o doză de țicneală. Comportarea lui din ultimii ani era pur și simplu de neînțeles, iar un lucru de neînțeles dă naștere la bănuieli. Asta se înțelege de la sine.

— Uite că eu n-o înțeleg, spuse comisarul și înălță din umeri, ca și când s-ar fi scuzat pentru mărginirea de care dădea dovadă. Eu n-o înțeleg deloc. În orice caz, fiind în locul Patronului, n-aș fi considerat toate astea drept o bază solidă pentru declanșarea atacului.

— De ce?

— D-aia! Judecând după faptele lui, putem spune că hoțul este un om foarte inteligent și cu multă experiență. Ca atare, el și-ar fi dat seama imediat că de-ar fi avut Ikonnikov o comportare și mai ciudată, de vreme ce n-a furat el vioara, noi ne-am fi zbătut cât ne-am fi zbătut, dar, în cele din urmă tot i-am fi prezentat, cum s-ar spune, scuzele de rigoare.

— Cred că de altceva nici n-au nevoie: scopul lor nu este decât să câștige timpul în care noi ne-am afla pe un drum greșit.

— Ba deloc! scutură din cap comisarul. Părerea mea e că alegerea lor s-a oprit asupra lui Ikonnikov dintr-un cu totul alt motiv.

— Ce fel de motiv?

— Ce fel de motiv? repetă comisarul.

Își scoase ochelarii, îi răsuci între degete, îi aruncă pe masă, apoi spuse dintr-o răsuflare:

— Motivul a fost următorul: Pavel Ikonnikov, asasinat ulterior de către criminali, a constituit pentru ei tocmai

acea sursă de informații de care vorbeam înainte.

— Cum adică? n-am priceput eu.

— Ei l-au ales pe Ikonnikov, pentru că unul din hoți pesemne că i-a fost o persoană apropiată.

Comisarul se ridică de pe scaun, făcu vreo câțiva pași prin încăpere, apoi continuă gânditor:

— După fiecare discuție purtată ou dumneata, Ikonnikov se întâlnea cu persoana aceea și-i povestea amănunțit tot ceea ce își dădea seama că te interesează.

— Asta înseamnă că persoana în cauză trebuie să-l fi cunoscut foarte bine și pe Poleakov, am spus eu. Numai așa se poate realiza întreg circuitul.

— Exact, încuviință comisarul. De aici reiese că trebuie să luăm totul de la capăt și, după listele pe oare le-ai întocmit, să-i căutăm pe cei care i-au cunoscut bine atât pe Poleakov, cât și pe Ikonnikov.

Am început să-mi reamintesc în grabă numele zecilor de oameni interogați în cursul anchetei: cei mai mulți dintre aceștia îi cunoșteau pe amândoi.

— Infractorul le este o persoană foarte apropiată, reluă comisarul. Le cunoaște bine biografiile și caracterul. Numai așa a izbutit să prevadă toate urmările „mizei” puse pe Ikonnikov.

— Încep acțiunea chiar de mâine dimineață, i-am spus ridicându-mă de pe scaun.

— N-ai să poți face față de unul singur, fu de părere comisarul.

— De ce?

— Fiindcă informațiile pe care le vei culege, vor avea lacune foarte mari. Cred că ar trebui să-ți găsești un ajutor chiar din rândul martorilor de până acum. O persoană care te va ajuta să te orientezi în toată mulțimea asta de oameni. Altminteri ai să te moșmondești prea mult…

Comisarul își consultă agenda și apăsă pe un buton. Intră ofițerul de serviciu.

— Mâine la ora unsprezece am o ședință la minister. Te

rog să-mi pregătești darea de seamă pe anul trecut, privind criminalitatea minorilor. Pentru ora cincisprezece te rog să-l convoci aici pe șeful investigațiilor din raionul Kirovski. La ora șaisprezece îl aștept pe colonelul Arapov cu materialele privitoare la asasinatul din Degunin. La ora șaptesprezece vom audia grupul lui Bekin…

— La ora șaptesprezece și treizeci știu că trebuie să participați la ședința drujinelor populare de la cinematograful „Enisei”, spuse ofițerul de serviciu.

— Ai dreptate. Atunci grupul lui Bekin să vină poimâine. Pentru ora nouăsprezece treizeci te rog să-l inviți pe Kolesov. Aș vrea să-mi aducă și concluziile baliștilor. Deocamdată, atât…

Ofițerul de serviciu părăsi încăperea, iar eu m-am uitat la ceas: era ora trei după miezul nopții. Comisarul își întinse mădularele obosite, apoi suci butonul aparatului de radio. Din difuzor izbucni o melodie săltăreață, iar un glas vesel propuse ascultătorilor să asculte emisiunea de dimineață „Punct și de la capăt” a postului de radio „Maiak”.

Comisarul râse:

— Cred că o difuzează noaptea special pentru mine. Când o voi asculta, împreună cu toată lumea, la ora șapte dimineața, va însemna că în oraș totul este în ordine. Și-acum să ne ducem la culcare.

Capitolul 2
Mișelia sporește dacă e însoțită de prostie

În anul 1691, Antonio Stradivari suferi o nouă și cruntă lovitură: Giuseppe, cel mai talentat, mai liniștit și mai sârguincios dintre feciorii săi, se îmbolnăvi de holeră.

Spre seară, vestea ajunsese să facă ocolul întregii Cremone și la miezul nopții casa lui fu împresurată de o mare mulțime, înarmată cu făclii și cu bolovani. Lumea stăruia să-l ducă pe Giuseppe la baraca de la mănăstire, iar casa cu toate viorile diavolești dintr-însa, cu toate fierturile magice pe care le prepara noaptea Stradivari, otrăvind împrejurimile prin mirosul lor înveninat, să fie arsă din temelii, pentru ca boala să nu se răspândească în întreg orașul.

Clădirea părea că amuțise, toate ferestrele aveau jaluzelele trase, nicăieri nu licărea nicio lumină, toate acestea îi înfricoșau și mai tare pe cei adunați și-i făceau să urle cu și mai multă putere. Pe urmă zăvorul ușii pocni înfundat și pe treptele din fața casei ieși Stradivari. Cu o mână ținea o lumânare aprinsă, cu cealaltă - o archebuză încărcată.

Mulțimea amuți, Stradivari tăcea și el, și peste cei adunați se lăsă o liniște încinsă, întreruptă doar de sfârâitul făcliilor unse cu smoală. Tăcerea pluti îndelung, până ce un țipăt pătrunzător zbură ca o petardă peste capetele mulțimii.

— La moarte cu vrăjitorul! Altminteri, vom pieri cu toții!

Mulțimea se abătu ca un val spre treptele scării, prin

întuneric vâjâi un bolovan și din obrazul meșterului țâșniră câțiva stropi de sânge. Și-i șterse calm cu mâneca albă a cămășii și pânza se înnegri îndată, ca și când niște colți lacomi ar fi smuls din ea o fâșie.

— Pe el! Dați foc casei!

Stradivari ridică archebuza.

— Primul care va urca scara, va muri, rosti încet, iar glasul lui scăzut păru să acopere urletele mulțimii.

Cei din față se opriră în loc, cei din urmă continuau să înainteze. În spatele lui Stradivari se ivi Francesco, înarmat cu o muschetă.

— Boala fiului meu n-o să vă primejduiască viața, spuse din nou meșterul. Din casa asta nu va ieși nimeni până ce Giuseppe al meu nu se va însănătoși pe deplin. Sau până ce nu vom muri cu toții. Atunci n-aveți decât să veniți și să faceți cu că tot ce poftiți. Deocamdată însă, eu sunt stăpân aici și cel care îmi va trece pragul fără voia mea, va muri…

Fiul băcanului Quadrelli, amețit de băutură, cu hainele în dezordine, strigă:

— Nu luați scama la vrăjitor!

Și urcă în fugă treptele scării.

Stradivari înălță archebuza și, fără să ochească, apăsă pe trăgaci. Prin întunericul din jur, lumea văzu flacăra gălbuie de la gura țevii, înainte de a-i ajunge la urechi zgomotul sec al împușcăturii. Quadrelli se prinse cu mâinile de piept, pe chip îi împietri o expresie de mirare, apoi se lăsă moale pe treptele scării, lunecă în jos și, pe fiecare treaptă, capul i se lovi de scânduri, cu un zgomot sec, iar aceste bufnituri păreau tot atâtea jaloane venite să despartă mulțimea amuțită, de Stradivari și de fiul său, rămași nemișcați în pragul scării.

Antonio lăsă în jos arma și spuse:

— Pe voi nu boala vă înspăimântă, ci propria voastră frică. Pentru a scăpa de ea, v-ați hotărât să omorâți un om bolnav, lipsit de apărare și să nimiciți ceea ce eu am căutat o viață întreagă. Plecați de aici, altminteri o s-o plătiți

scump…

Se răsuci în călcâie și intră în casă. În urma lui ușa se trânti cu zgomot, se auzi, pocnind, zăvorul, apoi totul reintră în tăcere. Mulțimea își reveni din încremenire și oamenii fugiră, țipând, cât mai departe de casa blestemată…

Antonio intră în odaia unde se zvârcolea în neștire Giuseppe și le spuse soției și celorlalți fii ai săi:

— În odaia asta să nu mai intrați. Am s-o fac numai eu. Tu, mamă, roagă-te lui Dumnezeu. Noi nu i-am încălcat niciodată poruncile. Eu toată viața mea am muncit, așa încât n-am avut timp să păcătuiesc. Roagă-te, deci. Poate Dumnezeu îți va auzi glasul. Iar voi, fiilor, reluați-vă de mâine lucrul în atelier. Boala și slăbiciunea îi cuprind mai degrabă pe cei care stau fără să facă vreo treabă. Proorocul Isaiia grăiește: nu te teme, căci sunt alături de tine…

În noaptea aceea rămase până dimineață în atelier, preparând pesemne o fiertură numai de el știută, căci prin toată casa se răspândi miros iute de clor și de oțet. Dimineața le porunci celor ai casei să-și spele cu fiertura aceea mâinile și să șteargă cu ea toate obiectele din casă, toate ușile și ferestrele. Pe fiul cel bolnav îl hrăni și îl îngriji numai el, dându-i să bea ierburi de leac și alte fierturi tot de el pregătite.

În cea de-a patruzecea zi, Giuseppe, numai pielea și osul pe el, coborî cu pași tremurători, nesiguri, în atelier și rosti cu o voce răgușită:

— Tată, a venit vremea să-mi țin legământul. Dumnezeu m-a lăsat în viață spre a-i sluji lui. Dă-mi, rogu-te, binecuvântarea, căci voi pleca la mănăstire…

Antonio Stradivari îi căzu la picioare, îl imploră, plângând cu hohote, să nu se pripească, să se gândească mai bine la ceea ce se hotărâse să facă.

O lună mai târziu, Giuseppe Stradivari, încă slăbit de boală, își puse pe trupul gol o sutană aspră, din păr de

cămilă și, luând de acasă numai un codru de pâine, plecă pe jos, cu capul descoperit, spre Parma. Curând se auzi că a fost primit în cinul călugăresc.

Vestitul meșter își mai pierduse un fiu.

În anii din urmă, Antonio căpătase mania de a face tot soiul de calcule, fie ele cât de absurde. Ore întregi ședea aplecat peste tăblița de ardezie, înșirând coloane lungi de cifre. Calcula dobânda ce i se cuvenea pentru capitalul depus la bancă, sumele cu care aveau să-i fie onorate comenzile făcute de clienți, curbele menite să alcătuiască cele mai potrivite forme ale viorilor, precum și cheltuielile pentru hrana zilnică. În anul acela, care îi adusese atâtea necazuri, împlinise patruzeci și șapte de ani și, chiar în ajunul zilei sale de naștere, calculase că a stat în picioare la masa lui de lucru exact zece mii de zile și a construit peste patru sute de instrumente. Începuse să-l muncească gândul că e necesar să-și rânduiască toate treburile într-o ordine desăvârșită, căci omul nu-și cunoaște ziua și ceasul. Calculă întruna, zile în șir, cu o încăpățânare de maniac. Astfel, socotind într-o zi cam cât îl va costa lemnul pentru construcții navale, adus din Turcia, din care voia să facă alte viori - scândurile acelea stăteau la uscat decenii întregi - Stradivari se apucă să calculeze cantitatea de lemn necesară pentru construirea unei singure viori. Încercă apoi să afle volumul unei cutii de chibrituri, dându-și seama că e și acesta un calcul din cele mai lungi și mai subjugătoare. Totul consta în faptul că volumul propriu-zis rămâne neclintit precum catedrala sfântului Marcu, în timp ce generatoarele lui pot fi mereu altele. Volumul unei viori nu se poate micșora, căci atunci ea va căpăta un timbru răgușit, ca o bolboroseală de neînțeles. Mărit fiind, vioara va scoate sunete stridente, iar notele profunde îi vor fi slabe și palide.

Stradivari stătu să calculeze până în zorii zilei, iar apoi, chiar în dimineața aceea, începu construcția unei viori noi. Cei doi fii ai săi - Francesco și Omobono - priviră uimiți la

această arătare. Vioara era cu o palmă mai lungă decât celelalte și turtită ca o scrumbie. Curbura plăcilor abia dacă se întrezărea, iar călușul foarte înalt întindea strunele ca o cocoașă.

Stradivari nu mai lucrase nicicând cu atâta iuțeală. Așteptă cu nerăbdare să se usuce lacul cu care poleise instrumentul.

Sosi în sfârșit și ziua când dădu jos de la uscat noua vioară. O sprijini de umăr și începu să cânte. În dimineața aceea Antonio a cântat la instrumentul pe care mult mai târziu specialiștii aveau să-l denumească „vioară clasică”. Glasul îi era deosebit de puternic - nimeni nu mai auzise vreodată ca o vioară să poată cânta cu o voce atât de răsunătoare și limpede, nimeni nu și-a putut închipui că va auzi într-însa chemarea voinicească a trompetelor și susurul blând al unui fluier, că în ea poate răsuna adânca deznădejde a unui tată și un plâns molcom de mamă, că vocea ei poate reda gunguritul unui copil, foșnetul ierburilor, cântecele păsărilor, plescăitul vinului și zbuciumul răsunător al luptei, clinchetul de săbii și fluturarea ușoară a steagurilor.

Stradivari cânta la noua lui vioară și lacrimile îi șiroiau pe obrajii acoperiți cu cărunte fire de păr. Gândea că n-a mai plâns astfel decât în urmă cu treizeci de ani, când a crezut că viața i se sfârșește, deși ea i se afla abia la început, pentru ca el să izbutească a deprinde învățătura lui Amati, să facă apoi patru feciori, să piardă pe doi dintre ei, iar acum, când puterea îi e într-adevăr pe sfârșite, să poată crea și o asemenea minune dumnezeiască.

Nici acum însă, în aceste clipe dureros de fericite, Antonio Stradivari nu știa că ajunsese abia la jumătatea vieții sale lungi și grele, și că lucrurile cele mai frumoase și mai de seamă încă le va mai avea de înfăptuit...

.....

Belaș își aprinse o țigară și mă întrebă:

— Totuși n-am prea înțeles. Dumneata îmi propui să-ți devin ajutor voluntar. Parcă așa se cheamă o asemenea persoană?

— Asta nici nu mă interesează, i-am răspuns. Eu n-am nevoie decât să mă pot orienta în tot haosul ăsta de oameni și de raporturi care există între ei.

Belaș înălță, nedumerit, din umeri:

— Și de ce mi te-ai adresat tocmai mie?

— Din mai multe motive. În primul rând, dumneata ești un om inteligent, un intelectual. De asemenea, ești la curent cu relațiile care au existat între Poleakov și Ikonnikov și-i cunoști de bună seamă și pe mulți dintre prietenii lor. De aceea m-ai putea ajuta mult mai bine decât alții să aflu adevărul…

Belaș dădu din cap.

— Hm! Lupta asta pentru aflarea adevărului e ca jocul cu frânghia: cine e mai puternic, câștigă.

— Asta, în ce sens?

— În oricare. Să presupunem că vom izbuti să dăm de adevăr. Lui Ikonnikov asta n-o să-i mai folosească.

— Mai rămâne însă Poleakov. Mai suntem și noi, sunt și ceilalți…

— Aș! Eu îl cunosc bine pe Poleakov și sunt convins că n-are nevoie de un adevăr plătit atât de scump.

— Am impresia că nu-ți este limpede diferența dintre noțiunile „cauză” și „efect”. Vreau să zic că Ikonnikov n-a murit din cauza acestui furt…

— Dar de ce a murit? sări în sus Belaș.

— În primul rând, nu excludem posibilitatea unui accident… am început eu pe un ton calm.

Deși aveam încredere în Belaș - interogarea martorilor și verificarea probelor materiale au demonstrat într-un mod categoric că în ziua comiterii furtului el se afla la Leningrad - totuși nu voiam, decât dacă ar fi fost cu totul necesar, să-i ofer informații prea amănunțite. Un om ca acesta ar fi putut, numai de dragul unui subiect de

conversație mai interesant, să le difuzeze foarte curând tocmai în cercul oamenilor printre care, după părerea mea, ar fi putut să se afle și făptașul.

Belaș mă întrerupse pe un ton ferm:

— Te rog să nu-mi spui povești. Doar m-ai invitat aici ca să discutăm foarte deschis. Să știi că nu vom putea găsi o ieșire din situația creată, decât dacă vom privi faptele în adevărata lor lumină…

— Dar ce te face să crezi că Ikonnikov a sfârșit neapărat prin sinucidere? l-am întrebat cu prudență.

— Faptul că aprecierea unor dovezi mă duce cu gândul la modul în care apar superstițiile. Întâmplările cărora în condițiile obișnuite nu le acordăm nicio importanță, capătă într-o ambianță tragică un sens de-a dreptul amenințător.

— De exemplu?

— N-aș putea să ți-o explic chiar acum. Presimțirile doar nu pot reprezenta argumente valabile pentru un anchetator.

— Ai avut vreo presimțire în acest sens?

— Am avut. După discuția pe care am purtat-o mai demult cu dumneata, mi-am dat seama că încerc o senzație foarte neplăcută. Nu știu cum să-ți explic, dar am început să mă tem pentru soarta lui Ikonnikov.

— Și te-ai dus la el ca să-i spui acest lucru? l-am întrebat cu o voce tărăgănată.

Belaș oftă din greu.

— Din păcate, n-am făcut-o. Doar știi și dumneata: oricare dintre noi crede că are în față timp berechet și deci nu este cazul să-și lase niște treburi importante ca să se ocupe de-o presimțire și încă de una atât de vagă. Oricând apare și justificarea: las-că am să discut mâine. Sau poimâine. În cel mai rău caz peste o săptămână. Că n-o fi foc. Într-adevăr, focul nu se arată. Dar omul cu care ai vrut să stai de vorbă, câteodată poate să… făcu un gest de neputință și oftă din nou.

— Bine, dar la mijloc nu era o problemă lipsită cu totul

de importanță. Dumneata știai prea bine de ce ne interesează Ikonnikov.

— Da, o știam. Și totuși, în ciuda presimțirilor mele sumbre, nu mi-aș fi putut imagina niciodată un deznodământ atât de tragic.

— Dar ce fel de deznodământ ți-ai fi putut imagina?

— Ce să mai vorbim despre asta. Mi-ar fi cu neputință să-ți explic. Ar fi trebuit să-l cunoști mai bine pe Ikonnikov…

— În ce sens?

— Mă gândesc la caracterul lui. Să știi că modul lui de a gândi și a simți se găsea totdeauna la o asemenea tensiune, încât aveai uneori impresia că în clipa următoare omul ăsta va izbucni în plâns. N-a făcut-o niciodată, și tocmai asta m-a determinat, cu timpul, să nu mai am în el încrederea pe oare o avusesem până atunci. Așa că nici în vis nu l-aș fi crezut în stare de un asemenea gest. Și totuși a fost…

Belaș tăcu, strivi cu ciudă mucul de țigară în scrumieră, apoi se ridică de pe scaun și se plimbă o vreme prin birou, dus pe gânduri. Nu l-am tulburat. Aș fi vrut tare mult să-l aud că acceptă să mă ajute. La un moment dat, mă întrebă:

— Spune-mi, în ce ar consta de fapt ajutorul meu?

— Va trebui să-ți amintești toate persoanele care au avut legături mai strânse cu Poleakov și, în același timp, cu Ikonnikov. Și nu numai persoanele pe care le-ai cunoscut, ci și pe acelea despre care n-ai auzit decât în treacăt…

— Asta zic și eu treabă!…

Nu i-am răspuns. Belaș tăcu și el. Rămase pe gânduri multă vreme, apoi îmi spuse:

— De ce nu-i ceri aceste relații lui Poleakov?

Am surâs ușor:

— Am să i le cer și lui, însă pe lângă o simplă listă de persoane, am nevoie și de o caracterizare a acestora. Ca să zic așa, am nevoie de portretul lor social-psihologic. Din acest punct de vedere, acord toată întâietatea experienței,

intuiției și obiectivității de care știu că poți să dai dovadă.

— Înțeleg, dădu din cap Belaș. Bine, am să încerc. Nu prea îmi place să mă vâr în relațiile altora, dar am s-o fac de dragul lui Ikonnikov.

— De ce tocmai de dragul lui?

— Pentru că înainte de a muri, cred că a bănuit cine ar fi putut să fure vioara. Totuși nu mi-a spus nimic. N-a avut dreptate s-o facă. Părerile noastre însă n-au coincis nicicând, și tocmai de aceea consider că acum e de datoria mea să intru în joc. Căci o mișelie sporește totdeauna dacă e însoțită de prostie.

Am dat din cap:

— De acord cu dumneata.

— Atunci te-aș ruga să scrii, îmi spuse. Primul de pe listă: Grigori Petrovici Belaș…

Mi-am ridicat privirea.

Belaș spuse cu glas ferm:

— Da-da. Eu îi cunosc demult atât pe Poleakov, cât și pe Ikonnikov. De aceea depoziția mea anterioară necesită și ea o verificare. Apoi adăugă cu un râs scurt: E nevoie și de portretul meu social-psihologic…

Am dat din umeri și i-am notat numele.

— Scrie mai departe: violonistul Kazarinov, dirijorul Stanilovski, compozitorul Șevkunenko, avocatul Rudman, pictorul Lebedovski, Simonenko, șoferul lui Poleakov, violoncelistul… frizerul…

— În total, sunt douăzeci și patru, spuse Lavrova.

Într-adevăr, erau douăzeci și patru. Douăzeci și patru de oameni au fost aleși pentru o verificare minuțioasă, căci în ultimele luni fiecare din ei ar fi putut să se întâlnească atât cu Poleakov, cât și cu Ikonnikov. Lavrova insistase ca pe listă să mai figureze Raisa Nikonovna Filonova și aspiranta Kolesnikova, dar eu m-am împotrivit:

— Într-adevăr, Filonova i-a fost lui Ikonnikov o persoană foarte apropiată, însă cu Poleakov aproape că n-a avut de a

face, iar Kolesnikova, dimpotrivă, aproape că nici nu-l cunoștea pe Ikonnikov.

— Așa ne-a declarat ea, spuse Lavrova. Și totuși de la ea am aflat despre existența lui Ikonnikov.

— Asta o știu și eu. Consider însă că-i o chestiune întâmplătoare. Căci în cazul când Kolesnikova ar fi fost implicată măcar cât de cât în problema care ne interesează, nici n-ar fi adus vorba de Ikonnikov. Sau ar fi găsit un alt mod de a ne informa despre persoana lui.

— Poate că aveți dreptate, spuse Lavrova. Dar dacă ați hotărât că cercetarea noastră să nu aibă nicio fisură, atunci ar trebui s-o includem aici și pe Iablonskaia, fosta soție a lui Ikonnikov. În orice caz, eu așa aș face.

— Ar fi prea de tot!

— Ba deloc, spuse Lavrova. De vreme ce ne-am propus să efectuăm o verificare minuțioasă a tuturor celor care ar fi putut să aibă vreo legătură cu povestea asta, - într-adevăr a tuturor, fără nicio excepție - atunci propunerea mea nu e deloc nejustificată. Uitați-vă și dumneavoastră pe listă…

N-am vrut să mă mai uit pe listă, căci numai gândul la ea îmi făcea rău. Lista aceea ar fi fost potrivită mai curând pentru un prezidiu de onoare, și nu pentru niște persoane implicate într-o afacere penală. Și totuși cei care figurau pe această listă au avut legături într-un fel sau altul, mai demult sau mai recent, atât cu Poleakov, cât și cu Ikonnikov…

— Am o fată. Brunetă. Anul trei. Așa să fie ea fericită, dacă tot ce ți-am spus eu nu-i adevărat.

Solomon Andreevici Katz mă privi țintă și repetă cu convingere:

— Așa să-mi trăiască mie nepoții, dacă nu este adevărul adevărat! Pașa Ikonnikov venea aici, la mine, înaintea fiecărui concert mai deosebit și-mi spunea: „Tu, Solomoncik, îmi porți noroc…” Să nu mă mișc de aici dacă

te mint măcar atâta…

Katz își ascuți briciul, trecându-l cu mișcări lente și precise peste cureaua de ascuțit, apoi mă prinse cu tot atâta precizie de bărbie și, îndată, lama de oțel îmi lunecă, șuierând ușor, pe obrazul săpunit. La ora aceea a după-amiezei, eram singurul client venit la mica frizerie a Casei compozitorilor.

— Dacă n-ar fi încetat să mai vină pe la mine, poate că totul ar fi mers superb și în ziua de astăzi, își continuă istorisirea Solomon Katz.

Pesemne că surâzând mi-a tresărit pielea obrazului, căci observă aceasta și-mi spuse pe un ton mustrător:

— Degeaba râzi, tinere. Pentru un om care e totdeauna legat de un rizic, frizerul contează foarte mult. Altcândva frizerii au fost cei care au dictat moda și gusturile sute de ani la rând. Ai auzit vreodată de Eugenia Montijo?

— N-am auzit.

— Vezi? Ce ți-am spus eu? se bucură Katz și barbișonul cărunt îi tremură de plăcere. Asta a fost soția lui Napoleon. Dar nu a lui Napoleon pe care îl știi dumneata, ci a unui nepot al lui, de fiu sau de frate, parcă poți să știi câte rubedenii o fi avut. Ei bine, acest nepot a fost și el rege în Franța. Și nevasta aceea a lui, ce zici că era blondă!…

— Și ce-i cu asta?

— Dânsul întreabă „și ce-i cu asta?” Bine, dar asta a fost așa o tragedie pentru toate franțuzoaicele! Că erau toate brunete. Înțelegi dumneata: o nație întreagă de femei, și niciuna care să semene la regină.

— Da. O situație îngrozitoare.

— Zic zău că da! Și-acum ce crezi: toată problema a rezolvat-o un singur frizer. I-a venit în minte că poți să-ți decolorezi părul cu apă oxigenată. Și imediat toată Franța s-a potolit: femeile și-au decolorat părul și nimeni n-a mai zis nimic. Câte frământări pentru așa un fleac de procedeu care costă astăzi 97 de copeici…

— Cred că pe atunci costa mai mult.

— Ha! Auziți ce spune dumnealui! Bine, dar contează ideea! Sau ia de exemplu perucile…

N-am avut timp să iau perucile, căci tocmai atunci ușa cu geamuri se deschise și în încăpere intră un nou client. Nu-l vedeam la față, întrucât Katz, lăsându-și briciul pe măsuță, îmi dăduse capul pe spate, astfel că stăm acum să urmăresc o muscă ajunsă aici în toiul iernii cine știe prin ce miracol, și care se plimba fără grabă pe tavanul sculptat. N-am auzit decât o voce, ușor răgușită, care spuse:

— Te salut, Solomoncik!

— O-o, he-he-he! Pe cine îmi văd ochii? M’sieur Dzasohov! Lume nouă!..

— Care va să zică, nu m-ai uitat? se miră vocea.

— Așa să nu-mi aduc eu aminte de dumneata, cum te-am putut uita! exclamă pe un ton vesel frizerul.

— Bați șaua Solomoncik, că ți-am rămas dator cu o sută de ruble? spuse omul din spatele meu.

Katz făcu o piruetă grațioasă cu briciul peste obrazul meu. O piruetă atât de grațioasă, ca și când nu l-ar fi bărbierit, ci ar fi desenat pe el cheia sol. Abia după aceea spuse cu un râs scurt:

— Să știi că asta nu-i o datorie obișnuită. Asta pot să spun că-i o datorie fermecată. Când mi-ai cerut pentru două zile suta aceea, ea se numea o mie. După reforma monetară s-a făcut o sută. Încă oleacă și-o să fie deja o singură rublă, adică exact tariful pentru serviciile mele. Deci o să putem spune că te-am servit și eu o dată pe gratis…

— O, înțeleptule Solomon! Doar știi prea bine că principiile mele nu-mi permit să accept de la cineva un serviciu gratuit. Află deci că ți-am adus datoria…

Katz rămase atât de uimit, încât îmi scăpă bărbia din mână. M-am uitat în oglindă, zărindu-l și eu pe acela căruia bătrânul Katz îi spusese atât de simplu și totuși cu atât de mult bun gust: „m’sieur Dzasohov”.

— Ați mai auzit așa ceva, oameni buni? exclamă Katz. Parcă aș fi găsit banii ăștia pe stradă! He! Știți când se bucură un om sărman? Când pierde ceva și pe urmă găsește!...

Dzasohov izbucni în râs:

— Solomoncik, n-o mai face pe nevoiașul. Sunt convins că ai strâns la ciorap o sumă frumușică: să-i faci băiatului nunta, să aibă fata pentru noua ei locuință, iar amândoi să-și cumpere de-ale gospodăriei...

— Înseamnă că dumneata nu-mi cunoști zicala preferată, spuse cu blândețe Katz.

— Care din ele?

— Aceea care spune că a număra banii altuia este ocupația cea mai plăcută a oamenilor proști și a trândavilor.

Dzasohov râse din nou:

— Am noroc, Solomoncik, că nu sunt decât trândav. Prost parcă n-aș fi, asta o știi și dumneata.

Katz spuse scurt:

— Bănuiesc...

Dzasohov îl luă de umeri și spuse râzând:

— Solomoncik, dragă, eu n-am învățat la heder ca dumneata și n-am de unde să-ți cunosc zicalele. Nu sunt decât un fost cneaz osetin!

— Știi ce spunea tatăl meu, nimeri-i-ar sufletul în rai? Tatăl meu spunea că orice caucazian care are două oi e deja un cneaz! Apropo, dumneata n-ai de gând să-ți pui capul la punct? Eu zic că de doi ani încoace nu te-a tuns decât vreun Figaro dintr-ăia de la munte, o dată cu oile...

Dzasohov se privi în oglindă. Îl vedeam și eu, tot prin oglindă. Într-adevăr, un frizer chiar că ar fi avut de lucru cu el. În viața mea cred că nu mai văzusem un om mai păros. De pe tâmple, părul îi cobora pe frunte, îi ajungea, negru ca pana corbului, până pe sub ochi, îi răsărea, sârmos, din obraji, dându-și la iveală cârlionții până și de sub gulerul descheiat al cămășii. Din frizura lui ai fi putut

realiza o nemaipomenită perucă de damă. Și în general chipul îi părea întru totul asemănător cu poza din manualele de școală, intitulată „Evtihiev, omul păros”.

Dzasohov îmi aruncă o privire fugară, apoi se întoarse spre Katz:

— Mai ai mult de lucru?

— Încă o jumătate de oră. Știi bine că aici, la mine, calitatea e garantată.

Dzasohov rămase câteva clipe în cumpănă, apoi dădu din mână.

— Las’ că trec mâine. Astăzi îmi aranjez părul la domiciliu.

— Faci cum crezi că-i mai bine. Dar astăzi ai cuvântul meu că te-aș fi servit gratis, ba chiar după tariful de categoria întâia.

— Care să fie cauza? își miji Dzasohov ochii pierduți prin jungla sârmoasă a părului.

Katz îmi săpuni a doua oară obrazul, mi-l înveli cu un prosop încins, mi-l mai săpuni o dată, apoi spuse:

— În orășelul nostru trăia un sacagiu bătrân, care nici măcar nu știa carte. Ei bine, omul ăsta a reușit să strângă spre bătrânețe o sută de ruble. Auzind cândva că oamenii bogați pun banii la păstrare pentru dobândă, s-a dus la rabin și i-a spus: „Rabi, păstrează-mi te rog suta asta de ruble, iar ca dobândă am să-ți car pe gratis apă proaspătă…” De aceea zic și eu: am să te tund gratis, ca să fie și asta o dobândă…

Dzasohov surâse, îl îmbrățișă pe Katz și îl sărută în creștetul capului, alb ca zăpada.

— Să știi, Solomoncik: eu nu sunt atât de înțelept ca dumneata, totuși am izbutit să-mi dau seama în viață de două lucruri: cel mai mult discută despre dragoste oamenii care n-au noroc în așa ceva, și cel mai mult vorbesc despre bani oamenii care nu sunt deloc lacomi. Gata, am plecat, te vizitez mâine…

Katz se apucă să-mi aplice o nouă compresă, iar în clipa

în care căldura ajunse de nesuferit, gata să mă înăbușe, îmi smulse prosopul de pe obraz, începu să mi-l rotească din ce în ce mai iute prin fața ochilor, și, îndată, unde răcoroase de aer îmi mângâiară fruntea, obrajii și bărbia. În cele din urmă, bătrânul luă niște cremă și se apucă să-mi maseze obrajii cu mișcări energice, circulare, ceea ce fu iarăși deosebit de plăcut, întrucât ajunsesem până atunci să pierd cu totul șirul masajelor și compreselor de tot felul, nemaiauzind decât murmurul vocii lui Katz deasupra capului meu, lucru care avea, ce-i drept, și el, un efect nespus de odihnitor.

— Astăzi toată lumea se rade cu mașini electrice. Se întrevede și în asta ritmul vieții noastre. Repede… Repede… Ce să te mai duci la frizerie… În afară de asta, mașina electrică face și un masaj al pielii… Și-apoi, lumea a început să mănânce mai bine… Oamenii au acum pielea netedă, iar grașii sunt de trei ori mai mulți… Și-atunci te întreb eu: chiar e așa o pacoste să te razi cu mașina electrică? Ba deloc! În schimb, dacă te uiți la pielița din jurul ochilor, ai să vezi că până și tinerii fac acolo o mulțime de riduri… Lumea gândește mai mult, se încruntă, are emoții… Oamenii sunt nervoși și fac cute pe frunte… În oglinda asta să știi că poți vedea multe lucruri… Trăim în secolul vitezei, în secolul nervilor… Tot din cauza asta sunt și mai mulți chelboși… Parcă altă dată puteai să vezi atâția chelboși?…

I-am răspuns cu glas tărăgănat.

— Numai amicul dumitale n-o să sufere de așa ceva.

— Da, aici ai dreptate. Oamenii se deosebesc foarte mult între ei. Dar dacă ai să-ți închipui că dumnealui a trăit pe roze, eu am să-ți spun că te înșeli…

— Nu-mi închipui deloc, m-am grăbit să-l asigur.

— Spune-mi, ai văzut filmul „Cartierul Vîborg”?

— Da. Ce-i cu el?

— Dacă l-ai văzut, cred că-ți aduci aminte de ăla care o făcea pe „regele biliardului din Petersburg” și de felul cum

a pierdut partida în fața lui Cirkov. Ei bine, ambele roluri le-a jucat Dzasohov.

— Cum-cum-cum?

— Așa cum îți spun. Adică actorii din film au avut fiecare un rol. Partida aceea însă trebuia jucată și ea, nu-i așa?

— Zic zău că-i așa…

— Păi vezi! Și de jucat a jucat-o Dzasohov, căci un biliargiu mai bun decât el nici că poți să mai găsești. Și bagă de seamă că pe atunci n-avea decât douăzeci de ani. Ba chiar optsprezece. Ține minte de la mine că de s-ar organiza campionate mondiale de biliard, așa cum sunt cele de fotbal, Dzasohov ar fi o persoană marcantă. Zic zău că-i adevărat…

Katz continuă să-mi istorisească tot felul de întâmplări, învăluindu-mă în torentul vorbelor lui și ale undelor nelipsitei colonii de frizerie „V poliot”, iar eu ședeam și mă gândeam la Dzasohov, pe care Katz mă rugase să-l țin minte, deși l-aș fi ținut minte și așa, fără să mai fi fost rugat, căci chiar în dimineața aceea îmi trecuse prin mâini propria lui fotografie, împreună cu o fișă personală, pe care sta scris: „Nikolai Gheorghievici Kisleaev, născut în anul 1920, instructor pentru educație prin muncă la complexul industrial al Societății surzilor”…

Dzasohov mă privi lung și-mi dădeam seama că încearcă din răsputeri să-și amintească unde mă mai văzuse. Eu tăceam din gură, iar lui desigur că-i venea greu să-și dea seama că eu sunt omul acela, plin de săpun pe față, pe care, cu o zi înainte, îl zărise fugar în oglinda frizeriei lui Solomon Katz.

— Nu v-am înțeles întrebarea, spuse în cele din urmă.

— Doresc să știu, Nikolai Gheorghievici, cu ce fel de instructaj te ocupi la complexul acela?

— Eu, personal?

— Da. Dumneata, personal.

— Instruiesc acolo două grupe de ucenici. Sunt mai ales

surdomuți, invalizi din naștere, fără perspectiva de a-și mai recăpăta auzul și vorbirea. Ei fac lucrări de legătorie și de cartonaje. Uitați-vă, asta ar fi o mostră a producției noastre.

Și-mi întinse un pliant lung, în culori, intitulat „Povestea găinușei Reaba”.

Era o cărticică frumoasă și desenele îi erau foarte bune. Pesemne că le executase tot un surdomut, căci atitudinile și înfățișarea personajelor fuseseră redate cu o neobișnuită precizie și expresivitate. Găinușa Reaba părea să aibă, pe drept cuvânt, un chip omenesc - există asemenea femei cu obrazul îngust și prelung, cu un năsuc ascuțit și niște ochi mari și foarte triști, înconjurați de pielița străvezie a pleoapelor. Găinușa îi privea cu ochii aceia atât de triști pe moș și pe babă, și se vedea cât de colo că nici ea nu se așteptase să facă un ou de aur, iar acum, când șoricelul îl spărsese, dându-l cu coada jos de pe masă, o întristase de-a binelea întreaga poveste a oului aceluia miraculos, datorită căruia avuseseră loc atâtea necazuri. Și că promisiunea pe care o făcuse, de a oua un altul, la fel, nu se datora decât dorinței sale de a-i liniști pe bătrâni, căci ea însăși înțelegea prea bine că miracolele nu se pot repeta.

— Cine a făcut desenele? l-am întrebat pe Dzasohov.

— Eu, îmi răspunse laconic.

— Nu le faci și pentru altcineva?

— Nu.

— De ce?

— Pentru că abia am aflat eu însumi că mă pricep să desenez pentru copii.

— Lucrezi demult la complex?

Dzasohov se frecă pe obrajii lui sârmoși și răspunsul îi sună destul de imprecis:

— Cam demult…

Știam că nu se angajase la surdomuți decât de paisprezece luni. Aproape imediat după ce își isprăvise

condamnarea de trei ani pentru o escrocherie.

— Cam demult, care va să zică?...

— Da, spuse scurt Dzasohov.

Doar cu multă greutate ai fi putut recunoaște într-însul pe omul cel vesel care venise cu o zi înainte să-i restituie bătrânului Katz o veche datorie. Poate că pricina tuturor necazurilor sale consta într-adevăr în faptul că lumea nu organizează campionate de biliard și că, datorită părerii nesăbuite a nu știu cui, acest joc atât de frumos duce un fel de existență semilegală. În orice caz, Dzasohov nu arăta nicidecum a persoană marcantă. Nu era decât un omuleț potolit, păros, care știa să deseneze în paginile unor pliante de carton găinușe triste cu priviri înțelepte. Și am simțit atunci că-mi piere tot cheful de a-mi duce combinația până la capăt, adică de a-l „demasca” dintr-o singură lovitură. De aceea l-am întrebat simplu:

— Spune-mi, Dzasohov, de ce ți-ai schimbat numele?

Tresări și se lăsă mai adânc în fotoliu, ca și când l-aș fi izbit cu muchia palmei peste grumaz. Rămase tăcut câteva clipe, apoi răspunse cu un fel de nepăsare:

— Pentru că așa-mi place.

— Cum adică: așa-ți place? Aici nu-i vorba de niște pantofi: nu-ți mai plac ăia vechi, îi arunci și-ți cumperi alții. Numele nu e permis să ți-l schimbi.

— De ce?

— D-aia! Dacă ai fi cerut să te cheme Rembrandt în loc de Dzasohov, poți fi sigur că nu te-aș fi întrebat nimic. Dar de vreme ce-ți iei cu de la sine putere numele de Kisleaev, înseamnă că la mijloc e o treabă necurată.

— N-am făcut-o de la mine putere. Mi-am schimbat numele în mod oficial, prin organele de stare civilă!

— Cu ce ocazie? l-am întrebat mirat.

— Cu ocazia căsătoriei mele. Vreau să spun că m-am însurat, și cu acel prilej am cerut să port numele soției. Am avut dreptul s-o fac? Sau n-am avut?

Am clătinat din cap și i-am spus:

— Te rog să mă scuzi pentru întrebările mele lipsite de tact, totuși…

Înălță din umeri:

— Nu-i nimic, dați-i drumul. Așa e munca asta, a dumneavoastră. Însuși faptul că m-ați invitat aici poate fi socotit drept o lipsă de tact…

— De ce ești atât de categoric?

— Pentru că dumneavoastră vreți de fapt să aflați dacă nu cumva sunt implicat și eu în furtul viorii lui Poleakov. Pentru un om cinstit această intenție a dumneavoastră are prin ea însăși o doză de ceea ce adineaori ați numit lipsă de tact.

I-am aruncat o privire, iar el mi-o prinse în aceeași clipă, aidoma unui jucător cu experiență, care izbutește să blocheze fulgerător mingea trimisă de adversar.

— Da, da, am priceput, îmi spuse. Ați vrut să-mi spuneți că un ins care abia a ieșit din pușcărie nu are dreptul moral de a se numi un om cinstit. Nu-i așa?

Nu i-am răspuns nimic, iar el rosti pe un ton de concluzie:

— Vedeți? Tocmai de aceea am hotărât să port de aci încolo numele soției mele. Omul cunoscut sub numele urât de Kisleaev[23] are pe plan moral mult mai multe drepturi decât omul cu numele de Dzasohov. Desigur, în fața celor care nu știu că-i vorba de una și aceeași persoană. Spuneți-mi, ce vă mai interesează?

Mă interesa foarte mult de ce a restituit tocmai acum datoria pe care nu izbutise s-o restituie ani de zile, dar parcă nu-mi venea să-i mai pun și această întrebare.

— Îi cunoști demult pe Ikonnikov și pe Poleakov?

— Demult. Încă dinainte de război. Lucram atunci la sala de biliard din Parcul de cultură, iar ei veneau să joace cu mine câte-o partidă.

Am remarcat că-mi spusese „lucram”. Deși se poate să fi fost într-adevăr o muncă, ba chiar nu tocmai ușoară, de

[23] *Kislîi* - acru.

vreme ce lumea venea acolo numai ca să joace cu dânsul.

— Le plăcea jocul de biliard?

— Lev Osipovici joacă foarte bine. Are un ochi excepțional. O mână nervoasă și foarte sensibilă. Niciodată însă n-a avut îndeajuns suflu sau, cum să-i zic, patimă. Adică nu se încingea ca un jucător adevărat. Jucând cu el, Ikonnikov izbutea totdeauna să câștige partidele. Ce-i drept, aveam uneori impresia că Poleakov se cam lăsa bătut.

— Ați menținut această cunoștință de-a lungul anilor?

— Pe Lev Osipovici nu l-am mai văzut de foarte multă vreme. Cu Ikonnikov m-am întâlnit până în ultimul timp.

— Mai precis?

— Păi mai precis nici nu se poate. Ultima oară l-am văzut doar cu trei zile înainte de a auzi că a murit.

— Ai discutat cu el despre spargerea din apartamentul lui Poleakov?

— Nu, n-am discutat.

— Curios, am remarcat eu. Era un subiect demn de luat în seamă. Pe Ikonnikov l-a preocupat foarte mult.

— Cred și eu, surâse Dzasohov în colțul gurii. Să-ți atârne mereu sabia deasupra capului…

— Cum adică, am făcut-o eu pe naivul. Ce legătură avea cu asta Ikonnikov?

Dzasohov înălță din umeri, apoi spuse nesigur:

— Nu știu cât e de adevărat, însă am auzit că ar fi fost într-un fel bănuit și dânsul…

— De unde ai aflat așa ceva? l-am întrebat repede.

— Am auzit… Lumea e mică.

— Și totuși? Cine ți-a spus-o?

— Sașka Sodomski. Știu că umblă cu vorbe, însă așa ceva n-ar fi putut să născocească. Mai ales că s-a certat chiar în fața mea cu Ikonnikov.

— Din ce cauză?

— Nu știu. Eram într-o zi la Ikonnikov, când a venit și el, vesel nevoie mare. Văzându-l că intră, Ikonnikov s-a

îngălbenit la față și i-a spus cu o voce metalică să se ducă la dracu, uitându-i în prealabil adresa.

— Sașka ce-a spus?

— Nimic. Pe ăsta îl poți scuipa și între ochi… A plecat, spunând că mai târziu tot lui Ikonnikov o să-i pară rău și o să-l cheme înapoi.

— Dar despre chestia cu Ikonnikov când ți-a spus: înainte de întâmplarea asta sau după aceea?

— Înainte, cu câteva zile.

— Cu ce prilej?

— Cu niciun prilej: ne-am întâlnit pe stradă. Ne-am oprit, am stat de vorbă, l-am întrebat ce se mai aude. Atunci mi-a spus și despre Ikonnikov.

— N-ai putea să-ți amintești mai precis ce anume ți-a spus?

Dzasohov clătină din cap.

— Nu mai țin minte. Să știți că nu-mi plec urechea la balivernele lui Sodomski.

— Cam ce fel de om e Sodomski ăsta?

— Cum să vă spun… făcu un gest vag Dzasohov. Trăiește și el sub soare. Un om ca toți oamenii. Difuzează bilete de teatru.

— Observ că vorbești despre el fără prea mare stimă, am spus eu și l-am văzut că zâmbește.

— Toată lumea vorbește așa despre Sașka. Cât despre mine, am pentru asta și mai multe motive.

— De ce?

— Pentru că va trebui acum să port până la moarte numele atât de elegant de Kisleaev. Iar la treaba asta și-a pus și el umărul.

— Cum adică?

— În urmă cu câțiva ani rămăsesem fără lucru și n-aveam niciun ban. M-am dus într-o zi la Sașka să împrumut vreo câteva ruble. Bani, ce-i drept, nu mi-a dat, însă mi-a spus: cu ceea ce știi tu să faci, e o prostie să ceri de pomană. Ce anume ar trebui să fac? îl întreb. Zice: niște

scamatorii. Scoate din buzunar o monedă de cincizeci de copeici, o pune pe-o hârtie și trage împrejur o linie cu creionul. După aceea dă jos de pe un raft colecția unei reviste vechi, pe nume „*Niva*”, și-mi arată o poză. Zice: ai putea să desenezi în cercul pe care l-am făcut portretul țarului Nicolae? N-am ce face și i-l desenez. Sașka începe să râdă și-mi zice: gravează efigia asta pe metal și-ai să câștigi mai multe parale decât cu aiureala ta de biliard. Mai pe scurt, am făcut o matriță…

Dzasohov tăcu. Avea mâini foarte frumoase, deși cam prea mari pentru trupul lui mărunțel. Niște mâini puternice, cu degete prelungi, cu liniile bine conturate ale mușchilor și tendoanelor. Nu erau câtuși de puțin agitate. Și le sprijinise, liniștit, de masă și nu-i vădeau deloc emoția care îl stăpânea. Doar din când în când își trecea palma peste frizura imposibilă, apoi din nou își așeza pe masă mâinile acelea care se pricepeau să facă nemaipomenite partide la biliard, să deseneze găinușe cu fizionomii triste și să confecționeze matrițe pentru galbeni falși cu efigia țarului.

— După aceea ce s-a mai întâmplat? l-am întrebat eu, deși o știam prea bine, citisem chiar în dimineața aceea nota care mă interesa, dar care nu amintea nimic despre Sodomski.

— Păi să vedeți. Sașka n-a mai vrut să ia parte la afacerea aceea, cel puțin așa mi-a spus mie. Într-o zi m-a vizitat un cetățean, mi-a luat matrițele, iar după câtva timp mi-a adus galbenii gata turnați. Mi-a dat și adresa la care trebuia să-i duc, zicându-mi că totul, chipurile, e aranjat: n-am decât să ofer monedele și să primesc suma cuvenită…

Cei la care se dusese Dzasohov - niște speculanți și escroci - erau urmăriți de miliția economică și, printr-o coincidență, la ora când Dzasohov ajungea acolo, în apartamentul acestora se făcea percheziție. Dzasohov fu reținut, iar asupra lui se găsiră falsele monede de aur. Ancheta stabili ulterior că între escrocii aceia și Dzasohov

n-a existat nicio legătură, iar el refuza să divulge numele complicilor. Fu condamnat la trei ani de colonie cu regim obișnuit.

— De ce n-ai amintit de Sodomski în cursul anchetei?

— De ce? Pentru că nu eram un copilaș pe care să-l fi dus pe drumul pierzaniei demonul de Sodomski. Când i-am acceptat propunerea, știam prea bine la ce mă puteam aștepta. Numai că m-am păcălit…

— După câte îmi dau seama, însă, organizatorul infracțiunii era Sodomski. Iar de tras consecințele le-ai tras numai dumneata…

— Poate că nu el a fost organizatorul. Poate că a acceptat doar să i se plătească o anumită sumă în chip de comision. Și-apoi cred că nu m-ați înțeles: să știți că sentința tribunalului n-am primit-o câtuși de puțin cu bucurie și cu căință.

— Să te bucuri chiar că nu era cazul. Cât despre căință, n-ar fi stricat să te încerce oleacă. Poate că pedeapsa ți-ar fi fost mai mică.

— Mi-au dat și așa o pedeapsă prea mare. Doar din cauza așa-zisei mele infracțiuni n-a avut nimeni de suferit.

Am început să râd:

— Ai avut ghinion să nimerești peste o percheziție…

Dzasohov dădu din mână a pagubă:

— Ba eu voiam să spun altceva. Un om cinstit nu s-ar apuca să cumpere monede de aur, chiar dacă ar ști precis că nu sunt false. Prin urmare, nici în cazul când infracțiunea mi-ar fi reușit, n-ar fi fost nicio nenorocire: vezi doamne, s-au păcălit niște escroci între ei!

Am zâmbit și am dat din umeri:

— Șeful meu zice că fiecare trebuie să-și vadă de treburile lui. Pedepsirea unor escroci cade în sarcina noastră. Pe dumneata asta nu te privea câtuși de puțin: puteai să te ocupi în continuare de treburile dumitale. Doar nu putem admite ca infractorii să-și facă dreptate după cum îi taie capul.

— Nici n-am spus așa ceva, clătină din cap Dzasohov.

— Și totuși mai e ceva care mă lasă nedumerit, i-am spus.

— Ce anume, își ridică el, liniștit, privirea.

— Vreau să știu ce te-a făcut să-mi povestești totul abia acum, fără s-o fi mărturisit la ancheta care a avut loc?

Dzasohov scoase din buzunar un pachet de „Kazbek”, luă o țigară, suflă în mușiucul de carton, bătu cu vârful țigării în palmă, apăsă mușiucul în două locuri, aprinse țigara, scutură chibritul, să-l stingă, și îl aruncă în scrumieră. Trase un fum, apoi îl trimise în sus, spre tavan. Toate acestea le făcu fără grabă, atent, cu mult calm și tocmai calmul acesta avu darul să-mi displacă: vădea o încăpățânare lăuntrică, un fel de imobilitate a sentimentelor, asemănătoare cu liniștea nenaturală a unui petec de apă acoperit de ulei, în clipele când în jur se zbuciumă valurile, iar stropii sar cât colo. Dzasohov mai trase de câteva ori din țigară, apoi spuse:

— Am făcut-o acum, pentru că subiectul cu pricina a fost demult epuizat. Dumneavoastră doar n-o să dați fuga să redeschideți dosarul, pentru că ați depistat probe suplimentare. Și-apoi nici eu n-aș confirma cele ce vă spun acum.

— De ce?

— Pentru că am lichidat definitiv cu viața de atunci, cu toți oamenii și cu toate faptele - bune și rele - de care am fost cândva legat. Nu mi-au mai rămas din viața aceea decât doi oameni la care am continuat să țin. Ikonnikov și bătrânul acela, nițel caraghios: frizerul Solomon Katz. Ikonnikov însă a murit…

— În viața cea nouă ai găsit ceva mai bun?

— Totul. Abia la vârsta de patruzeci și șase de ani am aflat că mă pricep să fac desene care, nu știu de ce, dar sunt pe placul copiilor. De aceea mă grăbesc să recâștig măcar o parte din ceea ce n-am făcut altcândva și ceea ce ar fi trebuit să fac toată viața. Nu știu dacă m-ați înțeles?

— Te-am înțeles perfect, am dat eu din cap, apoi, luându-mi în sfârșit inima în dinți, i-am spus: Aș dori să știu următorul lucru: de mai mulți ani de zile trebuia să-i restitui lui Katz, frizerul, o datorie. N-ai făcut-o decât aseară. Cum se explică acest lucru?

Mă privi nedumerit, mă cercetă apoi cu mai multă atenție și, în cele din urmă, izbucni în râs:

— Dumneavoastră erați acela cu săpunul pe față? Mă tot străduiam să-mi amintesc unde v-am mai văzut ochii…

— Da, eu am fost.

— Datoria am restituit-o din drepturile de autor pe care le-am primit pentru cărticica asta, și făcu un gest spre pliantul cu găinușa Reaba, care zăcea pe un colț al biroului.

— Foarte bine. O ultimă întrebare: ce legătură putea să existe între Ikonnikov și Sodomski?

— Pe vremuri, Sodomski era impresarul permanent al lui Ikonnikov, spuse Dzasohov. Îi organiza toate recitalurile. Până la urmă a ieșit cu scandal și Ikonnikov l-a dat afară…

— Mai târziu s-au împăcat, nu-i așa?

— Da, s-au împăcat. Pașa Ikonnikov nu mai era cel din trecut.

— Scandalul de ce a avut loc? l-am mai întrebat, gândind că după ce voi ieși la pensie și întrebările mele își vor pierde rostul profesional, cu siguranță că voi deveni un model de cucoană care umblă cu bârfeli de la un vecin la altul. Asta datorită experienței în a culege tot felul de informații din viața personală a oamenilor.

— Nu știu decât așa, în linii mari… spuse Dzasohov și se frecă înfrigurat pe obrajii lui sârmoși.

— N-am nevoie să-mi povestești cu de-amănuntul.

— Păi să vedeți: într-o zi Ikonnikov l-a trimis pe Sodomski să ia cu împrumut o vioară de la fondul de repetiții. Pentru unul din elevii săi…

— Stai nițel. Ikonnikov a avut elevi?

— Cum să nu? făcu Dzasohov. Sigur că a avut.

— Ești convins?

— Bineînțeles. Pe câțiva dintre ei i-am și cunoscut.

— Bine. Te rog să mă scuzi că te-am întrerupt. Să continuăm. În primul rând, ce înseamnă fondul de repetiții?

— Ce să însemne? Există la Filarmonică un fel de depozit, dat în grija unui pensionar. În depozit se află tot felul de instrumente muzicale, pe care moșul le dă cu împrumut acelor interpreți, ale căror instrumente se defectează, sau mai știu eu ce li se întâmplă. Instrumentele din depozit sunt niște vechituri. Vine Sodomski acolo, umblă prin ele, și, având un ochi foarte ager, găsește o vioară veche, roasă, fără nicio strună pe ea, ba pe deasupra și murdară de var. Ia omul vioara și dă fuga la meșterul Batișcev care se ocupă tocmai de repararea viorilor. Asta când o vede sare în sus de bucurie: pasămite vioara aceea data de pe la începutul secolului al optsprezecelea, constructorul fiind, după toate probabilitățile, italianul Bergonzi[24] sau, în cel mai rău caz Vincenzo Panormo[25]. Pe scurt, din ziua aceea vioara despre care vă spun n-a mai fost văzută. Chiar a doua zi Sodomski vine la miliție și declară că, mergând cu un troleibuz, a ațipit, și-atunci cineva i-a furat vioara pe care o avea cu el. Cei de la miliție îl întrebă: era o vioară scumpă? Zice: da de unde!, o vechitură din fondul de repetiții. Totuși vă rog s-o căutați: oricum, e un bun al statului. Miliția, desigur, n-a găsit nimic, pentru că nici n-avea ce să găsească, iar Sodomski a tăcut mâlc, a luat de la fond o altă vioară și i-a dus-o lui Ikonnikov. Peste un an de zile, Sodomski vine iar la fond, arată adeverința eliberată de miliție și consimte, întristat, să achite costul viorii furate. De costat, l-a costat, desigur, o nimica toată, iar toată treaba asta n-ar fi aflat-o

---

[24] Carlo Bergonzi (21.12.1683 – 09.02.1747) lutier italian care a lucrat cu Hieronymus Amati, Joseph Guarneri, si a fost considerat cel mai bun elev al lui Antonio Stradivari.

[25] Vincenzo Trusiano Panormo (1734–1813) - lutier italian.

nimeni nici în ziua de astăzi, dacă nu s-ar fi întâmplat ca meșterul Batișcev să facă parte la un moment dat din comisia de inventariere a filarmonicii. Batișcev și-a dat seama despre ce e vorba și a susținut sus și tare că în urmă cu un an Sodomski i-a adus o vioară care părea să fie un Bergonzi sau un Vincenzo Panormo. L-au chemat imediat pe Sodomski, dar el a râs și le-a spus: cred că-i doar o impresie a preastimatului nostru meșter. Bineînțeles, l-au dat afară. De-atunci s-a apucat să difuzeze bilete.

I-am semnat lui Dzasohov permisul de intrare pe care se afla notat numele de Kisleaev, el s-a ridicat de pe scaun, mititel, uscățiv, cu nemaipomenita lui claie de păr pe cap, iar eu m-am gândit că seamănă mult de tot cu o pensulă de bărbierit pusă în picioare.

— Dacă pliantul vă place, puteți să vi-l opriți, îmi spuse, arătând spre găinușa Reaba cea cu privirea biblică: tristă și înțeleaptă. Mai am destule acasă.

— Îți mulțumesc.

— Pentru nimic, dădu el din umeri. La revedere…

Capitolul 3
„... Pogoară de viu în viul mormânt...”

Sunați, clopote, sunați! Dangătul vostru să trezească din amorțire orașul acesta adormit, să răsune pe străzile lui ca un glas al fericirii! Înalță-se vâlvătaia făcliilor, petardele să-și zvârle focul spre înălțimi!

Trosnesc doagele butoaielor de stejar, curge gârlă purpuriul vinaț. Poate chianti e pe sfârșite? Spuneți și vi se va mai aduce. Astăzi toată lumea trebuie să se simtă în voie.

Căci astăzi, în cea din urmă zi a veacului care e pe sfârșite, meșterul Antonio Stradivari, rămas văduv la vârsta de cincizeci și cinci de ani, și-o aduce în casă pe noua lui soție. O cheamă Maria Zambelli și abia a împlinit vârstă de șaptesprezece ani. N-au decât să râdă oamenii proști și invidioși, zicând că meșterul e bătrân, că și-a ales frumoasa soție spre bucuria altora. În fața oamenilor mari însuși timpul ajunge nevolnic, căci ei trăiesc în prezent aidoma unor călători osteniți, ajunși în odaia din spate a unei trattorii: partea cea mai de seamă a vieții le e viitorul. Și dacă meșterul a cunoscut dragostea la o vârstă înaintată, înseamnă că abia de aici îi începe tinerețea, înseamnă că înțelepciunea lui, încălzită la flacăra duioșiei, va da roade și mai bogate. Așa gândea Antonio Stradivari.

Și tot atunci, bătrânul Andrea Guarneri, care își trăia, sleit de puteri, ultimele zile într-un bordei dărăpănat, îi spuse nepotului său Giuseppe:

— Stradivari e un mare meșter. Dar adevărata lui

măreție încă va să vină.

— De ce crezi, signor, că va fi așa precum spui? îl întrebă Giuseppe, un băiețel mic de statură chiar pentru vârsta lui, cu pieptul scobit și cu capul mare.

— Pentru că omul acesta e un mare talent, spuse bătrânul, tușind și scuipând întruna. Pentru că își iubește meseria mai mult decât orice altceva. Pentru că e înțelept și lacom ca însuși Satana. Pentru că o viață întreagă a avut noroc. Norocul i-a scos în cale și pe fetița asta.

— Nu te înțeleg, făcu Giuseppe. Tata spune că știința pe care meșterul Stradivari a căpătat-o de la Amati e o știință diavolească.

Andrea tuși îndelung, apoi râse:

— Tatăl tău mi-e fiu și nimeni nu poate ști mai bine cât e de prost și de laș. Să nu-l crezi ce spune. O viață întreagă s-a temut de toate: de Dumnezeu, de oameni, de greutăți, de mine, iar acum, deși te stâlcește în bătaie, începe câte nițel să se teamă și de tine. Dacă vrei să ajungi și tu un meșter adevărat, trebuie să pleci de acasă.

— Cum am să-mi duc zilele? Doar n-am decât doisprezece ani? spuse Giuseppe și ochii i se umplură de lacrimi. Știi prea bine că amețesc și mă înjunghie în piept chiar atunci când urc în fugă o scară.

— Crede-mă, băiete, că nimicnicia înconjurată de pace și de belșug nu te face mai fericit. Îți vei putea înfrânge lipsa de putere doar încercând să te depășești pe tine însuți.

— Oare omul e în stare să facă așa ceva? îl întrebă cu spaimă Giuseppe.

— Este, dădu ostenit din cap Andrea. Eu, de pildă, am dus o viață lipsită de înțelepciune și cumpătare, de aceea n-are niciun rost să-mi pară rău după ea. Un singur lucru am ajuns totuși să-l știu foarte bine: ceea ce izbutește omul să facă în viață, adică opera mâinilor și a inimii lui, poate să-l facă puternic, atotștiutor și fără frică de moarte.

— Mâinile îmi sunt nevolnice, iar inima mi-e mută. Ce-aș putea să fac pentru oameni?

— În schimb, ai o ureche fină, mintea ți-e ageră și iscoditoare, iar sufletul ți-e plin de bunătate. Și dacă vei ține minte că pentru a învăța nu există ziua de mâine, ci numai cea de astăzi, peste zece ani vei ajunge un mare meșter și vei cunoaște și tu bucuria lucrului împlinit.

Giuseppe își întinse spre bunicul său brațele subțiri, uscățive:

— Dumneata însă nu te mai scoli din pat, căci ochii îți sunt lipsiți de vedere, iar tata nu vrea să mă învețe. Gândul lui e să mă trimită la școala aceea de călugări. Și-atunci cum pot eu să învăț ca să ajung la ceasul împlinirilor?

Andrea râse cu glas răgușit, șuierător:

— Tatăl tău nu te-ar putea învăța nimic. E un meșter prost. Ține minte ce-ți spun: dacă îmi vei urma povața, va veni un timp când până și el, tatăl tău, va încerca să te imite, iar ultimii ani din viață îi va trăi în lumina gloriei tale.

— Cine îmi va deschide calea spre adevăr și împlinire? întrebă cu amărăciune Giuseppe. Doar nu Stradivari.

— Nu, băiete, meșterul ăsta vestit n-o să te ia ucenic. N-o va face pentru că ești prea neștiutor și nevolnic.

— Dar dacă am să mai învăț între timp? întrebă cu speranță în glas Giuseppe.

Andrea clătină din cap:

— Nu te va lua nici atât. Tu, Giuseppe, n-ai avut noroc, căci toți copiii lui Stradivari sunt lipsiți de talent…

— Și ce-i cu asta? făcu nedumerit băiatul.

— Ai fi putut să-i ajungi ucenic, numai în cazul când măcar unul din fiii lui i-ar fi moștenit talentul. Atunci lui Stradivari nu i-ar fi fost teamă să te învețe, căci numai după mai mulți ani de zile, luându-te la întrecere cu fiul lui, s-ar fi văzut cine dintre voi e mai bun. El însă a și aflat că nu le va putea lăsa copiilor săi decât însemnările pe care le-a făcut de-a lungul anilor, precum și câteva secrete ale măiestriei sale: ci singuri n-ar mai putea descoperi nimic nou. Iar să-i dăruiască micului Guarneri întreaga lui știință

nu l-ar lăsa inima.

— Oare o comoară poate, într-adevăr, să ajungă în mâinile oricui și-o dorește? își miji ochii a îndoială Giuseppe.

Andrea își coborî pleoapele grele, cafenii, iar chipul îi căpătă o expresie de amărăciune și tristețe. Glasul abia i se mai auzi:

— Cunoașterea, băiete, nu-i o comoară și nici șansa pe care ți-o poate oferi un duel, ci însuși lăcașul în care îți sălășluiește spiritul. Iar de înălțat acest lăcaș nu-l poți înălța decât printr-o muncă îndârjită…

Bătrânul ațipi, dar băiatul îi puse mâna pe umăr și îl întrebă, stăruitor:

— Spune-mi: este oare Stradivari un meșter mai bun decât dumneata?

Andrea Guarneri nu deschise ochii și numai ușoara zvâcnire a pleoapelor dovedea că nu doarme. Pe urmă își dezlipi buzele palide:

— Da, Giuseppe. Stradivari e un meșter mai bun decât mine

— Bine, dar după ce bei câte o sticlă de chianti, începi să strigi în gura mare că nu-i decât un escroc, și că numai dumneata ai har de la Dumnezeu.

— Nu sunt eu cel care țipă, spuse Andrea. Țipă vinul și prostia din capul meu. Tu trebuie să trăiești mult și viața nu-ți va fi deloc ușoară. De aceea să nu uiți niciodată că oamenii înzestrați cu talent nu sunt în stare să și-l cântărească prin ceea ce ar putea el să dea. Ei îl judecă numai prin ceea ce a dat până atunci. Și acum lasă-mă: sunt ostenit și vreau să dorm..

— Dar nu mi-ai spus ce să fac! Ce să întreprind!

— Asta n-o știu nici eu. Îți dau doar o povață pornită din inimă: mâine, în zorii zilei, pleacă spre Mantua o diligență. Roagă-te de surugiu sau ia-o pe jos, dar la Mantua să ajungi cu orice preț. Caută-l acolo pe meșterul Gisalberti și du-i rugămintea mea cea de pe urmă: să facă din tine un

om adevărat. Peste cinci ani întoarce-te la Cremona și roagă-te de Stradivari. Mai știi: poate s-o îndura de tine. Nimeni nu știe ce-i pregătește ziua de mâine.

……

Relatându-i Lavrovei amănuntele celor aflate de mine și dându-i sarcina de a-l interoga pe Sodomski, am hotărât s-o asist și eu, pentru a urmări reacțiile acestuia: confruntarea directă te face să scapi uneori anumite nuanțe din comportarea celui interogat.

Alexandr Eremeevici Sodomski veni, așa cum îl și invitasem, exact la ora 15. Obrăjorii de un trandafiriu aprins îi sclipiră în ușă ca niște semnale luminoase. Își scoase căciula de blană, turtită în părți, și-o așeză pe brațul stâng, îndoit din cot, ca pe un tricorn napoleonian, și rosti pe un ton oficial.

— Numele meu e Sodomski. Vă doresc toate cele bune.

Lavrova râse cu o oarecare ironie și îl întrebă:

— Ne salutați de venire sau de plecare?

— Ce vreți să spuneți cu asta? o întrebă, nedumerit, Sodomski.

— Nimic deosebit, răspunse, netulburată, Lavrova. Știam doar că formula asta a salutului se folosește la plecare.

— Zău? se miră Sodomski. Ca să vedeți! Înseamnă că am pățit-o cam la fel eu un prieten de-al meu. În fiecare dimineață îi spunea sectoristului cu care era vecin: „Bună-seara”. Într-o zi, vecinul l-a întrebat de ce îi tot zice în felul ăsta. Amicul meu i-a răspuns cu multă sinceritate că atunci când întâlnește un milițian vede negru în fața ochilor.

— Prin urmare, văzându-ne pe noi vi s-a întâmplat la fel?

— Doamne ferește! exclamă cu înverșunare Sodomski. În această falnică instituție, omul cu conștiința curată rămâne pe deplin liniștit.

— Adeseori liniștea asta nu se datorește decât faptului că omul respectiv și-a cam uitat trecutul, observă cu mult

calm Lavrova.

— Perfect adevărat, rosti cu fermitate Sodomski. Câți dintr-ăștia n-am întâlnit și eu!…

Individul acesta obraznic, cu felul lui dulceag și sâcâitor de a fi, îmi displăcu din prima clipă. Există un asemenea tip de oameni: durdulii, impertinenți, cu pielea albă, părul roșu ca focul, obrajii trandafirii și vocea insinuantă. Natura parcă i-ar fi creat special ca să joace roluri de ticăloși pe la teatrele de provincie.

Între timp, Sodomski își scoase paltonul, ne cercetă dezaprobator cuierul - un cui bătut în perete - apoi întrebă, politicos:

— Iertați-mă, nu cumva, aveți la dispoziție un umeraș?

— Nu avem, i-o tăie Lavrova. Cel care vine într-o instituție, trebuie să-și lase paltonul la garderobă.

— Perfect adevărat, aprobă și de data aceasta Sodomski. Venind însă într-o instituție din care nu știi în ce direcție ai să pleci, e mai bine să-ți ai paltonul la îndemână. Ha-ha, să știți că-i o glumă.

— Faceți niște glume savuroase, clătină din cap Lavrova. Să știți însă că nici în acele locuri misterioase, spre care se îndreaptă uneori vizitatorii noștri, nu li se oferă umerașe. Ha-ha, să știți că asta nu-i o glumă.

— Acolo, treaba asta nu mai contează. Căci așa cum se spune: existența determină conștiința, rosti Sodomski și își scutură cu un bobârnac o scamă inexistentă de pe reverul sacoului bine călcat. Apropo, dacă se poate, aș vrea să vă întreb ceva…

— Se poate, făcu sec Lavrova.

— Nu știți cumva: la New-York există femei ofițeri de poliție?

— Există. De ce mă întrebați?

— Păcat. Credeam că-i o cucerire de-a societății noastre. Uite, stau și mă gândesc: o femeie, ființă subțire, delicată, să se ocupe de urmărirea pungașilor!…

— Foarte bine. Ați stat, v-ați gândit și cu asta basta. Vă

rog să-mi spuneți numele dumneavoastră, locul și data nașterii, ocupația…

— Vai-vai-vai, sunteți atât de tânără și-aveți o memorie atât de slabă, râse Sodomski. Doar n-au trecut nici zece minute de când mi-am declinat numele…

Râdea cu glas subțire, cu un fel de chițăit vesel, aproape înecându-se de bucurie. Mi-am dat seama că se hotărâse s-o scoată cu orice preț din fire pe Lavrova: unui escroc inteligent îi este mult mai la îndemână să discute cu un anchetator enervat. Ar fi fost însă prea devreme să intervin în discuție: voiam ca Lavrova să schimbe ea însăși tonul convorbirii. Ea însă îi trimise vizitatorului nostru un surâs senin și îi spuse cu multă blândețe:

— Ascultă, stimabile, eu cred că n-ar fi trebuit să te bucuri de libertate încă din urmă cu vreo opt ani. Așa că te rog să fii mai potolit. Și să-mi răspunzi precis la toate întrebările…

— Desigur, desigur. N-am făcut decât o glumă, se retrase deîndată Sodomski spre tranșeele sale.

— Glume dintr-astea să le faci cucoanelor dumitale! i-o tăie Lavrova. Mie te rog să-mi răspunzi la întrebări.

Sodomski își lipi de revere mâinile durdulii cu degete boante:

— Vai de mine! Sigur că vă răspund. Mă numesc Alexandr Eremeevici Sodomski, sunt născut în anul 1926, am studii superioare neterminate și lucrez la Ministerul Culturii…

Lavrova își ridică ochii de pe formularul interogatoriului și se apucă să-l studieze cu atenție pe cel dinaintea ei. O făcu timp de vreun minut și mai bine, până ce Sodomski începu să se foiască pe scaun:

— Ce s-a întâmplat? întrebă în cele din urmă.

— Spune-mi, nu cumva ești dumneata șeful serviciului de protecție a monumentelor culturii? întrebă cu multă seriozitate Lavrova.

— Nu. Eu duc o activitate organizatorică.

— Mai precis? insistă Lavrova.

Sodomski mișcă încurcat din umeri, apoi mormăi nedeslușit:

— Sunt distribuitor principal la Casieria centrală pentru difuzarea biletelor de concert și de teatru. Apropo, n-ați vrea să vă duceți mâine la teatrul din Taganka? E o piesă a lui Dean Reed. Ca să faci rost de un bilet trebuie să te înscrii pe listă cu o lună înainte. Ăsta-i un autor foarte talentat: mai demult era un fluieră-vânt, o făcea pe cântărețul, iar acum i-a venit în minte să scrie o piesă de teatru și, imaginați-vă, are un succes nemaipomenit…

Mi-am pus repede ziarul în față, iar Lavrova nu se putu abține și izbucni într-un râs cu hohote. Pentru orice eventualitate, Sodomski chicoti și el, apoi întrebă nedumerit:

— De ce râdeți?

— Ascultă, Sodomski, dumneata ești totuși un om care a frecventat o facultate. Cum poți să fii atât de ignorant? John Reed - mă auzi, John Reed, nicidecum Dean Reed - a scris în urmă cu cincizeci de ani o carte și, curând după aceea, a murit. Abia mai târziu, cartea i-a fost dramatizată. Așa că în niciun caz n-ar fi putut s-o facă pe cântărețul.

Sodomski oftă ușurat:

— A murit? Credeam că v-am supărat din nou cu ceva.

— În fine… Spune-mi: lucrezi demult ca distribuitor de bilete? Și cu ce prilej ai ocupat acest post?

— Vai de mine! Lucrez aici de-atâția ani, încât mi-am și uitat data de angajare. Iar de ocupat postul, l-am ocupat în mod obișnuit: am venit la serviciul de cadre și-am fost primit.

— Unde ai lucrat până atunci?

— Am fost impresar de concerte la Filarmonică.

— De ce ți-ai schimbat locul de muncă?

— Sănătatea, starea proastă a sănătății mele, ăsta a fost motivul. La vremea ei, nici armată n-am făcut, pentru că am o deformație a pieptului.

Spre a fi mai convingător, Sodomski se bătu cu palma peste pieptul durduliu.

— Am o constituție de intelectual.

— De intelectual în prima generație, observă Lavrova. Spune-mi cu ce soliști ai lucrat dumneata?

— Au lucrat cu mine mai mulți dintre ei. Chiar așa puteți să și notați: o serie întreagă de cunoscuți muzicieni sovietici.

Lavrova zâmbi în colțul gurii și îl întrebă:

— Ikonnikov a lucrat cu dimineața?

— Cum să nu? Pe vremuri a fost și el un violonist destul de bun, însă n-a prea dat rezultate. Avea o fire care lăsa de dorit...

— De ce n-ai mai lucrat cu el?

— N-am reușit să ne împăcăm. Doar v-am spus că avea un caracter nesuferit, și-apoi, ca toate geniile și persoanele cu veleități de conducători, care n-au fost în stare să se realizeze, suferea de mania persecuției.

— Te rog să ne relatezi și întâmplarea cu vioara care a dispărut din fondul de repetiții.

Sodomski își dădu peste cap ochii palid-albaștri, aproape albi, încercând din răsputeri să simuleze efortul de aducere-aminte.

— Cu care vioară? întrebă, trăgând vizibil de timp.

— Cu cea care datează din prima jumătate a secolului al optsprezecelea, autorul ei prezumtiv fiind Bergonzi sau Vincenzo Panormo. Luată de dumneata pe numele lui Ikonnikov. Și, chipurile, furată din troleibuz.

— A-a! Despre asta era vorba! Va să zică, ați auzit și dumneavoastră tâmpenia? Dacă autorul ei a fost Bergonzi, atunci să știți că și eu sunt John Reed.

— Avem la îndemână declarația în acest sens a meșterului de viori Batișcev.

— Permiteți-mi să vă dau și eu în scris că am văzut alaltăieri la gâtul soției lui Batișcev diamantul „Orlov”. Atunci veți mai avea la îndemână încă o declarație.

— Așa ceva s-ar numi denunț calomnios, spuse Lavrova. Și cu ancheta pe care o întreprindem nu are nicio legătură.

Hm, păcat! Aici Lavrova dăduse greș. Și pentru asta Sodomski de bună seamă nu va întârzia s-o pedepsească, într-adevăr, râse încet și spuse cu mult respect:

— Îmi permit să vă atrag atenția că v-ați cam pripit. Deocamdată, stând pe acest scăunel, atât meșterul Batișcev cât și distribuitorul de bilete Sodomski au, din punct de vedere juridic, absolut aceleași drepturi: amândoi sunt niște cetățeni demni, nefiind compromiși prin nimic. Și nu cetățeni oarecare, ci cetățeni sovietici, având adică toate garanțiile cu privire la securitatea, onoarea și demnitatea lor. Asta atât timp, cât dumneavoastră nu veți putea dovedi că sunt, dimpotrivă, un cetățean rău. Or așa ceva o să izbutiți atunci când mi-oi vedea și eu ceafa.

— Dar despre galbenii aceea falși ce-ai avea de spus: nici ei n-au darul să te compromită? întrebă Lavrova și aceasta îi constitui o retragere strategică, regruparea din mers a forțelor.

— Deloc, răspunse ferm Sodomski. Cunosc într-adevăr că prostul acela de Dzasohov mă vorbește de rău. Gura însă nu i-o pot astupa. Un prost rămâne un prost. Mai ales când e vorba și de un escroc, prins cândva cu ocaua mică. Să știți că nu m-ar mira deloc dacă aș afla că tot el a furat și vioara lui Poleakov.

— De ce?

— Pentru că un escroc deștept se deosebește de unul prost prin aceea că nu fură ceea ce se poate fura ușor, ci un obiect care se poate fura fără să comporte riscuri. Or vioara asta „*Stradivarius*” va fi căutată de miliție și peste o sută de ani. În cele din urmă tot va fi găsită.

— Cred și eu. Doar nu-i o vioară care să zacă murdară, neștiută de nimeni, în depozitul unui fond de repetiții, surâse ironic Lavrova.

— Mă rog, dacă vă convine mai mult, se poate aduce și un asemenea exemplu, spuse cu o obrăznicie fățișă

Sodomski.

— Spune-mi, ce-ai făcut în noaptea când s-a comis furtul viorii?

— Permiteți să vă întreb: când anume s-a comis acest furt?

— În noaptea de cincisprezece spre șaisprezece octombrie.

— În noaptea aceea am dormit acasă la mine.

— Poate să confirme cineva acest lucru?

Sodomski râse:

— Lucrul ăsta nu trebuie să-l confirme nimeni. Dacă eu vă spun că am dormit acasă, înseamnă că așa este. Dacă vă îndoiți de acest lucru, trebuie să-mi dovediți dumneavoastră că în noaptea respectivă n-am dormit acasă, ci am făcut cu totul altceva.

— Ai perfectă dreptate, fu de acord Lavrova.

— În afară de asta, e doar o impresie a dumneavoastră că aș fi un om rău. Ce-i drept, nu sunt un înger, însă nici nu cred că mi-ați putea arăta pe cineva care să aibă această calitate. Toți oamenii au păcate. Fiecare din ei are câte o pagină dubioasă în biografia sa. Până și în viața dumneavoastră cred că există lucruri despre care n-o să vă apucați să strigați pe la răscruci.

— Nu e cazul să strigi nimic pe la răscruci, observă Lavrova. Asta ar contraveni ordinii publice.

— Dacă oamenii ar striga pe la răscruci spre a-și mărturisi păcatele, ordinea publică n-ar avea decât de câștigat, spuse cu veselie în glas Sodomski. Oamenii însă vorbesc cu mai multă plăcere despre păcatele pe care le-au săvârșit alții. Apropo, numele meu nu v-a atras atenția?

— Are vreo importanță?

— Nu. Voiam doar să vă amintesc că Dumnezeu a revărsat foc și pucioasă asupra orașelor Sodoma și Gomora pentru că acolo nu se mai aflau pe vremea aceea nici măcar zece oameni virtuoși. Să știți că n-aș putea garanta soarta nici unui alt oraș din lume în cazul când lui

Dumnezeu i-ar veni în minte să repete această absurdă verificare.

Lavrova clătină din cap:

— Am impresia că pesimismul dumitale este o expresie fidelă a felului în care te-ai obișnuit să-i vezi pe oameni.

— Ce să fac? Doar nu eu i-am făcut să fie așa cum sunt. Și în general, dacă aș fi anchetator, i-aș scutura în primul rând pe oamenii care par să nu aibă niciun păcat. Asta pentru că oameni lipsiți de păcate nu există și cu cât are cineva un chip mai angelic, cu atât mai îngrozitoare îi sunt păcatele pe care le ascunde.

— M-da, urâtă părere ai despre oameni… rosti, întrucâtva derutată, Lavrova. Din fericire, câinele care latră nu mușcă.

— Tot ce se poate, spuse calm Sodomski. Spuneți-mi: în cursul acestei anchete, de pildă, ce fel de oameni ați întâlnit mai des: oameni buni sau oameni răi.

— Oameni răi, spuse Lavrova.

— Păi vedeți! Ce v-am spus eu? se bucură Sodomski.

— Prostii! i-o tăie Lavrova. Dacă n-aș fi căutat vioara „*Stradivarius*”, ci un manuscris pierdut și, în afară de asta, n-aș fi fost Lavrova, inspector în miliția judiciară a Moscovei, ci Irakli Luarsabovici Andronnikov, profesor în științe filologice, atunci aș fi întâlnit cu siguranță o mulțime de oameni minunați: deștepți, buni și cinstiți. Eu însă caut un obiect furat - mă-nțelegi: furat! - și din această pricină, în loc să stau de vorbă cu un om plăcut și inteligent, trebuie să-ți ascult principiile astea dubioase.

— Va să zică, nu mă considerați un om plăcut? o întrebă Sodomski.

— Scuză-mă, te rog, pentru sinceritatea cu care îți răspund, dar să știi că, într-adevăr, n-am să-mi amintesc despre dumneata cu prea multă plăcere.

Sodomski râse cu satisfacție:

— Ce să fac: dragoste cu sila nu se poate. Credeți însă că a fi om plăcut e mare lucru? Cel mai plăcut dintre

oamenii pe care îi cunosc este Grișka Belaș. E și un băiat bun. Sunt însă convins că a făcut și el niscaiva porcării în viață.

— Ce te face s-o crezi? îl întrebă, încruntată, Lavrova.

— Nu știu. E o impresie. Și-apoi nu cred că a umblat pe lângă Ikonnikov doar așa, de florile mărului. Am impresia că au învârtit cândva niște afaceri…

Nu, cuvintele acestea nu puteau fi considerate drept un argument întâmplător. O asemenea frază constituia o adevărată declarație. Mi-am dat seama că este cazul să intervin. Pe neașteptate Sodomski se întoarse el însuși spre mine și mă întrebă:

— Dacă nu mă-nșel, sunteți inspectorul Tihonov?

— Nu te-nșeli, Sodomski, am dat eu din cap. Sunt, într-adevăr, inspectorul Tihonov.

Apoi am adăugat pe un ton politicos:

— O asemenea popularitate printre distribuitorii de bilete mă flatează. Totuși nu-mi amintesc să ne fi făcut cineva cunoștință.

Dintele de aur al lui Sodomski sclipi, triumfător:

— După cum vă închipuiți și dumneavoastră, într-un cerc de oameni cu preocupări asemănătoare se poartă astăzi multe discuții despre omul care îi scutură de-a rândul pe cei ce fac parte din lumea muzicală. Ca să afle cât mai multe amănunte despre furtul viorii „*Stradivarius*”. Prin urmare, chiar dacă aș fi fost un om mai plăcut și mai puțin inteligent, tot mi-aș fi dat seama că bărbatul care în timpul interogatoriului de față e prezent în birou, se uită în ziar și-mi ascultă fiecare cuvânt, nu poate fi altcineva decât inspectorul Tihonov. Ce ziceți, v-am plăcut?

— Da, mi-ai plăcut, am încuviințat eu. Cât despre faptul că nu i-ai plăcut inspectoarei Lavrova, asta nu trebuie să te necăjească. Gusturile, după cum știi, nu se discută. În ceea ce privește ziarul, aici e doar o impresie a dumitale: să știi că l-am citit într-adevăr, ba chiar cu multă atenție.

— Serios? zâmbi neîncrezător Sodomski.

— Serios. Am citit, de exemplu, un articol care îți poate ilustra foarte bine concepțiile. Să știi că și pe acestea le-am ascultat cu tot atâta atenție. Poftim, citește și dumneata, i-am întins ziarul.

— O fi rubrica: „Din sala tribunalului”? rosti el, vizibil satisfăcut de propria perspicacitate.

— Ba nu, l-am dezamăgit. Dimpotrivă, e un articol de la rubrica „Date interesante”. Savanții - ne arată autorul - au stabilit că toate animalele răpitoare văd culorile numai ca pe niște nuanțe de gri și de negru. Astfel, de pildă, ochii dumitale albaștri, obrajii trandafirii și zulufii aurii, întreaga paletă de culori a sufletului dumitale atât de larg, ele ar vedea-o neagră și cenușie. Cam la fel cum îi vezi dumneata pe toți oamenii printre care trăiești.

Sodomski îmi luă ziarul și parcurse tăcut și în grabă întreg articolul. Citindu-l, își netezi gânditor, cu degetele lui boante, zulufii roșcați, dând pe neașteptate la iveală o chelie, trandafirie și ea, până atunci camuflată cu multă grijă. Pe urmă lăsă ziarul pe masă și-mi spuse:

— Numai că n-ați citit articolul până la capăt... Mai departe se spune că păsările văd lumea în culori și mai vii decât oamenii. Spre exemplu o pasăre foarte serioasă și inteligentă, cum este cocoșul...

Îndată mi-am adus aminte de găinușa Reaba cu ochii ei omenești, melancolici. Da, pesemne că totul depinde de punctul nostru de vedere. De aceea, am trecut la întrebarea următoare:

— Spune-mi, ești convins că vioara care ți s-a furat în troleibuz nu are niciun fel de valoare istorică?

— Absolut.

— Și afirmi în continuare că nu i-ai arătat-o meșterului Batișcev?

— Bineînțeles. Omul m-a confundat cu altcineva.

— Hai să cercetăm împreună două variante. Prima: totul corespunde declarației dumitale. A doua: aflând de la Batișcev că-i o vioară Bergonzi, te duci la miliție și declari

acolo că ți s-a furat o vioară veche, bună de aruncat la gunoi. Între timp o restaurezi pe cale neoficială și o vinzi printr-o terță persoană. Pun rămășag că cel care a cumpărat-o habar n-avea că este vorba de un Bergonzi, altminteri n-ar fi vrut să se lege la cap. Omul a cumpărat-o doar ca pe un obiect antic, foarte bun și de mare preț.

— Îmi permit să vă spun că numele autorului reprezintă o jumătate din prețul unor asemenea viori, observă Sodomski. Dacă e vorba de un Bergonzi, prețul crește chiar cu sută la sută. Dacă e un Panormo, numai cu cincizeci. Iar dacă autorul e anonim, vioara costă o nimica toată.

— Ai dreptate, dar numai în cazul când n-ar fi vorba de-o vioară furată. Deși Vincenzo Panormo nu e un *Stradivarius* și nici măcar un Bergonzi, totuși nici asemenea instrumente nu le găsești pe stradă. Și apoi, chiar dumneata ne-ai declarat mai adineaori că trebuie să furi nu ceea ce e ușor de furat, ci un obiect pentru care nu riști să fii prins. Tocmai de aceea ai căutat și dumneata să ștergi toate urmele care te-ar fi putut divulga…

— Vorbiți în așa fel, ca și când m-ați fi prins în flagrant delict, spuse Sodomski.

— Ba deloc! am ripostat eu. Dar mai adineaori ai consimțit să cercetezi împreună cu mine ipoteza, potrivit căreia vioara dispărută ar fi un Bergonzi. Și-apoi, îmi dau seama că ești un om foarte deschis…

— Nu zău? rosti cu neîncredere Sodomski.

— Sigur că da. Dumneata propovăduiești într-un mod foarte deschis cinismul. Tocmai de aceea toate supozițiile mele, atâta timp cât nu le pot sprijini prin dovezi concrete, sunt pentru, dumneata egale cu zero. Este?

— Este, confirmă Sodomski.

— Până și cu acest lucru te declari foarte deschis de acord și știi de ce? Pentru că îți închipui că după atâția ani nimeni n-o să-și mai bată capul s-o caute. Trebuie totuși să recunoști că ștergând, după cum am mai spus, urmele

revelatoare, vioara ca atare n-ai distrus-o. Iar actualul ei proprietar nu știe nici în ziua de astăzi că, în primul rând, e un Bergonzi, iar în al doilea rând că e un obiect furat. Așa încât vioara încă ar mai putea fi găsită. Ba chiar mă gândesc că nici n-ar fi o treabă prea complicată. Mai greu ne-ar veni să-ți demonstrăm participarea la furt, dar și aceasta e un lucru pe deplin posibil.

Sodomski rămase tăcut, iar eu mi-am dat seama că obrăjorii îi mai pierduseră din culoare. I se întăriseră, deveniseră mai întunecați, ba chiar căpătaseră o nuanță de bronz învechit.

— Să știți că nu prea înțeleg ce doriți, rosti în cele din urmă. Încercați să mă intimidați, ori să treziți în mine glasul conștiinței?

— Să încerci a trezi în dumneata glasul conștiinței, e ca și când ai încerca să găsești pulsul pe o proteză. Iar de intimidat nu e cazul s-o facem: venind încoace, cred că nici așa nu erai din cale afară de bine dispus.

— Prin urmare, ce-aveți de gând? Să căutați vioara Bergonzi? întrebă el cu efort și se chinui să-mi zâmbească.

Aha! Asta-i o declarație de armistițiu. Îndată vor începe parlamentările.

— De ce n-am face-o? spuse Lavrova. Ba chiar îți putem spune și în ce fel o vom căuta.

— Vorbe de clacă! spuse cu ciudă Sodomski.

— Ba deloc! râse Lavrova. Vrei să-ți spun la ce te gândești în momentul de față? Te întrebi: oare n-ar fi mai bine să te duci la actualul proprietar al viorii și s-o răscumperi?

— Cred că nu i-o mai dă, i-am ținut și eu isonul. De atâția ani omul s-a obișnuit cu ea, este și o vioară foarte bună, așa că nu cred să i-o mai dea.

Sodomski se lăsă pe spătarul scaunului, ne cercetă o vreme cu privirea, gânditor, apoi spuse:

— Dacă-i atât de simplu să găsești o vioară, cum de n-ați izbutit de-o lună întreagă s-o găsiți pe cea a lui Poleakov?

Și râse ușurat, cu deplină sinceritate.

— A, nu! am clătinat eu din cap. Să vinzi pentru vreo trei mii de ruble o vioară Panormo e, într-adevăr, un lucru pe deplin posibil. Să te scapi însă în același fel de-o vioară „*Stradivarius*”, pe care o caută miliția din toată țara, asta ar îi ca și când ai sparge în bucăți diamantul „Orlov”, de care ai pomenit adineaori, ca să-l vinzi geamgiilor.

— Zău? Atunci nu vă rămâne decât s-o căutați în continuare. În ceea ce mă privește, vă spun încă o dată că n-am văzut în viața mea nici vioara Bergonzi, nici vioara Vincenzo Panormo și, în general, n-am încălcat niciodată legile! Dimpotrivă, am fost gata totdeauna să vin în ajutorul miliției!

— Cred că miliția n-a avut niciodată nevoie de ajutorul dumitale, am ripostat. Dar despre Ikonnikov și Belaș ce-ai vrut să ne spui mai adineaori?

— N-am vrut să spun nimic! Și nu știu nimic! N-am spus decât că Belaș e un om cu voință tare. Nu oricine ar fi putut să iasă din noroi așa cum a făcut-o el…

— Cum adică? l-am întrebat.

— Un om care la vârsta de șaptesprezece ani ajunge laureat al unui concurs muzical, ar fi putut să obțină de la viață totul. El însă…

Sodomski tăcu și dădu din mână a pagubă.

— Cine? Ikonnikov? întrebă Lavrova.

— Ce are a face Ikonnikov? făcu iritat Sodomski. Eu vă vorbesc despre Belaș.

— Belaș a fost laureat? spuse încet, ca prin vis, Lavrova.

— Sigur că da. N-ați știut? se miră Sodomski. Și mai ziceți că vreți să găsiți vioara „*Stradivarius*”!

— O s-o găsim! aproape că strigă Lavrova. Și pe Bergonzi o s-o găsim! Acum dă-mi permisul, să ți-l semnez…

Ajuns la ușă, Sodomski își puse căciulița și ne spuse:

— Vă doresc toate cele bune!

În stropii albaștri ai ochilor săi, căzuți, ca niște frânturi

de gheață, pe plita încinsă a mutrei lui roșcovane, clocotea de zor o bucurie răutăcioasă.

În dimineața aceea, Belaș avusese de lucru la Bolșoi Teatr, de aceea mi-a propus să ne întâlnim undeva, în centru. Mi-a spus:

— De exemplu, pe la ora două, la restaurantul „Ararat”. O să facem și economie de timp: mâncăm și stăm de vorbă…

Am întârziat cu câteva minute, astfel că, intrând în restaurant, l-am și zărit instalat la o masă dintr-un colț retras al salonului. Era elegant ca totdeauna, dar la față nu arăta prea bine: în ochi îi plutea o expresie de suferință, tulbure și vâscoasă ca o tină. Văzându-mă, se ridică de pe scaun, începu să-mi facă semne cu amândouă mâinile și mi se păru atunci că e, într-adevăr, bucuros să mă revadă.

— Cred că o să ne întâlnim de-aci înainte până om închide ochii. O să discutăm despre Ikonnikov și Poleakov, o să formulăm ipoteze privitoare la furtul viorii și, în general, viețile noastre o să se desfășoare în paralel, îmi spuse, zâmbind.

— Tot ce se poate, i-am răspuns. Spune-mi, ce comandăm?

— Să ne gândim…

La masa noastră veni ospătara, o femeie solidă, trecută de prima tinerețe și domoală în mișcări, pe care o cunoșteam încă din anii studenției, căci restaurantul „Ararat” se bucura printre noi de multă popularitate: se serveau aici mâncăruri ieftine și gustoase.

— Bună ziua, ne spuse chelnerița. Astăzi avem păstrăvi.

— Splendid, se bucură Belaș. Dați-ne două porții, cu sos alb.

— Eu aș vrea și niște cașcaval „ceanah” cu puțină basturma, i-am cerut, la rândul meu. Pe urmă o cafea cu frișcă.

— Același lucru și pentru mine. Mai aduceți și niște

ceaburecuri. Apoi mă întrebă: Luăm și o sticlă cu vin?

Am înălțat cu indiferență din umeri.

— Un vin „Garni”, îi spuse Belaș ospătarei. Aceasta, cu o demnitate proprie tuturor femeilor orientale, ne făcu o plecăciune și se depărtă de la masă.

— A mai intervenit vreo noutate? mi se adresă Belaș:

— Da. Aș dori, Grigori Petrovici, să stăm nițel de vorbă despre un oarecare Sodomski și despre relațiile lui cu dumneata.

— Cu mine? se miră Belaș. În viața mea n-am avut relații cu escrocul ăsta.

— M-ai înțeles greșit. Ieri dimineață, stând de vorbă cu Sodomski, ne-a povestit unele lucruri despre dumneata. Printre altele, ne-a spus că odinioară lumea te-a cunoscut ca violonist.

— Ce netrebnic! rosti cu ciudă Belaș și i-am văzut lunecând pe chip o fugară expresie de durere. Altceva nu v-a mai spus?

— Nu. Doar atât.

— Mă rog. Restul am să ți-l povestesc eu.

Chelnerița ne aduse vinul, o sticlă de apă minerală și niște pâini turtite, armenești. Belaș turnă vinul în pahare, îmi oferi sticla cu apă minerală și-mi spuse:

— Mai întâi să bem câte un pahar. În cinstea întrevederii noastre. Noroc!

Și-l bău pe al lui până la fund, frânse o coajă de pâine și începu s-o mestece fără grabă.

Mi-am băut și eu vinul.

— Situația se prezintă cam așa… începu Belaș. Spovedania trebuie să mi-o încep prin a-ți mărturisi că am săvârșit cu bună știință o abatere de la îndatoririle pe care mi le-am asumat. Îți amintești pesemne de ziua când am alcătuit amândoi lista persoanelor despre care știam că îi cunosc atât pe Ikonnikov, cât și pe Poleakov. În ziua aceea, știind prea bine că Sodomski îi cunoștea îndeaproape atât pe unul, cât și pe celălalt, am încercat o vie dorință de a

nu-ți pomeni numele lui, întrucât individul ăsta e un ticălos fără pereche. Și de povestit despre gloriosul meu trecut de violonist, n-ar fi putut s-o facă decât numai el. Așa m-am gândit atunci, dar mai târziu m-am hotărât să-ți comunic și numele lui, pentru că între noi să nu mai existe nimic neclar. Mi-e foarte greu să-ți vorbesc despre toată această poveste, totuși n-am încotro…

— Dacă ai să-mi dai cuvântul de onoare că ea nu are nicio legătură cu cele ce ne interesează, am să te scutesc bucuros de această sarcină, i-am spus eu.

— Ba nu. E cazul să lămurim toate lucrurile, pentru ca mai târziu să nu ne mai întoarcem la ele. De fapt, atunci când m-ai întrebat ce anume mă leagă de Ikonnikov, răspunsul meu n-a fost tocmai exact. Pe lângă prietenia care ne lega, el îmi fusese și dascăl.

— În ce sens? l-am întrebat.

— Într-un sens direct. Mi-a fost profesor de vioară.

Chelnerița ne rândui pe masă gustările. Belaș o așteptă să plece, apoi îmi spuse:

— Când privești un meci înregistrat la telerecording și îi cunoști rezultatul, adică îți dai seama prea bine că-i un meci pierdut și că nu se mai poate schimba nimic, de fiecare dată când la poarta adversarului are loc câte o situație critică devii totuși încordat și începi să te agiți, nutrind speranța absurdă că în clipa următoare va fi o fază de gol, care va izbuti să modifice scorul final. Dar asta nu se întâmplă niciodată, căci după cum se știe minuni nu există.

Tăcurăm o vreme, iar eu nu izbuteam deloc să-mi vin în fire, atât de neașteptată fusese pentru mine această mărturisire. Belaș întinse mâna, luă farfuria cu cașcavalul, apoi rupse o bucată de pâine și-atunci mi-am adus aminte de cuvintele pe care mi le adresase cândva Ikonnikov: „am frânt amândoi pâinea…”

— Toate astea s-au petrecut demult de tot, parcă într-o altă viață, spuse Belaș, iar eu mi-am amintit că auzisem de

la Ikonnikov și o asemenea frază. Se zice că am fost un băiat foarte capabil, iar Ikonnikov a vrut să facă din mine ceea ce nu izbutise să ajungă el însuși.

— Nimeni n-a știut că-ți este profesor? l-am întrebat.

— Doar câteva persoane. Ikonnikov voia să convingă lumea că s-a lăsat pentru totdeauna de muzică. N-aș putea s-o afirm cu certitudine, însă îmi închipui că în ziua marelui meu triumf intenționa să apară și el, în mod senzațional, din culise. În rest, lumea știa că învăț la școala de muzică și că mă pregătesc pentru examenul de admitere la conservator.

— Și ce-ai făcut?

— N-am făcut nimic. Literalmente nimic. Într-una din zile mi-am fracturat mâna. O dublă fractură deschisă.

Belaș avu o grimasă de durere și mi se păru o clipă că obida îi umple ochii de lacrimi.

— Peste trei luni oasele mi s-au sudat și părea că am să mă pot folosi de mâna stângă ca și până atunci. Am rămas însă cu o contracție musculară, iar așa ceva nu te prea ajută să cânți la vioară. De aceea, gândul la un viitor triumf a trebuit să-l părăsesc pentru totdeauna…

— Cum a reacționat la asta Ikonnikov?

— Să nu mă-ntrebi!

Belaș dădu din mână a pagubă.

— După primul crah pe care îl avusese de suferit, adică prăbușirea întregii sale cariere, nenorocirea abătută peste mine i-a adus o lovitură și mai teribilă. De fapt a însemnat pentru el sfârșitul. Deși înțelegea mai bine decât alții că afecțiunea mea este incurabilă, a fost ultimul care s-a împăcat cu această idee. De fapt, dându-și seama că nu voi mai putea cânta la vioară, tot el m-a ajutat să ajung acordor de înaltă calificare. Cam de atunci a început și traiul meu liniștit și îndestulat pe lângă împărăția muzicii…

Belaș nu se uita la mine. Își ațintise o privire pustie și lipsită de expresie asupra peretelui pictat dinaintea lui, peste care se abătea o lumină puternică și unde erau

înfățișați în perspectivă munți cu piscurile ninse, un soare arzător, livezi, pășuni, oameni, unde cădea aproape de zare o ploaie oblică, unde se înălțau spre cer vălătucii violeți ai norilor și mergea de-a lungul drumului o căruță: pe acel perete, colorat, decorativ, luminat cu iscusință, puteai să vezi de toate, dar ele nu erau câtuși de puțin reale, căci acolo nu erau și nici n-aveau cum să fie înfățișate amărăciunea și deziluziile omenești, cu totul nepotrivite pentru diorama care crea în salonul restaurantului iluzia unui vesel picnic.

Belaș mai stătu astfel, dus pe gânduri, apoi mă privi și spuse pe un ton inexpresiv:

— La început mi-a fost greu. Acum m-am obișnuit. Se vede că așa mi-a fost scris. Gândește-te și dumneata: să-mi fracturez mâna! Pentru oricine altcineva asta n-ar fi însemnat decât un necaz ca atâtea altele. Mie însă mi-a distrus întreaga viață. Un accident stupid! Marele violonist Flitzer era orb, Karol Lipinsky a ajuns ofticos, dar de cântat au putut cânta amândoi!

— Da, ai avut un mare ghinion, l-am aprobat.

Ce puteam să-i mai spun?

Belaș surâse cu tristețe:

— Ikonnikov a încercat să mă încurajeze, spunându-mi că celebrul compozitor Lully a și murit în urma unei septicemii, rănindu-și piciorul cu *battuta* lui de dirijor…

— Ikonnikov era un om bun? l-am întrebat.

— Un om bun? repetă, gânditor, Belaș. Nu, nu era un om bun. Se deosebea însă de toți ceilalți. Știa și el asta și căuta cu multă grijă să rămână așa în continuare. Spunea adeseori că lumea tinde cu ardoare spre șabloane, spre o identitate de caractere, că ar dori să claseze totul într-o serie de categorii cât mai accesibile și lesne de folosit. Că tocmai de ele lumea se desparte cel mai greu…

— Avea în vedere sfera profesiunii sale sau comportarea oamenilor în general? l-am întrebat eu.

— O spunea în general, despre toți oamenii. Având însă

prea puțin de a face cu ei, exemplele le culegea din sfera profesiunii sale.

— De exemplu?

— Obișnuia, de pildă, să spună adeseori că numele lui Rodolphe Kreutzer ne este cunoscut mai ales pentru faptul că Beethoven i-a închinat celebra lui sonată. Kreutzer însă n-a înțeles-o și o interpreta într-un stil primitiv, sărăcăcios și lipsit de îndrăzneală. Pe de altă parte însă, prea puțină lume știe că cele patruzeci și două de studii muzicale ale lui Kreutzer constituie și astăzi abecedarul obligatoriu pentru orice școală violonistică din lume, că arta viorii nu se poate lipsi de ele, că tocmai aceste schițe i-au făcut numele nemuritor, și că oricare violonist, fie el amator, fie virtuos consacrat, se folosește de ele spre a-și perfecționa continuu tehnica interpretativă și măiestria…

Cafeaua ne-o băurăm în tăcere. Belaș continua să privească, trist și indiferent, peretele pictat dinaintea sa. Apoi, cu un glas ostenit, îmi spuse:

— Am o stare proastă. Nu știu de ce, dar în ultima vreme a început să mă obsedeze o amintire. Cu puțin înainte de a muri, Ikonnikov mi-a recitat cu obișnuitele lui strâmbături niște versuri ale lui Lucretius Carus. Nu mi le amintesc în întregime, dar un vers în care se vorbește despre aurul înghițit de-o fiară mi s-a întipărit foarte bine în minte: „… pogoară de viu în viul mormânt…” De ce mi-o fi recitat atunci versurile astea? Ce zici, de ce mi le-o fi recitat?

— Ajunsese pesemne să-și dea seama că-l sfâșie Minotaurul, am rostit eu cu jumătate glas.

— Minotaurul? nu mă înțelese Belaș.

Am confirmat tăcut. Belaș își trecu palma îngustă, nervoasă, peste obraz și spuse, zăpăcit:

— Posibil. Posibil. În viață totul e posibil…

L-am întrebat pe Poleakov când ar putea să mă primească. Îl auzeam în receptor murmurând ceva nedeslușit: pesemne își citea, cu jumătate glas, însemnările

din agendă.

— Spune-mi, nu ți-ar fi greu să vii diseară pe la orele zece și jumătate? mă întrebă în cele din urmă cu obișnuitul lui ton de scuză și am deslușit în această intonație supărarea de care era stăpânit la gândul că pentru interesele lui particulare trebuia să pună pe drumuri, în toiul nopții, un om străin, însă ce poți să faci când toate celelalte ore din zi, ba chiar și o parte a nopții, îți sunt parcă într-adins ocupate, și nu numai în ziua aceea, ci zi de zi, an de an, și tocmai din această cauză ești nevoit să-i deranjezi pe acești oameni fără să-i poți recompensa cu nimic, ceea ce-i o adevărată porcărie și-ți creează un sentiment din cele mai penibile, căci folosindu-te de grija și atenția celor din jur le rămâi îndatorat continuu, iar singura posibilitate de a nu mai depinde nici de timp și nici de oameni nu ți-o dau decât concertele tale, munca ta, dar uite că nici lucrul acesta nu mai e posibil, căci ți s-a furat vioara la care țineai ca la ochii din cap…

Nu știu, poate că nici nu gândea astfel, întrebându-mă atunci cu vocea lui înaltă, nervoasă, dacă ora nu-i prea târzie pentru mine, însă mie mi se părea că lumea îl consideră un mare violonist nu numai pentru talentul său ci și pentru această continuă emoție care îl stăpânește, pentru înțelepciunea lui modestă, de copil, pentru uimitoarea lui sensibilitate, care îi face din traiul cotidian o tortură, iar din întreaga viață o continuă și desăvârșită fericire. Cel puțin așa mi se părea, căci de afirmat cu certitudine n-o puteam desigur afirma: în treburile astea nu mă prea pricep…

— …n-o să-ți fie greu? mă întrebă din nou Poleakov.

— Deloc. Nu-i o oră târzie.

— Foarte bine!

Glasul îi trădă bucuria că măcar acest lucru nu-l va supăra pe omul care trebuie pe nepusă masă să se ocupe de treburile lui personale. În clipa următoare, însă glasul îi sună din nou a încordare:

— Știi, la ora 22.45 televiziunea va transmite sonata Kreutzer în interpretarea mea. Asta n-o să ne împiedice să stăm de vorbă? Aș dori foarte mult s-o mai ascult o dată: am niște îndoieli în ceea ce privește partea a doua - cred că am dat dovadă acolo de un tempo mai slab…

Seara, ședeam împreună cu Poleakov în biroul lui, acolo unde ne întâlnisem pentru prima oară și unde el mă întrebase cu glasul stins, abia izbutind să-și miște buzele: „Vioara?… Vioara mea?”

Acum nu mi-a mai pus această întrebare, pentru că își dădea seama că, dacă aș fi avut vreo veste îmbucurătoare, i-aș fi spus-o singur. N-aveam însă cu ce să-l bucur și tocmai de aceea peste întreaga noastră convorbire pluti continuu această întrebare mută, lucru care avu darul să ne întristeze pe amândoi. Pe masă, într-o cutie deschisă, zăcea vioara cafenie la care Poleakov cântase cândva chiar în prezența mea.

— Vuillaume a fost un meșter talentat? l-am întrebat.

Îmi aruncă o privire mirată:

— Sigur că da. A fost un om deosebit de înzestrat. De ce mă întrebi?

— Numai așa, ca să știu. Nu izbuteam să înțeleg de ce nu s-a bucurat de o consacrare meritată.

Poleakov traversă cu pași grăbiți cabinetul și scoase vioară din cutie:

— O vezi? Seamănă uimitor de mult cu vioara „Imperator”, construită de Stradivari, și la care a cântat maestrul Jan Kubelik. Dar nu e decât o asemănare. Să reproduci întocmai viorile vechilor meșteri italieni nu e cu putință.

— De ce? Doar nu există lucruri care nu pot fi cunoscute. Dacă Vuillaume n-a izbutit să găsească o soluție proprie, ar fi putut să copieze originalul pe care îl avea la îndemână. Doar nu-i vorba decât de un lucru neînsuflețit!

Poleakov zâmbi și clătină din cap:

— Ba nu-u! Vuillaume a fost tipul de om care își vede, calm, de treburile lui. Cred că n-a stat să piardă nicio noapte cu viorile pe care le construia. Meșterii italieni, însă, cunoșteau foarte multe secrete pe care nu le mărturiseau nimănui. Și ca să le afle, Vuillaume ar fi trebuit să stea treaz nopți de-a rândul, să plângă de disperare și de fericire, să sufere, să ajungă la nebunie. Doar așa ar fi putut să descopere tainicele resorturi ale măiestriei de-altădată.

— Dar atunci n-ar mai fi trebuit să copieze instrumentele altora. Ar fi construit propriile lui viori.

— Tocmai asta zic și eu, își săltă Poleakov brațele uscățive. Vuillaume însă avea o cu totul altă structură sufletească. Spre deosebire de un Stradivari sau de un Guarneri, însetați să descopere mereu altceva, el era pe deplin satisfăcut de traiul lui liniștit și îndestulat…

Înălță, nedumerit, din umeri:

— Nu înțeleg cum de s-a putut mulțumi cu așa ceva un om atât de talentat!

— Specialiștii s-au înșelat vreodată în aprecierea acestor viori? l-am întrebat.

— Mai demult, se înșelau adeseori. Acum lucrul acesta ni se pare ridicol, totuși nu putem tăgădui că tocmai datorită lui Vuillaume viorile marelui Steiner n-au fost ani în șir apreciate la justa lor valoare. Cei care izbuteau să le deosebească instrumentele, puteau fi numărați pe degete.

— Și totuși prin ce puteai să le deosebești?

— Prin sunetul lor. Sunetul vechilor viori este unic în felul lor. Îl poți imita, ba uneori foarte bine, dar să-l reproduci întocmai nu-ți este cu putință. N-a putut s-o facă nici Vuillaume și asta pentru că, în primul rând, i-a lipsit… cum să-ți spun, i-a lipsit un pic de nebunie. Nu și-a găsit, ca să zic așa, nici propriul lui sunet. Sunetul care să-i fi izvorât din inimă.

— Să fie și nebunia o virtute a celor talentați?

Poleakov se lăsă în fotoliu, dispăru în el aproape cu

totul, nelăsând să i se întrevadă decât coatele ascuțite și genunchii. De acolo, ca dintr-o cetate, evitând să-mi întâlnească privirea, îmi spuse cu glasul pe jumătate:

— În munca lui, un om talentat trebuie să vădească totdeauna un pic de nebunie. Altfel nu va putea realiza nimic... Se zice că Stradivari și-a iubit nemăsurat de mult atelierul, a petrecut acolo decenii întregi, a construit aproape o mie cinci sute de viori și a lăsat cu limbă de moarte urmașilor să aibă grijă de el, ca de-o amintire a trudei de care a dat dovadă. Atelierul mai există și astăzi. Fiind în trecere prin Cremona, l-am vizitat și eu.

— A devenit muzeu?

— Nu. Casa lui Stradivari este acum un hotel ca atâtea altele, iar atelierul s-a transformat într-o sală de biliard. De piroanele care îi slujeau meșterului pentru a-și pune viorile la uscat, vizitatorii își agață astăzi hainele năclăite de sudoare...

Pe ecranul televizorului, căruia nu-i funcționa decât imaginea, apăru un titlu: „Întâlniri muzicale”. Încet, ca din adâncuri de ape, se ivi chipul unei femei tinere și frumoase. După mișcarea buzelor ei precis conturate, mi-am dat seama că roșește: „Bună-seara, tovarăși”. Continuă apoi să vorbească, chipul îi era vesel, nepăsător, dar mie - deși nu auzeam ce spune - mi se păru că expresia nu-i este tocmai potrivită cu portretul care apăru îndată după aceea, al lui Beethoven - nici cu sprâncenele lui încruntate, nici cu ochii încărcați de suferință, nici cu buzele crispate, prin care părea că încearcă și nu izbutește să-i răzbată în geamăt rugămintea: „Vorbiți mai tare! Strigați! Eu nu vă mai pot auzi!”

Poleakov se ridică din fotoliu, suci butonul de sunet și-atunci în încăpere pătrunse un vioi glas de femeie: „... a rămas drept una din cele mai optimiste opere ale marelui compozitor”.

Pe urmă, în odaie se aflară doi Poleakovi: unul, încordat, stând pe scaunul de lângă mine, cu spatele drept, într-o

poziție nefirească, copleșit de emoție în așteptarea a ceea ce s-a și petrecut cândva, pregătit să-l examineze cu severitate pe celălalt Poleakov, acela ce pătrunsese în cabinet prin ecranul televizorului: un Poleakov sobru, puternic, sigur pe mișcările sale cele mai mărunte. Abia în clipa aceea am avut revelația uriașei însemnătăți a celor ce se petreceau chiar înaintea mea: un om avea să se judece pe sine însuși, căci, într-adevăr, Poleakov cel real, acela ce ședea la doi pași de mine, venise la întâlnirea cu dublura sa de pe ecranul televizorului, venise, cu alte cuvinte, să-și reîntâlnească clipa de ieri.

Poleakov cel de pe ecran își duse vioara la piept, ridică arcușul, iar eu l-am văzut pe Poleakov cel real strângând spasmodic spătarul scaunului.

Și arcușul căzu pe strune…

Un țipăt de durere, prelung și încărcat de suferință - o suferință grea, cu neputință de exprimat prin cuvinte și pe care nu pot s-o încerce decât oamenii dârji și neînfricați - se înălță și se stinse. Îndată îi răspunse pianul: încet, cu duioșie. Apoi vioara țipă din nou, ascuțit, cu putere, și în țipătul ei se desluși acum mânia și protestul…

Sunetele zburau repezi, pline de un sens profund și de o simțire adâncă și cu toate că nu știam ce interpretare i se poate da sonatei Nr 9, închinată lui Rodolphe Kreutzer, care n-a înțeles-o și care îi simplifica fragmentele cele mai însemnate și mai dificile, izbuteam totuși să disting în torentul de sunete când o răsuflare furioasă, când un salt înainte, când un oftat de ușurare și aceasta era evadarea, fuga din întuneric spre lumină, fuga din propria neputință spre fericire, iar fericirea însemna zălogul libertății, soarele, lumina, pacea adusă de împlinirea faptei, însemna mânia față de propria slăbiciune și încredere în forța care va să vină. Se adunaseră aici toate nopțile de nesomn, fără lună, și din bezna cărora nu răzbea decât răsuflarea unei căutări necontenite, îndoiala și teama față de cea dintâi revelație, iar ritmul clocotitor înlătura cu desăvârșire

cuvântul „moarte”, căci fiecare sunet al său era pătruns de nebunia trudnică și aducătoare de bucurie, atât de trebuincioasă omului înzestrat cu talent. De ce mai are nevoie talentul? De răbdare, de dragoste, de noroc, de forță fizică, de tot ce-i trebuie oricărui alt muritor…

Poleakov, cel de pe ecranul televizorului, muncea din greu. Truda nu-i era câtuși de puțin ușoară. Dimpotrivă, era pe drept cuvânt o muncă grea și istovitoare cea care năștea sunetele atât de repezi, atât de ușoare, și precise, iar eu, necunoscând deloc graiul muzicii, eram totuși convins că omul pe care îl vedeam nu simplifica nimic, că nu cânta cu prudență și cu teamă, ci, dimpotrivă, cu deplin curaj și cu întreaga lui forță, atât de avântată îi era truda căreia i se dăruia cu patimă. Își privea cu luare-aminte arcușul, ascultându-se cu atâta atenție, încât părea că nu cântă el, ci altcineva, sau că se și află, ca și celălalt, acasă la el, căci se ascultă fără încetare, cu o încordată atenție, ba chiar îl vedeam că, în clipele când interpreta câte un pasaj mai dificil, chipul i se strâmba, ca și când ar fi încercat o durere, și-atunci își mușca buzele, pe urmă și le lungea ușor, de parcă ar fi încercat nu numai cu ele, dar și cu dinții și cu întreaga lui voință și putere să aducă sunetele la nivelul, la forma și la accentul dorit. Agăța câte o strună cu unghia și-atunci părea că picuri de argint îi zboară de sub degete, iar el continua să se asculte cu încordare, ca nu cumva să risipească măcar o picătură din apa aceea vrăjită, ca și când un singur strop ar fi putut dăuna iremediabil desăvârșitei armonii muzicale. Degetele mâinii stângi, pierzându-și parcă orice greutate, îi zburau pe strune, și părea că nu este el cel care le apasă, cu un efort măsurat o dată și pentru totdeauna, ci strunele se încordează de la sine, spre a-i zvârli degetele în sus în fiecare din clipele sorocite. Oceanul sunetelor era bântuit de furtună, iar furtuna aceea nu putea să aibă nicicând sfârșit…

Poleakov celălalt, acela ce ședea lângă mine, nu se mai

uita la ecran. Își coborâse pleoapele, se lăsase pe spătarul scaunului și continua să-l judece concentrat și cu aceeași severitate pe cel care aparținea zilei sale de ieri, dar nici atunci și nici după ce torentul de sunete avu totuși un sfârșit, n-am izbutit să-mi dau seama: îl acceptase oare pe cel de pe ecranul televizorului, nutrea față de el o anumită rezervă, ori poate că ar fi realizat acum o altă interpretare, căci la un moment dat s-a ridicat tăcut de pe scaun, a străbătut, de câteva ori, gânditor, biroul, apoi mi-a spus pe neașteptate:

— Și totuși Pavel i-ar fi dat o interpretare mai interesantă…

Tăcurăm un timp, pe urmă nu m-am mai putut abține și i-am pus întrebarea pentru care de fapt venisem aici, izbutind totodată să-l văd în două ipostaze:

— Spuneți-mi, Lev Osipoviei, îl cunoașteți demult pe Belaș?

— Pe Grigori? Nici nu mai știu de când. Cred că din ziua când a participat la un concurs muzical pentru tineret. Au trecut de atunci cel puțin cincisprezece sau chiar douăzeci de ani…

— Șaptesprezece, am precizat eu. L-ați auzit cântând la concurs?

— Cum să nu? Eram președintele juriului.

Răspunsul îi fu destul de laconic și am avut impresia că nu dorește să intre în amănunte. Venisem însă tocmai pentru acest răspuns și nu puteam pleca fără să-mi lămuresc totul. De aceea l-am întrebat din nou:

— Cum vi s-a părut interpretarea lui?

Poleakov răspunse evaziv:

— Mi s-a părut a fi un tânăr foarte înzestrat. Amănuntele nu le mai rețin, doar sunt atâția ani de-atunci.

Mi-am dat seama limpede că nu dorește să abordeze subiectul și că prezența mea începe să-l stânjenească. Totuși am stăruit cu întrebările:

— Ce fel de legături au existat între el și Ikonnikov?

Poleakov fu cu încetul cuprins de iritare. N-avea pesemne niciun chef să-și răscolească amintirile:

— Niște legături obișnuite, prietenești. Amănunte nu cunosc. De fapt, ce importanță mai au toate astea, acum, când…

Nu mai rosti cuvintele „când Ikonnikov e mort”, dar tocmai de aceea fraza stărui între noi, ca un semn de întrebare.

— Au o mare importanță, i-am spus. Și dumneavoastră o știți prea bine.

— De ce trebuie s-o știu? rosti el fără vlagă. Doar nu mă mai întâlneam demult cu Pavel Petrovici…

— Așadar considerați că raporturile dintre ei n-au depășit cadrul unei amiciții obișnuite? am continuat eu.

Poleakov își ridică ochii triști, obosiți, mă privi lung, pe urmă spuse.

— Ai dreptate. Știam într-adevăr că Ikonnikov i-a fost profesor…

— Ați aflat-o chiar de la Belaș?

— Da.

— V-a spus-o el?

— Nu. Dar a cântat la vioară. Doar ți-am spus că am asistat și eu la concursul acela.

Am rămas o clipă descumpănit, astfel că Poleakov avu răgaz să continue:

— Puteam oare să nu recunosc mâna lui Ikonnikov? Doar am fost prieteni din tinerețe. Belaș a interpretat piesa preferată a lui Pavel, un concert de Prokofiev, și i-am recunoscut imediat maniera, stilul atât de amplu, avântat…

— Dacă Belaș n-ar fi suferit accidentul, credeți că ar fi devenit un mare muzician?

— Ca să răspunzi la această întrebare, trebuie să știi mai întâi ce înțelegi prin cuvântul „mare”. Vuillaume a fost și el un mare muzician.

— Trebuie, totuși, să existe niște criterii generale privind nivelul unui interpret? Măcar din punctul de vedere al unui

public eterogen?

— Privindu-l din acest punct de vedere, cred că ar fi devenit, într-adevăr. Și totuși, ca și în interpretarea concertului, el n-a ieșit nicio clipă dincolo de limitele la care ajunsese Pavel. Chiar m-a surprins o asemenea atitudine rece, cerebrală, a unui tânăr violonist față de o piesă atât de pătimașă…

Zilele treceau, una după alta, iarna își intrase pe deplin în drepturi, iar eu, împreună cu Lavrova, continuam metodic, folosindu-ne de graficul alcătuit după lungi dezbateri, să umblăm în căutarea a zeci și zeci de oameni. Îi căutam la locul lor de muncă, acasă, pe la casele de odihnă, în pauzele unor filmări sau ale unor spectacole de teatru, dar cu un general a trebuit să stau de vorbă chiar în cursul unor exerciții cu carele de luptă. Lista întocmită de noi rămânea tot mai scurtă, dosarele anchetei se îngroșau, noi însă tot nu izbuteam să ajungem la punctul prin care trecuse linia care a unit pentru ultima oară viețile lui Poleakov și Ikonnikov.

Aflarăm astfel că în noaptea de 15 spre 16 octombrie:

acordorul de piane Belaș se afla într-o deplasare la Leningrad…

violonistul Kazarinov prezenta un recital la Zürich…

dirijorul Stanilovski se ocupa de rezultatele unui concurs organizat la Minsk…

maestrul de concert Stuck zăcea bolnav de pneumonie…

șoferul Simonenko dormea la vila din afara orașului a familiei Poleakov…

membrul colegiului de redacție Valeaev semna bunul de tipar al ziarului care urma să apară…

meșterul de viori Batișcev se afla, împreună cu soția lui, la stațiunea Essentuki…

regizorul Alexandrovski discuta cu actorii premiera unui spectacol teatral…

generalul Lukianenko se afla la postul de comandă a

unor exerciții de noapte…

anticarul Samoncikov sărbătorea căsătoria fiicei sale…

profesorul Kandel lupta împotriva morții clinice a unui băiețaș lovit într-un accident de automobil…

maestrul de șah Horst studia, împreună cu antrenorul său, o partidă aproape pierdută, pe care o amânase…

compozitorul Șovkunov avea musafiri…

violoncelistul Șahnazarian se afla în vizită la Șovkunov…

Restul persoanelor au dormit. Au dormit acasă la ei așa cum o face orice om normal. Noaptea oamenii dorm. Acest obicei - de a dormi noaptea - l-au avut dintotdeauna și astfel, dormind și în seara respectivă, în propriul lor pat, nu le mai trebuia niciun fel de alibi. Era dreptul lor. Tocmai de aceea, în clipa când oamenii îmi spuneau cu mult calm și sinceritate: „În seara aceea am dormit”, simțeam că mă înfurii pe mine însumi. Căci această acțiune normală și necesară - de a dormi noaptea - îmi provocă de fiecare dată alte și alte bănuieli, întrucât lăsa între mine și cei cărora mă adresam un văl de mister, cețos și nesigur, ca însuși somnul nostru, al pământenilor.

Melnik, căruia i-am arătat fotografiile acestor oameni, nu i-a recunoscut pe niciunul. Și totuși, unul din ei n-a dormit. Unul din acești oameni doar a declarat că a dormit. În realitate însă, a pătruns noaptea în casa lui Poleakov și a furat vioara „*Stradivarius*”. O, dacă Ikonnikov ar mai fi fost în viață! Cu ajutorul lui aș fi izbutit să-l găsesc cât de curând pe cel care o furase. Ikonnikov însă, ostenit peste măsură, n-a mai avut în inimă pacea despre care îmi vorbise, căci nici cerul albastru, nici zilele tihnite ale toamnei, nici întregul univers atât de frumos din jurul tău nu-ți pot oferi pacea dorită, dacă nu-i ai în jurul tău și pe oameni, dacă nu te bucuri de căldura lor sufletească, de recunoștința lor, de cea mai obișnuită dragoste omenească…

Tocmai de aceea nu izbuteam să aflu nici eu cine a fost cel care stătuse treaz în noaptea de 15 spre 16 octombrie

și tocmai de aceea a trebuit să-mi cer scuze și să-i las să plece acasă pe:

profesorul de psihiatrie Bogomolov...

instructorul Kisleaev...

violonistul Horoșilov...

celebrul iluzionist Koon...

distribuitorul de bilete Sodomski...

cunoscutul avocat Rudman...

pictorul Polozov...

I-am lăsat să plece, deși știam precis că pe unul din ei ar fi trebuit să-l rețin, căci în noaptea aceea el nu dormise câtuși de puțin. Ceea ce pentru alții era un lucru natural, și nu necesită întrebări suplimentare - adică somnul de noapte - omul acela necunoscut îl transformase într-un principiu juridic care se numește „alibi”. Iar eu nu eram în stare să-l dezmint. Există o limită a posibilităților de care dispune rațiunea. În perioada aceea ajunsesem și eu la acest hotar și a trebuit să mă opresc, căci dincolo de el nu mai era decât absurdul, agitația monstruoasă a bănuielii îndreptate asupra tuturor, fapt care constituia pe drept cuvânt o aberație, un drum care nu ducea nicăieri. O pasiență cu nouă cărți întoarse pe dos nu te poate duce la rezultatul scontat, și chiar dacă aș fi fost un ghicitor, situația creată ajunsese să semene cu palma unei mâini pe care ar fi fost trecute liniile și cutele aflate în palmele tuturor celor care se perindaseră pe dinaintea mea, iar haosul acelor itinerarii încurcate - ale vieții norocului, dragostei și firii lor - nu l-ar fi putut desluși niciun chiromant din lume.

Copil fiind, cineva îmi dăruise o cărțulie intitulată „Gerilă”. Era o carte trucată și o însoțeau niște ochelari cu țiplă în două culori: roșie și albastră. Dacă priveai pata neclară a uneia dintre poze prin țipla roșie, vedeai, deslușindu-se ca într-un diapozitiv, o imagine foarte clară: Gerilă își îmbracă fata vitregă într-o blană de samur. Dacă priveai aceeași poză prin țipla albastră, vedeai cu totul

altceva: Gerilă și-a prefăcut fiica rea și leneșă într-un sloi de gheață. Îmi amintesc că stăteam ore întregi aplecat peste pozele acelea, străduindu-mă să deslușesc cu ochiul liber, în învălmășeala de culori a ilustrației trucate, imaginile pe care ajunsesem să le cunosc. Totul rămânea însă atât de încurcat, dat peste cap, și încâlcit, încât, de exemplu, chipul blând și senin al fiicei vitrege se afla, nu știu din ce cauză, lipit de trupul strâmb, înghețat, al celeilalte fete. Și numai atunci când ajungeam la disperare, neizbutind să deosebesc frumosul de urât și binele de rău, îmi veneau din nou în ajutor ochelarii cei fermecați, cu țipla lor roșie și albastră.

Acum însă nu-i mai aveam la îndemână. Acum trebuia să mi-i înlocuiască propria mea experiență și intuiție, însoțite de dorința - care ajunsese să constituie o parte din însăși viața mea - de a parcurge labirintul până la capăt. Și astfel, noaptea, în orele lungi de veghe, chinuit de insomnie și de negura vâscoasă a tăcerii din jurul meu, încercam din răsputeri să pătrund legăturile nevăzute dintre scurgerea necontenită a timpului și o mulțime de fapte aparent lipsite de însemnătate, dar care, împletindu-se între ele, ajunseseră să alcătuiască totuși o plasă imensă, lungă cât patruzeci de ani ai unei vieți omenești. În împletirea aceasta deslușeam clopotele soartei cu dangătul lor profund, avântul muncii și al căutării continue, bucuria triumfului, spaima dinaintea *Drumului de gheață*, îmblânzirea craitului albastru, sute și sute de întâlniri, tristețea pe care o aduce eu ea pierderea unui prieten drag, precum și gustul amar al înstrăinării. La un moment dat, pătrundea aici, pe nesimțite, însuși Minotaurul și, cuprins de turbare, se apuca să încurce întreaga plasă, s-o calce în picioare, s-o tragă peste el cu smucituri sălbatice și atunci toate faptele, toți anii și oamenii se amestecau din nou, într-o învălmășeală haotică. Prietenia, amintirea, stima și dragostea se lăsau afund, peste ele porneau să alerge niște oameni încălțați cu cizme, călcându-le cu

tălpile lor grele, și, în goana lor aprigă, înșfăcau amintirea, răsuceau pe toate fețele prietenia, își vârau degetele în trupul stimei, zgâriau cu unghiile dragostea, iar la suprafață se înălța atunci, ca o spumă, ura, oboseala, invidia, teama, obida. În tăcerea profundă, de proces-verbal, totul fierbea-n clocot, sunau în dangăt asurzitor clopotele mute ale soartei, dar nu le mai auzea nimeni, căci se străduiau cu toții să-l prindă pe Minotaurul care - umbră tăcută și el - turba cu desăvârșire. Și-atunci plasa cea atât de veche - doar începuse a fi împletită în urmă cu patruzeci de ani! - pe care o alcătuiau scurgerea necontenită a timpului și mulțimea de fapte omenești, nu mai izbutea să reziste. Trosnea și se făcea fărâme, iar din capetele acelea sfâșiate era aproape cu neputință să mai întregești uriașul univers al prieteniei, invidiei sau ostilității care îi unise cândva pe toți acești oameni. Plasa înceta să mai existe, iar Minotaurul, viu și nevătămat, se afunda din nou în ungherele sale adânci și întunecoase.

De părăsit cazul acesta nu-l puteam părăsi, căci pe lume există unele lucruri pe care omul nu și le poate ierta. Doar am fost chiar eu cel care a alergat peste plasa veche în căutarea Minotaurului, cel care a călcat-o în picioare, a mototolit-o, care și-a vârât mâinile până la cot în sufletele oamenilor, și toate acestea nu aveam dreptul să mi le iert, căci Minotaurul a știut prea bine: când va veni vânătorul, cu plasa asta îl va prinde. Dar iată că am venit eu și plasa s-a făcut bucăți…

Ikonnikov a murit și nimeni altcineva nu mai dorește, nu mai poate și nici nu mai are nevoie s-o lege la loc. Cu toate acestea, în orele mele de nesomn, am izbutit până la urmă să-mi dau seama: capcana de care am nevoie pentru a-l prinde pe Minotaur n-o voi putea țese decât numai din firele amintirii și ale sentimentelor pe care le mai încearcă și astăzi oamenii aflați cândva în plasa destrămată pentru totdeauna, lungă cât patruzeci de ani ai unei vieți omenești și lată cât două talente mari, dar cu totul deosebite între

ele…

Capitolul 4
Oamenii au memorie bună

Paolo Stradivari, cel care, cu mulți ani în urmă, fugise în America, n-a pierit pe căile pline de primejdii ale mării, nici n-a murit de friguri în jungla Braziliei și nici nu l-au spânzurat corsarii de catargul unui galion care le-ar fi căzut pradă.

A revenit la Cremona, chipeș, cu obrazul ars de soare și bătut de vânturi, proprietar a cinci corăbii, și bucurându-se de un cont deschis la „Banco commerciale di Napoli”. Devenise negustorul Paolo Stradivari și se bucura de creditele tuturor întreprinderilor comerciale englezești și hanseatice. Acum își privea tatăl și zâmbea în colțul gurii:

— După cum vezi, n-ai avut dreptate…

Stradivari înălță din umeri, ocolindu-i cu încăpățânare privirea.

— Mă rog, să zicem că te-ai lepădat de mine și de Giuseppe, pentru că am încercat să ne hotărâm singuri soarta. Francesco și Omobono însă, care nu ți-au încălcat cuvântul, au ajuns oare meșteri vestiți? Ar prețui ei ceva în lipsa gloriei și avuției dumitale?

Paolo vorbea liniștit, fără să-l preocupe că frații săi mai mici sunt de față, așa cum obișnuiesc să vorbească oamenii bogați și încrezuți. Francesco și Omobono ședeau tăcuți, cu ochii în pământ, iar Giuseppe continua să-și treacă mătăniile printre degetele albe, uscățive.

Antonio îl privi pe Paolo cu ochii mijiți, înnegurați, ca și când fiul i s-ar fi aflat dincolo, pe celălalt țărm al oceanului și s-ar fi văzut de acolo atât de mic, încât ochii meșterului, verzi și înguști, abia dacă izbuteau să-l deslușească. Dar nu

spuse nimic.

— Știu, tată, că ești bogat, reluă Paolo. Dar în acești câțiva ani, cu toate că n-am muncit ca un condamnat la galere, așa cum ai făcut-o dumneata, am izbutit să adun și eu un capital destul de mare…

— De ce ai venit? îl întrerupse Antonio. Ce vrei de la mine?

— Vreau ca măcar acum să te gândești la familia dumitale, la noi toți, răspunse cu ciudă Paolo.

Bătrânul meșter înalță, mirat, din sprâncene.

— Da! Da! Da! răcni Paolo. Dumneata nu te-ai gândit niciodată la noi. Viorile dumitale blestemate ți-au întunecat mintea. Nu mai auzi nimic în afara scârțâielii lor nesuferite!…

Antonio își încrucișă la piept brațele lungi, puternice, și își privi fiul drept în ochi. Acesta nu i se mai păru mititel, ci, dimpotrivă, uriaș, înălțându-se înaintea lui, ca un nor la marginea zării.

— Ce ar trebui să aud? îl întrebă Antonio.

— Glasul rațiunii!

— Oare glasul ăsta îmi va spune să vând împreună cu tine scrumbii, ori să car sclavi negri pe plantațiile din America, zâmbi cu răutate Stradivari.

— Și de ce să n-o faci? făcu, încins și mai mult, Paolo și își puse mâinile în șolduri. Jumătate din aristocrații noștri provin din breasla negustorilor. Nu se află însă niciunul ai cărui strămoși să fi fost meseriași ca dumneata.

— Vrei cumva să ajungi conte? întrebă Antonio.

— Eu, din păcate, n-am să mai ajung. Și asta numai din pricina dumitale, țipă înciudat Paolo. Copiii mei însă poate că vor ajunge…

— Și eu ce-ar trebui să fac pentru asta?

— Trebuie ca noi amândoi să ne unim capitalurile. Atelierul ăsta să-l închidem, iar secretele dumitale să le vindem pe toate. Voi avea eu grijă să luăm pe ele un preț cât mai bun. Giuseppe va ajunge mâine-poimâine episcop

și se va strădui să ne apere și el interesele. Francesco va pleca să-mi administreze plantațiile din Brazilia, iar Omobono ne va conduce filiala de la Genova. Eu mă voi ocupa de cea din Neapole…

— Dar eu? Eu ce-am să fac? întrebă Antonio, iar chipul său nu lăsă să se întrevadă câtuși de puțin dacă e de acord sau nu cu propunerea lui Paolo.

— Dumneata ai să fii conducătorul stimat de toată lumea al întreprinderii noastre comerciale. Doar ai împlinit șaizeci de ani! E timpul să te odihnești, să te bucuri de nepoți. Măcar ei, slavă Domnului, nu se vor mai rușina de-o obârșie atât de disprețuită. Și nici nu vor mai avea nevoie să construiască viori. Dacă își vor dori un asemenea instrument, și-l vor cumpăra.

Gândul îl făcu pe Paolo să izbucnească în râs:

— Închipuie-ți, tată, cât de frumos îți va fi încununată truda de-o viață, când strănepoții lui Stradivari vor avea putință să ofere bani grei pentru viorile semnate cu numele dumitale!

— Așa ceva nici nu mi-a trecut prin minte, mormăi Antonio. Ar trebui totuși să-i întrebăm și pe Francesco și Omobono. Oare lor le surâde o asemenea treabă?

Și își pironi asupra acestora privirea grea, stăruitoare. Omobono mai sta și acum cu ochii plecați. Urechile însă i se împurpuraseră. Francesco rămase o vreme tăcut, apoi rosti încet, ocolind privirea lui Antonio:

— Cum îți va fi voia, tată. S-ar putea ca Paolo să aibă dreptate…

Stradivari se ridică în picioare, merse câțiva pași prin odaie, își potrivi șorțul de piele, își îndesă mai bine tichia, pe urmă spuse cu glas scăzut:

— Astăzi am isprăvit o vioară nouă și i-am dat numele de „Santa Maria”. Oamenii n-au mai cunoscut o asemenea operă. Patruzeci de ani mi-au trebuit ca să ajung să-i cunosc sufletul, alcătuirea lăuntrică. Nădăjduiesc că și peste sute și sute de ani vioara asta se va mai afla încă în

slujba frumosului. Iar sufletul îi va sta să vibreze în unison cu frumusețea lumii…

Paolo mișcă supărat din cap, iar în colțul gurii i se ivi o strâmbătură. Stradivari se opri în loc, își cercetă cu privirea feciorii, apoi izbucni, ca dintr-o gură de tun:

— Precupeților! Netrebnicilor! Ticăloșilor! Paraziților! Tâlharilor! Mi-ați furat mii și mii de ceasuri, în care am încercat să vă învăț minte! Am arat neobosit pământul înțelenit al sufletelor voastre păcătoase, am încercat să-l stropesc cu ploaia înțelepciunii, l-am umbrit de arșița lăcomiei și a necredinței. Dar au răsărit din el neghină și buruieni veninoase! Vouă nu vă e de trebuință universul sufletului omenesc, voi nu vreți altceva decât bani! Sunteți niște sclavi! Eu am visat să vă dăruiesc libertatea, iar voi nu visați decât lanțuri! „Contele Paolo!” Nici nu mi-am dat sufletul, că m-ați și trădat, v-ați și lepădat de mine! Sărutându-mă precum Iuda, v-ați și gândit să mă dați uitării, spre a vă închina cât mai degrabă idolilor voștri scârbavnici. Ați vrea să-mi vindeți pentru treizeci de arginți toate caznele sufletești, toate nopțile de nesomn și zilele de trudă amarnică, toată duioșia și patima sufletului meu, durerea și căutările minții mele! N-ați vrut să-mi moșteniți iscusința și talentul, răbdarea și dorul de muncă, pentru care mi-a fost făgăduită însăși nemurirea! Nu căutați decât onoruri deșarte din partea unor oameni jalnici și caraghioși!…

Îl săgetă cu șuier o durere ascuțită drept în inimă. Îi veni greu să mai respire: beregata păru că i-o strânge o zgardă.

— Plecați, rosti cu voce răgușită. Ieșiți afară. Nu vă blestem, căci v-a blestemat însuși Dumnezeu, luându-vă mințile. Trăiți cum vă e pofta…

Vreme de mai multe ceasuri șezu meșterul de unul singur, simțindu-se deodată bătrân și ostenit peste măsură. Va să zică s-a sfârșit cu casa Stradivari, nu va mai exista nicicând o nouă dinastie de meșteri vestiți. Și nimeni nu va spune vreodată despre „Santa Maria”: „Este un instrument

din perioada timpurie a viorilor lui Stradivari: a construit-o Antonio, bunicul”. Iar casa aceasta, străvechiul ei mobilier, tablourile, pielea de Spania, mozaicurile florentine, sticlăria de Veneția și podoabele levantine nu vor sluji nepoților decât pentru a ascunde obârșia bunicului? Poate că și numele i-l vor uita curând după ce va închide ochii, iar viorile i se vor împrăștia în toată lumea, lacul lor va plesni, lemnul se va scoroji, glasul va suna răgușit, ca apoi să piară cu totul? Căci viața omului, oricât de lungă ar fi, este totuși mult prea scurtă pentru a urmări soarta unor viori menite să dăinuiască prin secole!

Stradivari urcă în atelier, și o scoase pe „Santa Maria” din lațurile ei de pergament. Până atunci nu mai făcuse nimeni o vioară atât de mare. Instrument clasic, „allonge”, era de-o înverșunată culoare vișinie, licărind în ea „sângele-de-nouă-frați”. I se resfirau prin trup, aidoma unor raze de soare, fibrele molatece ale lemnului de arțar, sclipeau luminos steluțele tari ca oțelul ale pinului alpin. Efurile își înscriau cu grație curbura în lemnul plăcilor. O volută cioplită cu fermitate și gâtul poleit de-o lumină mată întregeau alcătuirea viorii.

Stradivari și-o lipi de obraz și auzi dinăuntrul ei un zvon subțire. Îi trecu arcușul peste strune și sunetul izbucni ușor, precum flacăra iscată de praful de pușcă. Sunetul se zbătu prin încăpere, ca și când aceasta i-ar fi încătușat zborul, căci zborul îi era uriaș și luminos precum zorile de ziuă.

Stradivari cânta, simțind că ciuda, amărăciunea și teama i se destrămau, că-i piere de la sine însăși îndoiala privitoare la dăinuirea prin secole a viorii. Și-apoi merită oare să te îndoiești, dacă îți dai seama limpede că alta ca ea nu se mai află pe lume? Și că poate nici n-o să mai fie?…

Chiar atunci, jos, în curte, rămăsese locului un tânăr slăbuț, mărunțel, cu un cap uriaș, ascultând cu încântare sunetele vrăjite ale viorii care se revărsau din atelier. Apoi cântecul conteni, iar pe treptele scării ieși un servitor și

spuse:

— Signor Stradivari nu mai primește ucenici…

Giuseppe Guarneri făcu o plecăciune, își luă de jos traista și porni încet spre poartă.

Signor Stradivari, vestite meșter! Trimite-ți slugile să-l ajungă din urmă, să-l întoarcă din drum pe tânărul acesta cu capul mare și pieptul scobit! Mai repede, signor, poruncește-le cât mai grabnic să-l ajungă din urmă, să-l întoarcă înapoi, până ce n-a plecat prea departe! Doar n-o să-l mai vezi niciodată! Îți pleacă acum însăși speranța, însuși visul de-o viață, lumina bătrâneților dumitale! Oare nu deslușești în mersul lui potolit pașii ei, ai soartei? Întoarce-l din drum, întoarce-l, meștere!…

Zadarnic. Antonio Stradivari e trecut de șaizeci de ani, a avut astăzi o zi grea și e ostenit. Nu mai are putere să-și vadă ziua de mâine. S-a înserat. E timpul să se ducă la odihnă…

……

În ziua de 17 decembrie am cerut ca Melnik să-mi fie adus pentru un nou interogatoriu. De fapt, situația lui îmi era clară: independent de punctul meu de vedere, dosarul avea să fie încheiat și înaintat la tribunal. Și-apoi nici nu dispuneam de argumente serioase împotriva acestui lucru, pe care să le fi putut prezenta forurilor superioare, căci deocamdată nu se întrevedea nicio perspectivă reală cu privire la depistarea unor complici sau a locului unde s-ar fi putut găsi vioara furată.

În perioada petrecută la închisoare Melnik își pierduse în mod vizibil aerul încrezut de până atunci. Slăbise mult, pielea îi sta întinsă pe craniul masiv, colțuros, atârnându-i în dreptul obrajilor și a bărbiei, și căpătând acum o nuanță străveziu-gălbuie, așa cum se întâmplă cu cei care duc lipsă de aer proaspăt.

— De ce ai slăbit, Stepan Andreevici? Nu ți se dă mâncare îndeajuns?

— Ba da, îmi răspunse. Parcă mult îmi trebuie, acum la bătrânețe? Mi-a adus și nevastă-mea de două ori câte-un pachet.

— Și-atunci?

Melnik își mișcă buzele uscate, vineții, apoi spuse cu o voce surdă:

— Mi-e inima amară…

— Te-au supărat cumva cei cu care stai în celulă?

— Ba deloc, clătină el din cap. Cine să mă supere? Doar sunt ținut la regim special, stau împreună cu ăi care au furat din avutul obștesc. Cu delapidatori, adică, iar ăștia sunt oameni potoliți, nu fac decât să-și aștepte cu spaimă și cu neliniște ziua de judecată…

Țârâi soneria telefonului. Am ridicat receptorul. Era Belaș. Vorbirăm de una, de alta, pe urmă el tăcu într-un fel cam ciudat, ba chiar mi se păru că ni s-a întrerupt legătura și-am strigat în receptor:

— Alo! Alo!

— Da-da, Stanislav Pavlovici, te aud, îmi răspunse Belaș și mi se păru că-i disting în glas o umbră de îndoială, însă chiar atunci spuse grăbit, parcă dintr-o răsuflare:

— De fapt ți-am telefonat pentru că l-am întâlnit adineaori pe Sodomski și mi-a spus că ar ști la cine se află vioara „*Stradivarius*”.

— Ză-ău? am rostit neîncrezător și m-am uitat la Melnik: bătrânul continua să șadă nemișcat, cu pleoapele coborâte, cu chipul pământiu, parcă acoperit de un colb subțire, și se vedea că nu-l mai interesează nimic din ceea ce i se află în preajmă.

— Da, spuse Belaș. Nu știu dacă-i adevărat sau nu, poate că m-a mințit, totuși m-am gândit să-ți telefonez.

— Îți mulțumesc, i-am spus.

Apoi m-am gândit că nimeni nu mi-ar putea da un sfat mai bun decât Belaș, în legătură cu vioara aceea din secolul al XVIII-lea, autorul prezumtiv: Bergonzi, chipurile pierdută de la fondul de repetiții. M-am mai uitat o dată,

cu luare aminte, la Melnik, apoi l-am întrebat pe Belaș:

— Grigori Petrovici, ești departe de sediul nostru?

— Nu, nu prea. De ce?

— N-ai putea să treci pe la mine? Numai pentru zece minute? Vreau să-ți cer un sfat.

— Bine, am să trec, consimți Belaș.

Am așezat receptorul în furcă și m-am uitat din nou la Melnik: părea că încremenise pe scaun, într-o poziție din cele mai incomode, iar în timpul convorbirii mele cu Belaș nu făcuse nicio mișcare.

— De ce ziceai că ți-e inima amară, Stepan Andreevici?

Își ridică spre mine - doar pentru o clipă - privirea tulbure și m-am gândit atunci că până și ochii parcă i se micșoraseră. Îmi spuse cu o amărăciune potolită:

— Cred că am să mor înainte de a-mi isprăvi condamnarea…

— De ce? Nu demult spuneai cu totul altceva.

— Nu demult? zâmbi cu amărăciune Melnik. Asta dumitale, că ești prins de treburi și te afli în libertate, ți se pare că o lună de zile trece cât ai clipi din ochi. Când ești închis, să știi că o lună de zile trece foarte greu…

— Și totuși unii stau închiși ani de zile. Nici dumneata n-ai să scapi prea ușor. Pentru o asemenea infracțiune îți dai seama că tribunalul n-are să-ți dea numai o lună de zile...

— Pe urmă, când or începe să treacă anii, îi mai ușor. Greutatea mare o simți acuma. Stai culcat cât îi ziulica de mare și te tot gândești. Gândurile îți sunt și ele amare: ai crede că stând o lună fără să faci nimic îți poate trece întreaga viață pe dinaintea ochilor. Și totuși te gândești și iar o iei de la capăt și uite așa mereu…

— Ai ajuns la vreo concluzie?

— La niciuna. Doar mi-am amintit de-o zicală a lui Krest, cum că viața omului îi ca o cămășuță de copil: scurtă și plină de murdărie.

— Dumneata însă nu ești copil: trebuia să-ți dai seama de la bun început că-ți murdărești cămașa.

— Asta cam așa e. Ehei, dacă înainte de a încălca legea omul ar putea să vină numai pentru vreo două-trei zile la pușcărie, și asta doar așa, ca într-o excursie, apoi dumneata n-ai mai avea de lucru. Din păcate, gândurile astea îți vin prea târziu, când ai și ajuns să te îneci în rahat.

— Ce să-i faci, am înălțat din umeri. Asta să-ți fie lecție pentru mai târziu.

Melnik își ridică o sprinceană:

— Lecție, zici? După lecția asta o să mă duceți drept la cimitir…

— Vezi-ți de treabă! Colonia doar nu-i ocnă. Ți se va da de lucru atât cât îți va îngădui vârsta și sănătatea.

— Nu-i ocnă? repetă Melnik. Dar ce să fie: stațiunea Soci? Dumneata te-ai duce acolo, să-ți petreci concediul?

— Eu nu pătrund noaptea în locuințele oamenilor, ci, dimpotrivă, îi prind acolo pe unii ca dumneata. Așa că mie mi se cuvine stațiunea Soci, iar dumitale o regiune cu climă mai răcoroasă. Să nu te înfierbânți muncind…

— De muncă să știi că nu mă tem. O să mă omoare amărăciunea. Știu că în lipsa mea toată gospodăria o să mi se ducă de râpă. Muierea n-o să-i facă față de una singură. Și-apoi dacă o afla Patronul că am umflat boarfele acelea, mi-l trimite pe Krest, și ăsta îmi dă foc la casă. De așa ceva să știi că mă tem. Că nu mai am putere s-o iau de la capăt și-mi pare rău de câte am adunat o viață întreagă. Măcar de-ați pune mâna pe Krest, să fiu și eu mai liniștit. Că de-oi pleca la colonie, iar Krest o rămâne să-și facă pe aici de cap, să știi că numai gândul ăsta o să mă bage în mormânt.

I-am privit țeasta pleșuvă, urechile galbene, străvezii, pielea pământie și, fără să vreau, încercând chiar un dezgustător sentiment de silă, mi l-am închipuit mort. Nici nu era greu să ți-l închipui astfel. Înaintea mea ședea un cadavru. Împins de lăcomie, omul se devorase pe sine însuși.

— După cum vezi, interesele infractorilor și ale miliției

judiciare se întâmplă uneori să coincidă, i-am spus, ridicându-mă de pe scaun și făcând câțiva pași prin birou.

Apoi m-am dus la fereastră. Afară era o zi rece, însorită, iar strălucirea ei albăstruie îmi pătrundea atât de năvalnic în birou, încât părea că dincolo de geamuri cineva ar fi instalat un uriaș proiector. La intrarea în parcul „Ermitaj” câțiva muncitori descărcau brazi ninși dintr-un camion, pe trotuar alerga, doar cu halatul pe umeri, un student de la clinica institutului de medicină, iar capul descoperit îi era învăluit într-un mic nor de aburi, la stația de taxiuri, licăreau țigările șoferilor sprijiniți de „Volgile” lor cu acoperișuri purpurii, o ceată de copii înfofoliți, venind pesemne de la grădiniță, își urmau educatoarea, ea își tot întorcea capul și, bătându-și o cizmuliță de alta, le striga ceva, eu n-o puteam auzi, totuși îmi dădeam seama că rostește niște cuvinte vesele, de încurajare, căci îi vedeam limpede gura zâmbitoare cu buzele roșii, înfrigurate și dinții albi, sclipitori…

Am întors capul spre omul aproape mort de lângă masă și i-am spus:

— Fapta-i faptă și legea-i lege. Procuratura va întocmi actele și dosarul îți va fi înaintat tribunalului.

Melnik își înălță capul, iar urechea i se răsuci spre mine ca o instalație de radar.

— Dar cu Patronul cum rămâne? Și cu Krest? Numai eu să capăt pedeapsă?

Chiar atunci bătu cineva la ușă.

— Intră! am strigat eu.

Ușa se deschise. Cu ochii mijiți după penumbra culoarului, în biroul plin de lumină intră Belaș.

— Bună ziua, rosti el și se frecă la ochi.

Melnik își ridică și el spre cel care intrase privirea lipsită de viață, apoi, cu aceeași indiferență, și-o plecă din nou. Mi-am părăsit locul de lângă fereastră și am pornit spre Belaș, iar el, aruncându-și ochii prin încăpere, îl zări pe Melnik. Și, în timp ce veni spre mine cu mâna întinsă, ochii

i se pironiră fără voie asupra acelei siluete diforme ca o movilă de pământ. Încăperea n-avea decât vreo cinci metri lungime, noi mergeam unul spre altul, cu mâinile întinse, astfel că totul n-a putut să dureze decât vreo două, cel mult trei secunde. Pentru mine însă timpul se frânse, trosni, zăngăni, plesni ca un arc întins, îmi slobozi în urechi un urlet asurzitor: „M-am oprit! Restul nu mai contează! Restul e în afară de Mine! Acum nu mai există decât cele două secunde ale drumului tău prin această odaie!”

Nu mai știu, nu-mi pot aminti nici în ruptul capului ce expresie a avut chipul lui Belaș în acea fracțiune microscopică a timpului care stătuse în loc. Nu mi s-au întipărit în minte decât ochii lui și mâinile: până atunci avusesem deseori prilejul să-i privesc ochii inteligenți, frumos așezați, cu pleoapele lor albăstrii, mijite a ironie. Ochi străini a avut Belaș în clipele acelea. Ca și când, pregătindu-se să plece la carnaval, și-ar fi pus în grabă o mască lătăreață, acoperindu-i întreg obrazul, doar cu două despicături înguste, prin care se agitau acum nebunește pupilele unui om înnebunit de groază, de durere și neputință. Ca și când cel care ședea pe scaun n-ar fi fost Melnik - un bătrân aproape mort, strivit cu totul de lăcomie, rușine și amărăciune - ci însuși Minotaurul, cu colții lui rânjiți, gata să se repeadă. Așa arătau ochii lui Belaș, iar în clipele acelea, ale timpului care se oprise, eu n-am mai auzit nimic, de parcă aș fi surzit cu. Totul, căci în capul meu vuiră, stingându-se cu încetul, vorbele de altcândva ale celui care acum venea spre mine: *„... pogoară de viu în viul mormânt...”* Iar mâna pe care mi-o întindea - mâna lui îngustă, cu degete puternice - îi era cuprinsă de tremur...

Toate acestea n-au durat, într-adevăr, decât vreo două, cel mult trei secunde. Belaș izbuti în cele din urmă să-și ia de la cel care ședea pe scaun ochii care nu i se supuseseră, care trăiseră o viață a lor, aparte, pe urmă, făcând un

suprem efort să-mi zâmbească, îmi spuse:

— Afară e un ger cumplit…

— Da, e tare frig. Spune-mi: îl cunoști cumva pe omul ăsta?

— Adineaori m-am și speriat: am avut impresia că-l cunosc.

— De ce te-ai speriat?

Belaș se uită la mine, iar ochii îi erau acum cei dintotdeauna: liniștiți, mijiți ușor a ironie. Își frecă înfrigurat palmele, scoase o țigară, și-o aprinse cu bricheta și mi-am dat seama că mâinile nu-i mai tremură.

— Mi s-a părut că l-am văzut într-o zi în casa lui Ikonnikov.

— Ți s-a părut? Sau l-ai văzut într-adevăr?

— Seamănă bine cu omul acela, deși n-aș putea s-o afirm cu certitudine.

Melnik își ridică privirea:

— Despre care Ikonnikov vorbește dumnealui?

Am trecut repede în spatele mesei și le-am spus:

— Cetățene Melnik, cetățene Belaș: voi proceda la confruntarea dumneavoastră.

Melnik se trezi cu totul din amorțeală. În ochii lui mici și înfundați se ivi o expresie de răutate, strânse cu putere din maxilare, până și țeasta pleșuvă i se coloră ușor. Spuse, apăsând pe cuvinte:

— Nu sunteți în stare să găsiți vioara și încercați acum să-mi aruncați totul în spate?

— Melnik, te rog să taci. Ai să-mi răspunzi numai mie și numai la întrebările pe care ți le voi pune. Cetățene Belaș, îl cunoști pe omul acesta?

Belaș îl mai privi o dată, cu multă atenție, pe urmă spuse cu tărie:

— Acum, când îl aud vorbind, pot spune cu siguranță că este chiar acela pe care l-am văzut în lui Ikonnikov.

— Ikonnikov ți l-a prezentat?

— Nu.

— Când s-a întâmplat asta?

— În urmă cu vreo lună și jumătate.

— În ce împrejurări?

— Venisem în vizită la Ikonnikov - era cu câteva zile înainte de spargerea comisă la Poleakov - și l-am găsit pe omul ăsta acolo. Era gata de plecare și își pusese paltonul. Tocmai de aceea nu l-am recunoscut acum, îmbrăcat cu scurta. La plecare, Ikonnikov i-a spus să vină într-o altă zi. Cam asta a fost.

— N-ai observat ce fel de palton purta în ziua aceea?

— Un palton obișnuit. De culoare închisă. N-am prea stat să mă uit. Acasă, la Ikonnikov, veneau tot felul de oameni.

— Bine. Cetățene Melnik: poți confirma cele spuse de acest cetățean?

— De-ar crăpa în fața mea și tot nu i-aș confirma o asemenea minciună! spuse, furios, Melnik. Acum îl văd pentru întâiași dată!

— Pe Pavel Petrovici Ikonnikov îl cunoșteai?

— Nici n-am auzit de numele ăsta! tăie Melnik aerul cu palma.

— Cum n-ai auzit, când i-ai expediat chiar dumneata o scrisoare?

— Despre ăsta e vorba? Am și uitat! spuse Melnik, pus în încurcătură. Scrisoarea am pus-o într-adevăr la cutie, dar numele i l-am uitat. Și de văzut pe Ikonnikov ăsta nu l-am văzut niciodată.

Își duse mâna la inimă și spuse cu tărie:

— Nu te mint. Zău!...

— Poate că totuși l-ai văzut, dar ai uitat și de data asta. Ca și de scrisoare...

— Ba nu l-am văzut, nu-l știu, nici n-am fost pe acolo! Și cu asta basta! urlă Melnik.

— Nu țipa! Te rog să nu țipi! l-am potolit eu. Va să zică pot să scriu că pe Ikonnikov nu l-ai văzut niciodată și că nu-l cunoști nici pe cetățeanul Belaș, aici de față?

— Așa să și scrii.

Belaș înălță din umeri și spuse foarte liniștit:

— Pot să bag mâna în foc că era chiar dumnealui…

— Și ce-i cu asta? Mirarea este o emoție pozitivă, râse comisarul.

— Asta și emoție pozitivă? Am crezut că-l lovește apoplexia!

Comisarul își ridică ochelarii pe frunte și schiță un zâmbet șiret:

— Eu zic că a avut chiar dreptul să se sperie. Doar nu era Poleakov cel care ședea în biroul dumitale. Era omul pe care îl văzuse la Ikonnikov cu puțin înainte de a se comite spargerea, după care - la un răstimp tot atât de scurt - Ikonnikov s-a sinucis. Așa că de înțeles îl putem înțelege foarte bine: are acum o stare sufletească din cele mai proaste. Oare nu te-ai gândit niciodată de ce Sodomski a adus vorba tocmai despre Belaș?

— Îmi închipui că a vrut să-mi îndrepte bănuielile asupra lui. La Dzasohov Sodomski s-a referit direct. Mi-a spus: „cred că ar fi fost în stare să fure vioara”, însă și-a dat seama că nu sunt de acord cu el. Referirile la Belaș i-au fost mai subtile. E un tip antipatic Sodomski ăsta. Poate că și ocupația lui și-a pus amprenta?

— Cum adică? nu mă înțelese comisarul.

— Vorbesc de toate tertipurile astea: „vă fac rost de un bilet, n-aveți nicio grijă, lăsați că ne înțelegem, serviciu contra serviciu” și așa mai departe.

— Aici nu mai sunt de acord cu dumneata, spuse comisarul. Ocupația unui om n-are nicio legătură cu calitățile lui sufletești: Kuzma Minin, înainte de a elibera Rusia, vindea carne în târg. Prin urmare, nici faptul că Sodomski e un om antipatic, nu ne determină să presupunem că ar fi participat la furt.

— Dar cealaltă vioară?

— Chiar! Eram gata și eu să te întreb: ce-i cu cealaltă vioară?

— Vreau să întocmesc planul unor investigații paralele.

— Foarte bine. Dădu din cap comisarul. Să nu fie însă paralele. Într-un asemenea circuit electric tensiunea curentului scade. Mai întâi să-mi găsești vioara „*Stradivarius*”, pe urmă te poți ocupa în voie și de cealaltă.

— Dar dacă Sodomski își va lua între timp măsurile de precauție?

— Aș! Dumneata ai avut perfectă dreptate să spui că actualul ei proprietar nu se va mai învoi să i-o restituie. Și-apoi Sodomski nici nu dispune de suma care i-ar trebui pentru a răscumpăra vioara. Cu toată căciula lui de blană și filosofia de două parale, nu-i decât un golan. Apucă pe unde poate, ca să-și satisfacă microscopicele lui patimi. Și ar mai fi ceva…

Comisarul aprinse o țigară, îi dădu fumul la o parte, apoi își sfârși vorba:

— Dumneata nu i-ai expus decât teoretic cât de ușor vei izbuti să-i găsești vioara. Cum va fi însă în practică, asta nu mai poți s-o știi. Așa încât de problema viorii Bergonzi deocamdată nu ne vom ocupa. Dar numai deocamdată…

Sună telefonul. Comisarul luă receptorul din furcă:

— Da. Eu sunt. Bună ziua. Da, știu… Mi s-a comunicat. Și ce-i cu asta? Într-adevăr, e un fotbalist bun, joacă pentru „Dinamo”: ca înaintaș e de neînlocuit. Să știți însă că insistați degeaba, eu țin cu „Spartak”… Da, chiar așa… Să lăsăm gluma la o parte? Bine, dacă vreți așa, atunci să știți că trebuia s-o faceți mai demult: băieții mei îl găsesc a treia oară beat, la cafeneaua „Lira”… Da-da-da, îi întocmim dosarul cât ai zice pește. Pentru huliganism. Să mai mături și el străzile: poate și-o da seama cum trebuie să se comporte de-aci încolo… Păi n-aveți decât să mă reclamați. La Ministerul de interne al U.R.S.S., strada Ogariov, șase… Uite-așa… Dar ce ați crezut?… La revedere…

Comisarul trânti enervat receptorul.

— Avocați! Apărători! Fir-ar ei să fie! Au nevoie doar să le înscrie goluri, încolo puțin le pasă. Faptul că o asemenea

comportare îl poate duce la pușcărie, îi lasă indiferenți! În fine… Ce zici că ai vrut să-mi spui?

— Am vrut să vă spun că din ziua în care s-a comis furtul, au trecut trei luni încheiate. Și că în răstimpul ăsta atât de lung, n-am ajuns decât la rezultatele pe care le cunoașteți…

— Adică? La ce fel de rezultate? spuse iritat comisarul.

— Toate ițele s-au încurcat de nu le mai putem descurca. Hoțomanul de Sodomski ne atrage atenția asupra lui Belaș, Belaș îl recunoaște pe Melnik, însă acesta, deși e dornic să-l arestăm cât mai grabnic pe Krest, neagă în mod categoric că l-ar fi cunoscut pe Ikonnikov. Totul se încurcă al naibii. Ca la jocul „Marocco”…

— Dumneata ai jucat vreodată „Marocco”? mă-ntrebă cu inocență comisarul.

— Nu-mi aduc aminte. Parcă am jucat.

— Atunci să-ți împrospătez eu memoria. Se trântesc pe masă, unele peste altele, niște bețișoare lungi și subțiri. Pe urmă, cu unul din ele, jucătorul respectiv trebuie să le scoată pe celelalte, rând pe rând, în așa fel, încât să nici nu clintească bețișoarele din jur. Pentru jocul ăsta să știi că-ți trebuie foa-arte multă răbdare. Vreau să-ți spun că în ceea ce te privește, nu ai încă destulă răbdare și perseverență.

— Lucrăm și așa după principiul dumneavoastră: să începi mai devreme, să isprăvești mai târziu, în schimb să muncești fără întrerupere. Mai mult de-atât ce-am putea face?

— Nu știu. Poate că vă mai trebuie încă două ceasuri. De unde să știu eu: doar ancheta o conduci dumneata. Orientează-te.

— Acum nu este vorba de cantitatea muncii. E nevoie de-o idee nouă! Nu întrezărim însă nicăieri niciun fel de indiciu.

— Nu întrezăriți? Păcat. Să știi că am să-l trimit pe Lioșa, șoferul meu, acolo unde ele se întrezăresc cu certitudine și-o să-mi aducă vioara în doi timpi și trei

mișcări. Să știi, Tihonov, că rezultate există și chiar foarte importante.

— Adică?

— În peretele ăsta, până de curând un zid monolit, s-au ivit fisuri. De aci încolo nu vă mai rămâne decât să perseverați. Adică, să le lărgiți și mai mult. În cele din urmă, zidul o să se prăbușească.

— Frumoasă povață! Mai întâi ar trebui să știm care este fisura cu pricina. Numai una din ele duce la tezaur. Celelalte nu duc nicăieri!

— Până acum niciuna nu ducea nicăieri, ripostă comisarul. Vreau să-ți mai pun o întrebare: de ce n-a declarat Belaș de prima dată că l-a avut ca profesor pe Ikonnikov?

— Nu voia să se afle acest lucru în cercurile muzicale. Era însăși dorința lui Ikonnikov.

— Dumneata însă nu lucrezi la Filarmonică. I-am citit deunăzi depoziția și nu mi-a plăcut deloc felul în care l-a apărat pe fostul lui dascăl. Eu, de exemplu, - câte nu se întâmplă în viață! - nu mi-aș dori câtuși de puțin să mă aperi dumneata în halul ăsta.

— Ca să aperi pe cineva, nu trebuie neapărat să te bați cu pumnul în piept, am ripostat eu.

— Ai dreptate, dar numai în cazul când ai face parte din juriul unui concurs, iar Belaș ți-ar vorbi despre meritele lui Ikonnikov ca interpret al cutărei piese muzicale. Dumneata însă ai discutat cu Belaș despre o situație care se reduce la întrebarea: ar fi putut Ikonnikov să fure vioara sau nu?

— Belaș mi-a spus categoric că n-ar fi putut.

— Ți-a spus, este adevărat. Totuși în treaba asta ceva mă supără. În locul tău, aș încerca să aprofundez problema relațiilor dintre el și Ikonnikov.

Am tăcut, am încercat să găsesc o formulă mai convenabilă, apoi i-am spus:

— Nu cred că este o treabă absolut necesară.

— Te privește, înălță din umeri comisarul. De ce nu crezi

că-i necesară?

— Pentru că, în primul rând, asta ar însemna să mă iau după vorbele lui Sodomski, ori în ceea ce îl privește pe Ikonnikov s-a mai întâmplat și altcândva să pornim pe o pistă greșită. În al doilea rând, Ikonnikov nu mai este în viață, ceea ce înseamnă că în mod inevitabil voi reveni tot la Belaș. Mă voi învârti, ca să zic așa, într-un cerc vicios.

Comisarul se ridică de pe scaun, se plimbă câteva minute prin biroul său spațios, apoi veni și îmi puse mâna pe umăr:

— Nici nu afirm că ai să afli ceva important. Totuși trebuie să cercetăm absolut toate fisurile. Și-apoi Belaș nu reprezintă unica sursă de informații despre relațiile lui cu Ikonnikov. Doar niciunul n-a ieșit dintr-o retortă de alchimist, și chiar în ajunul spargerii. Amândoi au trăit printre oameni, iar oamenii să știi că au o memorie foa-arte bună! Țin minte o sumedenie de lucruri interesante, căci atâta timp cât trăim, lăsăm și în viața altora semințele faptelor noastre - bune și rele. Uneori poate să treacă o vreme îndelungată până ce semințele astea să încolțească. Noi uităm cu totul de ele, dar oamenii nu uită deloc, căci semințele acelea, fie de grâu, fie de neghină, încolțesc pe ogorul lor…

Nu izbuteam să găsesc nici acum o explicație logică a spaimei lui Belaș. Se prea poate să-l fi întâlnit într-adevăr pe Melnik în casa lui Ikonnikov. Totuși emoția care l-a cuprins, văzându-l pe bătrân în biroul meu, n-a fost deloc pe măsura sentimentului neplăcut pe care i l-ar fi putut provoca o asemenea întâlnire.

Pe de altă parte, îmi era cu totul de neînțeles atitudinea lui Melnik. De ce negase cu atâta înverșunare că l-ar fi cunoscut cândva pe Ikonnikov? Totul era un fel de talmeș-balmeș din care nu se întrezărea nicio ieșire…

Gândeam la toate acestea aflându-mă în cancelaria Școlii centrale de muzică și așteptându-l pe Nikolai

Sergheevici Trubițin, profesor la clasa de vioară. Cu vreo șaptesprezece ani în urmă, făcând parte din comisia de examinare a Conservatorului din Moscova, alcătuise o caracterizare a candidatului G. P. Belaș, act pe care l-am găsit la arhiva acestei instituții.

— Belaș? Sigur că-l țin minte. Era, ca-s-zic așa, un băiat cu calități excepționale. Asta, ca-s-zic așa, nu numai în ceea ce privește aptitudinile lui muzicale, ci și caracterul…

Trubițin, un bărbat subțiratec, cu părul bălai, de-o vârstă absolut imprecisă, făcea parte din categoria acelor oameni timizi și nervoși, pentru care primul contact cu o altă persoană este totdeauna cum nu se poate mai chinuitor. Asemenea oameni, pătrunși de o nesiguranță bolnăvicioasă în ceea ce privește atât propria lor persoană, cât și concluziile și deciziile pe care le iau în viața de toate zilele, încearcă de obicei, chiar din primele clipe ale unui asemenea contact, să-și studieze cât mai amănunțit interlocutorul, ca să-și dea seama cum să se comporte cu el în continuare. Din această cauză - furați de analiza pe care o întreprind - par neatenți, distrați, se bâlbâie și, căutând să se concentreze, fac totdeauna o groază de mișcări inutile: își freacă tâmplele, își îndreaptă ochelarii, răsfoiesc tot soiul de hârtiuțe dinaintea lor, răsucesc creioane și, mai ales, își feresc tot timpul ochii, ceea ce îți creează impresia că te mint întruna cu câte ceva sau că încearcă să ocolească răspunsul pe care-l soliciți.

— …Nu mai rețin, ca-s-zic așa, amănuntele, de chemat însă știu că-l chema Grișa. E un nume, ca-s-zic așa, destul de răspândit. Ani de-a rândul, ca-s-zic așa, mi-a fost elev…

— Vă amintiți cam în ce perioadă?

— Cum să nu? Îmi amintesc, ca-s-zic așa, foarte bine. A absolvit școala în 1957, mi-a fost elev patru ani, prin urmare, s-a înscris la noi, ca-s-zic așa, în 1953.

— După ce a absolvit școala, v-ați mai întâlnit cu el?

— Nu. Ba da. Ca-s-zic așa, cu totul întâmplător și o singură dată. În urmă cu vreo doi ani.

— Și, cum se întâmplă de obicei, v-ați schimbat impresiile despre anii care au trecut, nu-i așa? am insistat eu.

— Da. Adică nu. L-a împiedicat s-o facă… împrejurările, ca-s-zic așa, nu i-au prea fost prielnice…

— Ce fel de împrejurări îl pot împiedica pe tui elev să stea de vorbă cu fostul său profesor, am încercat să-mi schițez pe chip o nemărginită uimire.

— Vedeți, ca-s-zic așa, eu nu-l condamn deloc. Și să nu vă închipuiți cumva că m-aș fi simțit jignit. Am fost chiar mulțumit, ca-s-zic așa, că omul nu m-a uitat. De discutat însă cu mine n-a avut în seara aceea timp să discute…

— Despre ce fel de seară e vorba?

— N-a fost cine știe ce, vă rog să mă credeți! Sărbătoream atunci, ca-s-zic așa, un fel de jubileu: aniversarea a treizeci de ani de la căsătorie. Ne-am gândit, eu și soția mea, s-o facem, ca-s-zic așa, la un restaurant. Ne-am instalat acolo, frumos, ne-am amintit de anii care au trecut, cu toate bucuriile și necazurile lor, iar la un moment dat, ca-s-zic așa, l-am văzut pe Grișa. Venise acolo cu mai mulți prieteni. Am dat fugă, ca-s-zic așa, la masa lor, dar el mi-a spus: lăsați, zice, Nikolai Sergheevici, că mai târziu vin chiar eu la dumneavoastră. De recunoscut l-am recunoscut pe loc: nu se schimbase, ca-s-zic așa, decât prea puțin. Voiam să-l întreb ce mai face, cum o mai duce, dar n-a mai venit. Ca-s-zic așa, n-a mai avut timp. Doar ne-a trimis printr-un ospătar o sticlă de șampanie. El însă n-a mai venit…

— M-da, cam urât procedeul, am clătinat eu din cap.

— Ba nu! Ba nu! dădu din mâini Trubițin. Să nu credeți, care cumva, că m-aș plânge, ca-s-zic așa, de comportarea lui. Au trecut atâția ani, omul uită. Viața e plină de griji și de emoții. Într-adevăr, i-am fost, ca-s-zic așa, profesor. Ei și? Câți dintr-ăștia nu ne trec prin viață: doar nu poți să le porți tuturor recunoștință și nici să-i ții minte pe toți!

— Spuneți-mi: ca elev cum a fost?

Trubițin se frecă pe frunte, ca și când ar fi încercat să-și amintească, deși, în realitate, n-a vrut decât să-și formuleze mai bine răspunsul:

— Ca elev, n-a prea strălucit. Ca interpret însă era excepțional. Era, ca-s-zic așa, un talent autentic.

— Cum adică n-a strălucit?

Trubițin își scoase ochelarii, le șterse grăbit lentilele, și-i puse din nou, bătu apoi darabana în masă cu degetele sale uscățive, îngălbenite de colofoniu; privindu-i chipul, vedeam că, deși se străduiește, nu izbutește să înțeleagă tâlcul acestei discuții, la fel cum nu izbutise să-și înțeleagă nici elevul lipsit de sârguință, dar foarte talentat.

— Fumați? mă întrebă într-un târziu.

Am clătinat din cap, în semn că nu fumez.

— N-o să vă supere dacă îmi aprind o țigară? mă întrebă, ca și când el ar fi venit să mă viziteze în odăița aceea împodobită cu un mic bust al lui Ceaikovski și cu un portret al lui Glazunov.

Scoase apoi din buzunar un pachet de țigări „Sever”, iar eu mi-am dat seama că deși nu mai avea decât vreo câteva țigări înăuntru, pachetul nu-i era mototolit deloc, ca și când Trubițin l-ar fi desfăcut chiar în clipa aceea. De fapt el însuși părea atât de ordonat, îmbrăcat cu atâta modestie, dunga de la pantalonii purtați îi era atât de dreaptă, și de vorbit, vorbea cu atâta timiditate, încurajându-se într-una cu interminabilele lui „ca-s-zic așa”, încât îmi venea mereu să-l bat pe umăr și să-i spun: haide, profesore, mai mult curaj!…

— Băiatul ăsta mi-a produs din primul moment o impresie, ca-s-zic așa, cu totul deosebită. În orice compoziție pe care o interpreta, fie ea cât de elementară, izbutea, ca-s-zic așa, să aducă ceva personal. Se vedea cât de colo că nu poate suferi lucrurile prea simple și prea bine cunoscute. Din cauza asta aveam cu el necontenite discuții. În ceea ce mă privește, știu un singur lucru: ca să poți descoperi ceva nou, trebuie mai întâi să asimilezi tot

ce a fost cunoscut până la tine. Lucrul acesta mă străduiam, ca-s-zic așa, să i-l demonstrez și lui. El însă nu făcea tot timpul decât, cum să vă spun… decât să mă ironizeze. Simțeam asta foarte limpede. Aveam impresia că toate eforturile mele parcă s-ar lovi de un zid, iar lucrul ăsta nu era, ca-s-zic așa, o încăpățânare de copil sau refuzul de a recunoaște autoritatea unui om vârstnic…

— Dar ce putea să fie?

— Mi se părea, mai ales în ultimii lui ani de școală, că și-a format, ca-s-zic așa, o anumită convingere bazată pe o încredere totală. Poate în propriile lui forțe, poate într-o autoritate care îmi era superioară.

— Din ce a reieșit acest lucru?

— Din refuzul lui de a-mi accepta metoda. Ne străduiam, de exemplu, să descifrăm o piesă, eu încercam, ca-s-zic așa, să-i aduc explicații, argumente, exemple, el se declara de acord cu mine, încât izbuteam totuși să ajungem la înțelegerea sensului acelei piese, la interpretarea, accentul și tehnica de execuție pe care le consideram corespunzătoare. Revenind însă peste câteva zile la aceeași partitură, îmi dădeam seama că o interpretează, ca-s-zic așa, cu totul altfel.

— Mai prost?

— Nu. Dar cu totul și cu totul altfel. Distingeam în interpretarea lui farmecul unui talent adevărat, o manieră neobișnuită și originală, dar care părea, ca-s-zic așa, să-mi amintească de ceva care îmi mai fusese dat să aud, ori poate că nu era decât o impresie, nu știu, îmi vine greu să vă dau explicații. Știu însă că de la un timp începusem să nu-l mai contrazic, căci îmi dădeam seama din ce în ce mai bine că o asemenea interpretare, nespus de sigură, plină de energie, marcată, ca-s-zic-așa, de talent și de inspirație, totuși o mai auzisem și altcândva. Uneori aveam impresia că Belaș știe mai mult decât mine și tocmai de aceea mă ironizează. O asemenea cunoaștere atât de precoce mă înspăimânta. Soarta lui începuse să mă îngrijoreze…

Trubițin își scoase și își șterse din nou ochelarii, apoi și-i urcă pe nas, iar eu m-am gândit că seamănă foarte mult cu un actor tânăr, căruia i se pun ochelari ca să pară bătrân, dar el nu pare deloc astfel și doar le sugerează spectatorilor că trebuie să-l considere un om în vârstă.

— …Curând, temerile mele au început să se adeverească. Deși, ca-s-zic așa, dintr-un punct de vedere cu totul neașteptat. Comportarea lui Grișa a început să vădească un fel de nepăsare, de bravadă, o dorință irezistibilă de a demonstra că poate să facă orice, că îi este permis totul. Cred că în perioada aceea visa să ajungă cât legendarul tambur-major Ivan Stepanovici Luș̆kov, care măsura doi metri și jumătate. Asta, ca să-l vadă toată lumea, să afle că există… Într-o zi însă am fost chemat la miliție, unde mi s-a spus că Belaș va fi deferit justiției pentru un act de huliganism. Împreună cu câțiva amici ce-ai lui săvârșise ceva aproape de neconceput…

Până și acum, după aproape două decenii, amintirea faptei huliganice despre care încă nu aflasem nimic îl făcu pe Trubițin să i se tăie răsuflarea.

— Ce-a făcut? l-am întrebat eu.

— Acolo unde strada Sretenka întâlnește bulevardul Rojdestvenski și chiar în dreptul stației de troleibuz își avea ghereta un văcsuitor de ghete. Un armean bătrân și mustăcios. Într-o zi, Belaș cu amicii lui au legat o frânghie de gheretă, iar celălalt capăt l-au agățat de bara unui troleibuz. Plecând din stație, troleibuzul a tras după el ghereta cu armeanul care răcnea după ajutor, ba chiar și cu un client de-al lui, înspăimântat de moarte.

Mi-am imaginat întâmplarea și, fără să vreau, am zâmbit. Trubițin mă privi, mirat:

— Râdeți? Vi se pare un lucru hazliu?

— Există totuși lucruri amuzante prin ele însele, am înălțat eu din umeri.

— Nu vă înțeleg. Cum poate provoca râsul un act huliganic?

Tulburarea, ba chiar întreaga istorisire de până atunci, îl făcuseră să uite de interminabilele lui „ca-s-zic așa”.

Am încercat să mă justific:

— Pe lângă intenție, mai există și aspectul exterior al faptei. Asistând la un spectacol de circ, râdem cu toții când unul din clovni îi trage altuia o scatoalcă de-l răstoarnă peste cap. Văzând însă aceeași întâmplare într-o stație de troleibuz, o calificăm drept o faptă huliganică.

Cu degetele care îi tremurau mărunt, Trubițin își scoase ochelarii și, clipind des și mijindu-și ochii miopi, mă scrută cu atâta atenție, încât am avut la un moment dat impresia că devin mic de tot și încep să sar de colo până colo, ca un purice.

— Să știți că am fost și eu tânăr, ca-s-zic așa. Aveam și eu tot soiul de porniri inerente acestei vârste. Dar o asemenea faptă revoltătoare totuși n-aș fi fost în stare s-o fac. Belaș trebuia să-și dea seama că ceea ce vrea să facă nu este numai un lucru jignitor, ci și de-a dreptul periculos!...

Era mic, supărat, zburlit, și totuși rămânea ordonat ca și până atunci. Umbla necontenit prin încăpere, pesemne să nu-și mototolească dunga, dreaptă ca un meridian, a pantalonilor vechi, dar atât de bine călcați. Și în clipa aceea m-am gândit că fiind copil, prietenii fără îndoială că-l luau la bătaie, pentru ca mai târziu să-l ia peste picior propriii săi elevi. Deși cred că avea cel puțin cincizeci de ani, îmi părea și acum foarte tânăr. Era însă o tinerețe aparte, cu aspect bătrânesc și cu tendințe spre principialitate, în care puteai să întrezărești încercarea omului de a-și masca nerealizarea printr-un aer important, să constați o gravitate scoasă în evidență, și venită să însoțească conștiința unei răspunderi de fapt prea puțin importante. Toate acestea nu erau decât niște zale fragile, sunând din pricina încordării lăuntrice ca o gheață subțire. Căci sub pojghița lor se afla de fapt un suflet de copil sensibil, speriat, supus oricărei lovituri, al unui copil care

și-a urât de mic neputința trupească și căruia nici tinerețea, otrăvită și ea de felurite complexe, nu i-a adus mulțumirea dorită, căci i-a solicitat continuu voința, i-a cerut necontenit să ia decizii fără ajutorul cuiva. Izbutise să se smulgă din copilărie ca dintr-o cămașă prea strâmtă, spre a se pierde îndată în veșmântul prea larg și lipsit de personalitate al maturității.

Pe Trubițin îl înspăimântau năstrușniciile tânărului Belaș ca și maniera interpretativă a lui Pavel Ikonnikov, pe care o distingea zilnic în cursul lecțiilor avute cu elevul său, fără să-și poată aminti de unde o cunoaște și fără să poată accepta această influență puternică și tulburătoare ca o erupție submarină: forța ei avea darul să-i întreacă propriile năzuințe, fără ca el să bănuiască măcar că duce lupta cu un violonist și un om de talia lui Ikonnikov. Nebănuind acest lucru, își simțea din ce în ce mai limpede înfrângerea, iar avântul misterios și continuu al elevului său către o lume pe care el nu izbutise s-o exploreze îl tortura, îi spulbera principiile, îi demonstra cu o înspăimântătoare limpezime că în tinerețe poți fi cu totul altfel decât fusese el însuși, Nikolai Sergheevici Trubițin…

— Cum s-a sfârșit toată povestea asta? l-am întrebat.

— A intervenit școala și-atunci cei de la miliție s-au mulțumit să-i amendeze pe făptași și să le dea drumul. Peste câteva zile, Belaș a cântat pe scena Festivalului de la Moscova al tinerilor muzicieni și a luat premiul întâi. O lună mai târziu a dat proba practică la vioară în cadrul examenelor de admitere la conservator…

— În afara acestei probe practice, nu s-a mai prezentat însă la niciun examen. Din ce cauză?

— Ah, dacă aș putea s-o știu și eu! își ridică mâinile în sus Nikolai Sergheevici. Când a plecat din oraș, nici nu și-a luat rămas bun de la mine. Cu toate ciudățeniile de care îl știam capabil, fapta asta a lui, nu mi-o pot explica nici astăzi. Un tânăr cu capacitatea sa, cu aptitudinile și năzuințele de care dădea dovadă, își face deodată bagajele

și pleacă să lucreze la pământurile înțelenite! E drept, treaba asta era pe atunci la modă, totuși el se prezentase să dea admiterea la conservator!

— De atunci nu l-ați mai văzut?

— Nu. În afara acelei întâmplări absurde de la restaurant. Îmi dau seama prea bine că era ocupat, totuși nici eu nu l-aș fi reținut prea mult: voiam doar să aflu ce mai face.

Adăugă cu un fel de sfială:

— Îmi pusesem multe speranțe într-însul. A fost unul din cei mai înzestrați elevi de-ai mei.

În clipa aceea avu darul să-mi inspire un acut sentiment de milă: l-am văzut atât de mititel, pierdut, umilit de răceala și nerecunoștința celuilalt.

— Știți, mama lui Belaș l-a crescut singură. Nu cunosc amănuntele, însă știu că tatăl lui își părăsise familia. Dânsa i-a dat o educație îngrozitoare. I-a îndeplinit fără să crâcnească orice dorință, chiar dacă aceasta i-a solicitat niște eforturi supraomenești.

— Cu ce se ocupa?

— Pe vremea aceea era acordeonistă în orchestra restaurantului „Narva”. Cât timp Grișa a învățat la noi, am avut prilejul să discut adeseori cu ea și de fiecare dată discuțiile astea mă îngrozeau: o asemenea educație ar fi trebuit să facă din el un monstru, totuși băiatul nu părea decât nițel răsfățat, încolo un copil bun.

— Ce anume vă îngrozea?

— Totul. În primul rând incultura ei amplificată de o filosofie din cele mai meschine. Pe oricine nu izbutea să-și aranjeze treburile „pe șest”, îl consideră drept un prost. Cel mai îngrozitor lucru era însă că o spunea de față cu băiatul, fără să-și ascundă câtuși de puțin micimea aspirațiilor. Făceam cu el exerciții tot mai complicate ca să-i măresc mobilitatea degetelor, iar ea îi spunea: când ai să ajungi artist, ai să te plimbi numai prin străinătate. Îi spuneam atunci că marele violonist Karl Davîdov n-a cântat

niciodată în străinătate cu atâta strălucire ca în patrie, la care ea îmi răspundea, în prezența băiatului, că pe atunci erau alte vremuri și cu totul alte câștiguri.

— Dar despre plecarea lui Belaș ce v-a spus?

— Că nu știe nici ea de ce și unde anume a plecat. Eu însă n-am crezut-o. Dacă s-ar fi întâmplat într-adevăr așa ceva, o asemenea mamă ar fi pus în picioare însuși Consiliul de miniștri. Dar ea - nimic, și-a văzut de treabă. Mi-am dat seama că luaseră hotărârea de comun acord.

— De ce ați considerat că vizitele dumneavoastră îi erau neplăcute?

— Am înțeles-o din tonul ei și din primirea pe care mi-o făcea. În cele din urmă a ajuns să-mi spună: „Ce, sunteți mai cu moț decât alții? Credeți că nu putem trăi și fără dumneavoastră?...” De atunci nu m-am mai dus pe acolo. Peste doi ani am aflat că Belaș a suferit o gravă fractură a brațului stâng, care i-a provocat o contracție a degetelor.

Chiar în clipa aceea pe coridor sună trepidant clopoțelul care anunța recreația. Stătuserăm de vorbă exact atât cât durează o oră de curs. Fusese și pentru mine o lecție de muzică, dar totodată de etică și de ceea ce se cheamă memorie omenească, o lecție predată voluntar, în timpul unei „ferestre”, de către profesorul de vioară Nikolai Sergheevici Trubițin, un om cumsecade, ordonat și lipsit de tărie sufletească, un om care din fericire nu izbutise să-și dea seama că speranțele pe care și le pusese în reușita elevului său îi trebuiseră acestuia numai pentru a-și căpăta o diplomă înaintea examenului de admitere la Conservator.

Capitolul 5
Bunica lui Truman

Ce onoare! Cât respect! Ce favoare pentru sărmana familie Guarneri! În casa lor sărăcăcioasă a binevoit să vină însuși monseniorul Giuseppe Stradivari, canonicul parohiei Sfântului Donat! Iertați-ne, monsignore, încăperea asta e cam murdară și întunecoasă. Poftiți dincoace, unde am șters praful. Nu doriți o gustare? E drept, n-avem decât niște brânză și câteva roșii. Vă mulțumim: sunteți cu adevărat un suflet bun…

Tânărul Guarneri rămăsese în picioare. Stătea sprijinit cu spatele de perete, amețise, în ochi i se roteau cercuri luminoase și respira cu greutate. Iar atunci când se ștergea la gură, pe albeața batistei rămâneau pete întunecate, sângerii. Tatăl său îi dete un ghiont:

— Nu sta ca un butuc. Nu vezi ce bucurie ne-a fost dat să trăim? Însuși sfinția sa părintele Giuseppe ne vizitează bordeiul.

Giuseppe Stradivari îi spuse cu o voce nici slabă, nici puternică, nici veselă, nici supărată, ci doar lipsită, parcă, de viață:

— Lasă-ne singuri, cinstite Guarneri. Am de vorbit ceva cu feciorul dumitale.

Ușa se închise, iar călugărul rosti cu aceeași voce stinsă:

— Spune-mi, Giuseppe Guarneri, ești sau nu în stare să faci o vioară mai bună decât tatăl meu, Antonio Stradivari?

Tânărul se lăsă pe laviță și își îndreptă curios privirea ochilor negri, pătrunzători, spre călugărul dinaintea sa.

— Tatăl sfinției voastre e un geniu.

— Ăsta nu-i un răspuns.

— Oare se poate cunoaște cineva pe sine însuși? Guarneri zâmbi. De unde poți să știi: ești sau nu ești înzestrat cu talent? Tatăl sfinției voastre…

— Mintea i-a fost întunecată de-o înfumurare potrivnică învățăturii lui Dumnezeu. Tu însuți ce crezi despre tine?

— Nu știu. Numai după ani și ani poate că voi izbuti să fac o vioară care să se poată asemui celor construite de tatăl sfinției voastre.

— Ce te împiedică s-o faci acum?

— Mă împiedică sărăcia. Nu sunt în stare să-mi cumpăr nici materialele de care am trebuință.

— Dar dacă se va găsi cineva care să-ți dea o anumită sumă de bani?

— M-aș ruga toată viața pentru sănătatea lui și i-aș încânta urechea cu glasul viorilor pe care le-aș construi.

— Neguțătorul și misitul Duvernois susține că ești un tânăr sârguincios și înzestrat cu talent.

— Ce folos? exclamă cu ciudă Giuseppe. El însuși a ajuns în pragul falimentului și n-ar putea să-mi dea nici măcar un baiocco.

— Banii lui nici nu sunt de trebuință, surâse ironic călugărul. Are preț doar părerea lui de cunoscător.

— Oare s-ar învoi cineva să mă împrumute cu bani? întrebă cu neliniște și cu speranță Giuseppe. Se află oare pe lume o asemenea bunătate omenească?

— De bună seamă, rosti cu voce scăzută Giuseppe Stradivari. Furați însă de grijile lumești, uităm adeseori de acela care ne oblăduiește neîncetat și ne călăuzește pașii spre împlinirea dorită.

Apoi adăugă:

— Acum, în ceasul încercărilor și al îndoielii tâlc, ordinul lui Iisus îți întinde, în numele Domnului, o mână de ajutor.

Călugărul scoase din buzunarul adânc al sutanei o pungă doldora de bani și o zvârli pe masă.

— Aici sunt o sută de livre. Cu acești bani vei putea să-ți deschizi un atelier și să construiești viori, al căror glas îl va

lăuda pe Dumnezeu și faptele de bine ale slugilor sale credincioase.

Guarneri căzu în genunchi și sărută cu înfrigurare mâna prelungă și albă a lui Giuseppe. Cuvintele de recunoștință i se îngrămădiră în gâtlej, ar fi vrut să strige că e fericit, că prețuiește nemăsurat de mult ajutorul atât de generos, că datoria aceasta o va restitui până la ultimul ban, împreună cu închinăciunea lui plină de dragoste și credință, însă vorbele i se încurcară, clocotindu-i înfundat, săgetându-i cu durere pieptul îngust și firav, în timp ce din ochi îi izvorau continuu, brăzdându-i obrajii, lacrimi de bucurie și recunoștință.

Călugărul se ridică și spuse cu răceală:

— N-ai de ce să-mi mulțumești. Eu nu îndeplinesc decât voia Celui de sus și a fiului său Iisus Hristos. Și acum - îmi pare bine că n-am uitat - trebuie să-mi semnezi o hârtie. Știi carte ori să ți-o citesc eu?

Cu mâinile tremurându-i de bucurie, Guarneri desfăcu pergamentul și spuse grăbit:

— Da, da, știu carte…

Literele îi jucau pe dinaintea ochilor, nu izbuteau să alcătuiască rând un drepte și doar într-un târziu, mișcându-și anevoie buzele, le pătrunse tâlcul sinistru, căruia nu se încumetă să-i dea crezare:

„… Vreme de cincisprezece ani socotind din ziua de astăzi, eu, Giuseppe Guarneri, nepotul lui Andrea, voi dărui parohiei sfântului Donat toate instrumentele construite de mine, în semn de recunoștință pentru darul pe care mi l-a trimis Cel de sus întru întărirea credinței și a cauzei pentru care luptă sfântul ordin al lui Iisus Hristos, binecuvântat fiind de faptele și mucenicia slăvitului Ignațiu de Loyola… Și îmi depun jurământul de sânge că-mi voi semna toate instrumentele cu propriul meu nume, adăugându-i numele aceluia ce a pătimit pentru păcatele omenirii, adică le voi semna cu numele de Giuseppe Guarneri del Gesù…”

— Asta nu se poate! exclamă tânărul cu o voce gâtuită.

Eu vreau ca la viorile mele să cânte toată lumea!...

— O să cânte la ele cei care o să le merite, spuse Giuseppe Stradivari. Biserica va avea grijă de asta.

— Dar eu nu mă pot vinde pe cincisprezece ani! strigă cu deznădejde Guarneri. Și vreau să știu ce se va întâmpla cu viorile...

— Întreaga viață ni se află în mâinile Domnului, iar tu ai căpătat înalta cinste de a-i sluji lui. Dacă nu vei fi în stare să înțelegi această cinste, vei muri sărac și uitat de toți...

— Sănătatea mi-e șubredă și nu știu dacă peste cincisprezece ani voi mai fi în viață. Oare nu voi putea lucra nicicând pentru mine însumi?

— Vei lucra pentru Dumnezeu, și asta trebuie să te încânte. Nu vei avea decât o singură preocupare: viorile tale să fie și mai bune decât cele pe care le face acum tatăl meu.

— Pentru ce-i nevoie de asta? făcu în culmea nedumeririi Guarneri.

— El a uitat de Dumnezeu. Dacă vei ajunge la aceeași măiestrie, atunci drumul îți va fi deschis de biserică și nu te va mai întrece nimeni. Vei fi singurul și cel mai bun meșter din lume. Și cele mai bune viori vor slăvi numele Domnului.

Oamenii însă nu-și pot cunoaște viitorul. Călugărul Giuseppe Stradivari era și el un om, ca toți ceilalți, de aceea nu putea ști nici el că, punând gând rău propriului său părinte, îi asigură prin aceasta deplină nemurire și că, adunând pentru ordinul iezuiților viorile lui Guarneri, nu va izbuti totuși să pună mâna pe cea mai bună dintre ele: vioara pe care o va face vestită în întreaga lume un alt om prigonit de iezuiți: ateul și dușmanul bisericii, Niccolò Paganini...

.....

Informându-ne la Biroul central de adrese, ni s-a spus că înainte de a se muta la actualul său domiciliu, Belaș a

locuit în apartamentul 29 al unui imobil aflat la numărul 15 pe bulevardul Rojdestvenski. Casa se afla în raza secției 18 a miliției. În același sector avusese loc și întâmplarea cu ghereta văcsuitorului. Toate acestea m-au hotărât să pornesc într-o dimineață spre secția 18.

Nu știu cam ce aveam de gând să găsesc acolo: nu erau decât prea puține speranțe să mai fi rămas și astăzi la secție cineva din vechiul ei personal. Unii de bună seamă au fost avansați, alții și-au mutat domiciliul să lucreze mai aproape de casă, alții au fost demobilizați. De atunci, trecuseră totuși șaptesprezece ani. Iar eu stăruiam în dorința de a-i mai găsi și astăzi pe băieții care, în urmă cu șaptesprezece ani, legaseră împreună cu Belaș o frânghie de ghereta unui văcsuitor. Frânghia aceea se pierdea în trecut, în tinerețea lor, în sentimentul de prietenie care îi legase încă din anii copilăriei, în discuțiile lor comune despre viitor, în bucuriile și necazurile pe care le cunoscuseră cu toții. Băieții aceia erau legați prin prietenia lor mult mai strâns decât fusese legată frânghia buclucașă de ghereta armeanului. Tocmai de aceea nutream speranța că trebuie să știe foarte bine ce anume îl făcuse pe Grișa Belaș, prietenul lor de nedespărțit, să-și schimbe atât de brusc planurile, care nici măcar nu erau niște planuri obișnuite, și să plece spre pământurile înțelenite, de unde nu mai venise decât spre a părăsi aceste planuri pentru totdeauna. Pesemne că se petrecuse ceva mult prea important de-a fost în stare să-i schimbe atât de brusc drumul spre viitor.

Știam și până atunci că registrele în care sunt notate faptele diverse nu au un anumit termen de păstrare și rămân în arhivă pentru totdeauna. Totuși aceste registre nu conțin decât informații foarte laconice și te trimit la dosarele întocmite pentru cazurile mai grave. Dosarul care mă interesa, însă, nici nu fusese întocmit.

Șeful investigațiilor de la secția 18, un tânăr purtând la rever insigna de absolvent al universității, și care cerceta

împreună cu mine registrul pe 1954, mă întrebă:

— În ce lună ziceți că s-a întâmplat?

— Nu știu. Cred însă că ar trebui să începem cu luna aprilie. Iarna, văcsuitorii nu prea au de lucru.

Răsfoiam încet paginile vechi, umede, cu colțurile întoarse și cu marginile slinoase, stropite cu cerneală. Era o tristă cronică a incorectitudinii unor oameni de pe un teritoriu doar cu puțin mai mic decât cel al Luxemburgului. Un soț și-a bătut nevasta… Au fost furate dintr-un pod rufele puse acolo la uscat… Într-un bufet de pe Sretenka s-a iscat o bătaie… Cutare a fost adus la secție, unde i s-a pus în vedere să nu mai încalce dispozițiile privitoare la obținerea vizei de flotant… Un hoț de buzunare a fost prins într-un autobuz, în momentul în care încerca să fure un portofel… Dintr-un chioșc au fost sustrase șapte sticle de vin… Un colocatar a smuls din balamale ușa de la baie… Cutăruia un individ i-a furat servieta și a reușit să dispară… Cutare, fiind în stare de ebrietate, a proferat injurii într-un tramvai de pe linia „A”… Câțiva minori din imobilul cu numărul treisprezece au furat porumbei… A dispărut un copil în vârstă de șapte ani… Cetățeanul Paderin, încercând să atragă asupra lui atenția cetățenei Kononova, a azvârlit în camera ei, pe fereastră, o rachetă, provocând incendiu… A fost adus la secție în stare de ebrietate șoferul care conducea un automobil „Pobeda”…

…12 mai, orele 17 și 20 de minute. Minorul Belaș împreună cu alți doi minori, încă neidentificați, au legat de un troleibuz ghereta unui văcsuitor de ghete, ceea ce a dus la deplasarea ei pe caldarâmul străzii Sretenka, împreună cu văcsuitorul și cu clientul acestuia. Datele au fost comunicate sectoristului, spre cercetare…

Atât. Datele au fost comunicate sectoristului, acesta pesemne că a stabilit la iuțeală identitatea celorlalți „doi minori”, iar după aceea, având în vedere că niciunul nu avea cazier, că toți trei au fost caracterizați pozitiv la locul unde domiciliau și că s-au căit de fapta comisă, s-a limitat

să-i amendeze și să trimită dosarul la arhivă, unde, un an mai târziu, considerându-se a nu avea importanță, acesta a fost clasat.

Așadar, nici aici, la secție, nu puteam da de urma băieților cu pricina. Gândindu-mă la felul în care ar trebui să procedez pentru a-i găsi fără să mai apelez la Belaș, am continuat să răsfoiesc mașinal foile îngălbenite ale registrului, iar pârâiașul micilor necazuri omenești își strecură mai departe, printre palmele mele, firul subțire de cerneală violetă.

Cetățeanul Sizonenko s-a dedat la acte huliganice în holul cinematografului „Uran”…

De la garderobă clubului surdomuților a fost furat un palton…

Cetățeanul Monahov l-a amenințat cu cuțitul pe cetățeanul Koliubakin…

În strada Kolokolnîi, minorul Sașa Basov, în etate de 10 ani, a fost mușcat de un câine, bănuit a fi turbat…

Cetățeanul Nikiforov, care a călătorit cu autobuzul fără a scoate bilet, a refuzat să plătească amenda cuvenită și a fost adus la secție…

— Să-l întreb totuși pe Belaș cine erau ceilalți doi băieți? Nu. Cred că n-ar trebui s-o fac. Dacă bănuielile mele nu sunt întemeiate, o asemenea întrebare l-ar jigni profund. Îmi va spune, desigur, numele prietenilor săi, însă rezultatul convorbirii cu ei va rămâne sub semnul întrebării. Dacă, dimpotrivă, dreptatea e de partea mea, atunci, Belaș va deveni circumspect și va pricepe că am pornit o investigație, ca să zic așa, „în profunzime”. Îmi va spune că a uitat cum îi cheamă pe cei doi băieți și cu asta basta. În schimb, va fi el însuși avertizat. Dacă nu-i spun nimic, îmi rămâne totuși speranța că-l voi putea lua cândva prin surprindere… Așadar, ce să fac, cum să procedez? Oare să nu mai pot găsi, într-adevăr, nicio soluție?

…Un escroc neidentificat i-a vândut cetățeanului Laptev un inel de aramă, zicându-i că este de aur…

...Cetățeanul Erohin a tras cu o armă de vânătoare, încărcată cu sare, în cetățeanul Seliverstov...

...Cetățeanul Șciukin și-a dat familia afară din casă și, fiind în stare de ebrietate, continuă să facă scandal...

...Cetățeanul Kalughin a fost reținut în momentul când încerca să fure diverse obiecte dintr-un automobil cu marca „BMW”...

Ce i-o fi provocat lui Belaș plecarea atât de precipitată? Sau toate astea nu sunt decât niște fleacuri, cărora nu merită să le dau atenție? Și-apoi, chiar dacă Belaș o fi avut vreun motiv serios să plece, să aibă oare asta vreo legătură cu cele ce s-au petrecut în prezent? Doar este vorba de un trecut foarte îndepărtat! Sau poate mă tem să recunosc față de mine însumi că mi-am pierdut cu desăvârșire busola? Poate o fi intuiția la mijloc? Ba nu, intuiția tace mâlc, nu-mi spune nimic. Ori poate curiozitatea pe care o manifest față de persoana lui Belaș, succesorul nerealizat al lui Ikonnikov, să fie tocmai ceea ce se cheamă intuiție? Curiozitatea însă nu se poate numi intuiție. Și-atunci ce reiese? Că îmi satisfac această curiozitate pe socoteala statului? Să mă fi împăcat oare, într-adevăr, cu ideea că vioara „*Stradivarius*” va rămâne pierdută pentru totdeauna? A avut oare dreptate Belaș să-mi spună că o asemenea vioară n-o furi decât în așa fel ca să nu poți fi prins? Dar asta înseamnă că totuși îl bănuiesc! De fapt în ce constă această bănuială? Nu, totul nu-i chiar atât de simplu și linear: deocamdată nu sunt convins decât de un singur lucru: că Belaș știe mult mai mult decât îmi spune...

În concluzie, răscolind toate hârțoagele astea vechi, mototolite și uitate, nu vreau decât să găsesc o cheie? Cheia care să-mi permită a-i desluși tâlcul comportării de astăzi? Între timp însă au trecut atâția ani? Oare să pot ajunge la rezultatul dorit? „Vremurile se schimbă, ne schimbăm și noi”. Într-adevăr, timpul îi schimbă mult pe oameni. Și de atunci a trecut un timp tare îndelungat...

…Crimă de omor. A fost jefuit apartamentul cetățeanului Semînin și asasinată mama acestuia, în etate de 76 de ani. Investigațiile au fost întreprinse de către lucrătorii operativi ai secției și de către Miliția judiciară a Moscovei.

Rândul acesta, scris în grabă cu litere strâmbe, care păreau că saltă, împrăștiate de-a latul paginii, îmi sări în ochi, așa cum ar țâșni în stropi, lovită de un bolovan, apă stătută a mlaștinii unor demult uitate dureri omenești, căci pesemne așa o fi însăși natura omenească: o crimă continuă să suscite și după șaptesprezece și după o sută șaptezeci de ani un mereu același interes, mai ales pentru cel care lucrează de ani de zile în miliția judiciară și căruia, tocmai din această cauză, îi este de ajuns să-și arunce doar o privire peste foaia de registru cu rânduri așternute la repezeală, ca să-și imagineze chiar în clipa următoare tăcerea care se prăvale brusc, ca un torent de smoală peste camera de gardă, apoi tropăitul grăbit al echipei care se repede spre mașini, chipul subțiat fără veste al ofițerului operativ - cel ce va prelua îndată atât comanda, cât și întreaga răspundere a primelor investigații - zbârnâitul febril al telefoanelor, țipetele disperate ale rudelor celui asasinat, figurile pătrunse de spaimă ale vecinilor. Cu cât sunt mai multe asemenea cazuri prin care ai avut prilejul să treci, cu atât mai puțin te poți obișnui cu ele…

Și totuși, chiar urmărind cu privirea rândul acela, aș fi trecut mai departe. Știrea însă fusese notată chiar în ziua când se comisese și crima, adică la 7 august, orele 00 și 35 de minute. Iar până atunci mă gândisem îndelung la Belaș. În ziua de 10 august el ar fi trebuit să se prezinte, pentru lucrarea scrisă, la examenul de admitere în Conservator. În fața ochilor părea că-mi stăruie imaginea formularului său de examinare:

1/VIII - proba practică - foarte bine.
10/VIII - lucrare scrisă la limba rusă - absent.

În anii de demult, când încă nu eram în stare să pătrund tainele jocului de domino, îmi plăcea să înșir una lângă alta pe cant pietrele de joc, iar apoi, sfârșind de alcătuit complicata construcție, să împing ușurel piatra aflată la capăt. Piatra cădea, împingând-o pe cea de alături, aceasta o antrena pe următoarea, până ce șirul întreg cădea cu un trosnet ușor pe tăblia mesei.

Găsind știrea privitoare la crima care fusese săvârșită în urmă cu șaptesprezece ani, n-am făcut decât să împing piatra aflată la capătul unui șir lung de destine, cărora le-a fost dat să se afle atunci, unul lângă altul, la o distanță egală cu prăbușirea morală a unui suflet omenesc…

— La arhiva noastră n-ați găsit nimic? mă întrebă Lavrova.

— Nu, decât că cei doi, adică Baranov și Kostîlin, au fost arestați chiar a treia zi după comiterea crimei. Veniseră la „consignație” plini de importanță, să vândă un palton de blană. Miliția însă avusese timp să prevină și aceste centre de cumpărare. Au fost arestați pe loc. Li s-a luat un interogatoriu, apoi, ținând seama că erau minori, au fost trimiși la procuratură. Până spre seară au mărturisit totul și despre Lopakov.

— Nu se găsește nimic nici în dosarul anchetei, nici în cel penal?

— Nu. Numele lui Belaș nu este amintit nicăieri. Și totuși cei trei inculpați au locuit cu el în același imobil, iar o zi sau două după comiterea crimei, Belaș, nemaiprezentându-se la examenul de admitere, a plecat din capitală. Poate să fie, într-adevăr, o simplă coincidență, totuși…

— Ancheta a durat mult?

— Nu. Toți trei și-au recunoscut pe loc vina, așa că într-o lună de zile totul s-a terminat.

— Cum a sunat actul de acuzare?

— Păi cam așa: acuzatul Lopakov, în vârstă de douăzeci

și șase de ani, judecat până atunci de trei ori, a alcătuit o bandă împreună cu minorii Baranov și Kostîlin, apoi, înștiințându-i pe aceștia că familia inginerului Semînin a plecat la o vilă din afara orașului, i-a îndemnat să-i jefuiască apartamentul. Forțând însă ușa, au găsit-o în apartament pe mama inginerului. Speriată, bătrâna a încercat să țipe și-atunci Lopakov a lovit-o în cap cu o rangă…

— Cum a calificat tribunalul faptele acuzaților?

— A considerat că omorul a rezultat dintr-un exces al făptașului, întrucât s-a putut dovedi că n-a existat o premeditare. Lopakov a fost condamnat la douăzeci de ani, iar Baranov și Kostîlin la câte nouă.

— Mai știți ceva despre ei?

— De la biroul de adrese mi s-a comunicat că Baranov locuiește la Moscova, la fostul său domiciliu. Datele privitoare la Kostîlin și Lopakov încă nu mi-au sosit.

— Îmi închipui că vă pregătiți să stați de vorbă cu Baranov.

— Bineînțeles.

Lavrova merse câțiva pași prin birou, își aprinse o țigară, apoi îmi aruncă o privire:

— De vioara „*Stradivarius*” parcă ar fi uitat toată lumea. Ca și când din seara aceea ar fi trecut o sută de ani…

— Ei, nu chiar o sută… am înălțat eu din umeri.

— Două luni și mai bine, insistă Lavrova.

— Să știi că n-ai dreptate, am clătinat din cap. Totul n-a început chiar din seara când s-a comis acest furt. Sunt convins că a început cu mulți ani în urmă…

— Și dumneavoastră vreți să reconstituiți toate faptele oamenilor din perioada care s-a scurs de atunci? Chiar dacă am admite că în acest trecut au fost instalate într-adevăr o serie de mine, să știți că detonatoarele le-au ruginit de mult. N-o să mai poată declanșa nu o explozie, dar nici măcar un foc de artificii!

— În primul rând unei mine vechi i se poate atașa un

detonator nou și-atunci s-o vezi ce mai bubuie. În al doilea rând, să știi că lumea n-a uitat câtuși de puțin de vioară. Nici eu…

— Stanislav Pavlovici, de ce nu vreți să înțelegeți ceea ce reiese atât de limpede: intenția dumneavoastră de a lega printr-o frânghie ghereta unui văcsuitor de vioară „*Stradivarius*” e o intenție arbitrară! Căci tot ce mi-ați spune privitor la dorința dumneavoastră de a cunoaște motivele mai profunde ale comportării omului vă trădează de fapt principala intenție. Să știți însă că din punct de vedere logic intenția este absolut neîntemeiată și nu vă poate duce nicăieri.

— S-ar putea! nu m-am lăsat eu convins. Dar nu-i mai puțin adevărat că am văzut chiar eu - pricepi: chiar eu! - cât de tare s-a speriat Belaș dând cu ochii de Melnik. Ce l-a determinat oare să se sperie în halul ăsta, întâlnind un om pe care, practic, nici nu-l cunoștea?

— Dar ăsta nu-i un argument! Nu-i nicidecum un argument! Și în niciun caz nu puteți face o legătură logică între această întâmplare și toate faptele din trecut. Oare n-a susținut însuși Melnik că-l vede pe Belaș pentru întâia oară? După teoria dumneavoastră ar însemna că minte, deși n-ar avea niciun interes s-o facă…

— Melnik poate că nu minte.

— Atunci vă contraziceți dumneavoastră! Dacă Melnik nu s-a întâlnit niciodată cu Belaș, înseamnă că spaima lui Belaș a fost provocată de ambianța în care s-a aflat, de o eroare sau de o mie de alte cauze.

— Ar mai fi o variantă.

— Care?

— Uite, de exemplu, dacă eu am să ies pe coridor și-am să mă uit la dumneata prin gaura cheii, dumneata n-ai să mă vezi, în timp ce eu am să te pot privi în voie.

Lavrova își desfăcu brațele, a neputință:

— Asta-i prea de tot! Variante dintr-astea poți găsi câte vrei. Bine, să zicem că dumneavoastră și să presupunem că

în urmă cu șaptesprezece ani Belaș a fost amestecat în crima comisă, lucru pe care ancheta nu l-a sesizat. Și ce-i cu asta? Până și termenul de prescriere a trecut demult. Belaș nu mai poate fi condamnat, și prin urmare nici nu are motiv să se teamă.

— Aha! am făcut eu pe un ton triumfător. Așa te vreau! Să știi însă că nu mă gândesc nici eu la pedeapsa care i s-ar cuveni lui Belaș. Eu nu vreau decât să aflu: o fi fost sau nu capabil de-o asemenea faptă.

— N-o să aflați nimic! spuse, iritată, Lavrova. Orice s-ar fi întâmplat pe vremea aceea, el nu era decât un copil. Timpul însă îi schimbă pe oameni…

— Ai dreptate. Pe vremea aceea copilul de care ai amintit voia să ajungă la fel ca tambur-majorul Ivan Stepanovici Lușkov, adică înalt de doi metri și jumătate. Totodată se preta la un joc foarte urât cu profesorul său.

— Ce fel de joc?

— Cam la fel cu acela despre care ne povestește o veche anecdotă. Un iepure mergea o dată cu trenul și-i asurzise cu chitara lui pe toți călătorii din compartiment. La un moment dat, vulpea îl roagă să nu mai cânte, dar el îi spune: hai afară, pe culoar, să stăm de vorbă. Și au ieșit. Peste câteva minute iepurele se întoarce și azvârle blana jupuită a vulpii pe bancă. După un timp, n-a mai rezistat nici lupul. A ieșit și el pe culoar să stea de vorbă cu iepurele, pentru ca acesta să revină și cu blana lupului. În cele din urmă începe să răcnească ursul: stai că-ți arăt eu! Dar tocmai atunci se deschide ușa și în compartiment își vâră capul - cine crezi? Leul. Zice: hei, iepure, cine a mai spus că nu-i place cum cânți la chitară?

— Nu pricep, spuse Lavrova. Chiar dumneavoastră ziceați de curând că Belaș v-a plăcut foarte mult.

— Așa este. Am aflat însă că bătrânul profesor Trubițin a vrut într-o zi să stea de vorbă cu el, iar Belaș i-a trimis de la masa lui boierească o sticlă de șampanie.

— Dragă Stanislav Pavlovici, ăsta chiar că-i un argument

neserios, spuse Lavrova aproape cu compătimire în glas.

— Dimpotrivă. E un argument foarte serios. Un profesor nu trebuie să se aștepte la cine știe ce de la foștii săi elevi. La un gând de recunoștință însă, are tot dreptul…

În clipa când i-am pășit pragul casei, Nikolai Baranov, cel care în urmă cu șaptesprezece ani purtase caraghioasa poreclă de Bibik, născocită de către prietenii din curtea comună a imobilului, omul care fusese condamnat pentru tâlhărie la nouă ani de colonie cu regim obișnuit, fiind eliberat înainte de termen datorită comportării sale exemplare și atitudinii conștiincioase față de muncă, tocmai își așeza pe oală fetița care nu împlinise decât trei anișori.

Fiica moștenise de la tatăl său ochii străvezii și albaștri și părul ca spicul grâului. Șezând pe tron, îi vorbea tatălui cu multă severitate, iar acesta nu făcea decât să dea din cap, în semn că a înțeles-o.

— Intrați în odaie, îmi spuse, după ce mi-am declinat calitatea. Vin îndată și discutăm…

Într-adevăr, iată-ne stând de vorbă…

— De ce vă mai interesează toate astea? mă întrebă Baranov, cu o sinceră mirare în glas. Ce a fost, s-a isprăvit demult!…

Am început să râd.

— Asta cam așa e. Pe mine însă nu mă interesează subtilitățile juridice ale cazului. Mă gândesc doar că unele lucruri de atunci nu s-au isprăvit cu totul, ba poate că se mai fac simțite și astăzi…

— Cum adică? ciuli urechile Baranov.

— Uite, de exemplu, eu cred că la procesul de atunci v-ați prezentat trei, iar la locul crimei ați fost patru…

— De ce credeți așa ceva? mă întrebă cu prudență Baranov. De unde puteți s-o știți?

— Nu știu nimic precis. Nu-ți spun decât ceea ce cred. Doar isprava aceea cu ghereta legată de troleibuz ai făcut-

o împreună cu Kostîlin și cu Belaș.

— Da, s-a întâmplat și așa ceva, zâmbi rușinat Baranov.

— Nici în timpul anchetei și nici mai târziu, la proces, n-ați pomenit însă nimic despre faptul că la comiterea crimei a luat parte și Belaș, iar mie mi se pare că el a tras de aici niște concluzii greșite. De atunci a trecut multă vreme și el nu mai este pasibil de pedeapsă. N-aș vrea totuși să creadă că poate proceda la fel și în continuare.

Baranov rămase multă vreme pe gânduri, își încreți fruntea, clătină din cap, se frecă pe obraji și în cele din urmă îmi spuse:

— Nu știu ce concluzii o fi tras dânsul, numai că s-a dovedit să fie într-adevăr un om de nimic…

— Încep s-o cam bănuiesc și eu. De fapt, la ce te referi?

— Asta nu poți s-o spui în două cuvinte. Când m-am întors din colonie, l-am căutat pe-acasă: lasă-mă, zic, să stau la tine un timp, că nu voiam să mă duc la ai mei, așa cum eram, fără niciun căpătâi: într-o săptămână, două, aveam de gând să-mi rezolv toate problemele - cu viza buletinului de identitate, cu angajarea, mă rog, cu tot ce mai trebuia de făcut.

— Și ce ți-a spus?

— Am crezut că face pe el de frică. Ia banii ăștia, zice, și îl văd că-mi vâră în mână o sută de ruble, însă ca să stai la mine nu-i cu putință. Te-aș primi, zice, cu dragă inimă, însă am niște vecini ai dracului, o dată îi vezi că-l cheamă pe sectorist și-atunci ne-am dus pe copcă. Am râs desigur și i-am spus să-și ia rublele înapoi: am adus, zic, cu mine patru mii pe carnetul de economii. Și-am plecat. Peste câteva clipe îl aud că-mi strigă din urmă: „Sună-mă la telefon, poate găsim o soluție…” A fost pentru mine o zi tare păcătoasă…

— Pe urmă ce-ai făcut?

— Ce-am făcut? Păi să vedeți cum a fost treaba: de eliberat, mă eliberasem înainte de termen, iar în colonie ajunsesem de-a dreptul o celebritate: eram sudor de

categoria a șaptea, spuse Baranov cu simplitate. Lucram cu toții la construcția unei conducte de gaze, iar brigada mea avea mare căutare: unde se întâmplă o întârziere, acolo eram și noi. De lucrat, desigur, lucram pe brânci, dar și câștigam bine, în ultimii trei ani am fost scutiți de escortă, iar pozele ne stăteau numai la tabloul de onoare. Dincoace însă am cam luat-o de la capăt: „până la prescriere n-ai dreptul să locuiești la Moscova” și alte chestii dintr-astea…

— Așa, așa…

— Da, chiar așa… Ce vreau să zic: aveam aici o prietenă, pe Galea, și Baranov îmi făcu semn spre fotografia din perete, unde un tânăr cu ochii străvezii și cu părul tuns ținea de umeri o fată cu chipul rotund și cu un zâmbet sfios pe buze. Ea este, îmi confirmă Baranov presupunerea. Iar ziua aceea am s-o țin minte cât oi trăi…

— Ce s-a întâmplat în ziua aceea? am zâmbit eu.

— De fapt, nimic deosebit. Doar am trecut pe la Galea ș-am stat nițel de vorbă. Știu că i-am spus cam așa: dacă poți, mai ai răbdare, că nu se poate să nu-ți trimit și-o veste bună. După aceea am plecat la Konakovo, unde se construia o mare hidrocentrală. Aflându-mi calificarea, cei de-acolo m-au angajat bucuroși. Și nici nu eram prea departe de Moscova: doar la câteva ore de mers cu trenul. Mai pe scurt, n-a trecut niciun an de zile și colectivul de acolo a intervenit să mi se urgenteze reabilitarea.

— Galea te-a așteptat?

— Nu m-a așteptat deloc, râse Baranov. Cum a primit prima scrisoare pe care i-am trimis-o din Konakovo, m-am și pomenit cu ea. „Nikolai, o îngână râzând, trebuie neîntârziat să te apuci de carte!”

— Și te-ai apucat?

— Ce era să fac? înălță el din umeri. Dacă își bagă ceva în cap, nu mai scapi de ea nici mort. Atunci își băgase în cap să-mi facă reeducarea. Și m-a reeducat până s-a măritat cu mine.

— După aceea s-a lăsat?

— Da de unde! O mai face și astăzi, ba chiar de dimineața până seara, spuse cu o duioasă mândrie.

După câte îmi puteam da seama, întâlnisem un exemplu de armonie conjugală, bazată pe supunerea benevolă și plină de satisfacție a unuia dintre soți față de celălalt. Am remarcat de asemenea că toate aceste amintiri ale lui Baranov, întreaga discuție privitoare la viața lui de familie, îi făceau o nespusă plăcere. Cei zece ani de viață în comun nu i-au sădit în suflet sentimentul monotoniei și nici iritarea la gândul că trebuie să se supună voinței altcuiva. Ca urmare, în clipele acelea de totală sinceritate, când omul cu care stăteam de vorbă îmi înfățișa fără niciun ascunziș adevărata lui fire, când îl vedeam descoperit ca pe un hocheist care și-ar fi dat jos întreg echipamentul, am simțit că-mi vine foarte greu să-l mai întreb despre perioadă grea și neplăcută care îi precedase traiul fericit de astăzi. Dar nici de evitat aceste întrebări nu le puteam evita, căci din păcate nu-i eram doar un simplu musafir: era singurul om care mă mai putea călăuzi prin încurcatul labirint al trecutului. Pe neașteptate, reveni chiar el la discuția de până atunci:

— De fapt, vorbeam despre Grișka. Acum nu mai are rost să fac din asta o taină. Au trecut atâția ani, n-are decât să trăiască așa cum îi place. Într-adevăr, în ziua aceea a fost și el în grupul nostru. Dacă treaba asta l-ar mai fi amenințat și astăzi cu ceva, să știți că aș fi tăcut din gură.

— De ce?

Baranov înălță din umeri:

— Cum să vă spun. Într-un fel și-a luat și el pedeapsa cuvenită. Doar nu-i un fleac să stai atâția ani cu frica în sân. Om de treabă, însă, cred că n-a ajuns nici astăzi.

— De ce? am stăruit eu.

— Nu știu.

Baranov își încreți fruntea și spuse posomorât:

— Chiar dacă nu mi-ar fi purtat recunoștință pentru faptul că n-am adus vorba de el la proces, totuși nici așa, ca simplu prieten, n-avea dreptul să mă dea afară…

— De ce n-ai pomenit despre el la proces?

— Acum e cam greu să vă explic. De fapt nu ajunsesem la tragedia aceea decât din propria noastră prostie și lipsă de supraveghere. Grișka, ce-i drept, avea o mamă care câștiga destul de bine, așa că duceau o viață îndestulată. De supravegheat însă nu-l supraveghea nici ea. Omul care s-a apucat să ne facă educația a fost, de fapt, Hriunea…

— Adică Iuri Lopakov?

— Da, Iuri Lopakov. Astăzi nu mai există asemenea indivizi, ba chiar și pe atunci se deosebea de alții ca el. Avea vreo douăzeci și cinci de ani, iar noi, mucoșii, îl vedeam că pe un adevărat erou. Îi plăcea să stea cu noi pe bancă și să ne povestească tot felul de istorii din viața de lagăr și din cea a hoților. Îl ascultam cu gura căscată. Purta părul pe frunte ca Raj Kapoor și cânta tot felul de cântece învățate prin pușcării, căci avea și o voce frumoasă… Nu știu de ce, dar lui Grișka îi acordă o atenție deosebită. Mie și lui Fatik - așa îi ziceam lui Felix Kostîlin - ne spunea întruna „Proști mai sunteți că v-ați lăsat de școală: o să rămâneți toată viața niște căcănari. În timp ce Grișka îi băiat deștept, o să fie un om învățat, un artist plin de bani, și o s-o ducă toată viața împărătește…” Avea mare stimă pentru Grișka! Când am fost arestați s-a întâmplat, pesemne dintr-o greșeală a cuiva, să stăm cu toții împreună. Eu cu Fatik ne-am cam speriat: ziceam că Hriunea o să se răzbune că l-am trădat. Când colo a venit la noi foarte calm și prima lui întrebare a fost despre Belaș: „L-ați turnat, zice, și pe Grișka, fraierilor?” „Nu, i-am spus noi, încă n-am apucat s-o facem.” Hriunea a oftat ușurat: „Bravo vouă! Să vă intre în cap că un hoț moare, dar nu-și trădează complicele. Să nu vă prind că suflați despre el vreo vorbă!”

— Totuși nici până atunci n-ați amintit de el.

— Să vedeți cum a fost: atât eu, cât și Fatik țineam foarte mult la Grișka. Era pentru noi ca un fel de șef. Iar dacă nouă ne-a fost frică să pornim la treaba aceea, apoi lui Grișka cu atât mai mult. A consimțit s-o facă numai ca să nu-l facă Hriunea de ocară, să-i spună că-i laș. Numai gândul ăsta l-a îndemnat să ne însoțească.

— Cum s-au petrecut lucrurile?

— Păi cam așa: ne adunasem într-o seară în curte și stăteam la palavre. Tocmai atunci vine și Hriunea. Scoate din buzunar două sticloanțe și ne zice „Să bem pentru reușita lui Grișka”. Pe vremea aceea nu eram obișnuiți cu băutura, însă ne-a fost rușine de Hriunea: doar ne socoteam oameni în toată firea! Am băut câte un pahar, am mestecat niște bomboane și, desigur, ne-am cam amețit. Hriunea ne-a întărâtat: „Sunteți, zice, cam slabi de înger, nu vă pricepeți decât să turnați gogoși și să vă lăudați. Sunteți niște fricoși!” Serios? zicem noi. Suntem niște fricoși? Ia să ne pui la încercare. Și Hriunea a făcut-o: ne-a propus chiar atunci să jefuim apartamentul lui Semînin, un tip care locuia tot în imobilul nostru. Era un om liniștit, politicos, umbla totdeauna cu cravată la gât și purta ochelari de soare. Din cauza asta îi dădusem porecla de Truman și nu știu de ce îl credeam tare bogat. Pe urmă s-a dovedit că nu era deloc, fiind chiar un om foarte nefericit. N-am aflat-o însă decât după povestea aceea…

— N-ați încercat să refuzați propunerea lui Lopakov?

Baranov clătină din cap:

— Nu. Să știți că nici eu și nici Fatik nu am folosit la proces dreptul de recurs. Știam că pedeapsa ne-o meritătm cu vârf și îndesat. Atunci însă ne-a venit mult mai greu să-l refuzăm, decât să pătrundem într-un apartament străin… Am intrat deci, împreună cu Hriunea, în casă, iar Belaș a rămas afară, de pază.

Tulburat pesemne de aceste amintiri, Baranov se ridică de pe scaun, se plimbă prin odaie, își aprinse o țigară, apoi, fără s-o fumeze până la capăt, o strivi în scrumieră.

— Atâția ani au trecut de-atunci și totuși îmi amintesc limpede fiecare amănunt! Când am ieșit din casă, Fatik a început să vomite. Astăzi îmi dau seama că n-a făcut-o din cauza băuturii, ci mai mult a spaimei prin care trecuse. De fapt ne trezisem cu toții, iar Grișka i-a spus lui Hriunea. „Ți-am dovedit că n-o să-mi fie frică? Ți-am dovedit. Și cu asta basta: de-aci încolo nu vreau să mai am de a face cu tine”. Hriunea însă a început să râdă: „Lasă-te, zice, Grișa, de goange: de-aci încolo rămânem prieteni nedespărțiți. Bunica lui Truman ne-a legat pentru totdeauna”.

— Cu Fatik ce s-a făcut?

— E viu și sănătos. Lucrează ca maistru pe-o navă de pescuit, în Kamciatka.

— Dar cu Lopakov, alias Hriunea?

— Nu știu. După încheierea procesului nu l-am mai văzut.

— Spune-mi, Nikolai Ivanovici, nu te-ai întrebat vreodată ce-l făcea pe Hriunea să se poarte atât de frumos cu Belaș?

Baranov înălță din umeri:

— Știu și eu? Poate că-l plăcea mai mult. Nu știu ce să vă spun…

Într-adevăr, Baranov n-o știa, n-o putea pricepe, așa cum n-ar fi putut să-și dea seama nici de tâlcul unui plan ca acela, premeditat cu mulți ani în urmă…

— Crezi că a fost în stare să-și facă un asemenea plan? mă întrebă comisarul.

— Sunt convins. Baranov mi-a spus că până să-l fi cunoscut, Hriunea mai suferise trei condamnări. Era prin urmare un infractor cu multă experiență și l-a vârât pe Belaș în afacerea aceea numai ca să-l aibă la mână.

— Chiar dumneata mi-ai spus, însă, că din anumite puncte de vedere Hriunea se deosebea de alții ca el. Îți amintești cum i-a mustrat pe cei doi băieți că s-au lăsat de școală, și cum le-a dat pe Belaș de exemplu? Un criminal cu experiență de obicei îi sustrage pe tineri de la

învățătură.

— Pentru mine, asta nu-i o problemă, i-am răspuns cu multă siguranță. Hriunea își dădea seama că trebuie să pună laba pe Belaș atât timp cât acesta mai este încă un mucos și îi poate da ascultare. Succesele lui Belaș pe tărâm muzical îl preocupau în mod deosebit, căci mama băiatului le împuiase tuturor urechile, afirmând că Grișa este un copil-minune. Asta însemna că mai târziu Belaș avea să intre în relații strânse cu tot felul de celebrități. Vă dați seama ce ajutor neprețuit putea fi pentru poftele lui Hriunea, care l-ar fi amenințat continuu cu demascarea?

— Crezi că asta l-a făcut pe Hriunea să tacă și el la proces?

— Nu numai că a tăcut, dar le-a interzis și băieților să aducă vorba de Belaș. Cred că mizase pe el, gândindu-se la ziua când avea să-și recapete libertatea.

— Dar despre Belaș ce zici? Ți-e clară și problema asta?

Am rămas tăcut câteva clipe, apoi am dat afirmativ din cap:

— Da. Consider că a participat și el la furtul viorii.

Comisarul își scoase ochelarii, și-i puse pe masă, răsfoi dosarul dinaintea lui, scoase o țigară din pachet, o aprinse de la brichetă.

— Ce rol crezi că a jucat în organizarea infracțiunii?

— Nu știu. Uneori încep să cred că Hriunea și Iakov Krest sunt una și aceeași persoană. Iar în ceea ce îl privește pe Belaș, am acum niște bănuieli foarte serioase.

Comisarul înălță din umeri:

— Bănuielile constituie un factor destul de abstract, iar dovezile - unul foarte concret. Tocmai aceste dovezi ne arată că în momentul când a fost comis furtul, Belaș se afla la Leningrad. Să ne îndoim de treaba asta, ar fi o prostie. Doar nu putem să nu credem ceea ce vedem cu ochii!

Nu izbuteam să-mi dau seama: e convins într-adevăr comisarul de ceea ce spune, sau nu face decât să mă verifice? Oricum ar fi fost însă, îmi era egal: ajunsesem la o

concluzie fermă și nimeni n-ar mai fi izbutit să mi-o schimbe ori să mă facă să procedez altcumva.

De aceea m-am pomenit spunând:

— Dacă am ajuns să discutăm și așa ceva, atunci trebuie să știți că ochii ne înșală în permanență.

— Cum adică? zâmbi comisarul.

— Simplu: mecanismul optic al ochiului recepționează obiectele din jur în poziție răsturnată. Cel care face ordine este creierul. Fenomenul e relatat în toate manualele de fizică.

— Trebuie să mă ierți, Tihonov: ultima dată le-am citit în urmă cu treizeci de ani. Dacă nu mi-ai fi spus-o dumneata, o uitam cu totul.

În semn de scuză, comisarul își duse mâinile la piept.

— Și zici că vedem lumea cu susul în jos?

Am dat din cap.

— Ești un om foarte grav, Tihonov, râse comisarul. Dar ia spune-mi: cum rămâne cu sugarii? Creierul le e prea puțin dezvoltat și totuși pun mâna pe țâță cu foarte multă precizie.

— Aici e vorba de instinct. Și-apoi am observat că nici unui om matur nu-i trebuie prea multă minte - să facă la fel…

Spunând acestea mi-am amintit pe neașteptate de cuvintele lui Ikonnikov: „… dar în clipa aceea îngerul îl lovește peste buze și îl face să uite totul…”

Prostii! Nu există nici îngeri și nici marea cunoaștere, care l-ar putea mântui pe om. Nici Ikonnikov nu mai există. Și totuși, în clipa aceea m-am simțit și eu un nou-născut, lovit peste buze de-o uriașă ignoranță care mă făcuse să uit totul, iar acest tot era și el uriaș, căci izbutise să cuprindă în el și o vioară străveche care purta pe ea o cruce malteză, însoțită de data „1722”, și bucuria lui Belaș la examenul de admitere în Conservator, și marea spaimă a celor doi băieți din locuința în care îi întâmpinase bunica lui Truman, și disperarea tăcută a lui Trubițin care se

dovedise a fi mai nevolnic decât propriul său elev, și recidivistul Hriunea cu grijile lui pentru viitorul lui Grișka-violonistul, și marea oboseală a lui Ikonnikov din clipele în care îmi lasă cu limbă de moarte să fiu printre detectivi cel dintâi. Ignoranța aceasta mă îndemna să dau cu desăvârșire uitării întâmplările de altă dată, dar dacă aș fi acceptat-o, ar fi însemnat să recunosc că rațiunea și căutarea adevărului nu-i pot aduce omului fericirea, cu alte cuvinte să-mi reneg însăși viața, ceea ce nu voiam și nici nu eram în stare s-o fac.

N-am avut timp să-mi mărturisesc niciunul din aceste gânduri, căci tocmai atunci se auzi soneria telefonului și comisarul ridică receptorul:

— Da. Sunt cu Tihonov. De ce? Zău?.. Atunci trimite-mi-o aici, s-o cercetăm împreună. Haide, dă-i bătaie…

Lăsă receptorul în furcă și-mi spuse:

— Cei de la Cartoteca centrală ți-au trimis răspunsul la solicitarea pe care le-ai făcut-o. Cu privire la soarta celor implicați în asasinarea bătrânei…

— Acum nu mă interesează decât Lopakov alias Hriunea.

— Nu cred să fie aceeași persoană cu Krest. După descrierea lui Melnik, acela ar trebui să fie cu vreo zece ani mai bătrân decât Hriunea.

— Vom vedea.

Comisarul râse:

— Ce să mai vedem? Doar zici că n-ai încredere în ceea ce-ți spun ochii.

— Așa este. Am încredere numai în ceea ce-mi spune rațiunea.

— Asta nu-i rău, se arătă de acord comisarul. E rău însă când începi s-o ții cam într-o singură direcție. În munca noastră e nevoie de un echilibru perfect între minte și inimă.

— Echilibrul ăsta e bun și pentru alte treburi.

— Bineînțeles. Numai că e foarte greu să măsurăm totul cu precizie: doar nu suntem farmaciști… Uite, aseară îmi

aduce fiică-mea în casă un gentleman dintr-ăia pletoși și-mi spune: tăticule, eu și cu Ghera am hotărât să ne căsătorim. Lui Ghera însă abia dacă i-au dat tuleiele și acelea încă pline de muci. Of, ce gugumănie! și comisarul dădu din mână a pagubă.

Mi-am imaginat felul în care s-o fi desfășurat respectiva ceremonie în fața unui socru atât de impunător, mi-a venit să râd, dar în același timp mi-am spus că pentru așa ceva ți-ar trebui și o serioasă doză de curaj.

— Dumneavoastră ce i-ați spus?

— Căsătoriți-vă, zic, dacă așa ați hotărât. Cam ce-aș fi putut să-i spun? A împlinit zdrahoanca douăzeci de ani și o fi crezând desigur că se poate descurca în viață cum m-aș descurca eu. Despre Ghera nici nu mai vorbesc. Asta o fi zicând de bună seamă că m-ar putea învăța el pe mine... bineînțeles, dacă aș fi și eu de acord.

— Poate n-ar strica să vorbiți mai serios cu fata, i-am sugerat cu jumătate gură.

— Of, Tihonov, tare aș vrea să te văd - dacă am să ajung până atunci - cât de serios ai să poți discuta dumneata cu fata dumitale. Ce să discut cu ea? Să-l vorbesc de rău pe Ghera? Asta nu pot s-o fac, pentru că nici nu-l cunosc ca lumea. S-ar putea să fie și un băiat bun. Dacă le-aș spune să mai aibă răbdare, să mai cunoască viața, m-ar lua în râs.

— Păi este într-adevăr cam prea devreme pentru o căsătorie.

— Încearcă dumneata să le-o spui. Știi care e greșeala pe care o fac toți tinerii? Ei nu vor să creadă că mai târziu vor fi mai înțelepți decât sunt acum. În orice moment ai sta de vorbă cu ei, încearcă să te convingă că au și ajuns la culmea înțelepciunii. Tocmai de aceea pățesc atâtea necazuri.

— Dar dacă ați sta de vorbă cu flăcăul. Așa, ca între bărbați?

— Fii serios! Copiii de astăzi cresc. Foarte siguri pe ei și nu prea își fac probleme. Accelerația, fir-ar ea să fie! Ghera

ăsta învață la un institut, iar seara dansează într-un ansamblu de amatori. Dansează, repetă cu o voce nesigură, apoi spuse: La ce i-o fi trebuind?

Ochii lui de oțel își pierduseră sclipătul dur, pătrunzător, privirea le era acum șovăitoare, nedumerită, vădind că omul nu izbutește să priceapă cum e posibil ca un tânăr voinic și sănătos, în loc să-și folosească cu spor orele libere, atât de scurte și atât de prețioase, se duce seara să danseze. La ce i-o fi trebuind?

Am început să râd:

— Nu-i nicio nenorocire. Asta îi ține loc de gimnastică.

Comisarul înălță din umeri.

— Nu știu, nu pot să înțeleg. Mi-a văzut în cuierul din vestibul mantaua și mă întreabă: a cui o fi mantaua asta de general? Zic: am avut niște musafiri și unul din ei mi-a lăsat-o, ca amintire. Pot, zice, să văd cum îmi șade? Încearcă, zic, cum să nu. S-a învârtit flăcăul în fața oglinzii, și-a admirat epoleții, apoi și-a dat verdictul: ați avut niște musafiri pe cinste, bravo lor! Ne-am așezat să bem un ceai, iar eu m-am apucat să-i povestesc câte ceva despre munca noastră. M-a ascultat cu atenție, ca în cele din urmă să tragă concluzia: aveți, zice, o meserie interesantă, numai că-i de prea strictă actualitate și din punct de vedere al viitorologiei lipsită de perspective. Ce zici, poți să ai cu ăștia o discuție serioasă?

M-am gândit că în viața de toate zilele apar uneori niște situații din cele mai absurde: comisarul nostru, de exemplu, care își dă seama dintr-o singură privire ce atitudine să ia față de cutare sau cutare interlocutor și care izbutește „să-i tragă de limbă” pe oamenii cei mai vicleni, trecuți, cum se zice, prin ciur și prin dârmon, nu-i în stare să găsească cheia unei convorbiri - cu cine? Cu un mucos! Ce-i drept, oamenii aceia vicleni nu-i socotesc meseria lipsită de perspective și nici n-au de gând să și-l facă socru.

Ofițerul de serviciu ne aduse un plic. Comisarul îl suci pe

o parte și pe alta, apoi mi-l întinse:

— Ești inițiatorul acestor cercetări, așa că citește dumneata ce ți se comunică. Iar eu am să te ascult…

M-am apucat, grăbit, să desfac plicul, dar hârtia tare nu voia să se rupă. Comisarul îmi întinse un foarfece:

— Nu te agita… Au trecut șaptesprezece ani - mai poți răbda câteva clipe.

„…Nikolai Ivanovici Baranov… a fost eliberat înainte de termen.

…Felix Sergheevici Kostîlin… a fost eliberat înainte de termen…

…Iuri Mitrofanovici Lopakov… executându-și pedeapsa, a mai comis o infracțiune și a fost condamnat pentru tâlhărie la încă 10 ani detențiune… La data de 18 aprilie 1966, a încercat să evadeze împreună cu deținutul Nikodimov… În timpul urmăririi care a fost întreprinsă, cei doi criminali au încercat să traverseze pe gheață fluviul Enisei… La data menționată, sloiurile începuseră să curgă în aval. În momentul când grupa de urmărire a ajuns la malul drept al fluviului, cei doi criminali se și aflau pe la mijloc… Pe neașteptate, un sloi de gheață s-a rupt sub picioarele lui Lopakov și acesta a căzut în apă… Cu toate țipetele lui disperate, deținutul Nikodimov nu i-a acordat ajutor, ci a continuat să alerge spre malul celălalt… Sergentul Konovalov și soldatul Apraxin din grupa de urmărire au coborât pe gheață… Înaintând câțiva metri, sloiurile au început să se frângă mai intens și, în lipsa unei ambarcațiuni, porțiunea de apă dintre ei și Lopakov n-a mai putut fi traversată. Apraxin și-a scos hainele și a înotat spre Lopakov, însă, câteva clipe mai târziu, acesta a dispărut sub gheață… Lui Apraxin i s-a ordonat să revină la mal… Deținutul Nikodimov a ajuns la malul stâng al fluviului și s-a

făcut nevăzut…

Pentru urmărirea lui Danila Spiridonovici Nikodimov, născut în anul 1921, judecat anterior, în anul 1943, de Tribunalul militar din Leningrad și aflat în detențiune din anul 1959 ca urmare a sentinței Tribunalului orășenesc din Moscova, s-au dat dispozițiile cuvenite tuturor organelor de miliție din țară, dar până în prezent criminalul nu a fost depistat…”

— Hm, murmură comisarul. E viclean individul, a știut să se strecoare…

Apăsă butonul interfonului, pe panou se aprinse un bec verzui, și comisarul rosti în microfon:

— Rog să găsiți urgent toate datele privitoare la numitul Danila Spiridonovici Nikodimov. Solicitați să ni se trimită cu maximă urgență de la arhiva Tribunalului Suprem dosarele privind judecarea lui în anii 1943 și 1959 de către Tribunalul militar din Leningrad și Tribunalul orășenesc din Moscova. Dosarele să cuprindă datele operative, fotografiile numitului, absolut totul. Pe măsura sosirii acestor acte, le veți prezenta căpitanului Tihonov, iar mie îmi veți raporta executarea ordinului…

Comisarul luă o țigară și o frământă între degete cu atâta energie, încât m-am temut să nu-i scuture tot tutunul.

— După cum vezi, Hriunea nu mai este în viață, îmi spuse.

— L-a înmormântat cineva? am ripostat eu, cu încăpățânare. Moartea lui încă trebuie dovedită. În schimb, ne-a rămas Nikodimov.

— Nici lucrul ăsta nu-i sigur. Să ieși din taiga de unul singur nu-i chiar atât de ușor. Ba încă ferindu-te de ochii lumii. Și să mai scapi după aceea timp de patru ani de urmărirea noastră. Asta-i o chestie foarte serioasă. Trebuie să ne gândim bine cum să procedăm de-aici încolo…

Sună telefonul. Comisarul ridică alene receptorul din furcă.

— Da, Elena Sergheevna, sunt chiar eu…

E Lavrova? De ce i-o fi telefonat?

— Da, e la mine. Stăm și ne gândim. Ai nevoie de ajutorul nostru? Da, da, am înțeles. În cazul ăsta, te așteptăm…

Comisarul lăsă receptorul și-mi spuse:

— Lavrova zice că a ajuns la niște considerente care pot avea pentru noi o importanță deosebită. Ni le va comunica îndată. Spune-mi, te rog, ea încă nu s-a măritat?

— Nu. De ce mă întrebați?

— Doar așa, pentru că nu eram sigur. Când s-o mărita, cred că va pleca de la noi. Care bărbat s-ar împăca cu munca ei? Până și soțiile băieților noștri mai fac din când în când grevă, deși au mai multă răbdare decât bărbații. Să știi însă că mi-ar părea rău s-o pierdem…

— Și mie, l-am susținut eu. Ne-am împăcat bine amândoi.

Ușa se deschise și intră Lavrova, nebănuind desigur că ne și luasem rămas bun de la ea, ba chiar că îi și regretasem plecarea.

— Bună ziua, ne spuse, iar eu m-am gândit că n-am auzit-o niciodată spunând, conform regulamentului, „să trăiți”: pesemne că nu-i permitea s-o facă sentimentul ei de demnitate feminină.

— Ziua-bună, Elena Sergheevna, îi răspunse comisarul. Te ascultăm.

— De obicei, în încheierea unei sentințe a tribunalului se spune cam așa: infractorii cutare și cutare vor fi trimiși în colonie, obiectele înstrăinate vor fi restituite păgubașilor, iar instrumentele folosite la comiterea infracțiunii vor fi casate sau depuse la Muzeul de criminalistică. În acest sens, convorbirea pe care am avut-o cu Stanislav Pavlovici mi-a sugerat ideea să mai citesc o dată sentința dată cu prilejul procesului lui Lopakov - Baranov. Printre altele, am

găsit acolo următoarea notă: „... legătura cu chei și șperaclul vor fi casate”. Mi-a atras atenția mențiunea privitoare la șperaclu. Am început să citesc toate materialele din dosar, iar în procesul-verbal al percheziției efectuate la domiciliul lui Lopakov am găsit o nouă mențiune: „Un șperaclu de oțel, cu capătul turtit, având ștanțate la celălalt capăt două zigzaguri scurte”. Lucrul acesta am vrut să vi-l aduc la cunoștință.

— Concluzii? Idei? întrebă comisarul.

— Propun să se verifice dacă nu cumva Lopakov alias Hriunea este aceeași persoană cu Iakov Krest, cel pe care îl căutăm.

Comisarul clătină din cap.

— Nu. Cred că posibilitatea asta o putem exclude. Știrea este însă deosebit de importantă.

— Dacă părerea mea e greșită, de ce considerați importantă știrea?

— Pentru că ne confirmi prin ea - mie și lui Tihonov - o altă ipoteză, pe care de-abia am formulat-o. Aceea că Iakov Krest nu este altcineva decât Danila Nikodimov. Nu-i așa, Stas?

— Dacă o acceptăm ca pe una din variante, ipoteza e, într-adevăr, pe deplin verosimilă. Mai ales dacă ne gândim că pregătindu-și planul comun de evadare, Lopakov i-ar fi putut vorbi lui Nikodimov despre discipolul său atât de talentat, dându-i pentru orice eventualitate și adresa acestuia. Pe atunci Hriunea n-avea de unde să știe că Belaș nu va mai ajunge un mare violonist...

— Sunt de acord cu dumneata, spuse comisarul. Și-acum ce ai de gând să faci?

— În primul rând, să-i arăt lui Melnik fotografiile lui Lopakov și Nikodimov. Apoi să studiez cu maximum de urgență datele privitoare la Nikodimov și imediat după aceea să plec la Leningrad.

— De ce să pleci la Leningrad?

— Belaș trebuie acum lăsat în pace. Totuși eu vreau să

aflu cam ce făcea dumnealui la Leningrad, în timp ce hoții goleau apartamentul spre care îi trimisese.

— Belaș dispune de un alibi perfect, remarcă Lavrova.

— Omul pe care îl bănuiesc ar putea dispune de alibi numai dacă aș ști că în momentul infracțiunii s-a aflat lângă mine.

Am coborât treptele vagonului și, oprindu-mă pe peron, mi-am dat seama din prima clipă că aici, la Leningrad, este mult mai cald. Pe unul din pereții gării, becurile ceasului electric indicau ora 8 și 27 de minute. Câteva clipe mai târziu, felinarele cu mercur se stinseră toate și gara se cufundă într-o semiobscuritate violet-albastră, răcoroasă, prin care răzbătea un ușor iz de cărbune, învălmășit cu mireasma abia simțită a mării.

Domnea o liniște puțin obișnuită pentru o gară ca aceea, nu se auzeau nici măcar strigătele și agitația hamalilor. „Krasnaia strela” e un tren pentru cei ce vin aici în interes de serviciu și nu au alte bagaje decât o servietă sau o valijoară, așa că la ora aceea hamalii, într-adevăr, nu prea aveau de lucru. Locomotiva Diesel gâfâia ostenită, ca și când ar fi încercat să-și potolească respirația după cursa lungă și rapidă din care abia se oprise, la ușa cabinei sta mecanicul, cu haina pe umeri, fumându-și fără grabă țigara, și întreaga lui atitudine vădea o oboseală tihnită, o calmă satisfacție pe care ți-o oferă de obicei o muncă grea, dusă până la capăt, precum și așteptarea unei binemeritate odihne. Nu știu de ce, dar în clipa aceea m-a cuprins un puternic sentiment de invidie pentru omul dinaintea mea: ce n-aș da, mi-am zis, să mă pot urca și eu în cabina lui cu pereții de sticlă, să-mi duc garnitura la stația de triaj, pe urmă să fac o baie de aburi, să beau o sticlă-două de bere și să mă duc la culcare, pentru ca spre seară, ajuns la același peron, să fac auzit glasul profund al sirenei și-apoi să pornesc în goana roților înapoi, spre Moscova, în urma mea lăsând în fiecare secundă câte douăzeci și trei metri

de cale ferată și, cu toate că în jurul meu n-ar mai fi atunci decât întuneric și zăpadă troienită, farul puternic al locomotivei ar lumina până hăt, departe, șinele sclipind ca argintul pe drumul acela lung de șapte sute de kilometri și drept ca o săgeată, doar cu o singură cotitură la mijloc, dar și aceea știută dinainte.

Prin piața Moskovskaia lunecau troleibuzele presărând în jurul lor scântei albastre, clipeau semafoarele, vâjâiau surd vagoanele aerodinamice ale tramvaielor „Tatra”, iar lumina incertă, albastră-verzuie, a dimineții făcea ca ciucurii de promoroacă de pe crengile arborilor să pară încâlcite fire de alge. Pe Nevski Prospekt se stingeau, una după alta, luminile din vitrine.

În patiseria aflată la subsol, unde am intrat să iau o gustare, domnea curățenia și era lume puțină. Ospătara îmi aduse o cană de supă, niște pateuri fierbinți și o cafea: masa trebuia să-mi ajungă pentru toată ziua aceea, care nu promitea să fie câtuși de puțin ușoară. Arătându-i lui Melnik fotografiile scoase din arhivă, acesta îl indicase fără nicio ezitare pe Nikodimov ca fiind Iakov Krest. Observase doar că în fotografie arăta „mult mai tânăr ca ălălalt”… Trecând la fotografia lui Lopakov alias Hriunea, spusese cu o oarecare nesiguranță: „Parcă îmi amintesc de unul ca ăsta cu botul strâmb, dar mi-e teamă să nu mă înșel”…

Timp de două luni am orbecăit prin labirint, făcând semne pe zidurile sale, pentru că abia acum să încep a-i desluși conturul general, schema lui de principiu. O asemenea schemă nu era însă un plan amănunțit, așa că nici în ziua aceea nu ajunsesem încă să știu unde anume trebuia barat drumul, pentru ca Minotaurul, ascuns în șerpuirea traseelor îndelung și bine ticluite, să nu poată scăpa afară. Eram convins că în timpul șederii lor în colonie Hriunea și Krest se înțeleseseră foarte bine între ei și, plănuindu-și evadarea, nu aveau în vedere numai recâștigarea libertății: Belaș reprezenta pentru ei un adăpost sigur, zălogul ferm al unei vieți îmbelșugate.

Hriunea doar nu se putea compara cu Nikolai Baranov pe care trădarea prietenului îl făcuse cândva să plângă pe o bancă dintr-un parc. Hriunea l-ar fi înhățat pe Belaș de beregată, la fel cum îl înhățase mai târziu Krest. Asupra participării lui Belaș la furtul viorii „*Stradivarius*” nu mai aveam nicio îndoială. Singura întrebare pe care mi-o mai puneam se referea la rolul pe care îl avusese de jucat în organizarea și comiterea infracțiunii. Era vorba numai de trădarea care ajunsese să-i fie caracteristică în toate momentele critice ale vieții? Sau participase direct la furtul viorii?

E drept, Melnik n-a recunoscut că ar fi avut vreodată de a face cu Belaș. Totuși, crezând în sinceritatea lui, nu aveam nicio încredere în obiectivitatea depoziției pe care o făcuse. L-ar fi putut cunoaște, ca să zic așa, într-un mod unilateral. Tocmai de aceea am și venit la Leningrad. Un alt motiv al acestei călătorii l-a constituit dorința mea de a cunoaște mai bine persoana lui Danila Spiridonovici Nikodimov.

La miliția judiciară din Leningrad, în afara inspectorului Leonidov nu cunoșteam pe nimeni, însă băieții îmi făcură o primire veselă și prietenească, am intrat în cercul lor într-un mod foarte simplu și natural, cam așa cum s-a întâmplat cu micul Buratino, recunoscut și acceptat la iuțeală de către toate păpușile din teatrul lui Carabas.

— Așadar, ce-au spus martorii? l-am întrebat pe Leonidov, care, la solicitarea noastră, se ocupase de verificarea întregului itinerariu parcurs de Belaș.

— Au confirmat totul. N-a existat nicio nepotrivire. Am cules informații de la Conservator, de la teatru, de la familia Medvedev la care Belaș a fost în vizită, precum și de la profesorul Preobrajenski. Am interogat-o chiar și pe fata care locuiește în strada Gromov. Toate depozițiile li se potrivesc întocmai.

Mi-am scos carnetul de notițe, am parcurs în fugă câteva

însemnări mai importante și l-am întrebat pe Leonidov:

— Unde a fost Belaș în seara când se comitea furtul?

— La familia Preobrajenski. Profesorul și soția lui confirmă că a stat la ei toată seara, pe urmă a telefonat să i se trimită un taximetru și a plecat la hotel. Camerista de serviciu pe etaj mi-a spus că Belaș a venit devreme și a rugat-o să-l trezească a doua zi la ora opt dimineața - există chiar o însemnare în acest sens într-un registru special.

— După ce a sosit la hotel, ar mai fi putut să iasă în stradă fără să-l vadă camerista? Mai e pe acolo vreo ieșire?

Leonidov stătu să se gândească.

— Cred că mai este o scară laterală. Ca să ajungi la ea nici nu mai treci pe lângă camera de serviciu. Cobori direct la restaurantul de la parter, iar de acolo ajungi la intrarea principală. De ce mă întrebi?

— Pentru că în cazul când ar fi putut să coboare imediat și să plece la aeroport, peste o oră și jumătate ar fi putut să se afle la Moscova, în piața Maiakovski.

— Te contrazic, spuse Leonidov. M-am gândit și eu la varianta asta și cred că, teoretic, itinerariul ăsta ar fi pe deplin posibil. Dar numai până la Moscova. De revenit, însă, înainte de ora opt dimineața, la hotelul din Leningrad, n-ar mai fi putut să revină.

— De ce?

— Păi fă socoteală și dumneata. Să admitem că a participat direct la furtul viorii…

— Asta am și admis-o.

— Din relatarea dumitale reiese că a părăsit apartamentul lui Poleakov pe la douăsprezece și jumătate…

— Asta reiese din relatarea lui Melnik. Dar să admitem.

— Pentru a reveni la Leningrad, ar fi putut să folosească unul din următoarele mijloace de transport: avionul, automobilul sau trenul.

— De acord. Și-atunci?

— Avionul îl eliminăm. Prima cursă spre Leningrad pleacă la orele 7.45. N-ar fi ajuns la hotel înainte de opt.

— Ai dreptate. Dar automobilul?

— Îl eliminăm și pe ăsta. Uite aici buletinul meteorologic pentru noaptea aceea: temperatura coboară până la minus 11 grade, polei și ceață, înălțimea valurilor - 1 metru…

— Astea-s chestii de-ale voastre de la Leningrad - valurile de un metru. Doar nu se pregătea să călătorească pe valuri.

Leonidov îmi răspunse, netulburat:

— Nici pe șoselele acoperite cu polei nu poți călători în voie. Doar ai și dumneata carnet de conducere și-ți dai seama că pe o vreme ca asta nu poți atinge mai mult de șaptezeci pe oră. Prin urmare, omul nostru ar fi avut nevoie de zece ore și nici în felul ăsta n-ar fi ajuns la timp. Deci - jos cu automobilul!

— Mai rămân trenurile.

— Nici varianta asta nu se potrivește. La ora 1.05 pleacă din Moscova expresul „Arctica”, dar ajunge la Leningrad abia la 9.30. Mai sunt câteva trenuri care pleacă din capitală, dar fie că o fac înainte de ora care ne interesează, fie că ajung la Leningrad după ora opt dimineața.

— Mă rog, am înălțat eu din umeri. Asta înseamnă că sarcina lui Belaș a constat doar în indicarea apartamentului din piața Maiakovski. Călătoria la Leningrad n-a fost necesară, decât ca să-i demonstreze alibiul. Acum, cealaltă întrebare: cazul lui Nikodimov…

— Aici, situația e următoarea…

Și Leonidov strânse din pleoape, ca și când ar fi savurat dinainte efectul surprizei pe care mi-o pregătise.

— Am dat aici, în oraș, de un om…

— Ce fel de om?

— În timpul războiului a lucrat în miliția economică…

Feodor Petrovici Dolgov, un bătrân parcă dăltuit pe de-a-ntregul în piatră, vorbea prelung, cu o voce ca din butoi și

când își ațintea asupra ta ochii pătrunzători, verzui, pictați cu vinișoare roșii, aveai impresia că această privire fixă, vâscoasă, sunetul vocii sale profunde și însăși figura lui masivă, de monument, sunt menite să te cufunde într-un somn hipnotic.

— Să știți că fac parte din categoria oamenilor care deși se străduiesc să facă ceva în viață, sunt cam lipsiți de noroc, ne spuse după ce făcurăm cunoștință. Din cauza asta n-am izbutit să ajung nici la gradul de colonel. Deși poate că nici n-a fost cazul, pentru că în miliție am nimerit cu totul întâmplător. La începutul războiului, eram comandantul unei echipe de scafandri…

Obrazul lui Dolgov era umflat, acoperit cu o rețea deasă de vinișoare plesnite, vineții, iar sclipătul ciudat al ochilor săi cu privirea fixă, chiar că te vâra în sperieți. Nevastă-sa, o femeie grasă, cu părul cărunt, strâns într-un coc enorm, rosti cu o voce joasă:

— Fedea, stai cuminte, că iar faci criză. Mai bine invită-i pe tovarăși să ia o gustare…

Pe unul din pereți se aflau înrămate laolaltă mai multe fotografii: un brav marinar de-a cărui caschetă erau prinse două panglici cu inscripția „Marat”, apoi tot el lângă o fată înaltă cu părul cânepiu, bogat, pe urmă un grup de ofițeri de marină cu trese la mâneci, iar în mijloc o diplomă anunțând decorarea (post-mortem), cu ordinul „Krasnoie Znamia”, a locotenentului Alexandr Feodorovici Dolgov. Alături de diplomă, - o altă fotografie a lui Feodor Dolgov, îmbrăcat în uniformă de paradă, cu un șir de decorații la piept, stând în poziție de drepți lângă drapelul miliției din Leningrad. Aici obrazul i se vedea umflat, acoperit cu rețeaua de vase plesnite, iar ochii îi erau bulbucați și cu privire fixă.

— Într-unul din canale, fasciștii ne-au scufundat un șlep încărcat cu făină și am coborât chiar eu să văd despre ce-i vorba: pe vremea aceea conta fiecare gram. Tocmai când mă aflam sub apă, s-a nimerit să vină o escadrilă de

„messerschmidturi”, iar o bombă a nimerit drept în șalupa noastră. Dacă aș fi avut organismul mai slab, mi-aș fi găsit sfârșitul. Așa însă le-am făcut în ciudă fasciștilor și-am ieșit la suprafață. Totuși, își trecu el palma peste obraz, treaba asta de-acolo mi se trage. Am stat șase luni în spital, pe urmă m-au lăsat la vatră. Cică sângele nu-mi mai circulă cum trebuie. N-am avut încotro și am intrat în miliție. Că n-aveam de gând să tai frunză la câini pe la vreun depozit. Tocmai atunci s-a aflat și de cazul care vă interesează, iar eu m-am văzut numit în echipa operativă: pasămite, să capăt experiență…

— Fedea, mai lasă-i pe oameni să-și ia gustarea, spuse din nou nevastă-sa.

Se oprise la spatele lui și-i netezea ușor ceafa brăzdată de cicatrice și vine umflate.

Dolgov înălță din umeri:

— Lasă-mă! Pe dumnealor nu-i preocupă gustările: îi interesează cum a fost cu chestia aceea. Ori poate, într-adevăr, să bem mai întâi un ceai? ne întrebă deodată.

— Eu zic să facem și una și alta, răspunse Leonidov. Bem ceai și vă ascultăm istorisirea…

O clipă Dolgov îl privi țintă, ca și când nu l-ar fi înțeles, apoi despică aerul cu palma:

— Chiar așa! Aveți dreptate! Dumneavoastră mâncați, iar eu am să vă povestesc. Îmi pare bine și mie să-i fie cuiva de folos munca mea de odinioară. Să știți că de n-ar fi fost cazul acela, nici că aș fi rămas în miliție.

— De ce? l-am întrebat eu.

— Să vedeți… Activitatea mi-o începusem cu multă neplăcere. Cum adică: toată lumea să lupte pe front, iar eu să-mi pierd vremea cu escrocii? Astăzi mă gândesc că Ivan Bodunov, comandantul nostru de-atunci, mi-o fi dat pe mână cazul acela tocmai ca să-mi dau seama cam cum e cu munca la miliție.

— Și v-ați dat seama? l-am întrebat.

— Ba bine că nu! După cum vedeți, eu am rămas schilod

numai pentru o sută de saci de făină, în timp ce bestiile acelea jefuiau lumea de ultima fărâmă de pâine. Ah, ticăloșii! Când îmi amintesc de ei, mă apucă și astăzi toate năbădăile. Că de muncit, nu munceam cum se muncește acum. Mâncam te miri ce, nu dormeam nici atât, dar treaba o duceam până la capăt. Escrocii erau și ei din ce în ce mai puțini. Astăzi există tot felul de judecăți tovărășești, infractorii sunt eliberați pe garanția colectivelor de muncă, iar sectoriștii se bazează mai mult pe activitatea drujinelor…

— Și asta-i rău? l-am întrebat.

— Păi cum să fie bine? E o absurditate: omul nu-și mai simte răspunderea pentru funcția asumată. Îi curat liberalism! Cu criminalii să știți că nu e cazul să te porți delicat. Dimpotrivă, trebuie să fii cât mai sever! Astăzi severitatea nu mai e cum a fost și tocmai de aceea unii își cam fac de cap… Pe vremea mea nu exista așa ceva. Astăzi, până să se termine un proces, infractorul trece prin zece instanțe ca să obțină clemența judecătorilor. Ba eu l-aș pune la zid cât ai clipi din ochi!…

— Nu mai vorbiți așa, Feodor Petrovici, spuse, încruntat, Leonidov. Metodele astea nu mai sunt actuale. Astăzi legislația noastră se bazează pe cu totul alte principii.

— Și credeți că e cazul?

Dolgov se răsuci spre el cu tot trupul său uriaș.

— Credeți că-i bine să avem milă pentru fiecare ticălos? Păi dacă tribunalul din Leningrad n-ar fi avut milă de Nikodimov, poate că nici dumneavoastră n-ați mai fi venit astăzi la mine. Ă-ă? Păi vedeți! Să știți că ceea ce se face astăzi nu înseamnă umanism. Asta-i liberalism sadea! Să știți că Nikodimov acela îi ducea pe oamenii noștri la moarte taman ca fasciștii!

Am vrut să intervin în discuție, dar Leonidov îmi făcu un semn discret: taci din gură, că altfel o lungim până diseară. Atunci l-am întrebat pe bătrânul dinaintea mea:

— De fapt, ce făcuse Nikodimov?

— Păi să vă spun... Toată povestea a pornit de la el și de la Parșin, un amic de-al lui. Șeful era Parșin, iar Nikodimov, ajutorul. Într-o zi, Nikodimov a cunoscut o fetișcană care lucra la tipografia „Goznak”[26]. Ca bărbat, dumnealui arăta destul de bine, iar ca ocupație era conțopist pe undeva pe la nu știu ce comitet executiv. Purta cizme, era vesel, bun de gură și a zăpăcit-o. A invitat-o la el acasă, a servit-o cu băutură, or e lucru știut că o fată la beție nu mai e stăpână pe ea. Mai pe scurt, a îndemnat-o la preacurvie, iar după aceea a făcut din ea ce-a vrut. Până la urmă a convins-o să-i aducă de la tipografie literele cu care se tipăreau cartelele pentru alimente. Mai târziu au corupt-o și pe-o amică de-a fetei. Asta lucra la cuțitele de tăiat hârtie filigranată și a început să le aducă deșeurile.

— Din deșeuri nu poți să faci o cartelă.

— Nici n-au făcut așa ceva, că ar fi riscat prea mult. N-au tipărit decât taloanele care se detașau de lângă cotor. Aproape un an de zile și-au făcut de cap...

— Știam că taloanele nu se primeau fără să fi prezentat și cotorul, observă Leonidov.

— Stați. Nu vă grăbiți, i-o tăie Dolgov. După ce au pregătit o serie de taloane, au început să atragă în afacerea asta și pe unii directori de magazine alimentare, de care aflau că-s lacomi și ticăloși. Îi dădeau unuia dintr-ăștia taloanele, să zicem pentru două lăzi de votcă, el își reținea o ladă, iar pe cealaltă le-o dădea lor. Pe vremea aceea o sticlă de votcă costa o mie de ruble, o pâine - trei sute, un kilogram de unt - nouă sute. Dar ce să mai vorbim! Pe zi, mureau de foame aproape o mie de suflete. Pentru o coajă de pâine lumea își dădea și ultima cămașă. Iar din toată suferința asta, din sângele și din lacrimile oamenilor, viermii aceia scârnavi și-au clădit o viață de huzur? S-au scăldat în aur!...

Dolgov tăcu, ochii sticloși, cu vinișoare roșii, i se

[26] Monetăria statului.

întunecară, iar chipul slutit parcă i se făcu de tuci.

— În ziua când am plecat să-l arestez pe Nikodimov, vecinilor mei tocmai le murise fetița. Eram și eu ca vai de lume, parcă mi se așezase o ceață pe creier și-mi vuia capul de slăbiciune, de boală, de foamea care mă chinuia și de surogatul pe care îl beam toată ziua, în chip de cafea. Când am intrat la Nikodimov, ce să vă spun: casa era pe jumătate muzeu, pe jumătate magazie de alimente. Cristaluri, ciocolată, tablouri puse unele peste altele, un butoi cu icre de Manciuria, în șifonier - inele, brățări, pâná și dinți de aur într-o cutie. De asemenea, pâine albă, conserve din carne, slănină, iar într-o ladă cu unt - îngropați - trei sute de galbeni. M-am așezat pe-un taburet și mi-au dat lacrimile: „Fascist blestemat ce ești, zic, tu ne seceri pe la spate cu mitralieră...” El sta și tremura. „Permiteți să predau totul, zice, numai să nu mă împușcați...”

— Cum de n-a fost executat? se miră Leonidov.

— Nu știu. La sfârșitul procesului, tribunalul a condamnat la moarte șase persoane. Cinci cereri de grațiere au fost respinse, iar pe Nikodimov l-au trimis pe front, în linia întâi. Nu știu, poate că a fost o dovadă de clemență. O fi ținut seama tribunalul că-i băiat tânăr și a considerat că o să se reabiliteze sub focul inamicului. Se vede însă că pe un individ de teapa lui nu-l mai poate schimba decât mormântul.

— Din ce familie provine Nikodimov ăsta? l-am întrebat pe Dolgov.

Bătrânul surâse ironic, buzele vinete, crăpate, i se întredeschiseră.

— E dintr-o familie duhovnicească. Tatăl i-a fost dascăl într-o staniță din Kuban. Pe urmă l-au răspopit sau cum s-o mai fi zicând la chestia asta. Mă rog, a spart cutia milelor din biserică și l-au dat afară. Mi-a spus-o chiar Nikodimov, la un interogatoriu. Vorba zicalei: unde a fost o mlaștină nu se poate să nu se facă smârc...

Era o zi însorită, geroasă. Chiciura atârna în ciucuri grei de pe crengile arborilor, se adunase în strat gros pe grilajul care înconjura Letnii Sad, pe câmpul lui Marte se învolbura, înălțându-se din urna ei de piatră, flacăra gălbuie a Focului veșnic, sălta într-un avânt neostoit Călărețul de aramă și pretutindeni era liniște și pace. Pretutindeni, doar albeața zăpezii…

— Mergem la Direcție? mă întrebă Leonidov.

— Nu. La hotelul „Evropeiskaia”.

— Pentru ce?

— Vreau să văd ce-o fi făcut pe acolo amicul meu Belaș.

— Parcă am căzut de acord că alibiul îi este dovedit?

— Nu! am rostit cu încăpățânare. N-am căzut de acord. N-am vrut să te mai contrazic. În ceea ce privește alibiul, să știi că am niște îndoieli serioase.

— Măcar să mă fi lămurit și pe mine, spuse Leonidov pe un ton nemulțumit.

— Prea multe n-aș avea ce să-ți spun. Mă gândesc numai că de-ar fi vrut să-și întărească alibiul, nu s-ar fi culcat cu găinile în seara aceea.

— În primul rând, n-a fost chiar așa devreme. Pentru el era o oră normală de culcare.

— Ba pentru dumneata ar fi putut să fie, am ripostat cu ciudă. Adică pentru un om obosit după o zi de muncă și care nu se îngrijește să-și realizeze un alibi.

— De obosit putea să obosească și el. Și-apoi ce-i mai rămânea să facă? râse Leonidov. Să se înregistreze la miliție?

— Chiar și așa ceva, i-am răspuns cu mult calm. Dumneata nu-l cunoști pe omul ăsta, iar eu îmi dau seama foarte bine că dacă ar fi vrut să-și scoată în evidență alibiul, nu s-ar fi dat înapoi nici s-o facă pe huliganul. Ar fi ajuns la miliție, iar mai târziu când l-aș fi întrebat, mi-ar fi întins fâstâcit adeverința în cauză.

— Și dacă e să vorbim serios? făcu Leonidov.

— Dacă e să vorbim serios, atunci trebuie să-ți reamintesc că din seara aceea și până a doua zi la opt dimineața pe Belaș nu l-a mai văzut nimeni și deci alibiul nu-i poate fi confirmat. Asta e, să știi, ceea ce mă interesează mai serios…

Plecând de la hotel, eram convins că Belaș ar fi putut să iasă din odaia lui și fără să fie observat de cameristă, încăperea în care fusese găzduit se afla pe la jumătatea unui culoar foarte lung, și care cotea de două ori. La unul din capetele culoarului era scara pe unde se putea coborî la restaurantul de la parter. Din păcate însă, nimeni nu mi-ar fi socotit convingerea drept o dovadă serioasă, iar lucrul acesta făcea că deplasarea mea la Leningrad să nu se soldeze, în fond, cu niciun rezultat. L-am rugat pe Leonidov să-mi comande un bilet de tren pentru Moscova, cu plecarea chiar în seara aceea. Leonidov intră în camera de gardă, iar eu m-am așezat la o masă, am desfăcut mapa cu materialele culese în urma solicitărilor noastre, pe care mi-o lăsase, și am început să răsfoiesc alene procesele-verbale de interogatoriu și tot soiul de note. Iată depoziția lui Evgheni Konstantinovici Preobrajenski, artist al poporului: „… Despre G. P. Belaș nu pot vorbi decât în termeni elogioși… este de o cinste ireproșabilă… e foarte sârguincios… este un meșter dotat cu calități excepționale… Da, ziua aceea a petrecut-o la noi. De la prânz și până seara târziu… A făcut comandă pentru un taxi și a plecat la hotel… Pe la unsprezece fără un sfert ne-a telefonat din cameră și ne-a mulțumit pentru ospitalitate… E un om foarte atent și politicos… Am reținut ora pentru că după câteva minute la radio urma să se transmită Simfonia a șaptea de Șostakovici, dirijată de mine… Da, Belaș mi-a amintit-o și el… Mi-a spus cam așa: „Chiar acum am să mă vâr în pat și-am să ascult muzică, cu tot confortul…”

Așadar, la ora unsprezece fără un sfert, Belaș vorbise din camera lui de hotel cu Preobrajenski. Asta înseamnă că

n-ar fi avut timp să ajungă la ultima cursă de avion spre Moscova. Ultimul „TU” din ziua aceea decola la ora 22. 50. Stop! N-o fi tocmai aceasta încercarea lui Belaf de a-și scoate alibiul în evidență?

Pe ușă intră Leonidov, cu veșnicul lui zâmbet pe buze, și-mi spuse:

— Ai un tren la ora douăsprezece fără cinci minute. Biletul îl găsești la casa pentru militari.

— Mulțumesc, bătrâne. Spune-mi, te-ai interesat cumva de lista pasagerilor care au plecat atunci cu ultima cursă de avion spre Moscova?

— Închipuie-ți că m-am interesat. Numele lui Belaș nu se află pe listă.

— Hm! Poate că nu izbutesc să observ niște lucruri evidente?… Spune-mi, ai cumva telefonul dispeceratului central pentru taximetre?

— Am. Pentru ce-ți trebuie?

— Vreau să aflu precis la ce oră a sosit Belaș de la profesorul Preobrajenski. Dispecerii notează totdeauna ora pentru care se face comanda.

— Așteaptă nițel, mă rugă Leonidov, apoi formă un număr la telefon și spuse cu multă dezinvoltură: Alo, alo, dispeceratul? Aici e miliția judiciară a orașului. Bună ziua, domnișoară. Am avea nevoie de-o informație. Uite, îi dau receptorul unui alt tovarăș pe care te rog să-l servești…

Am auzit o voce plăcută, de fată, care îmi vorbi cu un accent de ucraineancă:

— Vă ascult, tovarășe…

— Am să te rog să deschizi registrul de comenzi la data de 15 octombrie…

— Așteptați o clipă.

În receptor i se auzi respirația. Calmă, potolită, apoi. Foșnetul paginilor întoarse și, venind de mai departe, o altă voce de fată: „Oxia, nu vii la masă?” Dispecera îi răspunse, ferind microfonul: „Stai să termin convorbirea și mergem împreună”. Se mai strecură pe fir o convorbire a

nu știu cui, apoi față îmi spuse:

— L-am deschis la data de cincisprezece…

— Mă interesează o comandă făcută, în jurul orei douăzeci, de la telefonul A1-26-75.

— Stați să văd, spuse fata, apoi am auzit din nou foșnetul paginilor, cealaltă voce mai spuse o dată „Haide, Oxia”, iar câteva clipe mai târziu glasul dinainte, cu inflexiunile lui catifelate, rosti: Am găsit-o…

— Vrei să mi-o citești? am rugat-o.

— Comanda a fost recepționată la ora 20.36, de la telefonul A-26-75. Taximetrul cu numărul 66-52 a plecat spre destinatar la ora 20.45. Destinatarul a fost informat telefonic…

Notam informația pe o filă de hârtie și, chiar în clipa aceea, mi-am dat seama că am scris-o pe partea din spate a unei pagini din depoziția profesorului Preobrajenski. Chiar în dreptul notiței mele, pe pagina următoare a depoziției, mâna sigură a lui Leonidov caligrafiase următoarele rânduri: „Adresa de acasă: bulevardul Liteinîi, nr. 18, apart. 45”.

Dispecera, mirată de tăcerea mea, spuse în microfon:

— Alo, alo!

— Da, da! am exclamat. Spune-mi, domnișoară, cine a lucrat în ziua aceea pe mașina 66-52?

— Șoferul Kolea Savușkin…

— Visul meu e să ajung anchetator, îmi spuse taximetristul Kolea Savușkin, retezându-mi îndată orice încercare de ripostă. Cum mă pun nițel pe picioare, mă și înscriu la Științe juridice. Activitatea asta îmi place la nebunie: vii la locul delictului, în jurul tău cadavre, lume, cordoane de miliție, câte și mai multe. Și tu începi să lucrezi zi și noapte…

— Chiar așa nu se poate, am încercat să-l opresc.

— N-are importanță, mi-o tăie Kolea. Să știți, când plecăm cu băieții din drujină să ne facem rondul, miliția

poate să…

— Și cum e cu data de cincisprezece? l-am întrerupt.

Savușkin mă privi mirat, apoi, neschimbând decât tema avântatului său monolog, îi zise înainte, într-un același ritm:

— A fost o zi cu totul deosebită! N-am avut parte decât de neplăceri! Mai întâi mi-a plesnit un cauciuc, după aceea am rămas fără benzină, și, colac peste pupăză, un controlor de-ai noștri m-a cadorisit cu un avertisment… Pe cuvânt! Ca în cele din urmă să pățesc și chestia aceea. Chiar am avut o presimțire că n-o să se termine cu una cu două…

— La ce te referi, tovarășe Savușkin? Ce fel de presimțire ai avut? am izbutit cu multă greutate să opresc pentru o clipă torentul acela verbal.

— Cum la ce mă refer? Mi s-a spus la garaj că vă interesează chemarea din bulevardul Liteinîi, 18. Și-am înțeles pe loc că-i o treabă necurată…

— Așa, așa, l-am îndemnat simțind că mi-a stârnit curiozitatea.

— Călătorul acela mi s-a părut tare suspect. Adică la început a fost om ca toți oamenii: destul de tânăr, vorbăreț, chiar îmi place să stau de vorbă cu unul ca ăsta. Ba îmi aduc aminte că m-a servit și c-o țigară, „Riga” le zice, cu filtru…

— Cum arăta la față? l-am întrebat numai așa, ca să verific ceea ce știam.

— Uite asta n-aș mai putea să vă spun, făcu, mâhnit, Savușkin. De ce să vă mint: semnalmentele nu i le-am reținut. Suspiciunile mi le-a trezit abia după aceea. Și cum vă ziceam, ne-am aprins amândoi țigările, am discutat de una, de alta, ba chiar mi-a spus că ne compătimește pe noi, șoferii: circulația prin oraș, zice, e tot mai intensă, iar când or apărea și mașinile alea noi, marca „Jiguli”, o să fie și mai rău… Mi-a mai spus că-i muzician și că-i venit de la Moscova, într-o delegație… Să știți că noi avem clienți de

tot soiul…

Dându-mi seama că Savușkin va începe iar cu generalizările, m-am grăbit să-l readuc pe firul discuției:

— Ți-a mai spus și altceva?

Tânărul făcu un efort, își încreți fruntea nu tocmai înaltă, iar pistruile care îi împodobeau obrajii parcă i se făcură și mai vizibile.

— Ba da, mi-a spus! rosti în cele din urmă, cu ușurare. Cum să nu? Mi-a spus că-i obosit ca un câine și că abia așteaptă să se vâre în pat. Știu că i-am și urat atunci, cu oarecare umor, dar fără să fiu obraznic: „Vă doresc somn ușor și vise dintr-alea, pe ecran lat”. După aceea am oprit în fața hotelului și omul a coborât.

Savușkin mă privi cu ochi limpezi, mulțumit că-și îndeplinise cu cinste datoria de cetățean, ba chiar mândru de umorul său cel lipsit de obrăznicie.

— Asta-i tot?

— Tot, spuse cu mândrie Savușkin.

— Dar cum rămâne cu presimțirea? l-am întrebat, deși îmi dădeam seama că o fac zadarnic, ba chiar că-i pot provoca, astfel, o nouă erupție verbală.

— Cu presimțirea? repetă el, întrucâtva derutat, se gândi o clipă, apoi, nemulțumindu-l pesemne lipsa mea de perspicacitate, se grăbi să-mi explice: Păi cu siguranță că s-a întâmplat ceva! Altminteri nu m-ați fi căutat! Nu-i așa că am dreptate?

L-am privit lung, cu recunoștință, apoi i-am spus cu multă blândețe:

— Nu, tovarășe Savușkin, nu cred că merită să te înscrii la Științe juridice. N-o să iasă din dumneata un bun anchetator…

În drum spre dispeceratul central, Leonidov, căruia îi relatasem între timp considerentele la care ajunsesem, îmi spuse cu oarecare nesiguranță:

— E o presupunere cam prea îndrăzneață…

— Ai dreptate. Însă nu-i decât o presupunere. De afirmat, nu afirm nimic. De presupus însă, sunt obligat să presupun…

Leonidov surâse în colțul gurii:

— Depoziția lui Savușkin n-a făcut decât să întărească alibiul lui Belaș. Cred că în presupunerile dumitale s-a strecurat, totuși, o eroare.

— Se prea poate. Însă în cazul când Belaș este cel care a furat vioara, el n-a putut să ajungă la Moscova, decât cu avionul.

— Și cum crezi că a procedat?

— Dacă aș fi fost în locul lui, aș fi solicitat două taxiuri…

— Sunt numai ochi și urechi. Aflu o nouă ipoteză.

— Îți amintești cumva unde își ține Preobrajenski telefonul? Pe sală?

— În apartamente ca al lui, încăperea se cheamă vestibul. De ce mă întrebi?

— Cred că în momentul când Belaș făcea comanda și își dădea adresa, gazdele nu erau preocupate să-l audă ce spune. Mai târziu însă, când i-a telefonat dispecera să-l anunțe că taxiul a plecat spre adresa indicată, faptul a fost remarcat, iar partea respectivă a alibiului pe deplin asigurată. Până și șoferul taxiului avea să confirme că a adus la hotelul „Evropeiskaia” pe un muzician de la Moscova, care murea de somn.

— Să admitem…

— Mai avea nevoie să-și asigure și un taximetru care să-l ducă de la hotel la aeroport. „Evropeiskaia” se află în centru, tot acolo e și Filarmonica și alte săli de spectacol, de unde la ora aceea iese multă lume care solicită taxiuri. El însă își calculase timpul minut cu minut. De aceea cred că celălalt taximetru și l-a comandat înainte să plece la Preobrajenski, de la vreo cabină telefonică. Timpul îi era foarte limitat: un sfert de ceas până ce avea să vină mașina chemată la adresa profesorului, și alte vreo cincisprezece minute până la sosirea celuilalt taximetru. În aceste

cincisprezece minute Belaș a ajuns la hotel, i-a spus lui Savușkin că se duce să se culce, a urcat în camera lui, apoi a coborât prin restaurant la celălalt taximetru și a plecat, spre aeroport. E logică presupunerea?

— Nu prea. Nu se leagă cu cele ce i-a spus Belaș la telefon lui Preobrajenski.

— Ba se leagă perfect! Biletul îl avea cumpărat din timp, așa că înainte să iasă din sala de așteptare i-a telefonat profesorului, i-a spus: mă vâr în pat să ascult concertul dirijat de dumneavoastră, apoi s-a urcat în avion și dus a fost.

— Perfect. Dar de la Moscova cum a plecat? Doar trebuia să revină la Leningrad înainte de ora opt!

— Asta o s-o vedem mai târziu. Deocamdată am nevoie de registrul dispecerilor.

Însemnările făcute în registrul de la dispeceratul central arătau că taximetrele solicitate între orele 9 și 10 seara pentru cartierul din jurul hotelului „Evropeiskaia” urmau să-și ducă pasagerii în trei direcții diferite: spre bulevardul Moskovski, spre cartierul Ohta și spre bulevardul Kirovski. Doi dintre șoferii acestor taximetre, pe care i-am găsit chiar la dispecerat, mi-au spus că spre Ohta plecase un bătrân cu nepotul său, iar spre bulevardul Kirovski, două femei. Serghei Ivanovici Moghilevski, cel de-al treilea șofer, era în concediu și n-am putut să stăm cu el de vorbă. În registru însă, în dreptul numelui său, fusese făcut un semn cu creionul roșu.

— Ce reprezintă semnul ăsta? am întrebat-o pe Oxana, dispecera cu care mai înainte discutasem la telefon.

— Reprezintă un obiect pierdut, mă lămuri cu multă tragere de inimă.

— Adică? mi-am ciulit eu urechile.

— Adică un obiect găsit, continuă ea să mă lămurească.

— Nu pricep nimic: ori e pierdut, ori e găsit?

— Adică îl avusese pasagerul acela, de pe traseul

„Evropeiskaia” - bulevardul Moskovski. E un obiect pierdut în mașina lui Serghei Ivanovici... Vreau să spun că și l-a uitat omul în taxi... E ceva de fier. Cu un mâner de lemn... Un mâner frumos...

Ieșirăm în stradă.

— După cum vezi, Leonidov, omul n-a izbutit să ne ducă de nas, i-am spus însoțitorului meu și mi-am frecat obrajii cu palmele ca să-mi revin pentru ultimul efort care mă mai aștepta.

— Nu știu la ce te referi, spuse Leonidov.

— Ai să știi imediat. Bulevardul Moskovski se află în direcția aeroportului, nu-i așa? Prin urmare șoferul unui taxi poate fi rugat să-și prelungească numai un pic itinerarul. Înțelegi? Cam așa se prezintă treaba. Haide acum să vedem obiectul acela „găsit”. Cred că știu cam ce-ar trebui să fie...

Capitolul 6
Un alibi perfect

Cincisprezece ani de viață!... Sunt mulți? Sunt puțini?

În cincisprezece ani de viață, Paolo Stradivari a ajuns mare bogătaș, însă datorită meseriei mult prea nepotrivite a tatălui său era adânc mâhnit că regatul de Neapole refuzase a-l învești cu rang nobiliar.

Lui Giuseppe Stradivari îi fusese acordat titlul de prelat-ajutor al preasfântului ordin al lui Iisus.

Francesco și Omobono Stradivari au continuat să facă piese pentru viorile tatălui lor și să repare instrumente vechi.

Antonio Stradivari a construit mereu alte viori.

Pe franțuzul Duvernois - neguțător și misit - l-a vârât în mormânt o boală de piept.

Bătrânul Guarneri și-a ajutat fiul la treabă.

Iar fiul său - del Gesù - și-a recăpătat libertatea.

Vreme de cincisprezece ani a construit nenumărate viori, căutându-le mereu alte forme și principii de execuție, schimbând întruna felul de a despica lemnul, de a-l usca și a-l îmbiba cu diferite soluții, zbătându-se, totodată, să afle tainele a tot soiul de lacuri. Stricase douăzeci și trei de viori, până ce într-o bună zi, impregnând lemnul cu ulei de in dat în clocot, să-și spună că a aflat, în sfârșit, secretul viorilor lui Stradivari. Într-adevăr, viorile căpătară o frumusețe neasemuită. Și totuși, foarte curând, sunetul li se întunecă, apoi li se stinse cu totul.

Stând să aleagă noi principii de construcție, Giuseppe Guarneri n-a mai luat în seamă nimic din ceea ce făcuse Amati. A pornit de la ceea ce ajunsese să facă, în floarea

vârstei sale, Stradivari: cea mai mică vioară a lui del Gesù întrecea în mărime până și vestitul „allonge” al lui Antonio. Efurile ajunseseră și ele mai lungi, iar liniile le erau colțuroase, gotice. Trupul viorilor era prelung, plăcile le coborau oblic spre capete, încât păreau aidoma cu siluetele avântate ale unor mari fregate oceanice.

Și totuși Guarneri n-a izbutit să afle că în urmă cu cincizeci de ani Stradivari găsise pentru lacul său sucul plantei *euphorbia marshalliana*. De aceea, după căutări lungi și istovitoare, a ajuns la concluzia că cel mai bun conservant, care poate sluji și pentru reflectarea trebuincioasă a sunetului, este sucul lăptos de *heveea*, un arbore din pădurile Braziliei. Acoperi lemnul viorilor cu un strat gros din această soluție incoloră, îl unse cu un alt strat de lac colorat, stratul de jos se întrevăzu, sclipind ca o foiță de poleială, și viorile căpătară un luciu gingaș, care incinta ochiul.

Del Gesù își lăsa viorile la uscat vreme îndelungată, pe urmă le turna înăuntru, prin despicăturile efurilor, ovăz încălzit, le scutura cu multă răbdare spre a le curăți cât mai bine, pentru ca în cele din urmă să cânte la ele ceasuri întregi, zicând că sunetul unei viori abia terminate încă nu-i înzestrat cu tăria necesară, e greoi, neguros și trebuie trezit la viață.

Iar în clipa când vioara era gata cu totul, venea la Guarneri un călugăr și o lua cu el.

Parcă ar fi fost duse în captivitate turcească toate aceste odrasle ale lui del Gesù, căci de auzit glasul lor nu l-a mai auzit niciodată. Dumnezeule, pentru ce m-ai osândit atât de crunt?! Și osândei tale nu i se mai vede sfârșitul, căci cincisprezece ani de viață trec nespus de încet!…

Prins de treburi, del Gesù nici nu s-a mai însurat: la început n-avea timp pentru așa ceva, iar după aceea a fost prea târziu s-o facă. De fapt, nici frumoasele din Cremona nu l-au prea luat în seamă: care dintre ele ar fi vrut să ia de bărbat o arătare atât de hidoasă, cu pieptul scobit și cu

capul mare, care sta ca prostul, de dimineață până scara, în atelier?

De mâncat, mânca ce se nimerea, de cele mai multe ori câte o zeamă lungă, câte o felie de brânză, sau câte un boț de polenta. Veșmintele îi erau sărăcăcioase și neîngrijite. Umbla adus de spate, cu capul plecat, pășind anapoda și ținându-se mereu de barba sa lungă și roșcată, care îl făcea să semene leit cu piticii de la circul „Esposito”. Se ascundea de lume, iar când cineva încerca să-i vorbească, își ferea ochii, ca și când s-ar fi știut vinovat de ceva, ori s-ar fi temut de bătaie. Ajunsese un chin pentru el să mai stea de vorbă cu oamenii, pentru că n-ar mai fi putut să le spună nimic, decât ce grădină de sonuri le-ar înflori în jur, în clipa când și-ar duce la piept oricare din viorile lui, ce prieten neprețuit ar putea găsi într-însa, purtați pe un ocean scânteietor de sunete furtunoase, învolburate. Altceva n-ar mai fi avut ce să le spună oamenilor, căci zi de zi nu făcea decât să robotească în atelier, nu se ducea nicăieri, nu vedea pe nimeni, de aceea nici nu știa nimic, iar oamenilor nu le mai venea să stea cu el de vorbă, astfel că nu avea cum să le povestească nici măcar despre grădina aceea fermecată, în care își găsise adăpost pentru toată viața. Iar oamenii? Oamenii râdeau de el și îl porecliseră „del Gesù, inimă de lemn”…

Și tot ce gândea în singurătatea lui, tot ce-i înfățișa închipuirea și ceea ce cânta uneori în surdină, prins de munca lui fără sfârșit, noaptea părea că i se înfățișează aievea în visele lui stăruitoare, colorate, colbăite de melancolie, care i se înălțau din străfundurile amintirii precum se înalță din apa mării un miraj străveziu și încântător. Visele îi înfățișau culori, forme, sunete și mișcare, îi promiteau mult dorita odihnă și totodată erau pline de viață și frumusețe. Răsunau în ele zeci de melodii uimitoare, fiecare sunet al lor părea că-și trăiește o viață a lui, proprie, și del Gesù auzea în vis totul: zvonul picăturilor de rouă străbătute de razele soarelui, foșnetul

cetinii, pocnetul stins al castanelor coapte, năvala sângelui în trupuri tinere și sănătoase, susurul șuierător al râurilor, țipetele prelungi și aspre ale vulturilor și clinchetul albastru al ghețurilor alpine; băteau în visele lui clopote de argint, se năpusteau în nechezat de cai plutoane de cavalerie, bubuiau răscolitor tunuri grele, cântau cu glasuri de uriași mari mulțimi de oameni, stoluri de păsări se înălțau spre cer, iar în adâncuri de ape verzi plescăiau, lunecând, peștii. Lumea aceasta era o lume uriașă, puternică și liberă și nu era locuită de nimeni, era în ea loc destul pentru oricine. Deocamdată însă nu-și găsise aici tihna visată decât micul del Gesù, cel sărman și istovit de boală.

Tocmai despre lumea aceasta, care îi sta la picioare cu toate imensele ei bogății și marea ei frumusețe, începuseră a grăi viorile lui del Gesù celor care aveau urechi să le audă. Viorile lui aurii, marile lui viori cu trupuri prelungi și unduioase, cu inimi blânde și înțelegătoare… Sub îndemnul arcușului, strigătul li se înălța clocotitor:

— Oameni buni, noi v-am fost trimise de către tatăl nostru, vajnicul stăpânitor al unei lumi fermecate! Auziți-ne chemarea! Tatăl nostru ne-a poruncit să vă slujim cu credință, veacuri de-a rândul! Oameni buni, ascultați-ne! Suntem ale voastre! Suntem fericite că vă putem sluji!…

Dar oamenii nu le auzeau. Poate nici nu se osteneau să-și plece urechea. Și-atunci strigătul le răsuna plin de durere și amărăciune:

— Tatăl nostru este în mâinile unor oameni răi și lipsiți de înțelepciune! Dacă îi veți reda libertatea, va mai putea găsi și alte lumi vrăjite, în care veți afla fericirea! Oameni buni, el n-are nevoie de nimic! Nu tânjește decât după un strop de libertate!…

Nu le răspundea nimeni. Doar tăcerea. Și-atunci glasurile lor pătimașe, pătrunse de mânie și deznădejde, izbucneau din nou, implorând milă:

— Tatăl nostru e suferind! El va muri curând, fără a

izbuti să dea viață violoncelului pe care atât de mult a visat să-l construiască! Nu mai are timp să facă nimic pentru el însuși! Tot ce a făcut, v-a dăruit vouă. Oare nicio bogăție și putere din lume să nu fie de ajuns pentru a ajuta un geniu sărman și suferind? Aju-ta-a-ați-l!…

Glasurile le răsunau acum în întreaga Europă, dar înapoi nu mai venea decât ecoul: un murmur schimonosit, pătruns de răutate, ironic…

— Sunt viori ale bătrânului Guarneri? Se vede că moșneagul și-a ieșit cu totul din minți: astea sunt tobe, nu viori. Scot niște sunete grosolane, să le-asculte doar mitocanii. Nu sunt bune de folosit decât prin bâlciuri, pentru prostime…

Dar unde sunteți voi, confrați ai geniului? Voi: Haydn, Mozart și Gossec? Și voi: Pugnani, Paganini, Gavinier? Veniți-i măcar voi în ajutor, căci geniul, sărman și chinuit de boală, își dăruiește măiestria fără să primească nimic în schimb: iezuiții îl storc de datorie, luându-i pentru fiecare ducat câte-o vioară. Vorbiți despre ei lumii întregi, spuneți tuturor că el încă n-a murit, și că aceste corăbii magnifice, care plutesc spre nemurire, el le-a făcut iar nu răposatul Andrea, bunicul său. N-a mai rămas decât prea puțină vreme, deși, sărmanul, e învățat să aibă răbdare. Cât va trebui să aștepte?

— O sută de ani. Poate două…

— O sută de ani? E prea mult. El nu va mai trăi nici douăzeci. Iar vouă n-o să vă rămână decât odraslele lui: viorile. Nu uitați că măcar numele lui, al lui Giuseppe Guarneri, să cunoască gloria care vă e sortită tuturor!

— Nu vom uita!…

Astăzi însă a sunat ceasul libertății: Guarneri a încetat să mai fie sclavul iezuiților.

Giuseppe Stradivari, prelat-ajutor al preasfântului ordin, slobozi un râs prelung și aspru, sunând a batjocură:

— Ba nu, del Gesù! Vei rămâne cu noi până la moarte..

Del Gesù se trase distrat de barbă și rosti, cu mintea aiurea:

— Ba n-am să rămân… Și nu mă mai cheamă decât Guarneri. Del Gesù a pierit pentru totdeauna. De azi înainte, sunt liber.

— Del Gesù nu va pieri decât odată cu Giuseppe Guarneri, clătină din cap călugărul. Văd că ai ajuns să fii încăpățânat și obraznic. Oamenii mei mi-au spus că ieri ai dat de pomană o vioară unui vagabond de pe stradă. E adevărat?

— Da, își aplecă Guarneri capul enorm.

— Și ai scris pe ea cuvinte de închinăciune lui Antonio Stradivari, numindu-l tot acolo dascălul tău. E adevărat?

— Da, e adevărat.

— Să știi că vei fi pedepsit.

— Nu vă mai stă în putință s-o faceți, surâse cu amărăciune Guarneri. Unui ocnaș nu-i poți lua decât lanțurile.

— Ba îi mai poți lua hrană zilnică și acoperișul sub care se adăpostește, spuse calm călugărul.

— Dar nu vă mai sunt dator cu nimic, rosti cu voce slabă: Guarneri.

— Te înșeli. Înțelegerea dintre noi a rămas neîmplinită: viorile tale nu găsesc cumpărători. De aceea, judecătorul te va da afară din casă.

— Cine are nevoie de un bordei ca ăsta, își ridică Guarneri privirea încărcată de tristețe.

— Numai tu, desigur. Tocmai de aceea ți-l vom lua…

Antonio Stradivari, vestite meșter! Oare nu auzi în preajma ta un plâns de durere? Oare ți-a slăbit lumina ochilor și nu-ți mai vezi odrasla strângându-l de gât pe însuși fiul sufletului tău?

Nu. Antonio Stradivari a îmbătrânit. E tare bătrân. La nouăzeci de ani - dacă ochiul ți-e încă ager și mâna încă nu-ți tremură - trebuie să te grăbești, trebuie să-ți duci

opera la bun sfârșit, construind cele din urmă viori, aceste corăbii semețe care vor porni spre depărtata ziuă de mâine, pe care ți-o ascunde totdeauna sclipătul celei de astăzi. Îți mai rămâne încă o preocupare, ultima pe acest pământ: să cumperi - mai ales că nici prețul nu-i prea mare - superbul cavou de marmoră al familiei Villani, aflat în capela sfântului Dominic și să poruncești ca numele acela să fie șters de pe lespezi. Locul de veci trebuie să-ți fie gata înainte de a-ți închide ochii...

Antonio Stradivari, vestite meșter, la ce-ți trebuie cavou de marmoră, când Giuseppe Guarneri del Gesù, fiul iubit al visurilor tale, continuatorul dorințelor și al vieții tale doarme prin șanțuri, și își scuipă plămânii?

Nu. Antonio Stradivari nu mai poate auzi nimic. Auzul l-a părăsit cu desăvârșire. Nici glasul propriilor sale viori nu-l mai poate desluși, decât pipăindu-le când vibrează sub lovitura arcușului...

.....

Obiectul găsit în mașina taximetristului Serghei Ivanovici Moghilevski, și care, după spusele dispecerei, arăta ca o mică potcoavă de fier, prevăzută cu un mâner de lemn, se dovedi să fie un diapazon. Era un obiect vechi, o adevărată antichitate: piciorușele îi erau dintr-un oțel negru-albăstrui, iar la capătul mânerului de lemn, lustruit de atingerea atâtor mâini, se mai întrezăreau două inițiale: „P.I.”

Mă aflam și eu într-un taxi, îndreptându-mă de la gara Leningradski direct spre locuința Raisei Nikonovna Filonova și mai ținând și acum în mână micul diapazon. Când îl loveam ușurel cu degetele, diapazonul scotea un sunet prelung, cântător. Aduceam capătul diapazonului la ureche și sunetul grav i se întărea, vibrând cu tulburare, iar mie mi se părea - poate pentru că muzica e ceva la care nu mă pricep - că prin zumzetul acesta continuu aud sunând clopotele soartei, murmurul toropitor al lui Melnik,

melodia avântată pe care mi-o cântase Poleakov pe o minunată vioară „*Vuillaume*” ce totuși nu se putea asemui cu un „*Stradivarius*”, că-mi răsuna în urechi huruitul unei gherete de văcsuitor pe caldarâmul străzii și nesfârșitele „ca-s-zic așa” ale profesorului Trubițin, groaza mută a bunicii lui Truman, încremenirea tâmpă a celor doi băieți, ajunși pe neașteptate complici ai unui asasin și țipătul de triumf iscat în sufletul lui Belaș la sfârșitul Concertului de Haydn, prezentat la proba de admitere la Conservator, trosnetele sloiurilor sfărâmate pe apa Eniseiului, sinistrul răcnet de disperare al lui Hriunea-Lopakov căzut printre ele, și gâfâitul precipitat al lui Nikodimov în goana lui peste gheață, sâsâitul craitului albastru și vocea obosită a lui Ikonnikov: „ești încă un copil…”

— …Da, cunosc diapazonul ăsta, spuse Filonova. Pavel Petrovici l-a dăruit în urmă cu câțiva ani lui Grișa Belaș.

În cele câteva săptămâni de când n-am mai văzut-o, îmbătrânise cu totul. Capul i se clătina a neputință, un tic nervos făcea să-i zvâcnească ochiul, chipul i se buhăise, căpătând o culoare pământie, își ținea pleoapele mai mult coborâte, iar de sub ele lacrimile i se rostogoleau continuu peste obrajii veștejiți.

În odaie era curat, totuși o abia simțită dezordine arăta că gospodărise aici altcineva. Mirosea iute a picături pentru inimă, iar izul de oțet și amoniac era de-a dreptul amețitor. Mica lustră din tavanul odăii era înfășurată într-un voal de doliu, iar la portretul din perete a lui Ikonnikov se vedea prinsă o panglică neagră. Aici Ikonnikov arăta energic, plin de vigoare, aproape atotputernic…

— Grigori Petrovici nu vă vizitează?

— Nu, clătină din cap Filonova. Grișa se teme.

— De ce se teme?

— Că am să-l obosesc cu amintirile despre Pavel Petrovici.

— Ce vă face s-o credeți?

— Nu știu… Pavel Petrovici avusese cândva un prieten,

un maestru de șah. Uneori jucau câte-o partidă. Și de câștigat câștiga de cele mai multe ori Pavel Petrovici…

N-am înțeles ce vrea să spună, de aceea am întrebat-o:

— Și ce-i cu asta? Nu văd legătura…

Filonova îmi aruncă o privire, apoi își coborî din nou pleoapele.

— De fapt, n-are importanță… Voiam să spun că Pavel Petrovici n-a fost un jucător de mare clasă. L-ar fi putut învinge și un amator. Totuși, pe maestrul acela îl făcea mat.

N-am înțeles nici acum unde voia să ajungă. Doream însă mult să-i aflu gândul, de aceea i-am spus pe un ton cât mai blând:

— Vă rog să mă lămuriți mai bine, Raisa Nikonovna. De ce îl făcea mat pe maestru?

O nouă lacrimă i se rostogoli pe obraz și ea și-o șterse, fără grabă, cu batista.

— Își cunoștea foarte bine prietenul, și asta îl făcea să-i ghicească raționamentul. În timp ce un jucător de rând, dar pe care Pavel Petrovici nu-l cunoștea deloc putea să iasă câștigător.

— Vreți să spuneți că Pavel Petrovici nu izbutea să-l înfrângă pe Belaș?

— Nu. Am spus-o în legătură cu mine însămi. Eu nu mă pricep deloc la oameni, iar asta cere o forță de pătrundere mult mai mare decât la jocul de șah. În decursul anilor, însă, am izbutit să-l cunosc atât de bine pe Belaș, încât el - maestru în treaba asta - n-a izbutit să mă înșele. Deși oricare altul ar putea s-o facă foarte ușor. Chiar dumneavoastră mi-ați tras o păcăleală…

— Raisa Nikonovna, doar știu că m-ați iertat. Voiam să fac cum e mai bine…

— Vedeți-vă de treabă. Astea-s fleacuri. Parcă mai pot ele să aibă vreo importanță? Până și despre Belaș v-am vorbit numai așa, pentru că a venit vorba…

— În legătură cu ce ziceți că n-a izbutit să vă înșele?

— Grișa încerca să demonstreze tuturor că este un om foarte bun și cumsecade. Pe mine însă mă socotea o proastă, un om care nu merită atenție, de aceea nu încerca să-mi demonstreze nimic. Așa că încetul cu încetul am izbutit să-mi dau seama că de fapt nu-i decât un om rău, obosit de viață și parcă mereu cu spaimă în suflet.

— I-ați spus-o vreodată lui Pavel Petrovici?

— Vai de mine! Se poate? De vreme ce Pavel Petrovici ținea atât de mult la el, se înțelege că-i intram și eu în voie. Pavel Petrovici își pusese în el atâtea speranțe! Visul lui era să facă din Grișa un mare muzician. Mai mare chiar decât Poleakov.

— Decât Poleakov? am întrebat-o, surprins.

— Da, rosti cu simplitate Filonova. Unii credeau că Pavel îl invidiază pe Poleakov. Nu era câtuși de puțin adevărat. Pavel voia ca Belaș să-l întreacă pe Poleakov numai pentru că îl socotea pe Lev Osipovici drept un etalon al măiestriei și sârguinței unui artist. În atingerea acestui scop vedea și o ispășire. Să știți că moartea nu i-a fost provocată de teama că va fi implicat într-o afacere necurată.

— Dar de ce anume?

— N-o știu nici eu, însă am impresia că a fost ceva care a venit să-i spulbere tot ce-l mai lega de viață. Lucrul ăsta n-ar fi putut să pornească decât de la Belaș, căci Pavel Petrovici n-a fost legat sufletește, în asemenea măsură, de nimeni. Din câte l-am cunoscut, n-a mai trecut decât o dată în viață prin starea în care se afla înainte de a se fi sfârșit.

— Ce anume i-a provocat starea aceea?

— Știți și dumneavoastră, pesemne, că toți marii noștri muzicieni cântă la instrumente vechi de mare preț, care le sunt înmânate printr-o decizie specială a guvernului. Ei bine, în ziua când Pavel Petrovici a luat hotărârea fermă de a părăsi viața muzicală, s-a dus el însuși - mă-nțelegeți, el însuși, fără să i-o ceară cineva - ca să-și predea vioara. Avusese un „Guarneri” de o tonalitate excepțională. S-a dus și a predat-o. Pentru un violonist, treaba asta e ca și

când... cum să vă spun?... nu. Nici n-aș putea găsi vreo comparație...

— M-da, spuse comisarul. Fiecare ghicitoare are și o soluție, numai că până ajungi la ea, ai de trecut prin câte și mai multe...

Suci diapazonul în mâini, îl lovi cu degetul, îi ascultă zumzetul prelung și egal, îl duse la ureche, apoi îl așeză brusc pe tăblia mesei. Diapazonul sună scurt și zumzetul i se stinse.

— Spune-mi, cum de n-a sunat, când s-a lovit de podeaua mașinii?

— N-a căzut pe podea. Belaș l-a scăpat din buzunar pe bancheta din spate. Acolo l-a și găsit Moghilevski, când a ieșit din tură.

— Pesemne că Belaș ăsta era tare grăbit. Dar cu înapoierea la Leningrad cum a fost?

— Cu înapoierea? Foarte simplu. Se știe îndeobște că cei care pleacă spre Leningrad se îmbarcă în tren la gara Leningradski. Nu-i așa?

— Așa e.

— Ei, aici e aici! Am crezut și noi tot timpul că Belaș ar fi trebuit să plece cu trenul din gara Leningradski - asta reieșea de la sine. Indivizii însă au fost mai ingenioși...

— Văd că ingeniozitatea lor te bucură tare mult...

— Mă bucură ingeniozitatea mea, nicidecum a lor. Doar am ajuns să le dezleg toate șaradele...

— Asta ți-o cere chiar funcția pe care o îndeplinești, își înălță ușor sprânceana comisarul. Și în ce zici că le-a constat ingeniozitatea?

— La ora 1 și 12 minute, la gara Kurski oprește trenul accelerat Erevan-Murmansk, care trece prin Leningrad. Dumnealor au aflat-o dinainte și i-au înmânat lui Belaș biletul gata cumpărat. La unu și douăzeci el a și pornit spre nord, la ora 7.35 a sosit la Leningrad, iar un sfert de oră mai târziu se afla în camera lui de la „Evropeiskaia” și

aștepta telefonul cameristei. În afara problemelor legate de orar și de itinerariu, trenul ăsta mai avea avantajul că era un tren de noapte în care e întuneric, lumea doarme și nimeni nu stă să iscodească cine s-a mai urcat pe parcurs.

— Au calculat totul foarte bine, clătină din cap comisarul. Chiar că au fost ingenioși, ticăloșii… Te duci dumneata să-l ridici?

— Nu. I-am telefonat să poftească el la mine.

— I-ai telefonat? se miră comisarul. Dar dacă și-o da seama și-o fugi?

— N-are să fugă. Unde să mai fugă?

— Treaba dumitale. Vezi să n-o pățești ca ursul…

— Ce-a făcut ursul?

— S-a cățărat într-un pom să caute miere în scorbură. Dar a dărâmat pomul și nu s-a ales cu nimic…

— Să fie sănătos, am spus eu și, luându-i de pe masă diapazonul, am ieșit afară.

La ușa biroului meu mă aștepta Belaș. Ne-am salutat, însă după faptul că nu mi-a întins mâna, mi-am dat seama imediat că pesemne bănuiește motivul pentru care a fost invitat.

Intrarăm în birou și ne așezarăm în dreptul mesei. Belaș scoase un pachet de țigări, își aprinse una, dar în tot acest răstimp îmi evită privirea, uitându-se afară, pe fereastră. În ochi însă nu i se citea nici teamă, nici durere și nici furie: privirea îi era pustie. Tăcurăm multă vreme iar lui îi veni mult mai ușor s-o facă: aprinzându-și țigara, își găsise o ocupație. Eu însă n-am făcut altceva decât să tac și să-l privesc, iar în clipa când am deschis gura să-i vorbesc, vocea mi-am auzit-o răgușită și nesigură.

— Grigori Petrovici, nu dorești să-mi spui nimic?

Fără să-și întoarcă privirea, uitându-se tot așa, pe fereastră, îmi răspunse:

— Nu. Nu doresc. Nici n-aș avea ce să-ți spun.

Am scos diapazonul din buzunar ca să-l pun în sertarul mesei, dar, fără să vreau, l-am lovit de coperta unui

registru. Diapazonul scoase un sunet grav și prelung, în clipa aceea Belaș se suci brusc pe scaun și zări diapazonul.

— S-a găsit totuși, rosti în așa fel ca și când abia cu o seară înainte l-ar fi rătăcit acasă la mine, l-am fi căutat după aceea amândoi îndelung și fără succes, ca până la urmă totuși să-l găsesc eu și să i-l aduc. Tonul ăsta al lui mă făcu să-mi revin.

— Dacă nu ai să ne spui nimic, atunci, Grigori Belaș eu te acuz de furtul viorii „*Stradivarius*” din casa profesorului Poleakov. Ești de acord cu această acuzație?

Belaș își luă ochii de la diapazon și privirea lui pustie stărui atât de mult asupra mea, încât părea că omul încearcă să-și adune gândurile, ori să-mi deslușească mai bine chipul. În cele din urmă, rosti fără vlagă.

— Da, sunt de acord.

Se lăsă tăcere. O tăcere grea, vâscoasă, deșartă, care nu vădea nici încleștarea unor gânduri potrivnice, nici scrâșnetul mut al luptei, nici istovitoarea încremenire a spaimei. Fusesem convins că Belaș va desfășura o bătălie pe viață și pe moarte, că se va zbate pentru fiece replică, pentru fiece cuvânt. Când colo îmi răspunsese laconic: da, sunt de acord…

— Povestește-mi, cum s-au petrecut lucrurile, i-am spus.

Clătină din cap:

— Nu, acum nu pot. Sunt foarte obosit, Sunt peste măsură de obosit. De luni de zile n-am mai izbutit să închid ochii. Iar în clipele în care izbuteam să ațipesc, te visam de fiecare dată pe dumneata. Nici pe Krest, nici pe Ikonnikov, nici pe Poleakov, doar pe dumneata. Și te uram atât de tare, încât simțeam că-mi plesnește capul…

Se lăsă din nou o pauză lungă, apoi i-am spus:

— Asta înseamnă că n-ai înțeles nimic din toate câte s-au petrecut. Deși ar fi fost cazul să-ți dea foarte mult de gândit…

— Se poate, spuse Belaș și își coborî pleoapele vineții, ușor umflate, cu gene lungi. Știi, chiar din clipa în care ne-

am întâlnit pentru prima oară, am înțeles că dumneata, un bădăran rău și necioplit, vei fi însuși destinul meu. Și-ntr-adevăr, de-atunci n-am mai putut să fac nicio mișcare, niciun pas pe nicăieri, fără să-mi dau seama că ai și fost pe acolo, că ți-ai vârât musul, că ai aflat tot ce te putea interesa și-mi strângi tot mai mult lațul în jurul gâtului. Astăzi poți să fii fericit: poftim, mă predau, nu mai pot, sunt prea istovit. M-ai prins în capcană ca pe o fiară. Bucură-te! Ce-mi arborezi mina asta acră?

Omul arsese pe dinăuntru de spaimă și de-o continuă încordare, ca un tanc în care ar fi nimerit un proiectil. Înfiorătoare treabă! Și de vorbit acum cu el nu se putea vorbi. Deodată deschise ochii, mă cercetă cu atenție, apoi spuse:

— Dumneata ești ca un controlor de bilete care stă ca și ceilalți călători în stație, îl udă ploaia, îl bate viscolul, pe urmă se înghesuie și el să se urce în autobuz, totul reintră în ordine și deodată: hați! Își scoate ecusonul și zice laconic: „biletele dumneavoastră!”

— Păi dacă mergi cu autobuzul, trebuie să-ți iei bilet, am înălțat eu din umeri. Ți-l prezinți controlorului și nu pățești nimic.

— Dar dacă omul n-are bani să și-l scoată? Iar de călătorit vrea să călătorească? Atunci ce să facă? țipă, cu o voce aproape isterică.

— Vrei să spui că nu-i rămâne decât să-și vâre mâna în buzunarul altuia, să-i scoată biletul și-apoi tot pe călătorul acela să-l arate: vedeți că merge fără bilet?

— Bine, dar am vrut și eu să merg cu autobuzul! Am și eu dreptul ăsta!...

— Ba nu. Dumneata n-ai vrut să mergi cu autobuzul. Ai vrut să călătorești cu o limuzină luxoasă, iar dacă pentru asta ar fi trebuit să arunci pe altcineva dintr-însa în plină viteză, ai fi făcut-o fără nicio ezitare...

— N-ai decât să crezi ce vrei, spuse Belaș. Mi-e indiferent. Îmi amintesc însă că într-o zi, când stăteam de

vorbă, mi-ai pomenit de Minotaur, deși habar n-aveai pe-atunci că Minotaurul sunt chiar eu. Prin asta să știi că m-ai absolvit de orice răspundere, căci Minotaurul n-a fost câtuși de puțin vinovat că s-a născut monstru, și nici pe oameni nu-i sfâșia, decât pentru că-i era foame. Atât. Altceva nu mai sunt în stare să-ți spun. Trimite-mă la arest. Sunt obosit din cale afară. Vreau să dorm…

— Bine. Mai am însă o singură întrebare. Spune-mi: unde-i vioara?

Belaș mă privi lung cu ochii lui transparenți și pustii, mă privi în așa fel, ca și când aveam să nu ne mai vedem niciodată și tocmai de aceea ar fi încercat să-și întipărească figura mea în minte. Pe urmă începu să râdă. Un rânjet isteric îi schimonosi buzele, în pupile îi jucă o flacără de nebunie, râse din ce în ce mai tare, se strădui să-mi spună ceva prin hohotele acelea nefirești care îi zguduiau trupul, însă cuvintele nu mai izbutiră să-i iasă din gura încleștată, i se opriră în gâtlej, îl înecară, i se desfăcură în bucăți, țâșnind afară aidoma unor răcnete confuze, trunchiate, de disperare, de spaimă și totodată de triumf. Nicicând nu mi-a mai fost dat să asist la o scenă mai înspăimântătoare decât acea smintită veselie a Minotaurului căzut în capcană. Abia într-un târziu am izbutit să disting prin vălmășagul acela de sunete gâlgâite și sugrumate câteva vorbe mai cu șir:

— Vioara? Păi - nu - ți-am - spus - că un - „Stra-di-varius” - îl - furi - în așa - fel - ca să nu - poți fi - prins?… Nu-u!… Vioara nu-i la mine!… Și nici n-a fost vreodată…

Capitolul 7
Soarta omului stă în însăși firea lui

Șase cai albi purtau încet catafalcul spre capela sfântului Dominic. În urma carului funebru pășeau, lovind ritmic caldarâmul cu cizmele, o companie de ostași. Stafidit, chel, cu o ținută foarte dreaptă, urma sicriul cu trupul neînsuflețit al tatălui său și monseniorul Giuseppe Stradivari. Buzele vinete îi șopteau rugăciuni, iar degetele îi lunecau, grăbite, peste șiragul de mătănii. De-o parte și alta pășeau Francesco și Omobono, plângând cu lacrimi amare: în atelierul tatălui lor nu găsiseră decât chitanțe pentru viorile care fuseseră vândute între timp, dar niciun rând care să le dezvăluie secretele lui atât de bine păstrate. Ultimele speranțe li se năruiseră când au descoperit în cenușar un morman de hârtie arsă.

La procesiunea funebră luaseră parte toți cetățenii de frunte ai orașului Cremona. Peste capetele lor plutea în liniștea amiezii dangătul potolit al clopotelor mănăstirești: ban-ng, ban-ng, ban-ng…

Pe fiii marelui meșter săvârșit din viață îi preocupau planurile legate de moștenire, ostașii se gândeau că astăzi s-ar putea să tragă câte-o dușcă de vin bun, iar orășenii priveau chiorâș în jurul lor: oare nu arată mai prejos decât ceilalți? Doar un singur om, mărunt, adus de spate, cu un cap mare și îmbrăcat în zdrențe, pe care lumea îl împinsese, încet, încet, spre capătul din urmă al procesiunii, îl plângea sincer din toată inima pe cel al cărui trup lipsit de viață avea să fie așezat curând sub o lespede de marmoră cu inscripția: „Cavalerul Antonius Stradivarius, săvârșit la cel de-al 91-lea an al vieții sale

destoinice și pioase”.

Detună apoi răsunătorul „amen” și soarele se înnegri, se zbătu printre nouri ca o pasăre captivă: lăsați-mă să-mi iau rămas bun de la omul de geniu! Dar lumea se împinge, trage ghionturi, încearcă să-l dea la o parte pe vagabondul îmbrăcat în zdrențe, pe smintitul care a venit la înmormântarea lui Stradivari cu vioara sub braț. Lăsați-l! Lăsați-l să treacă! Dar coatele de piatră, spinările metalice și cefele de granit fac zid de netrecut, iar omul slab și bolnav, care gâfâie nădușit, n-are putere să-l înfrunte.

Și la ce bun s-o facă? Del Gesù iese din rând cu picioarele lui tremurânde, rămâne locului și tusea îi zguduie pieptul. De fapt el, del Gesù, nici nu mai există. A fost strivit în picioare, scuipat și batjocorit de ignoranții care râd și acum, cu răutate:

— …De unde te-ai iscat, del Gesù? Știam că zaci în închisoare!

— Ba eu n-am făcut rău nimănui și n-am ce căuta la închisoare.

— Minți! Toată lumea știe că ai fost închis pentru hoție și că ai potopit întreaga Cremonă cu viori pe care le-ai cioplit cu toporul…

— N-am furat nimic niciodată, iar la Cremona nu se află nicio vioară făcută de mine. Oamenii răi sunt cei care pun însemnul meu pe tot felul de viori grosolane, ca să-și bată joc de mine, iar dezonoarea mea să-i îmbogățească…

— Minți, del Gesù! Toată lumea spune că închisoarea te găzduiește foarte des. Iar dacă o spune, înseamnă că o știe prea bine…

— De ce să mă găzduiască închisoarea? În viața mea n-am omorât o muscă! N-am pus mâna pe un fir de ață!…

— Atunci de ce oamenii bisericii le spun tuturor să se ferească de tine?

— Pentru că încearcă să se răzbune pe mine.

— Haide, nu te mai încăpățâna, del Gesù. Pleacă-ți genunchii în fața bisericii, căiește-te și vei fi iertat.

— N-am de ce să mă căiesc: în viața mea n-am făcut decât bine.

— Ba noi știm că închisoarea a fost cea care te-a făcut să-ți pierzi aproape cu totul vederea și că oftica ți se trage tot de acolo.

— Lumea mă vorbește de rău. Sănătatea mi-am pierdut-o străduindu-mă să făuresc frumosul care poate proslăvi întreaga fire...

— Atunci arată-ne și nouă frumosul acela! Ha-ha-ha-ha!

Guarneri își duce vioara la piept, scoate din sân arcușul și îl trece peste strune. Vioara îi pare făcută într-o singură zi, într-o singură clipă, dintr-o singură răsuflare, printr-o singură atingere și privire - atâta prospețime și seninătate cuprinde într-însa. Toată nu-i decât o lumină, ca și când n-ar fi fost cioplită, dată la rindea, vopsită, unsă cu lac. Ca și când Guarneri doar și-a închipuit-o, iar în clipa următoare ea a și prins trup. Ca și când del Gesù a smuls două frunze de stejar, le-a pus una peste alta și minunea - iat-o!

Glasul îi este și el deosebit - un glas plin de încordare, săturat de lumină ca o rază de soare și atât de bogat în nuanțe, atât de puternic și pătruns de înțelepciune, încât larma celor din jur se potolește.

Și Guarneri se tot duce de-a lungul drumeagului și nu-l mai oprește nimeni și nimeni nu-i mai azvârle în derâdere vorbe urâte și jignitoare.

Mărunt, cocoșat, cu capul mare, merge și tot merge înainte, cântând pentru el însuși și pentru toți ceilalți, ca și când prin puterea magică a viorii sale vrăjite își pune în gând să cheme din aburul nesigur al viitorului pe toți cei pentru care și-a trăit viața atât de amară și atât de fericită. Nu-i supărat pe nimeni, nu-i necăjit de nimic, pentru că a ajuns să afle prin propriile sale puteri că geniu nu înseamnă decât o mare și înțeleaptă bunătate a inimii. Bogăție nu-i trebuie, căci nu se află alta mai mare decât bucuria muncii împlinite. Nu-i trebuie nici onoruri, pentru că virtuțile și le cunoaște singur, iar de fapte nedemne n-a

fost nicicând în stare. Doar puțină dragoste îi mai trebuie geniului spre a fi pe deplin fericit și poate un strop de recunoștință omenească. Fie chiar și peste un veac…

……

— Te înțeleg, spuse comisarul. Totuși nu-i decât un hoț. Iar faptul că cele pe care le-a săvârșit altcândva nu mai sunt de actualitate, nu înseamnă deloc că a încetat să mai fie un criminal.

— Știu.

Comisarul mă privi peste lentilele ochelarilor:

— Ți-e milă de el?

— E greu de spus. Amândoi am crescut doar la câteva străzi depărtare unul de altul. Am fi putut să fim prieteni…

— Dacă ați fi fost prieteni, te-ar fi trădat și pe dumneata.

— Cine știe? Poate că totul s-ar fi desfășurat altfel?

Comisarul clătină din cap:

— Comportarea unui om i-o determină propriile lui fapte. Doar Belaș nu-i un demon. E un om ca toți oamenii. A purtat însă cu el ani de zile povara unei crime de care nu s-a căit nicicând. Și de fiecare dată când trecea prin câte o situație critică, instinctul de conservare îi era mai puternic, iar conștiința mai slabă… și mai lesne de împăcat.

Am vrut să-i mai spun că cel care va fi dus la închisoare e un om foarte inteligent și înzestrat cu calități deosebite și că lucrul ăsta e teribil de nedrept - nu faptul că va fi închis, ci ceea ce a săvârșit și pentru care va rămâne în captivitate mulți ani de zile, împreună cu tot soiul de tâlhari și asasini. Dar tocmai atunci intră ofițerul de serviciu și spuse:

— A fost adus arestatul.

— Să intre, răspunse comisarul.

Ușa se deschise și doi milițieni îl introduseră pe Belaș.

— Puteți pleca, le spuse comisarul celor din escortă. Dumneata ia loc pe scaun, i se adresă lui Belaș. Să stăm de vorbă…

— Sunteți convins că am să stau de vorbă cu dumneavoastră? îl întrebă Belaș pe un ton de provocare.

— Nu mă îndoiesc nicio clipă. Asta acum, la început, te simți mândru și nefericit, ca Frankenstein, de exemplu, dar o să mai treacă un timp și ai să începi să lupți pentru fiecare lună în plus de care să fii scutit la încheierea procesului… Și treaba asta o socotesc foarte justă, conchise pe neașteptate comisarul. Căci situația normală a unui om e să fie liber, iar nu să zacă la închisoare. Mai ales dacă a înțeles totul și își dă seama cum trebuie să trăiască de-aci încolo…

Belaș își coborî fruntea și spuse:

— E o constatare destul de logică. Ce anume vă interesează?

— Ne interesează totul. Vom începe însă cu cele ce ai făcut după ce i-ai telefonat de la aeroport profesorului Preobrajenski și ai plecat la Moscova.

— Cum doriți.

Belaș îmi aruncă o privire fugară, apoi începu să povestească.

— Avionul acela n-a avut nicio întârziere, așa că la douăzeci de minute după miezul nopții mă și aflam în piața Maiakovski. L-am găsit acolo pe Krest și pe omul cu care m-am întâlnit ulterior, în biroul prietenului nostru Tihonov…

— Cine era omul acela? Ce ne-ai putea spune despre el?

— L-am văzut atunci pentru prima oară.

— Și nu l-ai întrebat pe Krest ce hram poartă?

— Ba da. Însă dumneavoastră nu-l cunoașteți pe Krest, iar eu pot să vă spun că un ticălos mai perfid și mai precaut nu mi-a fost dat să văd.

— Adică?

— Judecând după faptul că omul acela nu m-a recunoscut, trag concluzia că nici el nu mă știe. Cât despre Krest, ăsta mi-a spus atunci cam așa: am organizat totul foarte bine, încât nu vom putea fi prinși niciodată. Cine știe

însă ce se poate întâmpla, de aceea e mai bine să nu mă întrebi ce-i cu ăsta. Omul e supus greșelii și poate că într-o zi ai să vrei să-ți mărturisești fapta „sticleților”. Numai că atunci Domnul o să te ocrotească: de vrut ai să vrei, dar de putut n-ai să poți, căci n-ai să știi nimic… Și-o să-ți fie mai bine…

— Am înțeles, spuse comisarul. Și-acum să revenim… Deci, v-ați întâlnit cu toții în piața Maiakovski…

— Da. Krest mi-a spus că totul e gata: în apartamentul lui Poleakov nu-i nimeni, iar omul cu cheile mă așteaptă. M-a mai avertizat să nu intru în vorbă cu el sub niciun motiv. Mi-am ridicat gulerul paltonului, mi-am tras șapca pe ochi și am intrat pe poarta blocului. Omul cu cheile m-a ajuns din urmă…

— De ce i-ai spus să urce cu liftul, iar dumneata ai urcat scara pe jos? l-am întrebat.

— Pentru că în vestibul era un fel de semiîntuneric, în timp ce cabina liftului era luminată de un bec foarte puternic și omul ar fi putut să mă cerceteze în voie. Pe lângă asta, m-am gândit că în timp ce eu aveam să urc scara, omul ar fi avut timp să-mi descuie ușa. Chiar așa s-a și întâmplat…

— Intrând în apartament, ai aprins lumina? întrebă comisarul.

— Doamne ferește! exclamă cu un fel de spaimă Belaș. Nici n-am avut nevoie. Fusesem acolo de mai multe ori și mă puteam orienta foarte bine. Am intrat direct în cabinetul lui Poleakov, am scos șperaclul pe care mi-l dăduse Krest și am deschis șifonierul…

— Cum s-a întâmplat că ți-ai uitat șperaclul pe fotoliu? l-am întrebat.

— Trebuia să scot vioara din cutie și s-o pun în săculețul pe care îl aveam prins de căptușeala paltonului. De aceea am pus șperaclul pe fotoliu, iar pe întuneric n-am băgat de seamă că s-a rostogolit sub spătar. Să aprind lumina nu puteam: Krest mi-o interzisese cu desăvârșire. Și-apoi…

mi-a fost teamă să mai întârzii pe-acolo. Am închis ușile șifonierului și-am plecat…

— Cât timp a durat toată operația? îi puse o nouă întrebare comisarul.

— N-am rămas în apartament decât cel mult două sau trei minute. Am ieșit în stradă m-am urcat în mașină, Krest l-a lăsat pe omul acela să plece, apoi am pornit amândoi spre gara Kurski. Până la sosirea trenului care venea din Erevan, mai rămăseseră câteva minute. Ajungând în piața gării, i-am dat lui Krest săculețul cu vioara, iar el știu că m-a întrebat dacă este cea care trebuie. Nu i-am răspuns nimic, am coborât din mașină, iar Krest mi-a dat biletul și un teanc de bancnote învelite într-un ziar. Mi-a spus că o să mă mai caute, a apăsat pe accelerator și a plecat. Iar eu m-am urcat în trenul de Leningrad. Asta-i tot…

— Asta-i tot… repetă comisarul, pe urmă întrebă: Krest ți-a povestit ceva despre soarta lui Lopakov zis și Hriunea?

— Mi-a spus că Hriunea va fi eliberat curând și că l-a trimis la mine să-i fac rost de niște bani. Cică ar fi sosit momentul să-mi plătesc vechea datorie.

— M-da, clătină din cap comisarul. Te-a cam mințit complicele…

— Cum adică m-a mințit? își înălță Belaș privirea.

— Hriunea a murit în urmă cu vreo patru ani.

— A murit? repetă Belaș mișcându-și anevoie buzele albite. A murit? Va să zică, am fost urmărit de-o fantomă?

— Cam așa, i-am spus eu. Dar și aici faci o greșeală, Grigori Petrovici. N-a fost fantoma lui Hriunea cea care te-a urmărit, ci a bătrânei Semînina, pe care ați asasinat-o…

Belaș se uită la mine, își trecu privirea asupra comisarului, apoi murmură, uluit:

— Înseamnă că tot chinul ăsta… tot zbuciumul… n-a avut niciun rost… ca la o găină cu capul tăiat?

— Chiar așa, spuse comisarul și se scărpină la ceafă. Iar despre povestea cu Ikonnikov se poate spune ca în rugăciunea aceea: batjocorit a fost pentru păcatele voastre

și chinuit pentru fărădelegile voastre…

Belaș ne mai privi câteva clipe cu ochi pustii și albi, pe urmă spuse rar, cuvintele căzându-i greu, ca niște bolovani:

— Fiți blestemați cu toții!…

Comisarul surâse strâmb și spuse:

— De blestemat ne blestemi degeaba. Așa e munca asta, a noastră: să-i dăm cezarului ce-i al cezarului. Dumneata însă ești un tip interesant: dai dovadă de-un egoism aproape ieșit din comun. Pe toți îi vezi vinovați: și pe Hriunea și pe Krest și pe Tihonov și pe mine. Dar despre dumneata însuți ce crezi? Că ești un mielușel nevinovat? Să știi că nu-i bine ce faci…

— Dar ce e bine? se răsti Belaș.

— Să fii om cinstit. Asta-i bine, spuse încet comisarul. Uneori este un lucru mai greu, decât să te ferești șaptesprezece ani de judecata oamenilor. Ideea cu vioara pesemne că dumneata i-ai sugerat-o lui Krest?

Belaș afirmă, tăcut.

— Știi?… Tihonov își închipuie că te cunoaște foarte bine. Eu aș zice că se înșală…

Atât eu cât și Belaș ne ridicarăm, surprinși, privirea. Comisarul surâse:

— După cum vezi, Tihonov e tot atât de mirat ca și dumneata. Asta pentru că nu izbutește să treacă de bariera unei atitudini binevoitoare față de persoana dumitale. Mie însă nu-mi placi mai demult, și asta pentru că am izbutit să-ți aflu adevărata fire…

— Și, mă rog, care îmi este firea? îl întrebă Belaș, făcând o grimasă.

— Nu ești decât un invidios. Dar nu unul de rând, ci un invidios de mari proporții, un invidios cu literă mare. Faptul că am dreptate, mi-l indică însuși caracterul infracțiunii pe care ai săvârșit-o.

— Acum puteți să-mi spuneți orice, înălță Belaș din

umeri.

— Te-aș ruga să n-o faci pe omul oropsit, că-i rușine, spuse comisarul și își aprinse o țigară. Trebuie să înțelegi bine: ai ajuns astăzi la cel mai teribil hotar al vieții dumitale. Trebuie să ai curajul să-l treci ca un om, iar nu ca o jigodie…

— La ce pedeapsă să mă aștept? întrebă Belaș.

— Nu sunt instanță de judecată și nu pot pronunța sentințe, înălță din umeri comisarul. Cred totuși că vei fi condamnat la ani mulți de închisoare sau colonie și că de dumneata depinde să te poți întoarce de acolo la o viață normală ori să consideri că viața ți s-a sfârșit încă de ieri, din momentul în care ai fost arestat.

— Dar invidios de ce credeți că sunt?

— Cum? Nu-ți dai seama? se miră comisarul. Până și Krest văd că a înțeles-o, după ce te-a cunoscut mai bine. Nu i-ai vorbit chiar dumneata despre vioara „*Stradivarius*”?

— Să presupunem.

— N-avem ce presupune. Sunt convins că ai făcut-o încă înainte de a te gândi s-o furi…

Cuvintele „s-o furi” îl făcură pe Belaș să tresară, dar comisarul continuă, netulburat:

— Da, da, s-o furi. Mai întâi însă, n-ai făcut decât să i te plângi: ca să vezi cum o duc unii: au talent, sunt plini de noroc, până și instrumentul la care cântă valorează o avere! Ca după aceea tocmai de vioara asta să se folosească Krest pentru a te strânge cu ușa. De fapt nici nu cred că i te-ai împotrivit prea mult. Te-a ispitit ideea să-i joci o festă zdravănă lui Poleakov, căruia, după părerea dumitale, prea îi surâdea norocul. Te-ai hotărât să joci rolul destinului și să egalezi măcar întrucâtva șansele lui Poleakov cu ale lui Ikonnikov și cu propriile dumitale șanse. Nu-i așa că am dreptate?

— N-aveți dreptate! gâfâi Belaș. Asta chiar că ar fi fost o intenție canibalică!

— Așa a și fost, spuse calm comisarul. Iar în ceea ce îl privește pe Ikonnikov, ai trecut de la canibalismul moral la unul fizic. Cui dintre voi i-a venit ideea să se folosească de Ikonnikov? Ă-ă?

Belaș înghiți nodul care i se oprise în gât, încercă să riposteze, apoi își coborî ochii și spuse aproape în șoaptă.

— Lui Krest.

— Va să zică el era pușcașul, iar dumneata îi corectai tirul? Te-am înțeles bine?

Belaș nu făcu decât să dea din cap.

— Frumos, murmură comisarul.

Belaș își ridică privirea și-am văzut că ochii îi erau înlăcrimați.

— N-am vrut să se întâmple așa. N-am vrut nicio clipă! N-am crezut că o să se sfârșească atât de îngrozitor, spuse în șoaptă.

— Că n-ai vrut, asta-i foarte bine, spuse comisarul. Totuși ai făcut-o?

Belaș nu răspunse. Apoi rosti cu o voce răgușită:

— Ceea ce faceți acum cu mine… e inuman.

Comisarul își puse ochelarii și îl privi cu atenție.

— Mda, întrebările pe care ți le punem sunt, într-adevăr, cam neplăcute.

Bătu gânditor darabana în masă, apoi vorbi din nou:

— E cam greu să spui cu glas tare că ți-ai jefuit, ți-ai batjocorit și ți-ai ucis profesorul. Văd că-i mai greu chiar decât s-o faci. Bine, să lăsăm… Spune-mi unde îl putem găsi pe Krest?

— Nu știu, răspunse Belaș și chiar din clipa următoare, ca și când s-ar fi rupt în el niște zăgazuri, vorbi repede, bâlbâindu-se, fiindu-i pesemne teamă că n-o să-l credem: Pe cuvântul meu că nu știu. Și-n general nu știu despre el absolut nimic. Când avea nevoie de mine, îmi telefona sau venea la mine acasă. Nu știu nici unde locuiește…

— Cu vioara ce avea de gând să facă? Nu ți-a spui nimic?

— Nu, însă cred că… am impresia că… voia parcă s-o

vândă prin niște legături de-ale lui foarte încurcate…

— Când l-ai văzut ultima oară?

— Alaltăieri.

Comisarul mă privi cu coada ochiului și întrebă din nou:

— Unde?

— La mine acasă.

— Trebuie că ai niște nervi de oțel, râse comisarul. Eu în treaba asta a voastră m-aș fi scrântit de frică, hehei de când, pe câtă vreme dumneata văd că n-ai nimic, te ții bine… De ce te-a căutat Krest?

— Să afle ce întrebări mi-a pus data trecută Tihonov.

— Care va să zică îl respectă omul pe Tihonov? zâmbi comisarul. Ține seama de dânsul?

Belaș nu-i răspunse, iar mie îmi trecu prin minte o bănuială, însă n-am avut timp să spun nimic, căci comisarul mi-o luă și de data asta înainte. Se aplecă spre Belaș și îl întrebă încet, aproape prietenește:

— Ia spune, Grigori Petrovici, i l-ai și arătat pe Tihonov lui Krest?

Belaș făcu speriat o mișcare înapoi, ca și când comisarul l-ar fi lovit peste obraz, se făcu pământiu de tot și murmură nedeslușit:

— Cum adică? Nu pricep…

Comisarul lovi ușor, dar cu hotărâre și ciudă, în tăblia mesei și spuse cu aceeași voce scăzută, care păru însă cu atât mai amenințătoare:

— Cu mine te rog să n-o faci pe prostul. Te-am întrebat foarte clar. Krest îl cunoaște la față pe Tihonov?

Belaș îl privi ca un hipnotizat, drept în ochi, pe urmă dădu din cap:

— Da, îl cunoaște.

— Unde i l-ai arătat?

— La restaurantul „Ararat”. Ședea la câteva mese mai încolo.

— Krest poartă la el vreo armă?

— Da. Un pistol…

Comisarul clătină din cap:

— Of, Belaș, cât de mult ți-ai riscat pielea? Numai că partida asta nu ți-a fost pe măsură. În fine… Să știi că o să-ți facem acum o percheziție la domiciliu…

Garsoniera lui Belaș, plină de praf și de gunoaie, purta amprenta indiferenței și a delăsării, ca și când cel care locuia într-însa n-ar fi plecat de aici doar cu o zi înainte, ci ar fi părăsit-o de cine știe când.

Percheziția o făcea Lavrova și, în clipele când Belaș se uita la ea, chipul i se întuneca, iar ochii îi sclipeau a amenințare. Într-un târziu, i-am spus.

— După ce terminăm percheziția, poți să-ți pui alte haine, să-ți iei îmbrăcăminte călduroasă și țigări.

— Mulțumesc, îmi răspunse, apoi în odaie pluti din nou liniștea, neîntreruptă decât de pașii Lavrovei și de respirația agitată a celor doi martori.

Belaș stătu multă vreme cu ochii ațintiți spre parchetul murdar de la picioarele lui, apoi îmi spuse:

— Știi? Nenorocirea mea stă în faptul că sunt ca fotbaliștii aceia, care chiar dacă pasează cuiva balonul, aleargă tot ei să-l prindă…

Am înălțat din umeri și nu i-am răspuns nimic. Belaș veni mai aproape de mine:

— Nu mă crezi? Îți dau cuvântul meu de onoare că nu mi-am închipuit nicio clipă ce întorsătură ar putea să ia lucrurile. De vină nu-i decât Krest…

L-am privit drept în ochi, gândindu-mă cu tristețe că spaima poate ucide un om mai rău decât gloanțele. Belaș continuă să-mi vorbească, agitat:

— N-ai văzut niciodată „cercul satanei”? E o poiană rotundă și golașă, în jurul căreia cresc o sumedenie de ciuperci. Rădăcinile lor nimicesc toate ierburile de pe întinderea poienii…

Încerca să se justifice față de el însuși, iar eu am simțit că nu mai sunt în stare nici să-l privesc.

— Cu cine ai petrecut aici? îl întrebă Lavrova, arătând spre masă pe care se aflau resturi de mâncare, sticle goale și cutii de conserve.

— Cu Krest, spuse Belaș.

Atunci l-am întrebat și eu:

— Zici că nu ții cu el o legătură permanentă?

— Nu. Totdeauna a venit pe neașteptate.

— Data trecută nu ți-a spus când o să te mai viziteze?

— Nu mi-a spus-o niciodată.

— Vizitele lui n-aveau o anumită periodicitate?

Belaș clătină din cap.

— Ce zici: Krest o fi locuind la Moscova?

— Cred că nu. De întrebat nu l-am întrebat niciodată, însă îmi amintesc că într-o seară mi-a spus cam așa: „Tu te vâri în pat, iar eu mai am de mers cinci ore până acasă”.

— N-ai văzut ce număr avea la mașină?

— Nu. Dar chiar dacă l-aș fi învățat pe de rost, tot nu v-ar fi de folos.

— De ce?

— Pentru că nu știți ce fel de om e Krest. Ăsta gândește totul, până la cele mai mici amănunte. Sunt convins că până și numărul mașinii îi era fals. Cel puțin atunci când venea la Moscova.

— Ceva mai neobișnuit în aspectul mașinii n-ai observat?

Se gândi o clipă apoi înălță din umeri.

— Era un „GAZ” ca atâtea altele. Poate doar capacele nichelate de la roți… Știu că mașinile astea n-au asemenea capace.

— Cam cum se comporta Krest? Așa în general?

— Ca un ticălos, spuse Belaș. E un tip dintr-ăia, cu gura până la urechi, un afemeiat cu maniere de bădăran…

— Asta-i ceva nou, am spus, gândind că cele auzite ar putea să ne fie de folos. Asemenea indivizi pot fi câte-odată depistați prin intermediul unor femei pe care le părăsesc și care rămân multă vreme neconsolate.

— Ce noutate vezi într-asta? spuse cu dispreț Belaș. E un

muieratic ca toți muieraticii. Mi-a spus într-o zi că obișnuiește să-și petreacă odihna la Anapa. „Vin acolo mame cu copii bolnavi și au nevoie de consolare”…

— M-da, grozav companion ți-ai găsit.

— Nu mi l-am găsit deloc. La fel cum nu te-am găsit nici pe dumneata.

— Asta-i drept. De găsit te-am găsit noi. Numai că am venit dintr-o altă direcție. Și mie, din păcate, mi te-ai împotrivit mult mai mult decât lui Krest…

Belaș dădu din umeri și râse cu răutate:

— Nu-i nicio mirare. Krest nu m-a lipsit de conștiință, în timp ce dumneata ai vrut să-mi iei totul. De altfel, mi-ai și luat…

— Da, i-am spus obosit. Numai că am venit atunci când din conștiința dumitale nu mai rămăsese nici urmă.

Mi-am dat seama că nu mai am pentru el niciun fel de compasiune, căci nici acum, în această ultimă și cea mai grea încercare, Belaș nu rămăsese decât același om de nimic. Nu m-a bucurat nici faptul că izbutisem să-i opresc desfășurarea vieții, pornindu-i-o înapoi, aidoma unei pelicule cinematografice: ca om eram dezamăgit și nici din punct de vedere profesional nu încercam vreo satisfacție, căci vioara „*Stradivarius*”, cea care mă făcuse să pătrund într-o serie întreagă de destine omenești, să aflu ce înseamnă minciuna, lașitatea și josnicia, vioara aceea încă n-o găsisem. Se mai află și acum în mâinile rapace ale omului care știa să-și ticluiască până la cele mai mici amănunte planurile scelerate și care le garantase cu toată fermitatea complicilor săi că nu vor putea fi prinși niciodată.

Nu-mi închipuiam nici măcar cu aproximație în ce fel l-am putea căuta de aici încolo pe Nikodimov. Să organizăm o capcană la domiciliul lui Belaș? Nu știam însă cu precizie când mai avea de gând Krest să vină pe acolo, și-apoi ar fi însemnat să-l ținem pe Belaș acasă, pentru a-i putea răspunde celuilalt la eventualul său apel telefonic. Era o

treabă complicată, căci între timp ar fi putut să treacă și o lună de zile. Să plec la Anapa, spre a întreprinde pe acolo niscaiva investigații? Nu era nici asta o soluție prea simplă și nici sigură. Atunci ce era de făcut? Oare cât timp mai avea de gând complicele lui Belaș să țină la el vioara? Dar dacă s-a și debarasat de ea? Gândul avu darul să mă înfioare: să fi fost zadarnice toate eforturile noastre de până atunci? Căci chiar dacă am fi izbutit să punem mâna pe Nikodimov - avându-i la îndemână fotografia, ipoteza avea reale șanse de succes - dar n-am fi găsit vioara, totul s-ar fi sfârșit doar cu pedepsirea făptașului. Nouă însă ne trebuia vioara…

Lavrova îl întrebă pe Belaș:

— Alimentele și băutura erau ale dumitale sau ți le-a adus Krest?

— Mi le-a adus Krest, spuse după câteva clipe de gândire Belaș. De ce vă interesează?

N-am priceput nici eu ce rost mai avea întrebarea.

— Am vrut să știu, îi spuse Lavrova, apoi se întoarse spre mine: O cutie ca asta cred că am văzut și în bucătăria lui Melnik…

„Mânătărci murate”: niște conserve din cele mai obișnuite. Nimic extraordinar. În clipa aceea nici nu mi-ar fi trecut prin minte că aceste banale ciuperci marinate, bune să le mănânci după un păhărel de votcă, vor fi ele acelea care vor hotărî soarta străvechii viori „*Stradivarius*”, punând totodată punct întregii afaceri și arătându-ne însuși bârlogul Minotaurului. Al Minotaurului care știa să judece totul, până la cele mai mici amănunte, dar care un fleac de nimic, cum era cutia aceea goală de conserve, n-a știut să-l prevadă…

I-am telefonat prietenului meu Gusev, anchetator la serviciul care se ocupa de transporturile auto.

— Serioja, am un caz deosebit pe linia preocupărilor tale. Nu te-ar interesa?

— Nu, îmi răspunse, plin de curiozitate, Gusev. Am și

așa destule…

— Pe acelea ești dator să le rezolvi, și e un lucru plictisitor ca o lecție de școală. Cazul meu însă e ca o problemă de cuvinte încrucișate, pe care o dezlegi cu poftă, sâmbătă seara…

— Nu mă mai bate la cap, dragă tovarășe. Spune-mi ce vrei și la revedere!

— Serioja, calculează-mi și mie cât de departe ar putea să ajungă o mașină într-un răstimp de cinci ore?

— Ce fel de mașină?

— Un „GAZ-69”. Mașina asta a plecat în noaptea de 12 octombrie din centrul Moscovei și a mers fără întrerupere cam cinci ore. Potrivit buletinului meteorologic, în noaptea aceea a fost burniță, iar în regiunea Moscovei, ceață. Îți atrag atenția că data de 12 octombrie a căzut într-o luni, adică într-o zi de lucru. În drum spre Moscova cred că a parcurs același itinerariu, în timpul zilei n-a stat pe loc, așa că se prea poate să mai fi luat niște benzină…

— Stai nițel, îmi spuse Gusev. Fac socoteala și-ți spun.

Pesemne că scosese să consulte o hartă, căci o vreme l-am auzit murmurând, apoi îmi spuse:

— Cred că și-a sfârșit călătoria pe un perimetru care străbate regiunile Kalinin, Vladimir, Riazan, Tula, Kaluga și Smolensk. Distanța parcursă: cel mult două sute cincizeci de kilometri.

— Cum adică? Să nu fi mers decât cu cincizeci de kilometri pe oră?

— Maximum. Încearcă tu să străbați mai mult cu un „GAZ”, pe timp de noapte, când afară plouă și când pe șosea vin spre Moscova o sumedenie de camioane încărcate.

— Am să încerc neapărat…

— Vă imaginați cam cum arată o cutie de conserve? mă întrebă cu severitate Lavrova.

— Ai impresia că nu mai pot să-mi imaginez nici așa ceva? am întrebat-o la rândul meu.

— Ba nu. Cred că n-a fost pierdută orice speranță. Tocmai de aceea vă și întreb. Nu vreți să-mi răspundeți?

— Ba da, am dat eu, supus, din cap. Îmi imaginez perfect cum arată. De obicei este vorba de un cilindru metalic sau de sticlă, gol pe dinăuntru, închis ermetic și care conține anumite alimente conservate.

— Și ce mai conține? Adică ce se mai află totdeauna în exteriorul lui?

— Eticheta, i-am răspuns încruntat. N-ai putea să-mi pui o întrebare mai interesantă?

— Încă nu sunteți copt pentru asemenea întrebări, îmi spuse, cu mult calm, Lavrova. Dar în afară de etichetă?

— Se mai poate găsi murdărie, unsoare împotriva ruginii, precum și indicarea prețului, cu inscripția: „în regiunile nordice, cu 5 copeici în plus”. Atât. Altceva nu mai există, iar în momentul de față nici nu ne interesează…

— Vă înșelați, spuse Lavrova. Pe fiecare cutie de conserve, fie pe capac, fie pe partea opusă, se mai află niște cifre și litere…

— Cifre? am repetat, surprins, și chiar atunci mi-am adus aminte că, într-adevăr, văzusem adeseori pe cutiile de conserve câte un șir de cifre și litere mici, ieșite în relief.

— Da, cifre. Ca și dumneavoastră, nu le-am luat niciodată în seamă. Dar dacă se află acolo, înseamnă că trebuie să aibă un rost… De aceea astăzi m-am ocupat de ele foarte serios.

Mi-am și dat seama încotro bate Lena, totuși am spus, nesigur:

— Cred că fiecare lot trebuie să conțină sute de mii de cutii…

— Și asta se poate, spuse, tot atât de calm, Lavrova. N-avem însă altă ieșire. Vreți să vedeți ce-am aflat?

Desfăcu o foaie de hârtie pe care stă scris: „K 2 6 3 0/2 1 1 I 3 4 9”.

— Ka-două mii șase sute treizeci bară două sute unsprezece-I-trei sute patruzeci și nouă, am citit cu glas

tare. E o adevărată abracadabra. Nu înțeleg nimic.

— Nici nu-i de mirare, zâmbi Lavrova. Este cifrul de pe cutia cu mânătărci murate pe care le-au consumat Krest și cu Belaș. Belaș ne-a afirmat recent că această cutie i-a fost adusă de Nikodimov.

— Și cam ce-am putea înțelege din cifrul ăsta?

— Ca s-o pot afla, m-am deplasat astăzi la Ministerul industriei alimentare.

— Haide spune-mi și mie, am rugat-o cu o vie curiozitate.

— Ascultați. Litera „K” reprezintă grupul de fabrici din care face parte și producătoarea acestei cutii. În total, nu există decât trei litere: „K”, „M” și „R”. „R” reprezintă fabricile care produc conserve de pește, „M” - fabricile de produse lactate, iar „K” - toate celelalte fabrici de acest fel, care produc și conserve de legume.

— Puteam să mă dumiresc și eu că ciupercile murate nu se fac la întreprinderile care produc conserve de pește, i-am spus pe un ton arțăgos.

Era desigur o observație ironică și fusese provocată de invidie: îmi dădeam seama perfect de bine că Lavrovei îi venise în minte o idee strașnică.

Am văzut-o că face un gest de lehamite, apoi îmi spuse:

— Cifra zero nu ne interesează: e chiar anul de fabricație.

— Zero este anul de fabricație?

— Nu e zero. E șaptezeci, mă lămuri din nou, cu multă răbdare. Ciupercile au fost pregătite în anul nouă sute șaptezeci, adică în anul în care ne aflăm. Cifra șapte se omite și nu se indică decât cifra zero.

— Poate că e vorba de nouă sute șaizeci? Există și acolo un zero.

— Conservele de legume nu pot fi păstrate atâta vreme. Ne mai rămâne numărul 263, care reprezintă indicele fabricii. Unde se află fabrica cu indicele 263? Am aflat că este vorba de o mică fabrică regională din comuna

Kotiolniki, raionul Sasovo, regiunea Vladimir. Produsele acestei fabrici se desfac aproape în întregime prin rețeaua comercială regională, în special prin magazinele cooperației de consum. Știrea asta vă încălzește cu ceva?

— Regiunea Vladimir?... am murmurat cu gândul în altă parte. Hm! S-ar potrivi foarte bine. Chiar nemaipomenit de bine. Lenocika, pot să te sărut?

— Puteți! spuse în grabă Lavrova, apoi își dădu seama și râse: Nu vă supără că o faceți... aici, în birou?

Am clătinat din cap și am sărutat-o, răsunător, pe obraz. Își ridică privirea și mă întrebă cu o sinceră curiozitate:

— De ce vă închipuiți că sărutul ăsta vă poate sluji drept o formă de recunoștință?

— Păi nu mi-ai spus cândva chiar dumneata că sunt un om rău și sentimental? m-am bucurat eu că am prilejul să mă „revanșez”. Să știi că oamenii răi și sentimentali își închipuie totdeauna așa ceva. Oricum ar fi, să știi că ne-ai redus volumul de muncă de cel puțin douăzeci de ori.

— Poate chiar de patruzeci. Să nu fim meschini, îmi spuse cu mărinimie Lavrova. Să știți însă că ne-au mai rămas câteva cifre și o literă. Ele înseamnă următoarele: prima cifră e numărul schimbului care a pregătit această cutie. Cele două cifre care urmează reprezintă data de 11, iar litera „I”, luna august. Ultimele cifre arată indicele chiar al acestui sort de conserve. De fapt, ele nu ne interesează, căci lucrul ăsta reiese și din etichetă.

— De ce să reprezinte litera „I” luna august?

— O întrebare mai ușoară n-ați putut să-mi puneți? De unde vreți să știu? Poate că literele sunt dispuse în ordine alfabetică: „A” - ianuarie, „B” - februarie și așa mai departe.

— S-ar putea. De fapt nici asta nu ne mai interesează.

— N-ați vrea să mergeți cu mine la Kotiolniki?

Lavrova mă privi lung, drept în ochi, mi se păru chiar că vrea să-mi spună ceva foarte important, dar ea tăcu, iar eu am simțit deodată că doresc nespus de mult să aflu la ce

anume se gândește. Chipul însă îi rămase de nepătruns, astfel că n-am izbutit să-i aflu gândul care îi trecuse prin minte. Mai rămase tăcută câteva clipe, privindu-mă tot astfel, drept în ochi, apoi spuse:

— Telefonați, vă rog, să ne vină mașina…

— Vă interesează data de unsprezece august? ne întrebă șeful secției. Să ne uităm în registru.

Trase spre el o cărțulie mare, cu copertă soioasă, și începu să caute însemnarea care ne trebuia. Își ridicase ochelarii pe frunte, se aplecase peste registru, lăsând impresia că adulmecă sortul de conserve de care avea nevoie. Încordarea de care era cuprins făcea să i se miște într-una mustața sură, cu vârfurile în jos.

— Am găsit-o, făcu în cele din urmă. Care va să zică, în dimineața aceea, am început să fabricăm un lot de mânătărci, operațiune care a durat până pe data de paisprezece. În noaptea spre cincisprezece, cazanul a fost golit și spălat, iar de-a doua zi dimineață s-a dat drumul la bureții-lăptoși. Din lotul mânătărcilor am pregătit 1674 de cutii.

— Unde au fost trimise cutiile? l-am întrebat.

— Să ne uităm în condica de expediție.

Luă de pe masă un alt registru și începu să-l adulmece și pe acesta.

— Aha! Uite o notă făcută pe data de șaisprezece: la magazinul alimentar din Kolotovo au fost expediate 1674 cutii de mânătărci și 965 cutii de bureți-lăptoși…

— Nouă nu ne plac decât mânătărcile, spuse Lavrova. Kolotovo ăsta cam pe unde e?

Șeful secției se trase cu atâta putere de mustață, încât m-am speriat că și-o va smulge cu totul.

— Ce ți-e și cu pofta asta: să faceți atâta cale pentru niște mânătărci! spuse cu mirare. Kolotovo e un orășel: sunt până acolo vreo șaisprezece kilometri…

— Nici n-am auzit de ăsta, am spus. Are mulți locuitori?

— Da’ de unde! făcu șeful atelierului, lăsându-și mustața în pace. N-are nici două mii de suflete…

— Despre noi s-ar putea spune cam în felul următor: dacă serviciul de aprovizionare ni se descurcă bine, consumatorul e și el mulțumit. Asta-i realitatea.

Directorul magazinului alimentar din Kolotovo începuse să ne expună principiile sale privitoare la servirea cumpărătorilor. Mai întâi se cam tulburase, crezând că facem parte din miliția economică, dar mai târziu, aflând cum stau treburile, se liniștise, devenise mult mai vesel ba chiar spiritual.

— Țăranul de astăzi, își continuă el perorația, nu mai este plugarul obidit de odinioară. Este un colhoznic fruntaș, care ne solicită o atitudine conștiincioasă și bine gândită față de felul cum se alimentează. De aceea ne străduim să-i satisfacem cu cinste cerințele materiale și culturale. Suntem o întreprindere din cadrul cooperației de consum, așa că tot ceea ce primim de la producători trece direct pe masa oamenilor muncii de la sate. Tocmai de aceea ne depunem eforturile ca meniul să le fie cât mai bogat și variat…

N-am mai putut îndura și l-am întrerupt:

— La data de șaisprezece august, dumneata ai primit un lot de conserve de la fabrica din Kotiolnikov. Ai vrea să-mi arăți actele?

Chipul senin al directorului păru din nou că se tulbură.

— Poftiți, uitați-vă, astea sunt. Să știți că de lucrat, lucrez aici de douăzeci de ani. Până și câinii mă cunosc, iertată-mi fie expresia. Lucrez în văzul tuturor, lumea îmi știe orice mișcare…

— Câte cutii de mânătărci murate ți-au mai rămas?

— Mă uit îndată și vă spun. Nu cred că a rămas mare lucru: marfa asta e foarte cerută.

Și directorul ieși glonț din birou.

Am făcut câțiva pași spre Lavrova, care fuma, stând în

dreptul ferestrei:

— Cred că-i știe și el pe toți cei de aici. Dacă ipoteza noastră nu-i greșită, ne va ajuta fără doar și poate să-l găsim pe Krest.

— Nu trebuie să fie greșită, spuse Lena.

Fața îi era trasă, obosită, și cearcăne vineții i se așternuseră în jurul ochilor.

— Diseară serviciul regional de circulație ne va informa despre toate „GAZ-urile” cu capace nichelate la roți…

Directorul năvăli în birou și ne spuse radiind de bucurie:

— Să știți că ne-au mai rămas șase lăzi! Vă recomand eu insistență să le luați cu dumneavoastră. Cunoscătorii susțin că-i o murătură cu totul deosebită: are un gust excepțional. Și pentru, că a venit vorba, vă mai spun că de mâine dimineață băgăm în vânzare, fie-mi iertată expresia, un lot de gâște. Nu vă interesează? Să aveți de Anul Nou…

— Poate cu altă ocazie, i-am spus. Acum fii, te rog, amabil și uită-te la fotografia asta. Persoana ți-e cumva cunoscută?

Directorul își puse ochelarii și cercetă cu atenție fotografia.

— Dumnezeule, păi ăsta-i Piotr Semionovici! Mai să nu-l recunosc: e slab și-i tuns și cu mașina.

— Ehei, sunt ani de-atunci, i-am ținut în grabă isonul. Ce-o mai fi făcând astăzi? Te pomenești că a ajuns om mare?

— Ba nu, e chiar șeful serviciului nostru de aprovizionare. Și să știți că-i un lucrător tare isteț. Are cap, nu glumă. De orice s-ar apuca Polozov ăsta, al nostru, ești sigur că o face „de milioane”, fie-mi iertată expresia…

— Acum pe unde e dus, Polozov ăsta al dumneavoastră?

— A plecat la Sasovo să-și ia un bilet de tren. Curând trebuie să sosească. Aveți nevoie de el?

— Da… Să mai schimbăm o vorbă. Spune-mi la ce-i trebuie bilet de tren?

— E pe cale să-și piardă concediul de odihnă. Până la 31

trebuie să și-l efectueze. De aceea a hotărât să facă o plimbare până la Eleț, că are acolo o soră. Pe data de 6 se întoarce. În perioada asta avem cam mult de lucru, și de aceea.

— Care va să zică pleacă la Eleț? am repetat, gânditor.

După datele de arhivă de care dispuneam, știam precis că Nikodimov nu are niciun fel de soră.

— Chiar acolo. La Eleț. Darurile le-a și pregătit, și directorul ne arătă o valiză legată cu sfoară, care, împreună cu două lădițe, se afla într-un colț al încăperii.

— De ce își ține darurile aici, și nu acasă? interveni, pe neașteptate, Lavrova.

— Știți, stă în gazdă la un cetățean, Stepan Kuzmiciov îi zice, casa e cam veche și-i plină de șobolani… Așa că s-a temut să nu-i roadă merindele.

M-am uitat la gratiile solide ale ferestrelor, la zăvorul uriaș, de fier, de la ușă, dar n-am izbutit să spun nimic, căci în clipa următoare Lavrova slobozi pe neașteptate un strigăt:

— Stanislav Pavlovici!!

Am privit-o mirat: se dăduse înapoi de la fereastră, chipul îi pălise și mai mult și parcă i se subțiase. Îndată am auzit-o rostind încet, aproape în șoaptă:

— Știu că vreți să vă luați pentru mașină niște capace…

Dintr-un salt am și fost lângă fereastră. De la volanul unui „GAZ” verzui, mititel, cu capace sclipitoare la roți, cobora un om. Era voinic, bine făcut, scurta neagră îi făcea umerii și mai lați, pe cap avea o căciulă brumărie, iar perechea de pâslari cenușii din picioarele lui ușor strâmbe i se înfundau în zăpadă. Geanta enormă care i se legăna în mână părea că nu-i pentru el decât o jucărie. Prin florile de gheață care împodobeau geamurile, n-am izbutit să-i deslușesc chipul.

Directorul magazinului, care se apropiase de mine, rosti cu o voce răsunătoare și speriată:

— Este chiar el. Piotr Semionovici Polozov. E un om

cumsecade…

M-am răsucit în călcâie și i-am spus:

— Așază-te la masă și stai liniștit…

— Ce vreți să?…

Zări însă pistolul din mâna Lavrovei și își înghiți vorba.

— Ți-am spus: așază-te! Lavrova, treci în spatele ușii!

Directorul se lăsă pe scaun, mut de spaimă și de surprindere, iar eu mi-am dat seama că dacă cel de afară este Krest, atunci, îndată ce va intra pe ușă, va pricepe totul. Prin urmare, de discutat cu el nu mai puteam discuta. Mi-am scos pistolul, am trimis un glonte pe țeavă, mi-am mișcat degetele să nu-mi tremure mâna și mi-am vârât arma în buzunar, în așa fel ca să pot trage prin căptușeală.

Pe sală, aproape de tot, se auziră pași, ușa se deschise și omul intră în odaie. Avea un cap nenatural de mic pentru niște umeri atât de lați. Un năsuc cârn, niște ochi incolori și veseli, obrăjori rumeniți de ger, sprâncene albicioase - asemenea chipuri întâlnești în cale cu miile, n-au în ele nimic deosebit, de aceea, îndată ce nu le mai vezi, le uiți pentru totdeauna. Eu însă nu l-am putut uita: era chipul lui Nikodimov, al lui Krest, chipul Minotaurului meu. Față de fotografiile din arhivă nu părea îmbătrânit, doar parcă mai mătăhălos. Poate că nici timpul nu are putere asupra coșmarului?

Iată că, în sfârșit, îl aveam în față. Pe monstrul din labirint. Pe cel care îmi făcuse viața un calvar, căci din pricina lui continua să-mi apese umerii teribila povară a obligației pe care mi-o asumasem.

Omul spuse:

— Bună zi… dar în momentul acela mă zări pe mine și prin ochi îi fulgeră scânteia unei chinuitoare încercări de a-și aduce aminte. Scânteia pieri îndată, căci omul mă și recunoscu. Geanta îi atârna de braț, astfel că nu izbuti să-și vâre mâna în buzunar. Ca s-o facă, ar fi trebuit să-și arunce geanta, iar pentru așa ceva ar mai fi avut nevoie

de-o secundă. Secunda însă trecuse.

Din inerție mai făcu un pas înainte și chiar atunci Lavrova, care ieși de după ușă, îi propti pistolul în ceafă:

— Mâinile sus!

— Sus mânuțele, sus! am repetat eu și i-am arătat cu pistolul că mâinile trebuie, într-adevăr, să și le ridice.

Nikodimov își aruncă geanta sau o lăsă să cadă, bufnitura îi fu greoaie și surdă, ca o călcătură de cizmă peste un pământ zvântat, apoi începu să-și ridice mâinile încet, ca în vis. Mi-am vârât mâna în buzunarul de la piept al scurtei lui îmblănite și, trăgându-i afară calupul greu și cald al browningului, i-am simțit inima izbindu-i nebunește, cu lovituri crunte, spasmodice, coșul pieptului, iar aceste bătăi sinistre, nefirești, nu-i mărturisiră altceva decât o spaimă cumplită, sălbatică. În clipa aceea am simțit că mă cuprinde sila, ca și când aș fi avut în preajmă un lup turbat.

— Întinde mâinile!

Cătușele se închiseră cu un pocnet sec, iar eu am oftat adânc și mi-am șters fruntea de nădușeală:

— Gata, până aici ne-a fost…

Nikodimov căzu greu pe scaun.

— Ia spune-mi, Danila Spiridonovici, de ce ai ținut atât de mult să mă vezi la față? Ce te-a făcut să vii atunci la restaurantul „Ararat”? Nu vrei să spui? Las’ că te luăm cu noi, la Moscova, să-ți vezi prietenii… Că le-ar părea rău să stea singuri în noaptea de Anul Nou. Spune-mi, unde-i vioara?

Nikodimov rămase ca și până atunci, tăcut, cu privirea fixă. M-am ridicat de pe scaun și i-am desfăcut geanta care zăcea pe dușumea. Câteva schimburi, un prosop, o savonieră, o mașină de ras electrică…

— Unde-i vioara? am repetat.

Trase aer în piept, ca și când s-ar fi pregătit să se dea afund, apoi vorbi repede, cu o voce gâtuită:

— Tovarăși, dragi tovarăși, la mijloc e o neînțelegere…

Nu știu de nicio vioară… Voiam să plec în concediu… Să stau o săptămână la alde soru-mea… Puteți să-mi răscoliți toată casă: n-am nimic de ascuns… Vă-nșelați amarnic, tovarăși… Uitați-vă, mi-am luat și biletul… N-am venit aici decât să-mi iau rămas bun și-apoi să plec… Acum o să pierd trenul… Și nu-i bine… Nepoții o să mă aștepte degeaba…

Nu izbutea deloc să-și adune gândurile și spunea toate aiurelile astea doar ca să câștige timp, să găsească o portiță de scăpare. Am desfăcut una din lădițe și am început să scot din ea bucăți de slănină trandafirie, cutii de conserve, borcane de miere. Am rupt sfoara cu care era legată valiza. Înăuntru se afla un sac. L-am desfăcut și pe acela, iar în palme îmi curse o făină albă ca neaua.

— Unde-i vioara?

— Dumnezeule, ce-o mai fi și asta! țipă cu glas subțire Nikodimov. Habar n-am despre ce vorbiți! N-aveți decât să căutați peste tot și-o să vedeți că m-ați luat drept altcineva… Sunt om cinstit… N-am vrut decât să le duc nepoțeilor câte ceva de-ale gurii… să se îndulcească și ei… Când colo, ia te uită, năpasta!…

— Ești om cinstit, care va să zică? am dat eu glas. Da’ de ce umbli cu pistolul în buzunar?

M-am dus spre birou și am ridicat receptorul telefonului, să le cer colegilor de la secția din Sasovo o escortă.

— Să-i îndulcești pe nepoței?… Cu făină?… rosti Lavrova anevoie, căzută parcă în transă. Stanislav Pavlovici, sacul! …

Am trântit receptorul în furcă, mi-am suflecat mânecile și, cu palmele făcute căuș, am început să scot făina din sacul desfăcut la gură. Pe dușumea crescu, tot mai înaltă, o moviliță albă, până ce mâinile mi se loviră de ceva tare…

Pesemne că arheologii înlătură cu aceeași grijă colbul de pe vestigiile pe care le găsesc în pământ: cu toate că tremuram, cuprins parcă de febră, am continuat să scot cu băgare de seamă făina din jurul pachetului prelung și turtit

de care dădusem. Pe urmă l-am tras încet spre mine, l-am scuturat cu aceeași băgare de seamă și prin încăpere pluti un nor mic și alb. Am desfăcut punga de celofan în care se afla un obiect învelit într-o pânză moale și prin țesătura ei am simțit marginile curbate ale viorii. Degetele îmi amorțiră deodată, nu mă mai ascultară deloc, sucică zadarnic de panglicile cu care era legată pânza. Atunci am tras de ele cu dinții și pânza plesni.

Lumina stinsă a amurgului de iarnă se abătu peste placa vișinie, de lemn lustruit, în sobă pocni un tăciune, o strună sună și ea molcom, degetele îmi mângâiară ornamentul sculptat de la capătul instrumentului; mi-am pironit ochii asupra celor două efuri arcuite cu grație și, prin despicăturile lor, am zărit în adâncul viorii o inscripție: „*Santa Maria, Antonius Stradivarius. Faciebat anno 1722*”, iar alături de ea, o cruce malteză.

Am strâns vioara la piept și i-am spus Lavrovei:

— Ah, Lenocika, ce păcat că n-am și un arcuș!

Lavrova râse:

— Ați cânta?

— Zău că aș cânta! În clipa asta simt că aș putea s-o fac cu adevărat! Până și Poleakov m-ar invidia!

Lavrova îmi luă vioară, îi cercetă și ea inscripția, o mângâie cu duioșie, ca pe un copil, apoi râse din nou și spuse:

— Poate că totuși n-ar trebui. Fiecare să facă ceea ce știe cel mai bine!…

Comisarul suci butonul aparatului de radio și o voce, ciudat de vioaie pentru ora aceea de noapte, rosti din difuzor.

— … ora trei și șase minute. Postul de radio „Maiak” transmite emisiunea: „Punct și de la capăt”…

În clipa următoare corul care însoțea melodia de jazz întrebă poznaș: „Încotro, Odiseu? Iar o ștergi, teleleu?…”

Comisarul scutură din cap și, spre marea mea mirare,

spuse în unison cu artistul și uimitor de corect:

— La culcare te du, Penelopa…

Izbucni într-un râs tineresc, sclipindu-i vesel dantura de aur. Am zâmbit și eu, iar comisarul, mai râzând încă, mă întrebă:

— Ia spune-mi, încotro a vrut s-o șteargă Krest, teleleu? Ba încă și cu vioară cu tot?

— Își luase bilet pentru Leningrad. În ziua de trei, avea să se întâlnească acolo cu un elvețian, pe nume Maurice Kozlov…

— Kozlov - un elvețian?

— După cetățenie. Altminteri, cred că-i urmașul vreunor emigranți.

— Și ce vrea albgardistul ăsta?

— Nu cred să fie albgardist. Mai curând, speculant. Sau misit. Trebuia să-l prezinte pe Krest unui businessman, sosit de peste hotare, iar acela avea să-i spună cât îi poate oferi pentru vioară. Krest zicea că nu știe în ce fel au plănuit cei doi s-o treacă peste graniță.

— Și ce ai de gând? Să-l dezamăgești pe Kozlov, elvețianul?

— Trag nădejde. De fapt, aș vrea să plec chiar mâine la Leningrad. Să mă uit mai îndeaproape la amatorii ăștia de viori celebre. Dar nu mai e cine știe ce problemă. Ca să zic așa, e doar o chestie de tehnică…

— De acord, spuse comisarul. Dar cu vioara ce faci? O duci tot mâine lui Poleakov?

— Da. Mă gândesc însă că poate ar trebui să-l invităm la noi. Pentru mai multă solemnitate…

Comisarul zâmbi ușor și în lumină oblică a lămpii de birou ochiul lui verde aruncă o scânteie.

— Pentru mai multă solemnitate, zici? Îți face impresia că-l răsplătești pentru ceva cu vioara asta? Doar e vioara lui și nu a dumitale. Omul ne-a cerut să-l ajutăm ca să și-o poată găsi mai repede, iar noi, cum să-ți spun… am pus și noi, oleacă, umărul…

— M-da, am rostit eu și m-am scărpinat la ceafă. Asta cam așa e.

— De răsplătit, o să te răsplătim pe dumneata și pe Lavrova. Cu obiecte de valoare. Sunt în târg niște tranzistoare mititele, de câte treizeci de ruble bucata. Postul „Maiak” îl prind de nemaipomenit. Astea o să vi le și înmânăm. Cu multă solemnitate…

— O! Mulțumesc!

— Încă nu-i timpul s-o faci. Problema trebuie s-o mai discut cu cei de la cadre. Așa că mai așteaptă cu mulțumirile.

— Gata. Mai aștept.

Comisarul arătă cu bărbia spre aparatul de radio, din care continua să se reverse melodia despre neodihnitul Odiseu.

— Uite, flăcăul acela și-a depus strădania fără să se gândească la răsplată…

Se ridică din fotoliu, ocoli biroul său imens, îmi puse mâna pe umăr și-mi spuse încet:

— Îți mulțumesc, băiatule…

Pornisem împreună cu comisarul spre casă. Să dormim somn adânc. „Volga” ne purta acum de-a lungul străzilor pustii, poleite de lumina bogată a felinarelor. Mirosea a cetină, iar mireasma ei pătrunzătoare se simțea până și în interiorul mașinii: capitala se pregătea de revelion, toată lumea era preocupată să-și împodobească pomul de Anul nou. În timp ce traversam piața Maiakovsici, comisarul făcu. Un semn cu mâna și-mi spuse:

— Privește…

Un afiș uriaș anunța recitalul lui Lev Poleakov. De data aceasta, banda trandafirie ca o aspidă, cu inscripția „AMÂNAT”, lipsea.

— Încă nu știe nimic…

— Tocmai de aceea telefonează-i de dimineață și fă-i o surpriză.

Comisarul își scoase chipiul, se sprijini cu capul de spătar și păru că ațipește.

Pneurile foșneau pe asfaltul înghețat, iar zumzetul motorului îmbia la somn. Gândurile mi se împotmoliră tot mai mult în tina moale a toropelii, în urechi îmi sunară frânturi de sunete și de fraze, imagini de-o clipă îmi perindară pe dinaintea ochilor chipuri și culori, ca pe o înșiruire de fotografii. Un soare purpuriu, agățat de-o fereastră din apartamentul lui Poleakov, cioburile din rama cu portretul reginei, „Vioara, unde-i vioara mea?”, degetele subțiri ale violonistului, unse cu tuș dactiloscopic. Cărări geometrice, presărate cu cărămida pisată, în parcul clinicii de dezalcoolizare, „adevărul nu-i ca o monedă, nu poți să-ți dai seama de prețul lui” și lacrimile de ciudă ale lui Obolnikov… Fata cea frumoasă și albă, căreia îi zicea Maria Kolesnikova: „…a trebuit să-l învingă pe Minotaur”… O grădină pustie într-o zi de toamnă: „Există oameni care își pot arăta de timpuriu harul cu care au fost înzestrați” - este din nou vorba de Poleakov, dar iată-l și pe Ikonnikov, în mâini cu aspida cea trandafirie: „…doar ca detectiv poți să fii primul sau al optsprezecelea…” Elegantul Belaș cu fulgarinul pe umăr: „Un «*Stradivarius*» îl furi în așa fel, ca să nu poți fi prins”… Luciul de aluminiu al unei foițe carbonizate, păstrând abia vizibile urme de cifre… „Fii mai blând, că nu-ți strică”… Raisa Nikonovna Filonova cea căruntă și frumoasă, în dreptul portretului lui Ikonnikov: „…ceea ce i se iartă unui om oarecare, nu i se iartă niciodată unui talent”… Dansul fetelor de pe ecranul televizorului în culori din vitrina unui magazin, chiar lângă spitalul în care zace trupul neînsuflețit al lui Ikonnikov și foița liniată a scrisorii sale… Melnik, cu capul lui chelbos: „…te-am priceput de cum ai intrat pe ușă…”, apoi decorațiile lui Poleakov strălucind pe o masă de scândură și din nou Melnik, așezându-și scurta pe parchet, în biroul comisarului… Frizerul Katz cel mititel și neastâmpărat, Dzasohov cu frizura lui teribilă și găina cu ochi

melancolici, bucuria răutăcioasă a lui Sodomski, chipurile fără număr ale celor care și-au prezentat depozițiile, ochii înnebuniți de groază ai lui Belaș în clipa când l-a zărit pe Melnik, apoi din nou Ikonnikov: „…soarta unui om stă în însăși firea lui”… Hriunea și Nikodimov alergând pe gheața șubredă a fluviului Enisei… Chipul de piatră, cu vinișoare sângerii, al lui Dolgov „…în dimineața aceea vecinilor mei le murise fetița, iar casa lui era pe jumătate muzeu, pe jumătate depozit de alimente”… Vibrația pătrunsă de neliniște a unui mic diapazon și bătăile nebunești ale inimii lui Nikodimov…

Cum au izbutit să se petreacă atâtea în numai două luni de zile? Ba nu, uitasem: e vorba de șaptesprezece ani, nicidecum de două luni. Sau poate chiar de mai mult? Vioara aceea n-a împlinit oare două sute patruzeci și opt de ani? Și de la vioară să fi început totul? Poate de la altceva?…

…Se agită în vuiet talazuri înalte și verzi. Sclipesc pe crestele lor vâslele albe ale triremelor plecate din Siracuza. Navele duc tiranului din Minos podoabe scumpe pentru uluitorul lui palat din care nu se află ieșire.

Dong-dong - meșterii înalță ziduri groase, în spatele cărora poți să pătrunzi în voie, înapoi însă nu mai poți ieși nicicând.

Scârț-scârț - pana lui Dedal aleargă pe foaia gălbuie a papirusului.

— Pentru ce înalți, înțeleptule, un palat din care nu poți ieși nici măcar zburând cu aripile pe care tot tu le-ai născocit?

Cling-clang - Dedal e și el sclav.

— De ce, o, înțelepciune, te-ai pus în slujba nelegiuirii?

— Pentru că labirintul meu e sublim, iar sublimul este etern.

Trop-trop.

— Ai auzit, Dedal? Sunt pașii monstrului!

— Minotaurul nu va face decât să-și ascundă aici, de ochii oamenilor, chipul cel hâd.

— Atunci de ce sunt duși spre palat șapte tineri chipeși și șapte fete nevinovate?

— N-am vrut să se întâmple așa! Am visat să clădesc o minune nemaivăzută!

— Auzi cum răsună, Dedal, țipete și vaiete de după zidurile palatului pe care l-ai clădit?

— Sunt sclav, iar despotul e totdeauna mai puternic decât înțeleptul!

— Bagă de seamă, Dedal! Supunerea Înțelepciunii în fața tiranului n-a adus niciodată libertate și bine.

— Cât, de mult aș vrea să-mi ispășesc păcatul!

— Ți-l vei ispăși, dăruind zeilor pe fiul tău, Icar…

— Nu! Nu! Mai bine luați-mi viața!

— Cu soarta nu poți sta la tocmeală. Corabia lui Tezeu a și ieșit în larg.

— Nu, nu, nu! A-a-a!…

— Tovarășe căpitan, treziți-vă!

Am deschis ochii. Lioșa, șoferul, mă bătea ușor pe umăr. Mașina se oprise în dreptul locuinței mele. Comisarul mai dormita și acum. Am coborât din mașină, am închis ușurel portiera și „Volga” se depărtă fără zgomot.

Am mai stat multă vreme pe trotuarul înzăpezit, dar tot nu mi-am putut aminti de la ce începuse totul. Pe urmă am înălțat din umeri și am pornit spre patul care mă aștepta: dimineața avea să vină curând-curând.

C U P R I N S

Cartea întâi INTRAREA ÎN LABIRINT.....6

Capitolul 1 Zâmbetul reginei.....8

Capitolul 2 Geniul.....27

Capitolul 3 Apa acră a minciunii.....49

Capitolul 4 Un Minotaur propriu.....74

Capitolul 5 Un Cain pentru stâlpul infamiei.....98

Capitolul 6 Faza de calcinare.....125

Capitolul 7 Genial precum Rode și tot atât de nefericit.....149

Capitolul 8 La bine omul poate fi adus și cu forța.....167

Capitolul 9 Fumul amar al spaimei.....193

Capitolul 10 Detectivule, găsește hoțul!.....219

Capitolul 11 Intrarea în labirint.....243

Cartea a doua ADEVĂRUL ÎL AFLI GÂNDIND.....275

Capitolul 1 Un Minotaur de paie.....277

Capitolul 2 Mișelia sporește dacă e însoțită de prostie.....314

Capitolul 3 „... Pogoară de viu în viul mormânt...”.....342

Capitolul 4 Oamenii au memorie bună.....379

Capitolul 5 Bunica lui Truman.....407

Capitolul 6 Un alibi perfect.....456

Capitolul 7 Soarta omului stă în însăși firea lui.....472

Lector: AUREL BUICIUC
Tehnoredactor: ELENA BABY

Tiraj 61.630 ex. Bun de tipar: 14.01.1976. Coli tipar 29.

Comanda nr. 50 527
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii”,
Piața Scînteii nr. 1 - București,
Republica Socialistă România

Versiune ebook: [1.0] hunyade